

398.8
๑231๑

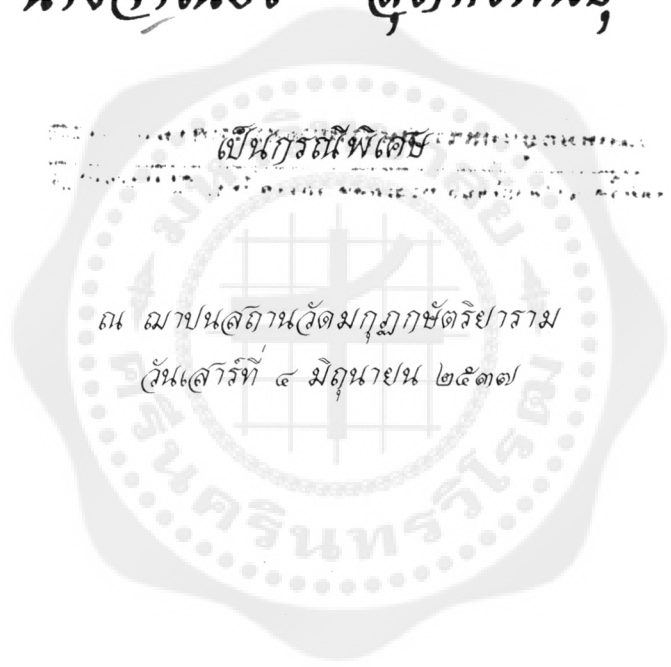
จำเญร สุภัทรพณ์,

อนสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานวัดมกุฏกษัตริยาราม
วันเสาร์ที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๓๗

16 ส.ค. 2538

(แบบ ก.)

หมายรับสั่งที่ ๖๗๕๐

สำนักพระราชวัง

๒๔ มีนาคม ๒๕๓๓

พระราชทานเพลิงศพ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เป็นกรณีพิเศษ
ณ ฌาปนสถานวัดมกุฏกษัตริยาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๓๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

ประสิทธิ์/พิมพ์/ วัชรวิทย์/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมา เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม กราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน เพลิงศพ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เป็นกรณีพิเศษ

ทั้งนี้เป็นเกียรติสูงสุดแก่วงศ์สกุล และเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ หากนางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ มีญานวิไลที่จะหยั่งทราบ คงจะมีความปิติโสมนัส สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ข้าพระพุทธเจ้า บุตร ธิดา ตลอดจนบรรดาญาติพี่น้องของนางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ ขอเทิดทูนพระมหากรุณาธิคุณนี้ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นสิริสวัสดิ์พัฒน์มงคล สืบไปตลอดกาล

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า รองศาสตราจารย์ผ่องพันธุ์-เกรียงไกร มณีรัตน์

ศาสตราจารย์ ดร. สุรนนท์-ภญ. พรรณี สุภัทรพันธุ์

รองศาสตราจารย์ นพ. ณรงค์-สมสกุล สุภัทรพันธุ์

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน
ที่กรุณาให้เกียรติในวาระสุดท้ายของแม่

ลูกทุกคน

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

ชาติ ๓๑ ตุลาคม ๒๔๖๐

มรณ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

อายุ ๗๖ ปี ๓ เดือน ๒๔ วัน

ประวัติ

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เป็นธิดาขุนเชิดมหาไชย (เป้า เจียมไชยศรี) และนางผัน เจียมไชยศรี เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บ้านมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีพี่น้องรวม ๓ คนคือ

๑. นายยืนยง เจียมไชยศรี (ถึงแก่กรรม)
๒. นายสมพงษ์ เจียมไชยศรี (ถึงแก่กรรม)
๓. นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ สมรสกับนาวาอากาศเอกเสน่ห์ สุภัทรพันธุ์ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ มีบุตร ธิดา รวม ๓ คน หลาน ๗ คน ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ สมรสกับนายเกรียงไกร มณีรัตน์ มีบุตรธิดา ๒ คน คือ

- ๑.๑ นางสาวกฤษณี มณีรัตน์
- ๑.๒ นายไกรวุฒิ มณีรัตน์

๒. ศาสตราจารย์ ดร. สุรนนท์ สุภัทรพันธุ์ สมรสกับเภสัชกรหญิงพรณี อัสวานิก มีบุตรธิดา ๓ คน คือ

- ๒.๑ นายदनันท์ สุภัทรพันธุ์
- ๒.๒ นายดนันท์ สุภัทรพันธุ์
- ๒.๓ นางสาวภาพร สุภัทรพันธุ์

๓. รองศาสตราจารย์ นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์ สมรสกับนางสาวสมสกุล เนียมวัลย์ มีบุตรธิดา ๒ คนคือ

- ๓.๑ นางสาวทัดจันทร์ สุภัทรพันธุ์
- ๓.๒ นายสรณ สุภัทรพันธุ์

๔. เด็กชาย (ไม่มีชื่อ) ถึงแก่กรรมแต่ยังเล็ก

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ ป่วยเป็นโรคเบาหวานมาตั้งแต่อายุประมาณ ๓๐ ปี จึงทำให้สุขภาพโดยทั่วไปไม่สู้ดีนัก แต่ก็เป็นผู้ที่ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองดี จึงได้เริ่มรักษาโรคเบาหวาน กับศาสตราจารย์นายแพทย์สุขสวัสดิ์ เพ็ญสุวรรณ ซึ่งตรวจพบว่า มีอาการของโรคตับอักเสบเรื้อรัง ร่วมด้วย โดยเป็นมาตั้งแต่อายุประมาณ ๔๐ ปี อย่างไรก็ตาม นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ทุกอย่าง จึงทำให้สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และน้ำหนัก

ตัวได้เป็นอย่างดี

ต่อมา นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ ได้รับการรักษากับศาสตราจารย์ นายแพทย์ กอบชัย พัววิไล ที่โรงพยาบาลรามาริบัติ การรักษาดำเนินมาด้วยดีตลอด จนถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๓๑ ได้เกิดอาการอาเจียรเป็นเลือดสด ๆ จึงได้เข้าโรงพยาบาลรามาริบัติ และตรวจพบว่าเส้นเลือดดำในหลอดอาหารแตก เนื่องจากความดันโลหิตดำในตับสูง รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ ณรงค์ สุภัทรพันธุ์บุตรชาย จึงได้ปรึกษากับรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงชุติมา ประมูลสินทรัพย์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบทางเดินอาหาร โรงพยาบาลรามาริบัติ ในที่สุดจึงตัดสินใจเข้ารับการผ่าตัดเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๑ ที่โรงพยาบาลสมิติเวช โดยนายแพทย์ ทองดี ชัยพานิช ได้ทำการผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินโลหิตที่ตับ หลังจากนั้น นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ ได้ติดตามการรักษาโรคเบาหวานและตับอักเสบกับนายแพทย์เกรียงไกร อัครวงศ์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบทางเดินอาหารที่โรงพยาบาลสมิติเวชอย่างสม่ำเสมอ จนถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๖ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ ได้เกิดอาการตับวาย ทำให้สมองสับสนเป็นระยะ ๆ จึงได้เข้ารักษาที่โรงพยาบาลสมิติเวชมาโดยตลอด ถึงเดือนตุลาคม ๒๕๓๖ มีอาการตัวเหลือง ตาเหลืองมาก ตรวจพบว่า เป็นมะเร็งที่ตับแทรกซ้อนขึ้นเมื่อประมาณเดือนมกราคม ๒๕๓๗ หลังจากนั้นมีอาการทรุดลงเรื่อย ๆ ครั้งสุดท้ายได้เข้ารับการรักษาโดยเป็นผู้ป่วยในโรงพยาบาลตั้งแต่วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ และถึงแก่กรรมโดยสงบเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ รวมอายุได้ ๗๖ ปี ๓ เดือน ๒๔ วัน

ชีวิตของแม่

แม่เกิดที่บ้านจังหวัดสมุทรสาคร คุณตาคือขุนเชิดมหาชัย เป็นกำนันตำบลมหาชัย ถ้าดูจากรูปถ่าย จะเห็นว่าคุณตาเป็นคนร่างใหญ่ หน้าขรึม ฉะ ค่อนข้างดู แม่เล่าว่า ใคร ๆ ก็มักจะกลัวคุณตาทั้งนั้น เพราะเป็นคนเด็ดขาด แต่กับแม่ คุณตาใจดี รักแม่มากเนื่องจากเป็นลูกสาวคนเดียว แม่ขออะไรก็ให้ แม่เล่าว่าเคยขอไปเมืองจีน คุณตาก็บอกว่าไปสิ จะพาไป รอให้โตอีกหน่อย แต่คุณตาก็ถึงแก่กรรมเสียเมื่อแม่มีอายุได้ ๗-๘ ขวบเท่านั้น หลังจากคุณตาเสียแล้ว แม่เข้ามาเรียนหนังสือที่โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม ในกรุงเทพฯ โดยอาศัยอยู่ที่บ้านคุณทวดปลาทุ ซึ่ง เป็นป้าของคุณยายที่ตลาดน้อย หลังโรงพยาบาลนรโอเดียน

เมื่อคุณตาถึงแก่กรรมนั้น คุณยายยังอายุไม่มาก เนื่องจากเป็นคนสวยและเก่ง หลวงสุนทรานุยุติกจึงได้มาอ้อนวอนคุณทวดปลาทุขอแต่งงานกับคุณยาย คุณยายขัดผู้ใหญ่ไม่ได้ จึงแต่งงานกับคุณหลวงสุนทรานุยุติก คุณหลวงเป็นผู้พิพากษา คุณยายจึงต้องตามคุณตาหลวงสุนฯ ไปประจำอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง ในช่วงนี้แม่คงอาศัยเรียนหนังสืออยู่ที่บ้านคุณทวดปลาทุตลอดมา จนอายุได้ประมาณ ๑๔ ปี จึงเลิกเรียน แม่เล่าว่า ตอนเรียนหนังสือจัดอยู่ในชั้นเรียนเก่ง สอบได้คะแนนดี แต่เมื่อญาติสนิทซึ่งรวมกันรวมนอนกันมา คือคุณน้าทองพูน วีระศักดิ์ เลิกเรียนแม่ก็เลิกเรียนบ้าง คือหยุดไปโรงเรียนเสียเฉย ๆ หนังสือที่ทิ้งไว้ที่โรงเรียนก็ไม่ไปเอา คุณยายตามใจ ไม่ว่าอะไร หลังจากเลิกเรียนแล้ว แม่หันมาเรียนการเรือนอยู่กับบ้าน หัดทำกับข้าว ขนม และทำการฝีมือต่าง ๆ แม่จึงมีฝีมือในทางทำอาหาร ทำได้หลายชนิด และอร่อยด้วย

แม่เล่าว่า ในระหว่างอยู่บ้านคุณทวดปลาทุนั้นสนุก เพราะมีญาติเป็นเพื่อนอยู่ในวัยเดียวกันหลายคน คุณทวดปลาทุก็รัก เพราะสงสารเนื่องจากกำพร้าพ่อ แม่ก็อยู่ใกล้ เวลาคุณทวดรับประทานอาหาร มักเรียกไปรับประทานร่วมด้วยเสมอ บอกว่า “เห็นเนียนกินข้าวแล้วน่ารัก” ทำให้คุณทวดพลอยอร่อยไปด้วย เพราะแม่รับประทานง่าย ไม่เลือกอาหาร

คุณน้าทองพูนเล่าว่า หลังจากออกจากโรงเรียนแล้ว แม่ไป ๆ มา ๆ ระหว่างมหาชัย และบ้านคุณทวดปลาทุที่ตลาดน้อย พอแม่คิดถึงหลาน ๆ (ลูกคุณลุงยีนยง) ก็กลับไปบ้านมหาชัย เสียทีหนึ่ง เมื่อเหงาмаก ๆ ก็กลับมาอยู่บ้านตลาดน้อย ไป ๆ มา ๆ อยู่อย่างนี้ จนแม่แต่งงานกับพ่อเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓

เมื่อแต่งงานแล้ว แม่ย้ายไปอยู่กับพ่อที่บ้านเลขที่ ๑๙๗ ถนนนครไชยศรี อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร เป็นบ้านเช่า อยู่ตรงข้ามตลาดศรียาน พ่อและแม่จึงเริ่มชีวิตคู่ที่นั่น ช่วยกันทำมาหากิน เก็บหอมรอมริบสร้างฐานะของตนเองจนสามารถมีบ้านของตัวเองได้ คือบ้านเลขที่ ๓๒๖ ถนนสุขุมวิท ตำบลสวนจิตรลดา อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร แม่มีลูก ๒ คนแรกที่บ้านนี้

ในระหว่างสงครามเอเชียบูรพา บ้านอยู่ใกล้กรมทหารมาก จึงไม่ปลอดภัย เมื่อกองทัพสัมพันธมิตรมาถึงระเบิดกรุงเทพฯ พ่อจึงให้แม่พาลูก ๒ คน อพยพหนีภัยสงครามไปอยู่บ้านมหาชัย โดยพ่อคงไป ๆ มา ๆ ระหว่างกรุงเทพฯ-มหาชัย เนื่องจากบ้านที่ถนนสุขุทัยทรุดโทรมมากเพราะน้ำท่วมใหญ่ พ่อกับแม่จึงขายบ้านนั้นไปเสีย ตอนปลายสงคราม แม่จึงย้ายกลับมาอยู่บ้านในสวนบางหว้า ใกล้ ๆ กับบ้านคุณย่า (นางสุภัทรมิบาล ผิด สุภัทพันธุ์) ระหว่างอยู่บ้านบางหว้า นอกจากจะเลี้ยงลูกและทำงานบ้านแล้ว แม่ยังทำขนมให้เด็กลูกจ้างพายเรือขายในคลองภาษีเจริญอีกด้วย แม่เลิกทำขนมเมื่อย้ายมาอยู่บ้านปากคลองภาษีเจริญ ซึ่งเป็นบ้านที่อยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ถึงกระนั้นแม่ก็ชอบการทำขนมขาย และเห็นว่าการทำขนมแม่จะเหนื่อย แต่ก็มีรายได้ดี ถ้ามีผู้ต้องการว่าจ้างให้ทำขนมหรือกับข้าว แม่ก็มักจะรับทำตามแต่โอกาสจะอำนวยให้

เมื่อมาอยู่บ้านปากคลองภาษีเจริญ คุณตาหลวงสุนทรานุกูลกิจและพี่ชายของแม่ทั้งสองคนถึงแก่กรรมแล้ว คุณยาย คุณป้าแฉล้ม (ภรรยาคุณลุงยืนยง) และครอบครัว จึงมาอยู่รวมกันกับแม่เป็นครอบครัวใหญ่ เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ ทั้งคุณยาย คุณป้า พ่อ และแม่ไม่เคยอยู่ว่าง พ่อไปทำงานที่กรมช่างอากาศ คุณยาย คุณป้า และแม่ช่วยกันทำงานบ้าน ทำแบ่งข้าวหมากขายตากหมากแห้ง ทำมะม่วงกวน ฯลฯ เพราะเป็นช่วงหลังสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำ ข้าวของหายากและมีราคาแพง แม่ทำสบู่และเทียนไขใช้เอง เพราะยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา ทุกคนต้องทำงานเพื่อหารายได้เพิ่ม เนื่องจากคุณยายเป็นคนขยันมาก ท่านมักจะทำงานไม่ว่างมือ ข้าพเจ้าเองก็ไม่เคยเห็นแม่หยุดทำงานเลย

พ่อและแม่เป็นคนใจดี มีนิสัยโอบอ้อมอารีแก่คนทั่วไป จึงเป็นที่พึ่งของญาติพี่น้อง ญาติ ๆ หลายคนได้นำบุตรหลานมาฝากไว้ที่บ้านเพื่อศึกษาเล่าเรียนต่อในกรุงเทพฯ ข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่อเด็ก ๆ ที่บ้านมีญาติพี่น้องจากต่างจังหวัดมาอยู่หลายคน ที่จบการศึกษาแล้วก็กลับไป แล้วก็มิรู้เหนื่อยมาอยู่อีก เป็นอย่างนี้ตลอด แม้จะมีคนอยู่มาก แต่แม่ก็สามารถจัดสรรรายได้ซึ่งมีไม่มากนักให้เพียงพอแก่การใช้จ่าย เนื่องจากแม่เป็นคนมัธยัสถ์ รอบคอบ และมีความสามารถในการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างดี พ่อจึงไม่ต้องกังวลใจในเรื่องการเงินเลย ไว้ใจและมอบอำนาจสิทธิขาดให้แม่เป็นผู้รับผิดชอบแต่ผู้เดียวโดยตลอด

แม่เป็นคนมีสติปัญญา รู้จักประนีประนอม ใจเย็น มีความสามารถหลายด้าน ทั้งในด้านการครองเรือน การจัดการทรัพย์สิน การปกครองคน ฯลฯ เมื่อข้าพเจ้ายังเล็ก ไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกับแม่เท่าพ่อ เพราะแม่ต้องเลี้ยงน้องเล็ก แต่เมื่อโตขึ้น แม่ก็เริ่มอบรมสั่งสอนเรื่องที่ถูกผิดควรรู้ด้วยการเล่าเรื่องต่าง ๆ เปรียบเทียบให้เข้าใจ แม่มักจะยกตัวอย่างจากชีวิตจริงที่ได้พบเห็นมาอธิบายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการแก้ไขปัญหานั้น โดยเฉพาะปัญหาในครอบครัว การครองเรือน การเลี้ยงลูก อาจกล่าวได้ว่า การที่พ่อกับแม่อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นนั้น มีอิทธิพลทำให้ชีวิตของลูกทุกคนประสบความสุขและความสำเร็จ

แม่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีความมั่นคงเลื่อมใสในพุทธศาสนา แม่ชอบไปวัด ทำบุญตามกำลังความสามารถ แม่เมื่อไปท่องเที่ยวตามต่างจังหวัด ก็มักจะแวะไหว้พระตามวัดต่าง ๆ อยู่เสมอ หลังจากพอเสียชีวิตแล้ว แม่มักไปนั่งสมาธิและฟังเทศน์ที่วัดปากน้ำซึ่งอยู่ใกล้บ้านเป็นประจำ จนกระทั่งป่วยมาก ไม่สามารถไปได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังทำบุญให้ท่านอยู่เสมอ

แม่ยกที่ดินที่ตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ใกล้กับวัดโพธิ์แจ้ง ให้เกษตรตำบล ๑ ไร่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกษตรสามารถสาธิตและแนะนำการเพาะปลูกให้แก่ชาวบ้านได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ยังได้บริจาคที่ดิน ๓ ไร่ ริมนนเอกชัย ให้สร้างสถานีนามัยบ้านโพธิ์แจ้ง และบริจาคเงินก่อสร้างอาคารของสถานีนามัย อุทิศส่วนกุศลให้คุณยาย (ผัน เจียมไชยศรี) อีกด้วย แม่บริจาคเงิน ๑ แสนบาทให้เป็นทุนสร้างพระอุโบสถวัดโพธิ์แจ้ง จัดการทอดกฐินเพื่อหาเงินรายได้เข้ามาสมทบ และยังได้บริจาคเงินเป็นทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ อีกหลายแห่ง อาจกล่าวได้ว่า แม่ทำบุญตามคติความเชื่อของคนไทยอยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอจนตลอดชีวิต

แม่เป็นลูกที่ดีของบิดามารดา เมื่อคุณตายอยู่ แม่ก็เป็นที่รัก เป็นความชื่นใจของท่าน แม่ดูแลปรนนิบัติคุณยาย ทำให้ท่านใช้ชีวิตในวัยชราด้วยความสุขจนถึงวาระสุดท้าย

แม่เป็นภรรยาที่ดีของสามี ดูแลพ่อทั้งในยามปกติและป่วยไข้ จนพ่อถึงแก่กรรมก็ยังทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เป็นประจำไม่เคยขาด

แม่เป็นพระและเป็นบูรพาจารย์ของลูก ดูแลสั่งสอนลูกตลอดมา ให้ความรักใคร่ลูกเสมอหน้ากัน เป็นที่ปรึกษา และช่วยแก้ไขปัญหาลูก

แม่เป็นคุณย่าและคุณยายที่หลาน ๆ รัก และแม่ก็รักหลานเท่าเทียมกัน หลานคนใดต้องการอะไรมาขอท่านแล้วมักจะได้เสมอ แต่ถ้าแม่ให้อะไรหลานคนไหน ก็จะต้องให้หลานคนอื่น ๆ เท่าเทียมกันทุกครั้ง

เมื่อแม่ป่วย แม่เป็นคนไข้ที่ดี ปฏิบัติตนตามที่แพทย์สั่งทุกอย่าง แม่พยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม่เกรงใจพยาบาล และไม่พยายามรบกวนเลย

แม่ทำหน้าที่ของท่านสมบูรณ์ทุกอย่าง ขอให้อำนาจแห่งคุณงามความดีที่แม่ได้ประกอบไว้ และอนุภาพแห่งกุศลผลบุญที่ลูกทุกคน รวมทั้งที่บรรดาญาติมิตร ได้บำเพ็ญกุศลให้ จงดลบันดาลให้แม่ที่รักของลูก ประสบความสุขสงบในสัมปรายภพตลอดกาลนานด้วย

จาก
ลูกของแม่

รับพระราชทานโล่ ผู้มีอุปการคุณโรงพยาบาลสมเด็จพระยา ๒๕๓๐

นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ และครอบครัว ๒๕๓๕

แม่และพ่อ

แม่และลูก

พ่อแม่ลูก วันที่บุตรชายคนเล็กได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต

ระลึกถึงแม่

ตั้งแต่ผมจำความได้ ก็ได้แม่ พ่อ และคุณยาย ช่วยให้ความเมตตาตามาลดอด แม่เป็นคนใจดี มีความเมตตากับทุก ๆ คนที่เข้ามาพบปะ ซึ่งแม่เคยบอกผมว่า ให้ช่วยเหลือผู้ที่เขาเดือดร้อน ตามกำลังความสามารถของเราเถิด แล้วเราจะได้อบุญ ในช่วงที่ลูก ๆ เรียนหนังสือ แม่จะตื่นแต่เช้า มาดูแลอาหารเช้า ช่วยแต่งตัวให้ในช่วงที่เพิ่งเริ่มเข้าเรียน และที่สำคัญแก่พวกเรา คือแม่จะเอาเงินค่าขนมมาวางไว้ให้ทุกเช้าก่อนไปโรงเรียน โดยไม่มีวันลืมเลย ในด้านการเล่าเรียนของลูกนั้น พ่อเป็นผู้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้ลูกนำมาคิด ตัดสินใจในการเลือกเรียนวิชาชีพที่ต้องการ และไม่ว่าลูกจะตัดสินใจทำอะไร ก็ได้แม่เป็นผู้ให้กำลังใจสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา ในช่วงที่ผมต้องจากบ้านไปศึกษาต่างประเทศเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปีนั้น ยังจำได้ว่าแม่คอยเขียนจดหมายเล่าข่าวคราวทางบ้านพร้อมกับให้กำลังใจในการเรียน ห่วงใยในความเป็นอยู่ และถามถึงความเป็นอยู่ของลูกในต่างประเทศอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อลูกสำเร็จการศึกษา กลับมารับราชการที่เมืองไทยแล้ว แม่ก็ยังช่วยดูแล เอาใจใส่ลูกเหมือนเดิม ผมจำได้ว่าไม่เคยซื้อเสื้อผ้าใส่เองเลย แม่จะคอยหามาให้ตลอด ซึ่งนิสัยนี้ผมเลยติดมาจนกระทั่งมีครอบครัวแล้ว ต้องให้ภรรยาบริการไป

แม่เป็นคนอ่อนโยน อารมณ์เย็น ผมจำได้ว่าไม่เคยถูกแม่ทำโทษเลยตั้งแต่เล็กจนโต และเมื่อมีปัญหาอะไรก็ตาม เมื่อนำไปปรึกษากับแม่ ก็ไม่ผิดหวังเลย เพราะแม่จะให้ข้อคิดที่ดี สอนให้ตั้งสติ พร้อมกับแนะแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องให้ แม่เป็นคนเข้มแข็ง มีกำลังใจดี ถึงแม้ว่าในวาระสุดท้ายที่ป่วย แม่ก็ยังไม่ท้อใจ มีกำลังใจสู้กับโรคร้ายอย่างดียเยี่ยม

บัดนี้แม่ได้จากลูกไปแล้ว แต่ความดี และบุญกุศลที่แม่ได้กระทำไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ยังคงอยู่ในใจของลูกหลานทุกคนไม่มีวันลืม แม่ได้ทำหน้าที่แม่ที่ประเสริฐสุดแล้ว และพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก ก็ยิ่งมากกว่าคำกลอนที่พ่อเคยให้ผมท่องจำเมื่อตอนเรียนอยู่ชั้นประถม ๓ และยังจำได้ถึงบัดนี้ คำกลอนนี้แต่งโดยคุณวินัย ภูระหงษ์ เมื่อ ๔๐ ปีก่อน ยังใช้ได้ดีกับแม่ของลูกเสมอ

“อันพระคุณของแม่มีแก่บุตร
สุดจะสรรพรรณนาด้วยคารม
จะเปรียบด้วยดินฟ้ามหาสมุทร
แม้เอาดินสิ้นพิภพบรรจบกัน
แล้วนำน้ำสิ้นสุดสมุทรลึก
จารึกคำไชยชาญคุณมารดา
จนสุดสิ้นดินฟ้ามหาสมุทร
พระคุณเลิศล้ำฟ้าสุราลัย

จะเปรียบดุจสิ่งใดก็ไม่สม
เอกอุตมเหลือตราคุณนันท
ก็ไกลสุดฟ้าดินเมฆินทร์ค้น
มาเสกสรรคให้เป็นเช่นปากกา
ทำแทนหมึกหมดสมุทรจนสุดหา
บนแผ่นฟ้าแทนกระดาดเขียนวาดไป
จะสิ้นสุดพรรณนาก็หาไม่
แม่มอบให้ลูกรักประจักษ์จริง”

รักและคิดถึงแม่

ลูก

สุรนนต์ สุภัทรพันธุ์

คุณย่าของบิก

ตั้งแต่ยังเด็ก พอเริ่มที่จะรู้ภาษานั้น บิกจำได้ว่า ได้อยู่กับคุณย่า ที่บ้านคุณย่า คุณย่าเลี้ยงดูบิก ตอนคุณพ่อ คุณแม่ไปเรียนต่อต่างประเทศ ตั้งแต่เด็กนั้น คุณย่าไม่เคยดุ ตี หรือว่าบิกสักคำ อะไรที่บิกอยากได้ คุณย่าก็จะหามาให้ จนกระทั่งบิกโตจนบัดนี้ จะมีก็เพียงแต่การอบรมสั่งสอนเท่านั้น คุณย่ามักจะพาออกไปทานอาหารนอกบ้านเสมอ ๆ พอหลังจากที่คุณปู่เสียชีวิต พวกเราก็จะไปเยี่ยมคุณย่าทุกวันเสาร์ จะไปทานข้าวกลางวันด้วย วันไหนที่มีกับข้าวที่บิกทานไม่ได้หรือไม่ชอบ คุณย่าก็จะให้คนออกไปซื้อมาให้ทาน แต่ก่อนคุณย่าท่านเป็นคนแข็งแรง ท่านจะออกไปเล่นกายบริหารที่วัดราชนิตดาเป็นประจำ จนกระทั่งเมื่อ ๕-๖ ปีก่อน คุณย่าต้องเข้าโรงพยาบาล ผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินเส้นเลือด หลังจากการผ่าตัด คุณย่าก็สามารถกลับบ้าน และสุขภาพก็แข็งแรงเหมือนเดิม จนเมื่อก่อนคุณย่าจะเสียชีวิตประมาณ ๖ เดือน อาการของคุณย่าก็เริ่มทรุดลงเนื่องจากโรคตับ จนต้องเข้าโรงพยาบาล แต่ไม่นานอาการก็ดีขึ้น สามารถกลับบ้านได้ พวกเรายังไปเยี่ยมคุณย่าอยู่เสมอทั้งที่บ้านและที่โรงพยาบาล พยายามซื้อของที่คุณย่าอยากทานให้คุณย่าทาน แต่ก็ทำไม่ได้เต็มที่ เนื่องจากอาหารบางอย่างหมอสั่งห้าม จนครั้งหลัง ๆ คุณย่าเริ่มมีอาการเจ็บที่ขา เดินไม่ค่อยคล่อง ไม่สามารถเดินไปทานอาหารที่ห้องอาหารได้ ต้องทานอยู่แต่ในห้อง แต่กำลังใจของคุณย่าดีมาก ท่านจะพูดเสมอ ๆ ว่า “ไม่เป็นไรแล้ว วันนี้สบายดี” ซึ่งก็จะทำให้พวกเราทุกคนสบายใจ เมื่อไปเยี่ยมคุณย่าท่านก็จะยิ้มแย้ม ในระยะหลัง ๆ คุณย่าต้องเข้าออกโรงพยาบาลบ่อยขึ้น เพราะอาการไม่ค่อยคงที่ เดียวก็ดีเดี๋ยวก็ทรุดลง จนมีวันหนึ่ง บิกไปซื้อของที่บ้านหม้อ พอกำลังจะกลับบ้าน โทรศัพท์ไปหาคุณย่าแต่ก็ไม่มีคนรับสาย ทั้งที่บ้านคุณย่าและบ้านป้าดา เลยไปหาที่บ้าน ปรากฏว่าโทรศัพท์เสีย พอติดกับที่ป้าเง็บบอกว่าวันนี้อาการของคุณย่าไม่ค่อยดี พอบิกเข้าไปหา คุณย่าก็ยังพูดคุยได้แต่ก็มีอาการง่วง ๆ บ้าง ประมาณ ๓ ทุ่มบิกก็ลากลับ ก่อนกลับบิกยังคุยกับคุณย่า ขอให้คุณย่าหายเร็ว ๆ และถ่ายรูปกับบิกตอนบิกได้รับปริญญา คุณย่าก็ดึงบิกเข้าไปกอด และบอกว่า “เนี่ย...ลูกชายคนเล็กของย่า ย่าเลี้ยงมากับมือย่าเอง” แล้วคุณย่าก็ร้องไห้ บิกยังพูดกับคุณย่าเลยว่า “อีกเดี๋ยวก็หายแล้วครับ หมอสม้ยนี้เก่งให้คุณย่ามีกำลังใจมาก ๆ” ซึ่งในใจบิกเองก็ยังคงคิดว่าอาการของคุณย่าจะดีขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งครั้งสุดท้ายที่คุณย่าเข้าโรงพยาบาล ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ อาการของคุณย่าก็ทรุดลงเรื่อย ๆ คุณย่าไม่รู้สึกตัวเลย ต้องให้ออกซิเจน จนวันเสาร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ คุณย่าเริ่มรู้สึกตัวและจำได้ วันนั้นบิกไปเยี่ยมก็ยังคุยกับคุณย่าได้ แต่หลังจากนั้น คุณย่าก็ไม่รู้สึกตัวอีกเลย ช่วงนั้นบิกอ่านหนังสือเตรียมสอบกับเพื่อน ๆ ไม่ได้กลับบ้าน จนวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ที่บ้านโทรศัพท์มาบอกว่าอาการของคุณย่าไม่ค่อยดีให้รีบไปเยี่ยม บิกก็รีบไปโรงพยาบาล แต่ไปไม่ทัน ระหว่างทางคุณย่าก็ถึงแก่กรรมแล้ว

ตั้งแต่นี้ไป เราทุกคนจะไม่ได้เห็นคุณย่า ไม่ได้ยินเสียงหัวเราะ เสียงพูดคุยของคุณย่าอีกต่อไป คงเหลือแต่คำอบรมสั่งสอน ทุกอย่างที่คุณย่าเคยพูดเคยอบรมซึ่งจะอยู่ในความทรงจำที่พวกเราทุกคนจะปฏิบัติตามตลอดไปโดยไม่มีวันลืมเลือน คุณย่าครับ บิ๊กรักคุณย่ามากที่สุด ขอให้คุณย่าพักผ่อนให้สบาย หากดวงวิญญาณของคุณย่าอยู่ที่ใดก็ขอให้รับรู้ความรัก ความอาลัยที่บิ๊กมีต่อคุณย่า หากเกิดชาติใด ขอให้บิ๊กได้เกิดเป็นหลานของคุณย่าทุก ๆ ชาติไปนะครับ

ด้วยความรัก อาลัยอย่างสุดซึ้ง
หลานบิ๊ก
(दननंठ सुवठरपणुं)

อาลัยคุณย่า

คุณย่า คำ ๆ นี้มีความหมายกับบอมมาก คุณย่าเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับได้เป็นอย่างดี ผู้ให้ในที่นี้หมายถึง ให้ความรู้ ความคิด สั่งสอนอบรมหลาน ๆ และให้คำแนะนำ ที่จะนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี ผู้รับในที่นี้หมายถึง รับรู้ในเรื่องราวของลูก ๆ หลาน ๆ และปลอบเมื่อมีทุกข์ ยินดีแสดงความชื่นชมเมื่อเห็นลูกหลานมีความสุข คำสั่งสอนของคุณย่า บอมจำได้เป็นอย่างดี คุณย่าสอนให้ประหยัด ออมไว้ใช้ในภายภาคหน้า และสอนแต่สิ่งที่ดีงามเรื่อยมาตลอด คุณย่าเป็นคนอารมณ์ดี มีชีวิตแบบเรียบง่าย ซึ่งทำให้มีคนรักใคร่นับหน้าถือตามากมาย คุณย่าเคยบอกว่า ท่านเคยลำบากมาก่อนที่ชีวิตของท่านจะมีความสุข คุณย่ารักคุณปู่และลูกหลานทุกคนมาก คุณย่าเคยพูดว่า “ในบรรดาหลานทุกคน ย่าหมดห่วงแล้ว แต่ละคนทำให้ย่ามีความสุข จะเหลืออีกแต่บอม เพราะบอมไม่ค่อยตั้งใจเรียน” คุณย่าสอนเสมอว่าอดทนเรียนหน่อยอีกนิดเดียวก็จะประสบความสำเร็จ คำพูดเหล่านั้น ตลอดจนคำสั่งสอน และการกระทำต่าง ๆ ทำให้บอมรักและเคารพคุณย่ามาก อยากให้คุณย่าอยู่คอยอบรมสั่งสอนบอมอีกนาน ๆ ซึ่งในระยะหลังนี้ คุณย่าไม่ค่อยสบาย ทำให้ลูกหลานตลอดจนญาติมิตรเป็นห่วงมากผลัดกันไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ จนกระทั่งในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ คุณย่าก็ได้จากทุกคนไปเป็นวันที่บอมเสียใจมาก และบอมให้สัญญาว่า บอมจะตั้งใจศึกษา เล่าเรียน มิให้คุณย่าต้องผิดหวังเลย และบอมขอภาวนาให้ดวงวิญญาณของคุณย่า สถิตอย่างสงบในสัมาปรายภพ เจอกับคุณปู่ และขอให้ชาติหน้าบอมได้เกิดมาเป็นหลานของคุณย่าอีกครั้งครับ

ด้วยรักและอาลัยอย่างสุดซึ้ง

หลานบอม

(ธนัท สุภัทรพันธุ์)

รักคุณย่า

คุณย่าขา ตั้งแต่บีจำความได้ คุณย่าเป็นคนหนึ่งที่ให้ความรัก ความอบอุ่น เลี้ยงดูบี และให้ความเข้าใจบีมาโดยตลอด ไม่เคยจะว่า บ่น หรือทำให้บีเสียใจ ความรักที่คุณย่ามีให้บี ทำให้บีรู้สึกอบอุ่นเวลาได้อยู่ใกล้คุณย่า ตอนเด็ก ๆ บีชอบนั่งดูคุณย่าดักไหมพรม คุณย่าพยายามสอนบี แต่เสียต่ายที่หลานคนนี้ไม่สนใจจะจำเอาเสียเลย คุณย่าไม่เคยจะขัดใจหลาน ๆ เลยสักครั้ง ใครต้องการอะไร ลำบากอะไร ทุกข์ใจอะไร คุณย่าจะเป็นที่ปรึกษาที่น่ารักของหลาน ให้คำแนะนำได้ทุกอย่าง คอยสั่งสอนอบรมให้หลานรู้จักประเพณีปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร ทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณย่ามอบไว้ให้ บียังจำได้ดี และไม่มีวันลืม คุณย่ามีสุขภาพแข็งแรงมาก ออกกำลังกายบ่อย ๆ สามารถนั่งรถเดินทางได้ครั้งละนาน ๆ หรือเดินได้อย่างคล่องแคล่ว แต่ด้วยโรคร้ายที่ทำให้คุณย่าทรุดลง ไม่สามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ อาหารที่เคยทานก็ถูกจำกัดปริมาณเพื่อรักษาสุขภาพของท่านไว้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามกำลังใจที่คุณย่ามีทำให้ลูก ๆ หลาน ๆ และญาติใกล้ชิดมีความเชื่อมั่นว่าท่านจะต้องหายดี ครั้งสุดท้ายที่คุณย่าต้องเข้าโรงพยาบาล พวกเราก็เชื่อว่าท่านต้องหายดีเหมือนครั้งก่อน ๆ แต่คุณย่าก็จากพวกเราไปอย่างสงบ ต่อไปนี้บีคงจะไม่ได้ยินเสียงของคุณย่าอีกแล้ว แต่คำพูดทุกคำของท่านจะอยู่ในใจบีตลอดไป บีขออาราธนาให้ดวงวิญญาณของคุณย่าสงบอยู่ในสัมปรายภพ คอยรับรู้ความสำเร็จของหลาน ๆ และไม่ว่าจะชาติไหนก็ตาม บีจะขอเกิดมาเป็นหลานของคุณย่าตลอดไป

ด้วยรักและอาลัยอย่างสุดซึ้ง

หลานบี

(ภาพร สุภัทรพันธุ์)

ด้วยรัก.....อาลัยคุณย่า

ผึ่งและไผ่รักและระลึกถึงคุณย่าเสมอ แม้คุณย่าจะจากไปแล้วก็ตาม คำสอน ใจดี ความห่วงหาอาทรของคุณย่าที่มีต่อหลานยังคงอยู่ในใจผึ่งและไผ่มิรู้ลืม

กราบคุณย่า

ผึ่งและไผ่

(ทัตจันทร์และสรณ สุภัทรพันธุ์)

อาของหลาน

การสูญเสียอาเนียรครั้งนี้ ถึงแม้ว่าเราจะเตรียมใจกันอยู่แล้ว ก็ยังไม่วายใจเสีย เมื่อทราบจากน้องโทรฯ มาบอกว่าอาเนียรสิ้นใจแล้ว ระยะเวลาหลัง ๆ นี้อาเนียรต้องมารับการรักษาที่โรงพยาบาลหลายครั้งมาก แต่แล้วทุกครั้งอาการก็จะดีขึ้น ฟันตัวเกือบเป็นปกติ และได้กลับมาอยู่บ้าน เมื่อหลาน ๆ ไปเยี่ยมก็จะคุยด้วยอาการแจ่มใส และจะเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ตอนที่มาโรงพยาบาลทั้งที่ตอนรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว (เมื่อมาทราบภายหลัง) ให้ฟังอย่างสนุก ไม่เคยบ่นหรือแสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองให้ลูกหลานและคนใกล้ชิดกังวลใจเลย แต่ครั้งสุดท้ายหลานมาเยี่ยมที่โรงพยาบาล ก็พอจะทราบถึงอาการของอาเนียรว่า คงจะไม่มีเสียงพูดคุ้ยและเสียงหัวเราะเช่นเคยอีกแล้ว ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ

เมื่อก่อนหลังจากที่ป้าตายแล้ว พวกเราก็ได้มาอยู่ในบ้านเดียวกับอาเนียรที่บ้านค่อนข้างจะเป็นครอบครัวใหญ่ นอกจากอาเนียร อาเนนและลูก ๆ แล้ว ก็มีคุณย่า แม่ และพวกเรานอกจากนี้ยังมีเด็กในอุปการะ และลูกหลานของผู้ที่รู้จักกัน ซึ่งมีบ้านอยู่ต่างจังหวัดเข้ามาอยู่เพื่อเรียนหนังสือได้สะดวกอีก แต่ที่บ้านก็จะอยู่กันอย่างปกติสุขเสมอ เพราะอาเนียรไม่เป็นคนที่น่ารำคาญ หรือจุกจิกขี้บ่น ถ้าลูกหลานทำอะไรไม่ถูกต้อง ก็จะตักเตือนพูดกันให้รู้เรื่อง แล้วก็ไม่ใช่รื้อฟื้นขึ้นมาพูดอีก และเพราะความโอบอ้อมอารีของอาเนียร ลูกหลานจึงได้รับการศึกษาดี และมีหน้าที่การงานดีทุกคน เด็กในอุปการะก็จะได้รับการศึกษาตามสติปัญญาของแต่ละคน จนสามารถศึกษาสำเร็จ ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้ไม่เดือดร้อน ความเอื้ออารีของอาเนียรไม่ได้มีอยู่แต่เฉพาะลูกหลานของตนเท่านั้น อาเนียรรักและสนิทสนมกับญาติทางอาเนนด้วยเช่นกัน ความมีเมตตาต่อหลาน ๆ ยังมีอยู่เสมอมาเสมอ ถึงแม้หลานมีครอบครัวและมีลูก ก็ยังช่วยรับลูกของหลานมาช่วยเลี้ยงดูให้อีก ถ้าใครต้องการความช่วยเหลืออะไร ถ้าช่วยได้ก็ยินดีช่วยเหลือ

พระคุณของอาเนียรจริง ๆ แล้วมีมากมาย เพราะเราอยู่ด้วยกันมานานนับสิบ ๆ ปี ที่เขียนถึงนี้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามขอให้อาเนียรทราบด้วยว่าหลาน ๆ ระลึกถึงและสำนึกในพระคุณอยู่เสมอ หลานขอให้อาเนียรพบกับสิ่งที่ดีงาม มีความสงบสุขด้วยประการทั้งปวง

ด้วยความเคารพรัก

หลาน ๆ เจียมไชยศรี

อาลัยคุณยาย

คุณยายเนี่ยรับนิ่มไปเลี้ยงตอนเล็ก ๆ เนื่องจากนิ่มร้องไห้เก่งมาก เป็นคำบอกเล่าที่แม่ต๋อยเล่าให้นิมฟัง ดังนั้นจึงทำให้นิมคุ้นเคยกับคุณตาคุณยายและบ้านฝั่งธนฯ มาก ความรู้สึกของนิ่มตั้งแต่เด็กจนปัจจุบันยังคงไม่เปลี่ยนแปลงถึงความอบอุ่นที่คุณตาและคุณยายมีให้ นิมมีความรู้สึกว่าช่วงเวลาที่บ้านฝั่งธนฯ นี่เป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์อยู่ตลอดทุกวัน เพราะจะมีคุณตาคุณยายน้ำ ๆ และคนแวดล้อม ตลอดจนอาหารการกิน ไม่ว่าจะเป็นอาหารคาวหรือขนมไม่เคยขาด จะมีแต่ว่ามีมากอย่างหรือน้อยอย่างเท่านั้น ในช่วงที่นิ่มโตขึ้นนิ่มยังไปค้างกับคุณยายบ้างเป็นครั้งคราว แต่การไปเยี่ยมเยียนยังเป็นไปโดยสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่นิ่มขับรถเองได้แล้วและไม่ได้ติดเรียนพิเศษ

คุณยายได้เข้ารับการผ่าตัดครั้งใหญ่นานถึง ๙ ชั่วโมง ตอนที่นิ่มเรียนที่ธรรมศาสตร์ใกล้จะจบแล้ว และหลังจากที่ออกจากห้องผ่าตัดแล้วยังต้องพักในห้องไอ ซี ยู อีกหลายวัน นิมเป็นห่วงคุณยายมาก แต่แนจะเป็นคนไปเยี่ยมคุณยายกับแม่ เนื่องจากแนเป็นนักเรียนแพทย์อยู่ ตอนนั้นทำให้เข้าใจอะไรได้ดีกว่า หลังจากการผ่าตัดครั้งนี้คุณยายก็แข็งแรงเหมือนเดิมตามความรู้สึกของนิ่ม คุณยายยังไปทำกายบริหารและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

หลังจากที่นิ่มจบจากธรรมศาสตร์และทำงานได้ ๒ ปี นิมได้บอกคุณยายว่านิ่มจะไปเรียนต่อที่อเมริกาแล้ว คุณยายยังแสดงความเป็นห่วงและบอกให้นิมเรียนต่อที่เมืองไทย ในช่วง ๒ ปีที่นิ่มอยู่ที่อเมริกานิมได้ส่ง Postcard มาหาคุณยายและถามข่าวคราวคุณยายผ่านทางน้าตา เนื่องจากนิ่มเขียนจดหมายคุยกับน้าตาเสมอ

ในช่วงที่นิ่มเหลืออีก ๑ เทอมก่อนเรียนจบ แม่ส่งข่าวให้นิมทราบว่า คุณยายมีอาการไม่รู้สึกตัวและต้องเข้าโรงพยาบาล แต่พอให้น้ำเกลืออาการก็ดีขึ้น หลังจากที่คุณยายเรียนจบกลับมาแล้วและไปเยี่ยมคุณยาย คุณยายยังเดินออกมานั่งคุยที่ห้องรับแขกได้ แต่ห้องนอนของคุณยายได้ถูกปรับปรุงโดยเตียงเหมือนของคนไข้ที่โรงพยาบาล เสาแขวนน้ำเกลือ ที่จับช่วยพยุงตัว แต่คุณยายยังคงคุยเสียงดังและหน้ายิ้มเหมือนเดิม

คุณยายได้เข้าออกโรงพยาบาลรวมได้ประมาณ ๑๐ เที้ยว ในตอนหลังคุณยายมีอาการตัวเหลืองบวม เนื่องจากตับและไตไม่ทำงานแล้ว และปัสสาวะไม่ออกถึงแม้ว่าจะสวนแล้วก็ตาม น้าแตนจะเป็นคนเล่าอาการของคุณยายให้ฟังอยู่เสมอ ซึ่งนิ่มมีความรู้สึกใจเสียมากแต่ก็เหมือนกับเป็นช่วงเวลาเตรียมใจกับการที่จะสูญเสียคุณยาย

เนื่องจากที่น้อย นแน และชนมอี กำลังศึกษาต่ออยู่ในต่างประเทศคงจะไม่ได้มาร่วมงานฌาปนกิจในครั้งนี้ แต่พวกเราอยากให้คุณยายทราบว่า พวกเรารัก คิดถึง และอาลัยคุณยายมาก

ดอยสุเทพ ๒๕๒๑

ไปไหว้พระภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๕๒๕

อรัญหลวงปู่ทวด วัดช้างให้ ๒๕๒๑

เที่ยวเหนือ ธันวาคม ๒๕๒๑

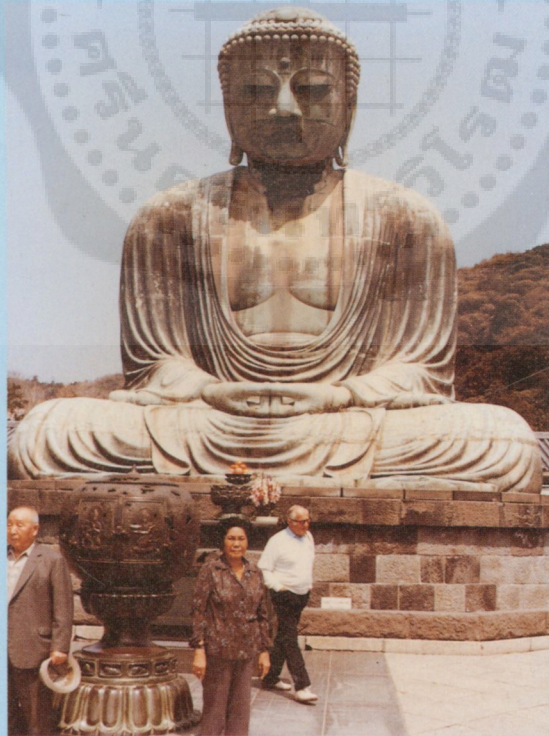
น้ำตกหน้าเมือง เกาะสมุย มีนาคม ๒๕๒๓

อ่างช้าง ธันวาคม ๒๕๒๑

เที่ยวอินเดีย...๒๕๒๑

...ญี่ปุ่น ๒๕๒๖

ฉลองอายุครบ ๖ รอบ...

...พร้อมลูกหลาน ตุลาคม ๒๕๓๒

คำขอบคุณ

- ขอขอบพระคุณ ญาติมิตรทุกท่านที่ได้มีความห่วงใย และได้กรุณาสละเวลาไปเยี่ยมแม่จำเนียร สุภัทรพันธุ์ ในระหว่างป่วยที่บ้านและเมื่อเข้ารับการตรวจและรักษาในโรงพยาบาลสมิติเวชทุกครั้ง
- ขอขอบพระคุณ ทุกท่านที่กรุณามาเป็นเกียรติในงานศพของแม่ ตั้งแต่รดน้ำศพ สวดพระอภิธรรม บรรจุศพ ตลอดจนการบำเพ็ญกุศลตามวาระต่าง ๆ รวมทั้งงานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษในวันนี้
- ขอขอบพระคุณ นายแพทย์เกรียงไกร อัครวงศ์ แพทย์หญิงนิศารัตน์ ใจดี คณะแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสมิติเวช ที่ได้ช่วยทำการตรวจรักษา และดูแลอาการป่วยของแม่ตลอดมา จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตเป็นอย่างดี

เจ้าภาพจะไม่มีวันลืมความกรุณาและเอื้ออารีด้วยน้ำใจอันประเสริฐที่ทุกท่านได้กรุณา มอบให้ในครั้งนี้ และนับเป็นเกียรติแก่แม่เป็นอย่างยิ่ง หากมีบุญวาสนาใดที่ให้แม่ได้ทราบ ก็คงจะ ปลื้มปิติในความมีน้ำใจของทุกท่าน กุศลใดอันพึงจะบังเกิดในการบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ ขอทุกท่าน จงเป็นผู้ได้รับกุศลผลบุญนี้ด้วย และหากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ต้องกราบขอประทานอภัย ไว้ ณ ที่นี้

รองศาสตราจารย์ผ่องพันธุ์-เกรียงไกร มณีรัตน์
ศาสตราจารย์ ดร. สุรนนต์-ภญ. พรรณี สุภัทรพันธุ์
รองศาสตราจารย์ นพ. ณรงค์-สมสกุล สุภัทรพันธุ์

รายนามเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

วันเสาร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗	บุตร ธิดา พล ต. สาคร-ทองพูน วีระศักดิ์
วันอาทิตย์ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗	ครอบครัว “อัศวินิก” ญาติ “มณีรัตน์” และบริษัทนาเกลือขุนสมุทรมณีรัตน์ ครอบครัว “เจียมไชยศรี” และ ครอบครัว “ศุภาหาร”
วันจันทร์ที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗	ศาสตราจารย์ นพ.ดุสิต-สุนิต ประภาสะวัต คณะสงฆ์วัดอัปสรสวรรค์
วันอังคารที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๗	ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี ชมรมกายบริหาร ชาย บุณนาค เซนต์คาเบรียล ๐๖ พล ท. อาณัติ สุภัทรพันธุ์ และครอบครัว คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยแห่งรัฐมิชิแกน วิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ภาควิชาชีพสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หลานๆ “กายวิภาคบรรยาย” และ “ประภาสะวัต” ศิริราช ๗๖ วิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ๐๘ ญาติ “สุภัทรพันธุ์” คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คุณสมศรี กรรตินากุล
วันพุธที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๗	

สวดพระอภิธรรม

ลูกทั้งสาม

ลูกและหลาน.....

.....พร้อมญาติที่ช่วยดูแลในวาระสุดท้าย

บรรจุศพ

คำนำ

บทความเรื่อง “พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” นี้ ม.จ. ภิศเดช รัชนี ทรงบรรยายต่อสมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและเอเชียอาคเนย์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เจ้าภาพได้รับความกรุณาจากองค์ปาฐกทรงประทานอนุญาตให้นำมาตีพิมพ์ได้ คณะเจ้าภาพขอกราบขอบพระทัยม.จ. ภิศเดช รัชนี ที่ทรงเมตตาประทานบทความดังกล่าวข้างต้นให้ลงพิมพ์ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ดร. สุนันต์ สุภัทรพันธุ์ เขียนเรื่อง “ดอยอย่างข้างในความทรงจำ” เพื่อรำลึกถึงแม่ (นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์) ซึ่งเคยไปเที่ยวที่โครงการหลวงอย่างข้าง และขอขอบคุณที่นี้มากเป็นพิเศษ

นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์ เขียนบทความ ๒ เรื่องคือ “สุขภาพผู้สูงอายุ” และ “สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ” เนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้ดูแลแม่ (นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์) มาตลอดระยะเวลาหลายปีที่ไม่สบาย จึงเห็นว่า ปัญหาของผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่ผู้สูงอายุเองและลูกหลานพึงทำความเข้าใจ เพื่อความสุภาพสุขใจของตนเองและครอบครัว

นางผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ ได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กจากต้นฉบับตัวเขียนในหอสมุดแห่งชาติ และจากหนังสือรวมเพลงกล่อมเด็กต่าง ๆ มาประมวลลงไว้ในหนังสือเล่มนี้ เพราะผู้เขียนเคยได้ยินแม่ร้องเพลงกล่อมลูกและหลานมาโดยตลอด เพลงกล่อมเด็กจึงเป็นเครื่องเตือนให้รำลึกถึงพระคุณของแม่ ที่ได้ทูลนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดู ไกวเปลเห่กล่อมลูกหลานมาตั้งแต่ยังเป็นทารก จนเติบโตใหญ่ในปัจจุบัน

เจ้าภาพใคร่ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่ได้กรุณามาเป็นเกียรติในงานพระราชทานเพลิงศพนางจำเนียร สุภัทรพันธุ์ เป็นกรณีพิเศษในวันนี้ และขอบรรณาการท่านด้วยบทความทั้ง ๕ เรื่องดังกล่าวข้างต้น

สารบัญ

หน้า

พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา	๓
ม.จ. ภิศเดช รัชนี้	
ดอยอ่างขางในความทรงจำ	๑๑
ดร. สุรนนต์ สุภัทรพันธุ์	
สุขภาพผู้สูงอายุ	๒๐
นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์	
สุขภาพจิตผู้สูงอายุ	๒๕
นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์	
เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง	๒๘
ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์	

พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา

ม.จ. ภิศเดช รัชนิ

ประธาน และผู้มีเกียรติทั้งหลาย

เรื่อง “พระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา” ควรจะเริ่มต้นขึ้นด้วยกระแสพระราชดำรัสต่อ สโมสรโรตารี กรุงเทพ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ ซึ่งผมขอแปลเป็นไทย ดังนี้ “เดือนก่อนนี้เราอยู่ที่เชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม เราขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปลงบนไร่ฝิ่นซึ่งออกดอก สพร้ง เราออกเดินไป ๔๕ นาที ถึงหมู่บ้านแม้วชื่อแม่สาใหม่ หมู่บ้านนี้อยู่ลงเขาไปจากบ้านแม่สา เดิมไม่ไกล ที่บ้านแม่สาใหม่เราเปิดสถานีอนามัยน้อย ๆ ขึ้นชั่วคราวและปฏิบัติงานเป็นเวลา ๒ ชั่วโมง นอกจากนี้เรายังเอาลูกหมูอย่างดีไปด้วยสามตัวสำหรับขายพันธุ์ พร้อมด้วยอาหารสำหรับ หมูนั่น เจ้าหน้าที่เกษตรไปกับเราด้วยนายหนึ่ง และเริ่มบรรยายเรื่องการเลี้ยงสัตว์และการเกษตร โดยใช้คำง่าย ๆ การบรรยายค่อย ๆ กลายเป็นการอภิปราย ซึ่งทั้งฝ่ายแม้วและฝ่ายเราต่างก็แลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่า ทำอย่างไรจึงจะเลี้ยงหมูให้ได้ผลดีที่สุด กับกล่าวถึงวิธีปลูกถั่ว ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลังสำหรับหมู” ตอนนี้จะขอแทรกภาคผนวก โดยอธิบายว่าทำไมเจ้าหน้าที่เกษตร ที่รับสั่งถึงจึงใช้คำง่าย ๆ กับชาวเขา ผมยังจำได้ว่าที่หมู่บ้านแรกที่เขาบรรยายนั้น เขาไม่ได้ใช้คำ ง่าย ๆ เลย เขาว่าอย่างนี้ “อันสุกรนั้นเราต้องให้อาหารเป็นจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของ ร่างกาย” ซึ่งก็น่าเห็นใจอยู่ เพราะเขาเป็นข้าราชการ ต้องใช้ศัพท์ทางราชการอย่างเรียบร้อย โดยเฉพาะต่อพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นก็ ทรงเกรงว่าชาวเขาจะนึกว่าชาวเราหมายถึงหมาน้อยธรรมดา จึงทรงแปลว่า “หมู่นะ ต้องให้มัน กินให้อิ่ม” ต้องทรงเป็นล่ามแปลไทยเป็นไทยอยู่สามสี่เที่ยว เจ้าหน้าที่เกษตรจึงปรับระดับภาษา ได้ใหม่ บรรยายโดยใช้คำง่าย ๆ เช่นจะว่าหมูต้องเสีย ก็ไม่กล่าวว่าหมูต้องเสีย แต่ใช้ถ้อยคำที่ ตรงไปตรงมากว่านั้น เป็นต้น แต่ก่อนจะพูดถึงเรื่องหมู ผมต้องขอจัดการเรื่องหมอให้เสร็จ ผม สังเกตเห็นว่า ในที่นี้ มีบุคคลคณะแพทย์ที่พระราชทานให้ไปช่วยชาวเขาอยู่อย่างน้อยหนึ่งคน โดยเฉพาะคนที่บังเอิญอยู่บ้านเดียวกัน ถ้าพูดถึงเรื่องหมูก่อนแล้ว ก็อาจเข้าใจผิดนึกว่าผมเห็นหมู สำคัญกว่า ซึ่งไม่เป็นความจริงเลย เพราะอัตราที่เขาใช้ซื้อขายกันบนดอยนั้น ภรรยาหนึ่งคนมีค่า เท่ากับหมูหนึ่งตัว ไก่สองตัว และเงินเหรียญอีกหนึ่งเหรียญ วันหนึ่งขณะเสด็จพระราชดำเนิน อยู่บนดอยปุย มีแม้วเดินขึ้นเขาสวนมาสองคน คนหน้าเป็นผู้ชาย เดินตัวเปล่า คนหลังเป็นผู้หญิง บรรทุกของเต็มตะกร้า สุภาพสตรีในขบวนเสด็จฯ เห็นเข้าทนมไม่ได้ ก็ต่อว่า ว่า “ແມ່! ບໍ່ເປັນ ສຸກພບຸຣຸຊເລີຍ ທຳມາເດີນຕົວເປຣ່າແລ້ວໃຫ້ຜູ້ເຖິງບຸຣຸກທຸກຂອງເຖິງ ັ້” แม้วชายตอบว่า เขาซื้อมา หมู

หนึ่งตัว ไกลสอง แล้วเงินอีกหนึ่งเหรียญ ต้องใช้ให้คุ้ม จะเล่าเรื่องหมอ ต้องชี้แจงก่อนว่า ทางภาคเหนือของประเทศไทยเวลานั้น ทางทหารเขาแบ่งเป็นสามเขต คือ เขตเขียว แปลว่าปลอดภัย ไม่มีคอมมิวนิสต์ก่อวุ่น เขตแดง เขตอันตราย คอมมิวนิสต์ชุม มีการยิงปะทะกันบ่อย ๆ เขตที่สามคือเขตเหลือง ซึ่งบางทีก็ปลอดภัย ในเขตเขียวนั้น หน่วยแพทย์อาสาในสมเด็จพระบรมราชชนนีออกไปรักษาชาวเขาอยู่ทุกวันเสาร์ แต่เขตแดงและเหลืองไม่มีหน่วยแพทย์ได้ไปปฏิบัติการ ตำรวจภูธรชายแดนมีความเห็นว่า ในด้านจิตใจแล้วเขตแดงและเหลือง คือน่านและตะวันออกของเชียงราย มีความสำคัญ เพราะผู้ก่อการร้ายแข่งขัน เทียวหลอกหลวงและชักชวนให้ชาวเขาเป็นพรรคพวก ฝ่ายเราควรจะต้องต้านโดยให้ความช่วยเหลือยามเจ็บไข้เป็นต้น ถ้าหน่วยแพทย์ที่ช่วยเหลือนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแล้ว ชาวเขาก็จะรู้สึกซาบซึ้ง ได้ผลดียิ่งขึ้นเป็นธรรมดา เมื่อความทราบถึงพระกรรม หน่วยแพทย์พระราชทานก็บังเกิดขึ้น หน่วยแพทย์พระราชทานออกทำงานวันจันทร์และอังคาร อาทิตย์วันอาทิตย์ วันหนึ่งจะไปหมู่บ้านชาวเขา หรือหมู่บ้านคนเมืองที่ห่างไกลการคมนาคมสองแห่ง โดยใช้เฮลิคอปเตอร์ของทหารอากาศเป็นพาหนะ แต่ละครั้งจะมีแพทย์สองคน คนหนึ่งมักจะไปจากกรุงเทพฯ เป็นอาสาสมัครที่เป็นข้าราชการบริพารด้วยคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้จักคุ้นเคย แพทย์อีกคนหนึ่งจะเป็นหมอจากเชียงใหม่ที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ จากโรงพยาบาลนาน หรือพะเยา ผู้ซึ่งได้เข้าเฝ้าแล้วทุกคนนอกจากนี้ยังมีสุขภาพสตรีข้าราชการบริพารไปจ่ายยาด้วยอีกสองคน เหตุผลที่ใช้ทีมอย่างนี้ก็เพื่อให้เป็นหน่วยแพทย์ในพระองค์อย่างแท้ ๆ นั่นเอง ผมควรจะกล่าวถึงห้วยเดื่อ บนดอยหลวงจังหวัดเชียงราย หน่วยแพทย์พระราชทานได้ไปที่นั่นแล้วสองครั้ง ห้วยเดื่อเป็นหมู่บ้านเฝ้า ครั้งแรกที่เราไปมีคนไทยอยู่ประจำที่นั่นหนึ่งคน เป็นตำรวจชายแดน ทำหน้าที่เป็นครูสอนภาษาไทยให้เด็กเฝ้า ผมยังจำได้ ครูคนนั้นบอกว่าเขาอยู่โดดเดี่ยวอย่างนี้รู้สึกหนาว ๆ ร้อน ๆ เพราะคอมมิวนิสต์มาติดต่อเกลี้ยกล่อมพวกเข้าอยู่เสมอ การที่เราไปที่นั่นทำให้เขารู้สึกอุ่นใจ เพราะพวกเข้าเองบอกว่ารู้สึกจับใจที่พระเจ้าอยู่หัวอดส่านึกถึงพวก “เฮา” ส่งหมอมารักษา ต่อมาไม่นาน ผู้ว่าราชการเชียงรายก็ถูกยิงตาย ห่างจากห้วยเดื่อประมาณ ๒ กิโลเมตร เมื่อเร็ว ๆ นี้เรากลับไปห้วยเดื่ออีกครั้งหนึ่ง เฮลิคอปเตอร์แวะลงที่กองบัญชาการที่เชียงของ เพื่อถามสถานการณ์ นายพลที่นั่นบอกผมว่าเราไม่ควรจะไป เพราะไม่ปลอดภัย เมื่อสองวันมานี้ก็ถูกผู้ก่อการร้ายล้อมยิงอีก แม้แต่เฮลิคอปเตอร์ถাঁบบินไปใกล้ก็โดนยิง แต่เรานัดตำรวจชายแดนและชาวบ้านเอาไว้แล้ว ถ้าเราไม่ไปตามพูด โดยไม่มีเหตุผลที่ดีพวกเข้าจะคิดอย่างไร และคอมมิวนิสต์เล่า? ในที่สุดเราก็ตัดสินใจจะไป ไม่ใช่เพราะกลัวหาญ แต่เพราะทราบว่าหากเหตุการณ์รุนแรงเกินไปแล้วตำรวจชายแดนจะต้องบอกเลิกมาแน่ เฮลิคอปเตอร์ไปด้วยกับเราอีกลำหนึ่งทำหน้าที่คุ้มกัน นำเราลง อีกลำก็บินโฉบวนเวียนอยู่ พร้อมทั้งจะยิงโต้ตอบคอมมิวนิสต์เมื่อเราลงเรียบร้อยแล้ว ทั้งคู่ก็บินกลับเชียงของระยะทางบิน ๗ นาที ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครยิงใครเลย แต่ผมก็ต้องยอมรับว่าขณะนั้นใจเต้นผิดปกติ ผมรู้สึกตื่นเต้นมากขึ้นที่เห็นเด็กนักเรียนเฝ้าที่ตั้งแถวต้อนรับเราอยู่นั้น แต่ละคนมีของกำนัลเล็ก ๆ

น้อยๆ ให้ เช่น น้ำเต้าใส่น้ำ หรือผ้าปักผืนเล็ก ๆ เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งผู้หญิงเข้าเมื่อมารับยากก็ ถอดแหวนเงินจากนิ้วของตนยื่นให้ผู้จ่ายยาของเรา จะให้เงินตอบแทนก็ไม่ยอมรับทั้งหมดนี้ นอกจากจะทำให้เรารู้สึกจับใจแล้ว ยังแสดงด้วยว่างานของหน่วยแพทย์พระราชทานมีผล อย่างลึ้มว่าห้วยเตี้อยู่ใกล้กำลังสำคัญของคอมมิวนิสต์และถูกโจมตีบ่อย ๆ จบเรื่องหมอ จะต่อเรื่องหมูดังกระแสรบสั่งที่อัญเชิญมาตอนต้น เมื่อพระราชทานหมูปันธุ์นั้น ได้ทรงเอาถั่ว ข้าวฟ่าง และมันสำปะหลัง ไปส่งสอนและส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกด้วย เพราะชาวเขานั้นอย่าว่าแต่อาหารหมูเลย แม้แต่ตัวเองก็ยังไม่มีพอรับประทาน ที่นี้เมื่อทรงก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับเพาะปลูกแล้วปัญหาต่อไปก็มีอยู่ว่าควรจะขยายงานต่อไปอย่างไร หรือไม่ เมื่อแนะนำให้ชาวเขาปลูกถั่วปลูกมันแล้วควรจะทรงสนับสนุนให้เขาปลูกพืชอื่นแทนผืนใหม่? ตามที่ทรงรับสั่งกับสโมสรโรตารีกรุงเทพ โครงการช่วยเหลือชาวเขาจะเป็นโครงการของใครก็ตาม ควรจะมีเป้าหมายสามประการ คือ

๑. เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

๒. เพื่อป้องกันและต่อต้านผู้ก่อการร้าย โดยเลื่อนระดับการครองชีพของชาวเขาให้สูงขึ้น

๓. เพื่อรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร และชื่อเสียงของประเทศ โดยป้องกันการทำลายป่าไม้ และกำจัดยาเสพติดอันทำลายชื่อเสียงของประเทศ อีกนัยหนึ่งแทนผืน เราจะต้องหาพืชอย่างอื่นมาให้เขาปลูก โดยทำรายได้ดีกว่าผืน และเพาะปลูกด้วยวิธีที่ไม่เปลืองที่ดิน และเปลืองป่าไม้อย่างที่กระทำอยู่เดี๋ยวนี้

เรื่องแรกที่เราจะต้องพิจารณาก็คือ ผืนทำรายได้ให้ผู้ปลูกเท่าไร? สองพันบาทต่อปี สำหรับครอบครัวโดยมาก ๔-๕,๐๐๐ บาท สำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีแรงงานมาก ที่นี้พืชอย่างอื่นที่ทำรายได้ดีกว่าผืนนั้น มีหรือไม่ ถ้ามี อะไร มันฝรั่งไร่หนึ่งปลูกได้ ๔๐๐-๑,๘๐๐ กิโล ราคา กิโลละ ๖ บาท ในเดือน ธันวาคม เมื่อข้างล่างเพิ่งจะเริ่มปลูก ขายได้ไร่ละ ๕,๔๐๐-๑๔,๘๐๐ บาท ทะเลสาบปาลี ไร่หนึ่งได้ผลผลิต ๑,๒๐๐ กิโล ๆ ละ ๓ บาท เมื่อปลูกหน้าฝน เท่ากับไร่ละ ๓,๖๐๐ บาท ท่อ ดันหนึ่งขายลูกได้ ๑๐๐ บาท เราได้พบแมวและเข้าหลายครอบครัวที่ได้เงินจากท่อว่า ๓,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ยังมีเมล็ดพันธุ์ผัก กาแฟ เครื่องยาจีน เห็ดหอม ผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิล พลัม สาลี่ บ๊วย พลัม เอบริคอต พืช และ เกาลัด เป็นต้น นี่คือพืชจากดอยปุย ความจริงผมไม่ควรเอามาแสดงเพราะผลเล็ก ออกก่อนฤดู ถ้าตัวเลขเป็นจริงอย่างที่ว่านี้ ท่านอาจจะสงสัยว่า ทำไมผืนจึงไม่หายไปหมดจากแผ่นดินไทย เพราะชาวเขาส่วนมากไม่รู้จักพืชที่เราพูดถึงนี้ ตรงกันข้ามเขารู้จักผืนดี ปลูกก็เก่ง เมล็ดพันธุ์มีอยู่พร้อม และเมื่อกรีดได้แล้วก็มีคนมาซื้อจนถึงที่ โดยราคาที่สมำเสมอ และพืชอื่นที่เขาอาจจะรู้จัก เขาก็ไม่รู้จักรับของทางขายจึงอาจจะถูกกดราคา หรือปลูกผิดเวลา จึงต้องแข่งกับผลิตผลบนที่ราบ ทำให้ได้ราคาไม่คุ้มค่าขนจากดอย เป็นต้น คำถามต่อไปอาจจะได้ว่า “แล้วทำไมทางการจึงไม่แนะนำส่งเสริม” คำถามแบบนี้ไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับว่า “ขอโทษนะครับ คุณซ่อมภรรยาอาทิตย์ละสามหรือสี่ครั้ง” เพราะความจริงนั้นอย่างน้อยกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสัมพันธ์ และตำรวจ

ภุรุษายแดนก็ดำเนินการอยู่อย่างดีที่สุดที่จะกระทำได้ แต่การผลิตฝิ่นในประเทศไทยยังไม่ลด
น้อยลง เพราะหน่วยงานของรัฐบาลทั้งสองแห่งนี้ไม่มีงบประมาณพอ และขาดนักวิชาการ เช่น
กองสงครามข้าวเขานั้น ไม่มีนักเกษตรขึ้นปริญญาแม้แต่คนเดียว นอกจากเรื่องคนและเงินแล้ว
สิ่งที่ขาดยังมีอีกอย่างหนึ่ง คือ เวลา ประเทศไทยโดยทั่ว ๆ ไป เพิ่งจะเริ่มสนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับ
ชาวเขาเมื่อไม่นานมานี้เอง ดังนั้นเราจึงกำลังเริ่มที่จะทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร การ
ทำมาหากิน คำขาย ขนบธรรมเนียมของเขา เรากำลังเริ่มจะทราบถึงดินฟ้าอากาศ และพฤษชาติ
บนดอย ข้อมูลซึ่งยังไม่มีพอเหล่านี้จำเป็นต้องเอามาใช้ในการวางแผนของทางการ จึงจะต้อง
ดำเนินการค้นคว้าวิจัยกันก่อนอีกมาก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบดีอยู่ว่าการช่วย
เหลือชาวเขานั้น ควรจะเริ่มกระทำแต่ “เมื่อวานนี้” คือ เราต้องทำงานแข่งกับเวลา เหตุผลที่เป็น
เช่นนั้นก็มีหลายประการ แต่ผมจะขอเล่าให้ฟังเพียงประการเดียว คือ ชาวเขาเผ่าที่ปลูกฝิ่น เช่น
มั่ว เย้า อีก่อนนั้น ไร่ที่ดินเปลืองมาก เขาจะตัดต้นไม้ในป่า เผา แล้วก็เพาะปลูก ปีหน้าเขาจะใช้
ไร่เดิมนั้นซ้ำอีก จนกระทั่งดินที่ถูกฝนชะลงดอยไปหมด หรือดินจืด หรือสูญญาคาไมไหว ซึ่งมัก
จะเกิดขึ้นใน ๔-๕ ปี เขาก็จะทิ้งไร่แล้วเคลื่อนที่หาป่าใหม่ ๆ เพื่อโค่นต้นไม้เผา แล้วทำไร่ต่อไป
แต่เผ่ากะเหรี่ยงกับลัวะไม่ทำอะไรเลื่อนลอยอย่างนั้น ไร่ของเขาจะอยู่รอบหมู่บ้าน เขาแบ่งไร่นั้น
เป็น ๗-๘ ส่วน แต่ละปีเขาจะตัดต้นไม้แล้วเผา เพื่อเพาะปลูกเพียงส่วนเดียว ปีต่อไปเขาจะเลื่อน
ไปทำส่วนอื่นตามลำดับ ดังนั้น ไร่แต่ละส่วนจึงได้พักเปิดโอกาสให้ต้นไม้ขึ้นเป็นเวลา ๗-๘ ปี
โดยวิธีนี้ ดินในไร่ของเขาจะไม่จืด และเขาสามารถปลูกพืชหมุนเวียนอยู่ได้เป็นเวลาร้อย ๆ ปี
ความดีของกะเหรี่ยงและลัวะมีอีกประการหนึ่ง คือ บริเวณต้นน้ำลำธารของเขานั้น เขาจะปล่อยให้
ต้นไม้ขึ้นเป็นป่าทึบ เพราะทราบดีอยู่ว่าถ้าตัดต้นไม้ที่นั่นเสียแล้ว น้ำก็จะไม่มี เวลานั้นบนดอย
ในประเทศไทยแทบจะไม่มีป่าไม้เหลืออยู่แล้ว ดังนั้น ชาวเขาเผ่าที่ปลูกฝิ่นจึงรุกเข้าไปถึงที่ของ
กะเหรี่ยงและลัวะ เมื่อเห็นไร่ส่วนที่เขาปล่อยให้ต้นไม้ขึ้น หรือเห็นบริเวณต้นน้ำลำธาร ซึ่ง
เขาคิดว่าไม่มีใครใช้งาน เขาก็จะเข้าไปตัดต้นไม้ ทำไร่ฝิ่น เหตุการณ์แบบนี้มีประปรายแล้ว และ
กำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี การทะเลาะวิวาทระหว่างเผ่ากำลังระบาด อีกไม่นานดอยทั้งสัน
อาจลุกเป็นไฟได้ง่าย ๆ โดยไม่ต้องมีคอมมิวนิสต์ยุ่ง เมื่อควรจะทำงานแข่งกับเวลาแล้ว พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า ถ้าจะพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาเป็นการส่วน
พระองค์แล้ว ก็จะต้องสั่งต่าง ๆ ที่ทำให้เสียเวลาออกได้ เช่นการเก็บข้อมูล วางแผนพัฒนา ตั้งงบ
ประมาณขออนุมัติ ประชุม และระเบียบปฏิบัติอะไรต่าง ๆ ซึ่งผมเองก็ไม่ทราบเท่าใดนัก เพราะ
ไม่เคยเป็นข้าราชการ ส่วนปัญหาเรื่องผู้เชี่ยวชาญและบุคคลอื่น ๆ ที่จะมาร่วมงานนั้น ก็ทรงอยู่ใน
ฐานะรวบรวมประชาชน และข้าราชการทหาร พลเรือน ต่างกรม ต่างกอง ต่างสี มาอาสา
ทำงานถวายเป็นกันไว้ ดังนั้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มดำเนินการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา
ขึ้นและโครงการก็เริ่มมีเค้ามีโครงขึ้นที่โต๊ะอาหารในภัตตาคารแห่งหนึ่งที่เชียงใหม่ ผู้นั่งรอบโต๊ะมี
คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะอาสาสมัครจากสองมหาวิทยาลัยนี้เรียกโดยย่อว่า ม.ก. และ ม.ช. ตามลำดับ ต่อไปเรามีอีกม. หนึ่งมาร่วมงานคือ ม.จ. แปลว่า มหาวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ สำหรับ ม.จ. นั้น อีกประเภทหนึ่งเราก็มี ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงาน คือเที่ยวขอใคร ๆ ให้ช่วยทำงาน หรือช่วยบริจาคของเคঁใครงที่ปรากฏขึ้นมืออยู่ว่า เราจะช่วยตำรวจชายแดนช่วยชาวเขาในด้านการเกษตรและการตลาด ซึ่งที่จริงก็เป็นหน้าที่ของเขาอยู่แล้ว แต่เขาขาดผู้เชี่ยวชาญ การที่เราเลือกช่วยตำรวจชายแดนก็เพราะตำรวจชายแดนมีโรงเรียนสอนเด็กบนดอยหลายแห่ง โรงเรียนเหล่านี้มีตำรวจเป็นครู และครูก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ พุดภาษาชาวเขาได้ และชาวเขาทุกคนรู้จัก ถือเป็นที่พักเมื่อเจ็บไข้หรือได้รับความลำบากต่าง ๆ เราคิดจะให้ครูแนะนำสั่งสอนชาวเขาเรื่องพืชและวิธีการเพาะปลูกแบบใหม่ แต่ครูเหล่านี้ส่วนมากมีความรู้ระดับ ม.๖ และไม่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับการเกษตร เราต้องเริ่มโครงการโดยเอาครูมาสอน และเจาะจงสอนแต่เรื่องที่จะต้องเอาไปใช้เท่านั้น คือ

๑. การรักษาดินบนเขาโดยวิธีทำขั้นบันได
๒. การปลูกมันฝรั่งในฤดูฝน
๓. การปลูกผัก และผลิตเมล็ดพันธุ์ผัก
๔. การปลูกผลไม้เมืองหนาว รวมทั้งการตอกิ่ง การขยายพันธุ์
๕. การเลี้ยงสัตว์
๖. การรวมกลุ่มเพื่อช่วยตัวเองเมื่อซื้อและขายของ

การอบรมได้กระทำเสร็จเมื่อต้นปี ๒๕๑๓ ที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีชาวเขามาสังเกตการณ์อยู่ด้วยจากหมู่บ้านในโครงการ ๑๗ แห่ง เป็นชาวแม้ว มูเซอร์ อีเก้อ กะเหรี่ยง และลีซอ ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และน่าน สำหรับผู้ที่ให้การอบรมนั้นเป็นอาสาสมัครจาก ม.ก. ม.ช. แล้วยังมีพ่อค้าข้าราชการจากกรมกสิกรรม พัฒนาที่ดิน พัฒนาชุมชน ประชาสงเคราะห์ และปศุสัตว์ เวลานั้นครูตำรวจชายแดนกำลังปฏิบัติงานอยู่บนดอย ทุกวันอาทิตย์ คณะอาสาสมัครจาก ม.ก. ม.ช. หรือ ม.จ. รวมทั้งสัตวแพทย์และพนักงานรักษาดิน จะผลัดกันไปเยี่ยมเยียนเพื่อติดตามผลงาน หรือให้คำแนะนำตามแต่จะจำเป็น การที่พวก ม. ทั้งสามสามารถอาสาทำงานตามดอยถวายได้เช่นนี้ ก็เพราะกองทัพอากาศน้อมเกล้าถวายเฮลิคอปเตอร์สำหรับโครงการได้ใช้ในวันอาทิตย์นั่นเอง ผมควรจะขยายความนิดหน่อยว่า หกข้อที่เราส่งเสริมกับชาวเขานั้นคืออะไร

๑. รักษาดินบนดอย การทำไร่เป็นขั้นบันไดนั้น ก็เพื่อรักษาไม่ให้ดินดีบนผิวน้ำถูกฝนชะไหลลงเขาไปหมด ทั้งไว้แต่ดินดาน ซึ่งพืชอื่น ๆ นอกจากหญ้าคา ขึ้นไม่ได้

๒. มันฝรั่งนั้น บนที่ราบปลูกได้เพียงหน้าหนาว โดยใช้หัวพันธุ์ที่สั่งมาจากยุโรป เพราะหัวที่ปลูกได้เองในเมืองไทยนั้นจะออกเสียหมดเมื่อถึงหน้าฝน แต่บนดอยนั้น อากาศหนาวพอที่จะปลูกได้ในหน้าฝน เมื่อชุดหัวได้ มันก็จะเริ่มขาดตลาด ราคาจะดี ส่วนหัวเล็ก ๆ ยังจะเอาไปปลูกบนที่ราบในหน้าหนาวได้อีก ไม่ต้องสั่งพันธุ์มาจากยุโรป

๓. สำหรับผักนอกฤดูนั้นผมขอยกตัวอย่างราคากะหล่ำปลี บนที่ราบเก็บกะหล่ำปลี เดือน พฤษภาคม ขายได้กิโลละ ๓๐ สตางค์ บนดอยปลูกหน้าฝน และเมื่อเก็บหัวได้ก็จะขาย กิโลละ ๓ บาท สำหรับเมล็ดพันธุ์นั้นสะดวกแก่การขนส่งมาก โดยเฉพาะตามดอยที่ห่างไกล คมนาคม แต่การผลิตใช้เทคนิคสูงมาก

๔. ต้นไม้ผลเมืองหนาว แอปเปิล พลัม เกาลัดต่าง ๆ นั้น ถ้าปลูกได้เป็นรวย แต่ใครทราบบ้างว่าต้นไม้ที่กล่าวมานี้มีขึ้นอยู่บนดอยของประเทศเรา เป็นต้นไม้ป่าที่ขึ้นเอง ชื่อมะขี้หนู มะกั่วยถาชี และก่อ นอกจากนี้ ถ้าเราเอากิ่งของต้นไม้ฝรั่งมาต่อยอดของต้นไม้ป่า และต้นท้อ แล้ว ลูกที่ออกมาจะเป็นแอปเปิล พลัม เกาลัด พื้ช และสาลี่ พลัม เบริค็อต บัวยซึ่งถ้าชาวเขา ปลูกแล้ว ก็จะมีรายได้ดีกว่าปลูกฝิ่น และยอมจะไม่ทำอะไรเลือนลอยไปจากต้นไม้อันมีค่าเหล่านี้ ผมขอเล่าในที่นี้ว่าญี่ปุ่น อิตาลี อิสราเอล ไต้หวัน อเมริกา ได้ทุลเกล้าฯ ถวายต้นไม้ผลพันธุ์ ต่าง ๆ มาทดลองแล้ว และได้ข่าวว่าฝรั่งเศส อิหร่าน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์กำลังจะ ทุลเกล้าฯ ถวายด้วย

๕. สำหรับสัตว์นั้น ทางโครงการจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องหมู แต่ไม่ส่งเสริมให้เลี้ยง เพราะหมูนั้นต้องผลิตอาหารให้มันกิน และที่ดินบนดอยหายาก ควรใช้ปลูกของแพง ๆ ไม่ใช่ผลิต อาหารหมู แต่ไผ่ผืนเก่าที่มีแต่หญ้าคาขึ้นนั้น ควรใช้เลี้ยงแกะ เพราะเนื้อกินได้แล้วขนยังเอาไป ทำเครื่องนุ่งห่มอันอบอุ่นอีกด้วย เวลานี้ได้ทรงเอาแกะไปพระราชทานตามดอยแล้วแห่งละ ๕ ตัว

๖. มีรับสั่งว่า ชาวเขานั้นเราต้องช่วยเขาให้ช่วยตัวเอง แต่ถ้าคอยเลี้ยงดูอยู่จะเคยตัว เราจึงพยายามแนะนำให้เขารวมกลุ่ม เพื่อให้ซื้อของได้ในราคาพอสมควร และขายผลิตผลได้ใน ราคาที่ดี เรื่องช่วยเขาช่วยตัวเองนั้น ควรขยายความโดยเอาเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วมาแล้ว วันหนึ่ง ที่ปางป่าคา หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงขาว ผู้ใหญ่มาบอกผมว่าอยากจะขอข้าวพระเจ้าอยู่หัว เพราะ ข้าวของพวกเขาหมดแล้ว วันหนึ่ง ๆ ต้องออกไปหาหน่อไม้ในป่า แล้วไปแลกข้าวที่ตลาด ต้องทำ อย่างนี้ทั้งวัน ไม่มีเวลาไปปลูกผักซึ่งจะขายได้ราคาดี ผมรับว่าจะไปขอพระราชทานให้ แต่เอา อย่างนี้เป็นไฉน ขอพระราชทานยืม เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวของเขาเองได้ก็เอามาใช้ทาน ถ้าเขาเอาแล้ว ผมจัดการให้ได้เดี๋ยวนั้นทันทีเขาว่าดี ๆ อยากจะขอยืม ผมก็ถามว่าถ้ายืม ๑๐ ถังแล้ว จะใช้กิน กี่ถัง เขาพูดซุบซิบปรึกษากันพักหนึ่งแล้วบอกว่า “หมูเฮาตกลยืม ๑๐ ถัง ใช้ ๑๔ ถัง” ผม ตอบว่า เอาแค่ ๑๒ ถังก็พอ แต่เขาต้องรวมกันเป็นหมู่ พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้หมูยืม แล้ว หมู่จัดการกับกะเหรี่ยงแต่ละคนต่อไป หมู่ต้องรวบรวมเอาข้าวคืนพระเจ้าอยู่หัว ๑๐ ถังต้นทุนท่าน สำหรับเอาไปช่วยเขาคนอื่น ๆ ต่อไป ส่วนดอกเบี้ยยืมสองถังนั้นผมจะขอพระราชทานสำหรับหมู่ได้ชื่อ เมล็ดพันธุ์ผัก อะไรต่าง ๆ ตามที่หมู่จะต้องการ เขาก็ตกลง และได้ยืมนั้นเองผมก็เลยนัดวัน เวลา และสถานที่ที่เขาจะลงมารับข้าวแบกกลับไปรับประทานบนดอย พูดถึงข้าว ชาวลี้ะและกะเหรี่ยง อีกสองหมู่บ้านได้รวมกลุ่มกันตั้งธนาคารข้าว โดยได้รับเงินทุนพระราชทาน ธนาคารทั้งสองแห่งนี้ ได้ให้ข้าวสมาชิกขอยืมไป และเมื่อฤดูเก็บเกี่ยวคราวที่แล้วก็ได้รับข้าวคืนมาเต็มยืม พร้อมทั้งจะให้

สมาชิกหีบยืมได้เมื่อข้าวขาดมือต่อไป ผมต้องเรียนให้ทราบว่าคุณชาวเขานั้นตามธรรมดาเมื่อ ยืมข้าวจะต้องเสียดอกเบี้ย ๕๐ เปอร์เซ็นต์ต่อ ๓-๔ เดือน ส่วนมากเมื่อใครต้องหีบยืมข้าวแล้วก็ ไม่มีทางที่จะใช้หนี้ให้หมดได้ ดอกเบี้ยจะเป็นดินพอกหางหมู และทุกปีข้าวที่จะเหลือได้รับประทาน ก็จะลดน้อยลงอยู่เรื่อย ผมจะเล่าอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับการซื้อและขายของชาวเขา ดังที่พูดกันอยู่ ทั่ว ๆ ไป เมื่อชาวเขาลงมาซื้อของก็จะถูกขูดเลือด และเมื่อแบกผลผลิตจากดอยลงมาขาย พ่อค้า ก็จะกดราคา ชาวเขาไม่ยอมขาย จนกระทั่งชักจะเย็น ชาวเขาไม่ต้องการแบกผักกลับขึ้นดอย ก็จะต้องตัดใจขายในราคาที่ต่ำกว่าตอนแรกเสียอีก ที่นี้ หมู่บ้านของเราแห่งหนึ่งเป็นชาวเย้า เย้าพวกนี้ เมื่อปลายฝนจะขึ้นไปปลูกฝิ่นบนยอดดอย เลยเข้าไปถึงพม่า ส่วนต้นฝิ่นจะปลูกข้าวไร่อยู่ตีนดอย เมื่อต้นฝิ่นก่อนนี้มีเย้าสามคนปลูกกะหล่ำปลีตามที่เราแนะนำ เขารวมกันตั้งเป็นหมู่ปลูกผัก เขา ต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง เราก็พาตัวแทนของหมู่ไปหาพ่อค้าขายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย ซึ่งร่วมทำงานในโครงการถวายเป็นบุญด้วย หมู่ปลูกผักนี้ก็ได้อะไรเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยในราคาถูก ซื้อเงินซื้อ ขำระเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วด้วย ที่นี้เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว พ่อค้าพรรคพวกของเราก็พาเข้าตัวแทนหมู่ ไปหาพรรคพวกของเขาซึ่งรับซื้อกะหล่ำปลีส่งกรุงเทพฯ พ่อค้าผักแนะนำให้เอาผักไปส่งที่ตัวแทน ของเขา ร้านไม่ไกลจากหมู่บ้านเย้านัก ตัวแทนจะเอาตะกร้าผูกบ้ายให้ใส่ผัก และเมื่อรถบรรทุก มา ก็จะเอาตะกร้านั้นขึ้นรถส่งไปถึงกรุงเทพฯ ต่อมาอีก ๓-๔ วัน หมู่เย้าปลูกผักจะได้รับใบแจ้ง ว่าได้รับผักเท่านั้น กิโล ราคาขายเท่านั้นบาท เป็นเงินเท่านั้น หักค่าบริการและขนส่ง เหลือเงินเท่านั้น ผลปรากฏว่าในสามเดือน เย้าคนหนึ่งปลูกผักได้กำไรสามพันหกร้อยบาท เมื่อปลายฝนก่อนนี้ แทนที่จะไปปลูกฝิ่นที่พม่า เขาอยู่ปลูกมันฝรั่งในเมืองไทย ซึ่งเราไปดูแล้วเห็นขึ้นงามมาก หน้าฝิ่น ที่จะต้องนี้เย้าอีกหลายรายมาสมัครเข้ากลุ่มจะปลูกผัก เย้ากลุ่มนี้ช่วยตัวเองได้แล้วในเรื่องการซื้อ และขาย เราไม่ต้องทำอะไรนอกจากนั้น ๆ ก็เชิดชูเสียทีหนึ่ง แต่เราจะต้องเชิดกันบ่อยแค่ไหน และพ่อค้าที่เป็นธรรมกับชาวเขานั้นมีมากน้อยเพียงใด เราควรจะตอบปัญหาดังว่าด้วยการ สมมุติ สมมุติว่าเราเป็นพ่อค้าขายผัก วันหนึ่งมีชาวเขาแต่งตัวประหลาด ๆ พูดไม่ค่อยรู้เรื่อง เอาผัก มาขายอย่างงะ ๆ ะ ๆ เอาเสียเลยไหมเรา ซื้อราคาถูก หมู่มาเข้าปาก ที่นี้ถ้ามีพรรคพวกกันเอา ชาวเย้ามาหา และแนะนำให้รู้จัก เมื่อเขาเอากะหล่ำปลีมาขาย เราจะกดราคาเขาลงใหม่ อย่าลืม ว่าทุกกิโลของกะหล่ำที่ซื้อเราได้กำไร ซื้อมากกำไรมาก ถ้าโดนกดราคาจนไม่คุ้มแล้ว พวกเย้าก็จะ เลิกปลูก และเราก็จะไม่ได้กำไรจากเย้าผู้นั้น ห่านขนทอง เราจะถอนขนมันจนตายไหม ด้วยเหตุ นี้ ผมจึงคิดว่าถ้าเราแนะนำช่องให้ชาวเขาช่วยตัวเองได้แล้ว เราก็ไม่ต้องกังวลอะไรอีกมากนัก โครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขาดำเนินมาหนึ่งปีแล้ว ผลเป็นอย่างไรเราวัดไม่ได้แน่นอน แต่ ผมพูดได้ว่าหมู่บ้านแห่งหนึ่งไร่เป็นขั้นบันไดออกจนดูแปลกตาทุกครั้งทีไปเยี่ยม อีกหมู่บ้านหนึ่ง พวกแม่เฒ่าก็พืชของเราไปต่อกับต้นท้อเรียบร้อยแล้ว ๒๐๐ ต้น แต่อย่างไรก็ตามเราคาดว่า ฤดูเพาะปลูกที่จะถึงนี้กิจการควรจะก้าวหน้าไปดีขึ้น เพราะตามที่ผมเรียนไว้แล้ว เราส่งเสริมกิจการ กสิกรรมโดยผ่านตำรวจ ซึ่งไม่มีความรู้เรื่องกสิกรรมเท่าใดนัก นอกจากนี้ตำรวจยังต้องเป็นครู

เป็นหมอ เป็นพี่เลี้ยงหมู่บ้าน เป็นตำรวจด้วย ดังนั้นเวลาที่เจียดมาให้เราต้องจำกัดเป็นธรรมดา แต่เวลานี้เรามีเจ้าพนักงานซึ่งจบวิชาเกษตรชั้นอาชีวศึกษา ๑๐ คน กองสงเคราะห์ชาวเขาถวายให้มาทำงานในโครงการ ทั้งสิบท่านเวลานี้กำลังฝึกวิธีผลิตเมล็ดพันธุ์ผักอยู่กับผู้เชี่ยวชาญจากไต้หวัน ที่สถานีกลีกรรรมแม่โจ้และฝาง และเมื่อเสร็จจากการอบรมแล้ว เราก็จะส่งไปประจำหมู่บ้านในโครงการ เพื่อทำงานด้านเกษตรแทนตำรวจ นอกจากนี้ แผนกยาเสพติดของสหประชาชาติได้มาสำรวจและวางแผนจะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย จุดประสงค์ส่วนหนึ่งก็คือให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นแทนฝิ่น ดังนั้น สหประชาชาติจึงจะสนับสนุนโครงการพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขารายละเอียดยคงจะเปิดเผยไม่นานนี้ เพราะผมทราบว่าเลขาธิการสหประชาชาติได้ส่งแผนการมาให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ เพื่อเสนอต่อรัฐบาลไทยแล้ว อนาคตของโครงการจะเป็นอย่างไร ผมว่าถ้าจะให้ดีควรจะสลายตัวไปเสีย เพราะโครงการนี้เป็นโครงการส่วนพระองค์ และที่ทรงเริ่มขึ้นก็เพราะความต้องการมีอยู่ ความต้องการที่หน่วยราชการยังไม่สามารถสนองได้ ต่อไปหน่วยราชการอย่างใดอย่างหนึ่งควรจะมาอุดหนุนไว้ได้ และโครงการส่วนพระองค์นี้ก็จะได้ถอนตัวออกไป แล้วทำอย่างอื่นแทน แต่ก่อนที่ผมจะถอนตัวไปจากห้องนี้ ผมมีปัญหาซึ่งอยากจะแถลงเผื่อท่านสมาชิกผู้มีเกียรติจะช่วยเราได้ ปัญหาของผมอยู่ในยามนี้ ในนี้มีเสื้อกะเหรี่ยงและกางเกงเย้า ส่วนตัวยามเองก็เป็นยามกะเหรี่ยง ชาวเขาแทบทุกเผ่ามีฝีมือในการทอผ้าและปัก เขาอยากหารายได้จากหัตถกรรมครัวเรือนนี้ และเราให้ทุนเขายืมเอาไปซื้อวัตถุดิบแล้ว แต่ปัญหา หรือความช่วยเหลือที่ทางโครงการต้องการมีอยู่สองทาง คือ

๑. การจำหน่าย เราควรติดต่อกับร้านค้า ที่ไฮเดิล และร้านอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศไป ให้ร้านเหล่านี้ซื้อหัตถกรรมของชาวเขาเป็นประจำ โดยเป็นธุรกิจ ไม่ใช่เป็นการกุศล

๒. ดัดแปลงแบบของชาวเขา ให้ชาวต่างประเทศเอาของเหล่านั้นไปใช้ได้ ยกตัวอย่างเช่น เสื้อกะเหรี่ยงตัวนี้ ถ้าทำให้แคบและยาวขึ้นแล้ว ก็จะได้เป็นกระโปรงได้ สองเรื่องที่กล่าวนี้ ใครจะช่วยอะไรได้ก็ขอให้ไตร่ตรองดู แล้วบอกผมด้วย.

ดอยอ่างขางในความทรงจำ

สุรนนต์ สุภัทรพันธุ์

ก่อนที่จะเขียนเรื่องนี้ ผู้เขียนได้พิจารณาแล้ว พิจารณาอีกอยู่หลายหน ว่าจะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ แต่ครั้นแล้วก็คิดว่าน่าจะมีการพูดถึง “ดอยอ่างขาง” ในลักษณะอื่นนอกเหนือจากข้อมูลต่าง ๆ ทางวิชาการ ที่ได้มีการเขียนไว้อยู่มากมาย ก็เลยคิดอยากจะเล่าถึงเกร็ดต่าง ๆ ที่ผู้เขียนพอจะยังจำได้เก็บบันทึกไว้ เนื่องจากในปัจจุบัน “ดอยอ่างขาง” และ “สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง” หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “อ่างขาง” ได้พัฒนาขึ้นมาอย่างมาก และบางพื้นที่ก็เปลี่ยนแปลงไป จนนึกไม่ถึงสภาพของสมัยก่อนได้เลย

ผู้เขียนได้เข้ามาทำงานรับราชการ เป็นอาจารย์อยู่ในภาควิชาพืชศาสตร์ สาขาพืชสวน (ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นภาควิชาพืชสวน) ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๒ หลังจากสำเร็จการศึกษาจากประเทศนิวซีแลนด์ ในราวกลางปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ท่านอาจารย์ ดร. วัฒนา เสถียรสวัสดิ์ ก็ได้ชวนผู้เขียนให้ไปช่วยงานวิจัยทางเชียงใหม่ ขณะนั้นผู้เขียนกำลังอยู่ในวัยหนุ่มยังมีไฟในการทำงาน ก็เลยติดตามท่านอาจารย์วัฒนาไปช่วยทำงานวิจัยในโครงการของท่านอาจารย์วัฒนา เกี่ยวกับการปลูกพืชบนที่สูง ในช่วงแรกก็ได้ทำการวิจัยอยู่ที่บวกहांที่ดอยปุย หลังพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ ซึ่งมีโครงการทดลองห้วยคอกม้า ของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งอยู่ (ปัจจุบันเป็นสถานีวิจัยดอยปุย สังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) ขณะนั้นอาจารย์วัฒนาท่านได้เริ่มงานผสมพันธุ์ท้อ จำได้ว่าทุกวันเราไปคอยดูดอกท้อบาน เก็บเอาเกสรจากต้นหนึ่งไปผสมกับอีกต้นหนึ่ง ทำการผสมไว้เป็นจำนวนมาก ติดเป็นผลบ้าง ไม่ติดบ้าง ผลร่วงไปบ้าง แต่เนื่องจากขาดการติดตามงาน ก็เลยไม่ได้พันธุ์ท้อลูกผสมในสมัยนั้น ที่เขียนถึงเรื่องนี้ ก็อยากบันทึกว่าท่านอาจารย์ ดร. วัฒนา เสถียรสวัสดิ์ เป็นคนแรกในเมืองไทย ที่เริ่มการผสมพันธุ์ท้อหรือที่ต่างประเทศเรียกกันว่าลูกพีช

ในปลายปี ๒๕๑๓ ที่จำได้ว่าเป็นปลายปี ก็เพราะว่าในช่วงนั้นอากาศบนดอยหนาวมาก ท่านอาจารย์วัฒนา และอาจารย์ผู้ใหญ่มากจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อีกหลายท่าน เท่าที่จำได้ก็มี ท่านอาจารย์ ม.ร.ว. ชวนิศนดากร วรวรรณ (ปัจจุบันถึงแก่กรรม) ท่านอาจารย์ปวิณ ปุณศรี ซึ่งเป็นคนบดคั้นกะหล่ำปลีอยู่ในขณะนั้น ท่านอาจารย์ ดร. อรุณ จันทนโอ อาจารย์สืบศักดิ์ นวจินดา และผู้เขียน พวกเราได้นั่งรถจี๊ปแลนด์ ออกจากเชียงใหม่แต่เช้า โดยมีอาจารย์สืบศักดิ์เป็นคนขับพาเราไปที่ฝาง ซึ่งในสมัยนั้นถนนจากเชียงใหม่ไปฝางยังไม่ได้ลาดยางราบเรียบเหมือนในปัจจุบัน ทางขึ้นเขาจากเชียงดาวไปฝางส่วนมากยังเป็นทางลูกรังแคบ ๆ ทำให้ใช้เวลานานทีเดียว เราไปถึงอำเภอฝางเอาบ่ายแก่ ๆ หลังจากนั้นก็นั่งรถต่อเข้าไปในทางที่จะไปยังบ่อ

น้ำร้อน ตรงทางแยกที่จะไปบ่อน้ำร้อนกับสถานีกิจกรรมผาง ของกรมกสิกรรมในสมัยนั้น เราแยกออกไปทางซ้าย ไปเรื่อย ๆ จนถึงค่ายตำรวจตระเวนชายแดน ที่ตำบลห้วยนา เราก็จอดรอไว้ที่นั่น อาจารย์ปวิณได้บอกกับพวกเราว่า เราจะไปดูที่ที่จะทำการทดลองทางเกษตรบนที่สูง และบอกว่าท่านนัดกับท่านภิศ (ม.จ. ภิศเดช รัชนิ) ไว้ที่นี่ พอตกเย็นท่านภิศก็เสด็จไปถึง ท่านขับรถเอง พวกเราได้อาศัยฐานของตำรวจที่ห้วยนา เป็นที่พักแรม ๑ คืน ซึ่งก็เป็นอีกประสบการณ์หนึ่งของผู้เขียน

พอรุ่งเช้าหลังจากทานอาหารเช้าแล้ว มีชาวบ้านนำมา (หรือพ่อก็จำไม่ได้) มา ๒ ตัว เพื่อบรรทุกสัมภาระของพวกเรา โดยให้พวกเราเดินกันตัวเปล่า เราฝากรถไว้ที่ฐานตำรวจห้วยนา และออกเดินเท้าไปตามถนนลูกรังแคบ ๆ จำได้ว่าในช่วงแรก ๆ ของการเดินทางพวกเราเดินคุยกันไปอย่างสนุก เดินทางราบไปจนถึงบ้านสวนชา ก็ชักจะเริ่มเหนื่อย การพูดจาหยอกล้อก็น้อยลง ขอบันทึกไว้ตรงนี้ว่าท่านภิศท่านทรงเก่งจริง ๆ ท่านสะพายเป้เอง คาดกระดิกน้ำ ซึ่งทำด้วยหนังสัตว์ ท่านรับสั่งว่าซื้อมาจากอังกฤษ ในการเดินทางทุกครั้งที่มีโอกาสไปกับท่าน พบว่าท่านภิศทรงนำหน้าทีมเสมอ เนื่องจากทรงเดินเร็วและเหนื่อยช้า เมื่อถึงบ้านสวนชาแล้ว เราก็เดินขึ้นเขา ในช่วงที่จะขึ้นเขานี้ เราต้องผ่านดงไม้ทึบ มีதாகมากมาย พวกเราเรียกว่า “ดงทากเต้น” แต่ความจริงน่าจะเป็นคนเต้นมากกว่า เวลาที่ทากเข้าไปในซากางเกงและไปพบตัวที่โคนขาบ้าง ในร่มผ้าอื่น ๆ ที่ไม่ควรเอ่ยถึงบ้าง ก่อนดูดเลือดนั้นตัวทากเล็กนิดเดียว แต่หลังจากดูดเลือดจนอิ่มแล้ว จะขยายตัวอีกหลายเท่า หลังจากผ่านดงทากไปแล้ว เราก็เริ่มเดินขึ้นเขาชันขึ้นเรื่อย ๆ เราเดินขึ้นลงเขาผ่านภูเขา ๓-๔ ลูก มีอยู่ช่วงหนึ่งเป็นทางเดินแคบ ๆ ต้องเดินเรียงหนึ่งขึ้นเขาตลอด ชาวบ้านแถวนั้นเรียกว่า “ทางหินไหล” เราใช้เวลาประมาณ ๔ ชั่วโมง จึงถึงทางหินไหลนี้ และเดินตามไหลเขาเรื่อยไปอีกประมาณหนึ่งชั่วโมง ก็มาถึงหมู่บ้านชาวเขา หมู่บ้านแรกคือ “หมู่บ้านขอบด้ง” เป็นชาวเขาเผ่ามูเซอร์ดำ มีผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นชื่อ จะหลู ซึ่งต่อมามีความสัมพันธ์กับท่านภิศและพวกเรามาก จนกระทั่งมาเสียชีวิตเนื่องจากเป็นโรคท้องร่วงรุนแรง หลังจากที่ได้มาร่วมงานโครงการหลวงครั้งที่ ๒ ที่กรุงเทพฯ เมื่อราว ๆ ปี ๒๕๒๐ ที่อยากจะพูดถึงคือ พวกเราไม่ได้เดินอย่างเร่งรีบนัก มีการหยุดพัก (ดูงานหรือเหนื่อยก็ไม่ทราบ แต่พวกเราถือว่าเราหยุดพักสำรวจพันธุ์ไม้) กันบ้าง ตามกำลังของแต่ละคน แต่ที่น่าสังเกตก็คือท่านภิศท่านทรงเดินนำหน้าลี้ว ทั้ง ๆ ที่มีพระชนม์มากกว่าพวกเราทุกคน แถมยังมีสะพายด้วย ในขณะที่พวกเราเดินตัวเปล่าไม่ได้ถือของอะไรเลย เกี่ยวกับการเดินทางนี้มีเรื่องอยากจะเล่าให้ฟัง คือมีอยู่ครั้งหนึ่งพวกเราเดินลงจากดอยกัน ท่านภิศทรงเดินนำหน้าตามปกติ ส่วน ดร. อรุณ ท่านรูปร่างใหญ่เดินเสียดัง เดินตาม ก็เร่งฝีเท้าเพื่อจะให้ทันท่านภิศ (โดยดร. อรุณ มาสารภาพว่ากลัวหลงทางก็เลยเร่งเพื่อให้ทันหลังท่าน) ฝ่ายท่านภิศก็บอก (ในภายหลัง) ว่าได้ยินเสียงอาจารย์อรุณ เดินเสียดัง ๆ ข้างหลัง ก็กลัวว่าอาจารย์อรุณซึ่งตัวใหญ่กว่าจะหกล้มและกลิ้งลงมาทับเพราะกำลังลงเขาอยู่ ท่านก็เลยเร่งเดินให้เร็วขึ้นไปอีก สรุปแล้วในวันนั้น พอมาถึงที่พักท่าน

อาจารย์อรุณเกือบแย่ ปั่นไปหลายวัน

พวกเราเดินทางมาถึงหมู่บ้านขอบด้ง ประมาณบ่ายกว่าแล้ว ยังไม่ได้รับประทานอาหาร กลางวัน เพราะเราออกเดินทางหลังอาหารเช้า จากขอบด้ง พวกเราเดินทางทางที่ชาวเขาใช้เดิน ลัดเลาะเขาไปยังหมู่บ้านคุ่ม ซึ่งอยู่ห่างออกไปทางตะวันตก ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑ ชั่วโมง ซึ่งท่านภิศก็บอกกับพวกเราว่า “เอาตรงนี้แหละ” และพวกเราก็หยุดอยู่ตรงหมู่บ้านคุ่มนี้ และนั่น ก็เป็นการสิ้นสุดการหาสถานที่ตั้งสถานทดลองเกี่ยวกับงานเกษตรที่สูง หมู่บ้านคุ่มในขณะนั้น ประกอบด้วยชน ๓ กลุ่ม คือ มูเซอร์ดำ เหย้า และจีนฮ่อ พวกจีนฮ่อมีอยู่ ๓-๔ ครอบครัว ยัง ไม่มากเหมือนในปัจจุบัน ในคืนแรกที่เรามาพักที่อ่างขางนั้นพวกเรา รวมทั้งท่านภิศด้วย ก็ไปอาศัย บ้านมูเซอร์ดำนอน ชาวมูเซอร์ดำนี้เวลานอนเขาจะมีกองไฟอยู่ตรงกลางบ้าน และนอนเรียงกัน เป็นวงกลม หันหัวเข้าหากองไฟเพื่อให้หัวอุ่น พวกเราบางคนไปอาศัยนอนในคอกม้า ที่ชาวเขา ทิ้งร้างไว้ โดยมีถุงนอนและผ้าห่ม คืนนั้นผู้เขียนจำได้ดีว่าหนาวมาก นอนหลับ ๆ ตื่น ๆ เพราะ อากาศหนาว และยังแถมโดนตัวหมัด (ที่อาศัยอยู่กับม้า หรือ สุนัข ของชาวเขา) กัด ซึ่งคันมาก บางคนก็แพ้กันนอนเกาจนเป็นแผล มีน้ำเหลืองออกมา ใช้เวลานานกว่าจะหาย

อาหารเย็นในวันนั้น เรากินกันตามมีตามเกิด บางคนมีของแห้งติดมาบ้าง ขอบันจาก ชาวบ้านคุ่มบ้าง ช่วยกันทำอาหารและด้วยความหิว ผสมกับความเหนื่อยทำให้ทุกคนรู้สึกอร่อย ในช่วงที่เราขึ้นไปครั้งแรกนี้เป็นช่วงที่ต้นฝิ่นออกดอก ราว ๆ ปลายเดือนธันวาคมถึงมกราคม ท่านอาจารย์ปวิณบอกว่าได้หารือกับท่านภิศแล้ว และเห็นตรงกันว่าหากเราจะต้องหาสถานที่ เพื่อทำการทดลองเกี่ยวกับการผลิตฝิ่นอื่น เพื่อให้ชาวเขาปลูกทดแทนฝิ่นแล้วละก็ สถานที่เหมาะ ที่สุดก็คือทำการทดลองในบริเวณที่มีฝิ่นปลูก เพราะชาวเขาในบริเวณคดอยอ่างขางในขณะนั้นปลูก ฝิ่นกันมาก พวกเราพักค้างคืนที่คดอยอ่างขางกัน ๒ คืน แล้วจึงเดินทางกลับลงมา จากคดอยที่อยู่สูง ประมาณ ๔,๖๐๐ ฟุต (๑,๔๐๐ เมตร) จากระดับน้ำทะเล ซึ่งมีสภาพอากาศคล้ายกับในประเทศ เมืองหนาว พวกเราใช้เส้นทางเดิมในการเดินทางลงคดอยนี้ เราออกเดินทางหลังจากที่ได้รับประทาน อาหารเช้าแล้ว ในการเดินทางกลับนี้เราจ้างชาวมูเซอร์ดำ จากหมู่บ้านขอบด้ง ๓-๔ คน มาช่วย ขนสัมภาระพวกกระเป๋าสื่อผ้า ถุงนอน โดยเขาเอาของ ๆ เรา ใส่ในกระซุไม้ไผ่ของเขา และ สะพายหลัง เขาเรียกว่า “เปือะของ” และเดินไปกับเรา ไปส่งจนถึงที่เราจอดรถไว้ตีนคดอย ผมจำ ได้ว่าเราให้ค่าจ้าง เปือะของ คนละ ๒๐ บาท (เงินในสมัยนั้น) ส่วนพวกเราก็เดินตัวเปล่าอีก เช่นเคย ในช่วงขาลงจากคดอยนี้ เราออกจากบ้านคุ่มประมาณ ๙ โมงเศษ ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๔ ชั่วโมงเศษ ก็มาถึงหมู่บ้านหวนา ราว ๆ ป่ายโมง แล้วพวกเราก็ขึ้นรถที่จอดฝากไว้ อาจารย์ สืบศักดิ์ขับกลับออกมาถึงเมืองฝาง เพื่อทานอาหารกลางวัน จำได้ว่าทุกคนใจจดจ่ออยู่ที่ร้าน อาหารที่เมืองฝางนี้ เมื่อไปถึงร้านเราจะสั่งเบียร์เย็น ๆ มาก่อนเพื่อน เพราะว่าพวกเรานั้นทั้ง เหนื่อย หิว และก็กระหายน้ำอีกด้วย เสร็จจากอาหารกลางวันแล้ว เราก็ตีรถกลับมาถึงตัว เมืองเชียงใหม่ประมาณ ๖ โมงเย็น พวกเรานั่งรถแลนด์โรเวอร์กระบะ ซึ่งพวกที่นั่งข้างหลังต้องนั่ง

หันหน้าเข้าหากัน เดินทางตามเส้นทางฝาง-เชียงใหม่ ซึ่งคดเคี้ยวตามไหล่เขา และถนนลูกรัง ก็ขรุขระทำให้พวกเราบางคนเมารถ โดยเฉพาะผู้เขียนจำได้ว่าเมารถทุกครั้ง เพราะต้องนั่งข้างหลัง ในสมัยนั้นเรายังไม่มีงบประมาณจ้างพนักงานขับรถ รถกระบะแลนด์ที่ใช้อยู่ก็ได้รับพระราชทานมา และเอาไว้ใช้งานที่สถานีดอยปุย ซึ่งอาจารย์สืบทัดดีประจำอยู่ เป็นข้าราชการอยู่คนเดียวทำหน้าที่ทุกอย่าง ในช่วงที่ผ่านไค้งต่าง ๆ พวกเราที่นั่งอยู่ข้างหลังก็มีโอกาสได้สรรเสริญอาจารย์สืบทัดดี โดยเฉพาะในตอนที่ขับตัดไค้ง ซึ่งมักจะขับเร็วทำให้ผู้โดยสารอยากคายอาหารมากขึ้น และก็มีหลายคนที่คนขับต้องจอดให้บางคนลงมาอาเจียนเพราะเมารถ ซึ่งในภายหลังอาจารย์สืบทัดดีก็ได้สารภาพกับผู้เขียนว่า ที่ขับรถอย่างนั้นก็เพราะตัวเองก็เมารถเหมือนกัน

หลังจากได้ไปสัมผัสอย่างข้างคร้งแรกนั้น ผมก็ได้ขึ้นไปอีกแทบทุกเดือน คร้งที่สองที่ได้ขึ้นไปก็หลังจากไปคร้งแรกแล้วอีกประมาณ ๑ เดือน คราวนี้ก็ขับรถไปจอดไว้ที่ฐานตำรวจที่ห้วยนาเหมือนเดิม คณะก็ชุดเดิม มีท่านภิศ อาจารย์ปวิณ อาจารย์วัฒนา อาจารย์หม่อมชวนิศฯ อาจารย์อรุณ อาจารย์แสงธรรม ในคร้งนี้ดีหน่อยเพราะมีเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศมายุ (รับ) พวกเราจากห้วยนาไปถึงอ่างช้าง ไม่ต้องเดินขึ้น ผู้เขียนจำได้ว่าหลังจากที่ได้สำรวจพื้นที่ และปรีกษางานกันแล้ว อาจารย์ผู้ใหญ่ก็กลับกันไปหมด โดยมีเฮลิคอปเตอร์มารับกลับไปเชียงใหม่ เหลืออาจารย์สืบทัดดีและผู้เขียน ๒ คน พร้อมกับเงินหนึ่งพันบาทที่ท่านภิศทรงมอบให้ไว้ให้เป็นค่าจ้างชาวเขา มาสร้างกระท่อมไม้ไผ่ สำหรับไว้เป็นที่ทำการของพวกเรา โดยท่านภิศรับสั่งให้เราสองคนคอยดูแลการสร้างให้เสร็จ ผู้เขียนจำได้ว่าได้ค้างอยู่ที่อ่างช้าง นอนในคอกม้าชาวเขา อยู่สองคนกับอาจารย์สืบทัดดีประมาณ ๑ สัปดาห์ ควบคุมชาวมูเซอร์สร้างกระท่อม โดยใช้ไม้ไผ่จากบริเวณนั้นกันแบ่งเป็นห้อง ๆ เอาแบบของบ้านชาวจีนฮ่อที่เห็นที่บ้านคุ้ม และในคร้งนั้นผู้เขียนรู้สึกประทับใจมาก เพราะอาหารการกินก็เป็นแบบธรรมชาติ คือหาอะไรได้รอบตัวก็เอามากินหมด กลางวันเราก็มักจะเดินไปบ้านหลวง เพื่อไปซื้อข้าวซอยกิน เดินจากบ้านคุ้มไปบ้านหลวงใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง กินเสร็จแล้วก็เดินกลับ ตอนเย็นก็กินข้าวเหนียวปั้นกับเหล้าชาวเขา และก็นอนคุยกันบ้าง เถียงกันบ้างตามประสาเพื่อนรุ่นเดียวกัน โดยอาศัยแสงสว่างจากเทียนไข บางคร้งก็เอาเหล้าที่ซื้อจากชาวเขา มาเทใส่จานเล็ก ๆ จุดไฟให้มันสว่างบ้าง เหล้าชาวเขานี้รู้สึกจะมีเปอร์เซนต์อัลกอฮอล์สูงมาก จุดไฟลุกทันทีเลย ในช่วงนั้นเราอยู่กันค่อนข้างลำบาก ห้องน้ำก็ยังไม่มี ถ้าจะล้างหน้าหรืออาบน้ำก็ต้องเดินไปยังลำธารที่ชาวเขาใช้ซักผ้า และอาบน้ำกัน (ปัจจุบันอยู่ตรงบริเวณบ่อสาม ของสถานีฯ) การอาบน้ำบนดอยเป็นเรื่องที่ไม่ปกตินัก พวกเรามักจะอาบน้ำกันนาน ๆ คร้ง ไม่ใช่เป็นการประหยัดน้ำอะไรหรอก แต่ว่ามันหนาวจับจิตเลย ส่วนห้องส้วมเราก็ใช้วิธีเดินเข้าไปในป่า ตอนเช้าพวกเราก็มักจะถือไม้รวกติดมือเข้าไปคนละอัน แยกย้ายกันไป ที่ถือไม้ไผ่ไปนั้นก็เอาไว้คอยไล่หมูที่มักจะเดินตาม หมูของชาวเขาค่อนข้างจะแสนรู้ พอมันเห็นเราเดินไปทางหลังกระท่อมมันจะคอยตามเราเสมอ ต้องคอยไล่มันไป มิฉะนั้นจะต้องคอยพะวักพะวงเวลาถ่ายทุกข์ กลัวว่าหมูมันจะจับอะไรของเราไปด้วย เราอยู่จนกระท่อมหรือที่เราเรียกเสีย

ไก่อูรว่า “สถานที่ทำการสถานี” สร้างเสร็จ จึงเดินทางกลับเชียงใหม่

สถานีที่สร้างครั้งแรก ราคาหนึ่งพันบาทนี้ อยู่ตรงบริเวณคอกแกะ ติดกับประตูทางเข้า สถานีเกษตรหลวงอ่างขางในปัจจุบัน ใกล้กับหมู่บ้านคุ้ม หลังจากมีสถานีทำการแล้วพวกเราก็ได้ปรึกษากันว่าจะต้องมีคนมาอยู่ประจำ เพื่อดูแลปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ช่วยกันมองว่าจะเอาใครขึ้นมาอยู่ เพราะในสถานที่กันดารแบบ นั้น จะหาคนที่รักธรรมชาติ สุขุม มีความรู้ทางเกษตร มีอุดมคติ และสามารถทนกับความเงียบเหงาได้นั้น คนที่มีลักษณะดังกล่าวนั้นก็มิได้มากนัก จะเป็นเพราะความโชคดี กับพระบารมี ของในหลวงก็ได้บังเอิญมีศิษย์เก่าพืชสวน ที่เคยเรียนกับท่านอาจารย์ปวิณ คือ พืวินัย บัณฑิต (ปัจจุบันถึงแก่กรรม) ซึ่งเป็นศิษย์เก่าเกษตรรุ่นที่ ๑๙ เป็นรุ่นพี่ของผู้เขียน พืวินัยเคยทำงานทาง เกษตรอยู่ที่เพชรบูรณ์ มาหาอาจารย์ปวิณ ซึ่งท่านก็เลยชวนให้ขึ้นมาทำงานกัน ตกลงพืวินัย ก็มาเป็นหัวหน้าสถานีอ่างขางเป็นคนแรก

ผู้เขียนได้ขึ้นไปอ่างขางอีกครั้ง เป็นครั้งที่ ๓ ได้ขึ้นไปกับพืวินัยด้วย ไปพักอยู่ ๒ คืนแล้ว ก็กลับลงมาโดยที่พืวินัยอยู่ที่สถานี เพื่อจัดเตรียมงาน ซึ่งในระยะแรกนั้นพืวินัยได้เอาพวกจอบปวช. จากแม่ใจมาเป็นผู้ช่วยอีก ๓ คน ชื่อขึ้นต้นด้วยตัว “ว” ทั้งนั้น มี วันชัย (จิม) วรพงษ์ (อ้วน) และวัลลภ ในระยะแรกนั้นเราก็ต้องหาที่ดินสำหรับทำเป็นแปลงทดลอง เนื่องจากที่ดินในบริเวณ นั้น ชาวเขาได้ใช้ประโยชน์หมด ส่วนใหญ่ก็ปลูกฝิ่นหรือปลูกข้าวโพด ถั่ว พืชล้มลุกต่าง ๆ ส่วนพื้นที่ยังไม่มี เจ้าของหรือเจ้าของเดิมทิ้งไปแล้ว เราก็เข้าไปดำเนินการเตรียมแปลงปลูก ใช้แรงงานโดยการจ้าง ชาวเขามาทำเป็นรายวัน ส่วนที่ดินผืนไหนที่มีเจ้าของ และเราต้องการก็ใช้วิธีเจรจาขอซื้อสิทธิ์ (เจรจากันด้วยวาจาทั้งนั้น เพราะที่ดินบนดอยไม่มีเอกสารสิทธิ์ให้เอกชนเลย) โดยให้เงินเขาย้าย ไปปลูกพืชในที่อื่น ที่ดินแปลงแรกของสถานีนั้น คือ “สวนพันห้า” เนื่องจากได้ซื้อสิทธิ์จาก ชาวเขาไป ๑,๕๐๐ บาท เราเลยตั้งชื่อตามเงินที่ซื้อไปให้สอดคล้องกับ สวนสองแสนของสถานี ดอยปุย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวนสองแสน บาทซื้อกรรมสิทธิ์สวนที่อยู่ใกล้หมู่บ้านแม่ว หลังจากพระตำหนักภูพิงค์ฯ บนดอยปุย และพระราชทาน สวนนี้ให้แก่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อทำการทดลองเกี่ยวกับการเกษตรบนที่สูงต่อไป

จำได้ว่าในสวนพันห้า นั้น มีต้นท้อพื้นเมืองที่เจ้าของเดิมปลูกไว้อยู่ประมาณ ๑๐ ต้น ซึ่งเราก็ได้เก็บเอาไว้ และได้มีการนำเอาต้นพันธุ์แอปเปิลจากประเทศออสเตรเลีย เข้ามาทดสอบความ ทนทานต่อสภาพแวดล้อมของบ้านเราที่สวนพันห้านี้ประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ ต้น แต่ต่อมาก็พบว่า การเจริญเติบโตไม่ดี และให้ผลผลิตน้อยเนื่องจากสภาพความเย็นสะสมที่ดอยอ่างขางมีไม่มาก เท่าในออสเตรเลีย ทางสถานีจึงได้เปลี่ยนมาปลูกต้นบ๊วยแทน ซึ่งก็เป็นสวนบ๊วยที่ให้ผลผลิตมาก แห่งหนึ่งของสถานีฯ ในปัจจุบัน

เราได้เริ่มทำการทดลองหาพืชทดแทนฝิ่นอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งในช่วงนี้ ผู้เขียนก็ได้ขึ้นไปสถานีฯ แทบทุกเดือน ในฐานะนักวิจัยอาสาสมัครของโครงการหลวงแต่ละ

ครั้งที่ขึ้นไปเราก็นอนกันอยู่ในกระต๊อบของสถานีฯ โดยนอนเบียด ๆ กันบนแคร่ไม้ไผ่ที่ยกพื้นไว้ ซึ่งหนาวดี เพราะในตอนกลางคืนลมพัดเข้ามาได้ มีการสูมไฟกันหนาวช่วย ในช่วงที่พื๋วนัยขึ้น ไปอยู่นี้ก็ได้สร้างห้องน้ำไว้ใช้ในสถานี จึงทำให้พวกเราสบายขึ้น ในระยะนั้นยังไม่มีรถตัดถนน ขึ้นไปถึงสถานีอย่างขางเหมือนกับในปัจจุบัน จำได้ว่าแทบทุกเดือนพื๋วนัย จะลงไปที่เมืองฝาง ไปซื้อข้าวสารมาไว้ในสถานีที่ละกระสอบ และได้อาศัยเวลาที่พวกอาจารย์นักวิจัยจะขึ้นมาโดยมีเฮลิคอปเตอร์รับจากหัวนา ก็จะเอากระสอบข้าวไปรอกขอให้ช่วยขนขึ้นมาให้ด้วย ในขณะนั้น เวลาจะไปอย่างขางแต่ละครั้ง เราจะเอารถไปจอดไว้ที่ฐานตำรวจหัวนา แล้วก็มีเฮลิคอปเตอร์จาก กองทัพอากาศ ซึ่งได้ให้การสนับสนุนทุกวันเสาร์ต้นเดือน มารับพวกเราขึ้นไปอย่างขาง ช่วยเฉพาะ ขาขึ้น ส่วนขาลงดอยนั้นเราเดินลงเอง บางเดือนพื๋วนัยหรือลูกน้องพื๋วนัยก็ไปดักรอขออาศัยเอา กระสอบข้าวสาร และเสบียงอาหาร ซึ่งก็เป็นเครื่องกระป๋องและของแห้ง มาอาศัยขึ้นเฮลิคอปเตอร์ ไปยังสถานีด้วยกัน

ความประทับใจของผู้เขียนกับสถานีอย่างขางมี ๒ เรื่อง เรื่องแรกก็คือ พวกเราทั้งนักวิจัย และเจ้าหน้าที่ที่สถานี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถอย่างหาที่เปรียบมิได้ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จมาเยี่ยมพวกเราที่ อย่างขางเป็นประจำทุกปี ในระยะแรกของการเริ่มงาน ทรงให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการทำงาน ทรง ได้ถามถึงความเป็นอยู่ และทรงพระราชทานทั้งพระราชทรัพย์ และวัตถุสมคิลต่าง ๆ ทุกครั้งที่เสด็จไปเยี่ยม พระมหากรุณาธิคุณเหล่านี้อยู่ในใจพวกเราทุกคน ความประทับใจเรื่องที่สอง ก็คือ ความเป็นกันเองในการทำงาน ในระยะแรกนั้นคนยังน้อย เราทำงานบุกเบิกงานกันอย่างพื๋น่อง ไม่มีระบบอะไรนัก ทั้งการทำงานและการกินอยู่ คนที่ขึ้นไปทำงานก็เป็นอาสาสมัครจริง ๆ ส่วนมากเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทั้งสิ้น ที่ผู้เขียนจำได้นั้น เรามีอาจารย์อาสาสมัคร มาในแต่ละฝ่าย เช่น ทางสัตวบาล ก็มี ศ.ม.ร.ว. ชวนิศนดากร วรวรรณ ทางด้านไม้ผลก็มี ศ. ปวิณ ปุณศรี ทางผัก ก็มี ศ.ดร. วัฒนาศู เสถียรสวัสดิ์ ทางด้านดิน ก็มี ดร. สันทิต ไรจนสุนทร ทางโรคพืช ก็มี ดร. อรุณ จันทนโอ ทางแมลงก็มี ศ.ดร. สุธรรม อารีกุล ทางพืชไร่ ก็มี ดร. บรรเจิด บุญเชื้อ ทางไม้ดอกไม้ประดับ ก็มี ร.ศ. แสงธรรม คมกฤส ทางป่าไม้และตรวจอากาศ ก็มี ศ.ดร. เกษม จันทรแก้ว ทางส่งเสริมและพัฒนา ก็มี ร.ศ.พร สุวรรณ วาจากกลิจ เป็นต้น อาจารย์ที่กล่าวมานี้ ก็จัดทีมของท่านมาช่วยวิจัย และติดตามงานบนอย่างขางเอง ผู้เขียน อยู่ในทีมไม้ผล ที่มีศ. ปวิณ เป็นหัวหน้า และก็ช่วยงานของดร. วัฒนาศู ด้วย จะเห็นว่าในบางเดือนเราก็มีสมาชิกขึ้นดอยมาก บางเดือนก็น้อย ขึ้นอยู่กับงานซึ่งมากน้อยเป็นช่วง ๆ ไป พวกเราจะสนิทกันมาก เดินดอยด้วยกัน นอนเบียดกันบนแคร่แคบ ๆ กินอาหารแบบอด ๆ อด ๆ เหมือนกัน ถ้าจะให้เล่าถึงแต่ละท่านก็คงใช้เวลานาน ก็อยากจะขอผ่านไปก่อน มีเรื่องที่คุณเขียนอยากจะ บันทึกไว้ คือว่าในช่วงที่สถานียังตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านชาวเขานั้น พวกเราบางคนรวมทั้งผู้เขียน ด้วยมีอาการแพ้ตัวหมัดอย่างมาก ทุกคืนจะนอนไม่ค่อยหลับเพราะคันเวลาโดนหมัดกัด ตัวหมัด

บนดอยนั้นเป็นพวกหมัดม้าหรือหมัดหมา ซึ่งชาวเขามักจะเลี้ยงไว้ได้ทุนบ้าน เวลาโดนหมัดกัด แล้วคนที่แพ้ก็จะเป็นผื่นน้ำเหลือง คันมาก และเป็นอยู่หลายวันกว่าจะตกสะเก็ดแล้วค่อย ๆ หาย เวลากลับมาถึงบ้านที่กรุงเทพฯ ผู้เขียนเคยให้ภรรยานับจำนวนตุ่มตามตัวที่โดนหมัดกัด มีมากกว่า ๑๐๐ ตุ่มทุกครั้ง และจากที่กล่าวมาแล้วว่าท่านภิศมักจะได้เข้าร่วมไปกับพวกเราบ่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ ท่านสวย บรรทม เหมือนกับพวกเราทุกอย่าง มีการหยอกล้อกันโดยไม่ถือองค์ เข้าวันหนึ่ง ท่าน ภิศทรงตื่นขึ้นมา พบพวกเรานั่งกินกาแฟอยู่ ท่านก็ถามขึ้นว่า เมื่อคืนมีใครโดนหมัดกัดบ้าง หลายคนก็ยกมือว่าคนนี้ก็โดน คนโน้นก็โดนกัด แถมบางคนยังเลิกแขนเสื้อให้ดูเป็นพยาน ท่านภิศเห็น ดร. วัฒนา นั่งเฉยก็เลยถามว่า อาจารย์ไม่โดนกัดหรือ อาจารย์วัฒนา ก็ทูลว่า “กระหม่อมไม่เป็นไร” ท่านภิศท่านก็หัวเราะและตรัสว่า “ผมก็โดนหมัดกัด ผมเป็นหมาไม่ได้” พวกเราเจียบอยู่ ครู่แล้วก็หัวเราะกันออกมา และล้ออาจารย์วัฒนามาจนเดี๋ยวนี้ ซึ่งอาจารย์วัฒนา ก็พูด (ลับหลัง ท่านภิศ) ว่านี่เป็น “ตลกเจ้า” ในช่วงที่เราขึ้นไปอ่างช้างปีแรก ๆ นั้น มีเกร็ดขำ ๆ หลายเรื่อง เนื่องจากยังไม่มีไฟฟ้า ไม่มีเครื่องปั่นไฟ เราใช้เทียนไขกับไฟฉายให้แสงสว่างตอนกลางคืน เมื่อไม่รู้จะทำอะไรก็ตั้งวงทานเหล้า และเล่นทานชนิดที่ผู้หญิงมักจะพูดว่าไม่อยากฟัง แต่พอเล่าจบแล้ว ก็มักจะถามต่อว่ามีอีกไหม เป็นต้น มีอยู่คืนวันหนึ่ง ท่านอาจารย์วัฒนามองดูฟ้า (ไม่ทราบว่าเป็นคนคิดถึงคนที่บ้าน หรือใครอื่นก็ไม่ทราบ) ท่านภิศทรงเห็นก็สงสัย เข้าไปถามว่า “อาจารย์จะทำอะไรนั่น” อาจารย์วัฒนา ก็ทูลว่า “กระหม่อมกำลังชักพระจันทร์” เนื่องจากเป็นคืนเดือนหงาย พระจันทร์กำลังจะขึ้น ก็เลยช่วยชักให้มันขึ้น ท่านภิศก็เลยมาเล่าให้พวกเราฟังว่า “อาจารย์ วัฒนานี้เก่งนะ ชักพระจันทร์ขึ้นได้”

สำหรับทางด้านวิชาการในขณะนั้น เราวิจัยเพื่อจะหาพืชทดแทนฝิ่น ในขณะเดียวกันก็หาอาชีพให้กับชาวเขา เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตพวกเขาให้ดีขึ้น ให้มีรายได้มากขึ้น เราเริ่มนำเอาเทคโนโลยีบางอย่างที่คิดว่าเป็นไปได้ ขึ้นไปทดลอง เช่น เราต้องเตรียมแปลงปลูกพืชจำนวนมาก ในตอนแรกท่านภิศรับสั่งว่าให้เอาควายขึ้นมา ท่านก็ซื้อควายจากชาวบ้านมาให้ ๒ ตัว ให้มาไถนา หลังจากไถไปไม่กี่มากน้อยก็ยอมแพ้ ทั้งผู้ไถและควาย เนื่องจากดินมันแข็งมาก ต่อมาก็มีการนำเอารถแทรกเตอร์คันแรกขึ้นมาใช้ที่อ่างช้าง รถแทรกเตอร์นั้นมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านก็พระราชทานให้อามาใช้ ท่านภิศทรงติดต่อจัดการให้อา รถแทรกเตอร์ใส่ในเฮลิคอปเตอร์ลำใหญ่ของกองทัพบก ยกขึ้นไปที่อ่างช้าง และก็ขับรถแทรกเตอร์ออกมาจากเฮลิคอปเตอร์ ผู้เขียนได้ถ่ายรูปไว้ด้วย แต่ยังหารูปไม่เจอในตอนนี้ ซึ่งทางสถานีก็ได้ใช้รถแทรกเตอร์สำหรับเตรียมแปลงปลูกต่อไป

ในเรื่องของพันธุ์พืชนั้น ได้มีการนำเข้าพันธุ์พืชหลายชนิด จากหลายประเทศ พันธุ์ไม้ชนิดที่เราคิดว่าน่าจะขึ้นได้ที่อ่างช้าง เวลาท่านภิศเสด็จต่างประเทศครั้งใด ท่านก็มักจะนำพันธุ์ไม้ต่าง ๆ เอามาให้พวกเราปลูกทดลองอยู่เสมอ บางชนิดก็รอด บางชนิดก็ตายไป ซึ่งก็เป็นการทดลองหาความเหมาะสมของชนิดพืช สำหรับทางด้านสัตว์เลี้ยง ก็ได้มีการเอาหมูพันธุ์ลาสไวท์

สีขาวเข้าไปก่อน โดยคิดจะเอาไปให้ชาวเขาเลี้ยง ผสมพันธุ์กับหมูพื้นเมือง สำหรับไว้เป็นอาหาร เพื่อเพิ่มอาหารจำพวกโปรตีน โครงการนี้อาจารย์ ม.ร.ว. ชวนิศนดากร ได้ขอให้อาจารย์นาม ศิริเสถียร ผู้เชี่ยวชาญหมูจากภาควิชาสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปช่วยแนะนำการ เลี้ยงดูหมูกับเจ้าหน้าที่ของสถานี เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชาวเขาคืออีกต่อหนึ่ง และก็พบข้อสังเกต อย่างหนึ่งว่า ชาวเขานั้นไม่กินหมูสีขาว เขาไม่ชินหรือขัดกับประเพณีอย่างไรก็ไม่ทราบ หลังจาก ที่เราพบประเพณีหรือวัฒนธรรมนี้แล้ว เราจึงนำหมูพันธุ์สีแดงขึ้นไปทดลอง ส่งเสริม โดยให้ทาง สถานีได้ทดลองเลี้ยง ผสมพันธุ์ และเอาลูกแจกจ่ายให้ชาวเขาที่ต้องการอีกด้วย นอกจากหมูแล้ว อาจารย์หม่อมชวนิศฯ ก็ยังได้อาแกะพันธุ์จากประเทศเยอรมัน (ซึ่งท่านภักได้ทรงส่งมา) ไปเลี้ยง เพื่อผสมกับแกะพื้นเมือง โดยมีวัตถุประสงค์จะได้ลูกผสม ซึ่งทนต่อสภาพอากาศบ้านเรามากกว่าพันธุ์ จากนอก และตัวใหญ่กว่าพันธุ์พื้นเมือง แกะลูกผสมนี้จะนำไปให้ชาวเขาเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร ต่อไป แต่ก็ทราบว่าชาวเขาไม่ใคร่ยอมรับแกะเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ที่เวลาทำแกะให้เขาลองกินเขาก็กิน แต่ไม่ชอบเอาไปเลี้ยงไว้กินเอง

ผู้เขียนได้ช่วยงานที่อ่างช้าง ตั้งแต่เริ่มตั้งสถานีในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ จนถึงปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ก็ได้รับทุนมูลนิธิริออคกีเฟอร์เลอร์ ให้ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา และจบกลับมาปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ก็ได้กลับขึ้นไปช่วยงานที่สถานีอ่างช้างอีกจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีการ ตัดถนนขึ้นมาอ่างช้างจากหมู่บ้านยาง ต. ม่อนปิ่น ถนนนี้แรกเริ่มกรมป่าไม้เป็นผู้สำรวจ และต่อ มาก็โอนให้อยู่ในความดูแลของกรมทางหลวง ดังนั้นการเดินขึ้นเดินลงอ่างช้าง หรือการขนข้าวสาร เสบียงอาหารโดยใช้ม้าต่างหรือเฮลิคอปเตอร์ ก็เป็นเรื่องของอดีตไป เมื่อการคมนาคมสะดวก ความเจริญก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการสนับสนุนโครงการจากรัฐบาลต่างประเทศ และภาค เอกชนมากขึ้น มีการขยายงานออกไป มีอาคารที่พักที่สะดวกสบาย พร้อมทั้งไฟฟ้า ในปัจจุบัน การดำเนินงานในสถานีก็เป็นระบบขึ้น มีผลงานวิจัยเผยแพร่ไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้สถานีเกษตรหลวงอ่างช้างเป็นที่รู้จักกันทั่วไป มีผู้คนมาดูงานเป็นจำนวนมากทุกปี จาก เจ้าหน้าที่เพียง ๒-๓ คน ในระยะแรกเริ่ม ได้เพิ่มเจ้าหน้าที่ประจำสำหรับการสนับสนุน ช่วย งานวิจัย และงานส่งเสริม มากถึง ๓๐ คน และคนงานประมาณ ๑๐๐ คน ในปัจจุบัน และ ในขณะนี้ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า สถานีเกษตรหลวงอ่างช้างของโครงการหลวง ซึ่งก่อตั้งเป็นสถานี วิจัยเกี่ยวกับการเกษตรบนที่สูงแห่งแรกในประเทศไทย ได้ดำเนินการตามแนวทางที่พระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ และจะดำเนินการต่อไปในการนำเอาวิชาการความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ไปสู่ชาวเขา เพื่อให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น และในขณะเดียวกันสถานีฯ แห่งนี้ก็ได้ช่วยในการฝึกงาน การวิจัย ของนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ตั้งแต่ เริ่มตั้งสถานีฯ จนถึงปัจจุบัน สถานีฯ ได้เป็นที่วิจัยของนิสิตทั้งในระดับปริญญาตรี และโท จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มามากกว่า ๑๐๐ เรื่อง ซึ่งก็นับว่า สถานีฯ ไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ชาวเขาอย่างเดียว หากยังประโยชน์แก่ชาวเราซึ่งอยู่พื้นล่างอีก

ด้วย ดังที่ ม.จ. ภิศเดช รัชนี องค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ได้ทรงตรัสไว้เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๗ ว่า “โครงการหลวง ช่วยชาวเขา ช่วยชาวเรา ช่วยชาวโลก”

ในสุดท้ายก่อนจะจบบันทึกนี้ ก็ใคร่ขอกราบเรียนให้ทราบว่า ในขณะที่นั่งเขียนอยู่นี้เป็นวันสงกรานต์พอดี (๑๓ เมษายน ๒๕๓๗) และผู้เขียนก็เขียนมาจากความจำของตัวเองโดยไม่ได้ใช้บันทึก เหตุการณ์ต่าง ๆ อาจจะมีคลาดเคลื่อนไปบ้าง ก็ต้องกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากต้องส่งต้นฉบับเพื่อพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิง (เป็นกรณีพิเศษ) ของคุณแม่จำเนียร สุภัทรพันธุ์ ซึ่งท่านชอบสถานีเกษตรหลวงอ่างขางมาก ท่านเคยไปพักที่สถานีฯ ในขณะที่สุขภาพยังแข็งแรงอยู่ ท่านได้ให้กำลังใจในการทำงานและได้พร่ำสอนถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมให้กับผู้เขียนเป็นอย่างดี ทำให้ผู้เขียนได้รับความสุข ทั้งในชีวิตครอบครัวและหน้าที่การงาน มาจนถึงปัจจุบัน

สุขภาพผู้สูงอายุ

นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์

สุขภาพหมายถึงภาวะที่ไม่มีโรคภัย ไข้เจ็บ ทั้งในด้านโรคทางร่างกาย และโรคทางจิตใจ คนที่มีสุขภาพดีได้ก็ต่อเมื่อปราศจากโรคทางร่างกายและโรคทางจิตใจ คนเราเมื่อพิจารณาดูแล้ว ก็จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในมดลูก การเจริญพัฒนาของร่างกาย สมอง และจิตใจ ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้ใหญ่ และเริ่มเสื่อมลงทีละน้อย

การเสื่อมของร่างกายนั้นจะพบว่าการเสื่อมลงทีละน้อยตั้งแต่อายุประมาณ ๓๕ ปี แม้ว่าอาจจะมองเห็นไม่ชัดเจน แต่ถ้าสังเกตดูจะพบว่าในคนที่ทำงานบางอาชีพ เช่น นักมวย นักฟุตบอล ถ้าอายุเกิน ๓๕ ปี แล้วก็จะถือว่าความสามารถ ความรวดเร็วต่าง ๆ จะลดลงไปจนทำให้หมดสภาพที่เรียกว่า “แพ้ง่าย” ของตนเอง

การตัดสินใจ ว่าใด อายุเท่าใดจึงจะเป็นวัยสูงอายุหรือวัยชรา นั้นเป็นปัญหาที่มีข้อโต้แย้งกันได้เสมอ เพราะร่างกายอวัยวะแต่ละอย่างก็มีการเสื่อมไม่พร้อมกัน การเสื่อมมากน้อยต่างกัน นอกจากนั้นสภาพของแต่ละบุคคลก็ต่างกัน ความแข็งแรงพันธุกรรมต่างกัน สภาพอาชีพและสังคมก็ต่างกันไปอีก โดยทั่วไปเราจะถือว่าคนอายุ ๖๕ ปี ขึ้นไปเป็นวัยชรา

การพิจารณาถึงวัยสูงอายุหรือวัยชรา นั้นจะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และการเสื่อมทางสังคมควบคู่กันไป

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

๑. ผิวหนัง ผิวหนังจะมีการเหี่ยวย่น สูญเสียความยืดหยุ่น การดึงตัวทำให้มีโอกาสเกิดการอักเสบได้ง่าย หรืออาจมีการตกสะเก็ด ตกสะเก็ดตามตัว ผมก็จะหงอกหรือร่วงไป

๒. กระดูกข้อต่อ กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อต่าง ๆ มีการเสื่อมทำให้เกิดการอักเสบกระดูกหักง่าย เคลื่อนไหวได้ไม่ดี ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ไม่กระฉับกระเฉงเหมือนเดิม

๓. ประสาทสัมผัส เช่น

ตา - มีการเสื่อมของเลนส์ตาทำให้เกิดต้อกระจก ทำให้ตามัวลง

จอตา - ทำให้การมองเห็น การรับภาพเสียไป หรือมืดปกติไป

หู - หูตึง หรือหูหนวก

๔. สมอง การเสื่อมของสมองทำให้สติปัญญาเสื่อมลง การคิดคำนวณต่าง ๆ ช้าไป หรือทำไม่ได้ การรับรู้ การแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่รับเข้ามาผิดปกติไป การควบคุม การแสดงออกของความคิด อารมณ์ทำได้ไม่ดีเหมือนเดิม

๕. อวัยวะภายใน อาจมีการเสื่อมของตับไต ซึ่งมีหน้าที่ทำลายสารที่เป็นพิษ หรือการขับถ่ายของเสีย ไม่เป็นปกติ ปอดอาจมีการพองตัวของถุงลม ขั้วปอดเสื่อม ทำให้มีอาการเหนื่อยเวลาหายใจ หรือออกแรง การขับสารต่างๆ จากกระเพาะลำไส้ทำได้ไม่ดีทำให้เกิดการคั่งของสารพิษหรือยาได้ง่าย

การเปลี่ยนแปลงของเกล็ดเลือดต่างๆ ในร่างกายผิดปกติได้ง่าย

นอกจากนั้นอาจจะมีการทำงานผิดปกติของต่อมไร้ท่อ ฮอร์โมนต่างๆ ผิดปกติไป เกิดโรคต่างๆ ได้ง่าย เช่น โรคเบาหวาน

๖. หลอดเลือด มีการแข็งตัวทำให้เกิดความดันโลหิตสูง เส้นเลือดแตกได้ง่าย หรืออาจเกิดเส้นเลือดตีบอุดตันตามอวัยวะต่างๆ เช่น หัวใจ หรือสมองทำให้ถึงแก่ความตาย หรืออัมพาตได้ง่าย

๗. ภาวะการขาดอาหาร ทำให้เกิดโรคติดเชื้อได้ง่ายกว่าคนปกติ นอกจากนั้นมะเร็งหลายชนิดก็มักพบในคนสูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายนั้นนอกจากจะเกิดโรคต่างๆ ได้ง่ายแล้ว การฟื้นตัวจากโรคก็ยังเป็นไปได้ช้ากว่าคนหนุ่มสาว การเสื่อมของร่างกายจะมีผลทำให้สมรรถภาพความคล่องตัวไม่ดีเหมือนเดิมและนอกจากนั้นความชราแล้วยังมีผลทางด้านจิตใจอย่างมาก เช่น ความรู้สึกของความภูมิใจในตนเอง รูปร่างท่าทางที่ดึงดูดความสนใจจากผู้อื่น ความเจ็บแสบแหลมในการสร้างผลงานหรือในการสังคมก็จะเปลี่ยนไป มีผลทำให้พฤติกรรมผิดปกติจากที่ควรจะเป็นได้ง่าย

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

๑. ความกลัว เช่น กลัวว่าจะขาดความสามารถ กลัวเป็นคนงกๆ เงินๆ ทำให้เป็นภาระแก่ผู้อื่น กลัวตาย กลัวการถูกตัดออกจากสังคม กลัวขาดการเอาใจใส่ดูแลจากบุตรหลาน หรือกลัวว่าจะไม่มีคนนับถือเหมือนเดิม

๒. ไม่สนใจต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม มักเนื่องจากเกิดความรู้สึกลำบากกังวลในด้านการขาดความสามารถในการรับรู้ สับสนในการแปลความหมายต่างๆ ของสภาพแวดล้อมที่นับวันจะเปลี่ยนแปลงไป ทำให้พยายามตัดความสนใจสิ่งแวดล้อมออกไป

๓. ต้องการพึ่งผู้อื่นมากขึ้น มักเกิดจากความรู้สึกสูญเสียทำให้เกิดความรู้สึกกลัว โกรธ และรู้สึกช่วยตนเองไม่ได้ ทำให้บางครั้งดูเหมือนเด็กที่ต้องการการเอาใจใส่จากผู้อื่น ใจน้อย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ไม่มีใครมีเหตุผล

๔. เป็นคนยึดในความคิดตนเองไม่รู้จักปรับตัว และมองโลกแคบเกิดขึ้นจาก

- ความสามารถในการเรียนรู้ใหม่ๆ เสื่อมไป
- ยึดติดในสิ่งเก่าๆ ที่เคยทำเป็นนิสัย

- เป็นการป้องกันตัวของจิตใจเนื่องจากความวิตกกังวลที่จะต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ

- ถ้าเป็นคนที่นิสัยเดิมเป็นคนเจ้าระเบียบ ยึดติดในความคิดของตนเองจะทำให้พฤติกรรมนี้เด่นชัดขึ้น

๕. อาหาร อาหารนอกจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับร่างกายในการที่จะดำรงชีวิตแล้ว อาหารยังมีความหมายในด้านจิตใจอย่างมาก เช่น การดื่มกินเพื่อเป็นการพบปะสังสรรค์ในสังคม มีความหมายถึงความรู้สึกมีค่า มีความสำคัญ ในคนสูงอายุ การที่ใครเป็นคนจัดเตรียมอาหารใครที่จะมาร่วมกินด้วย เป็นสิ่งที่มีความหมายมาก ถ้าไม่พอใจอาจทำให้ไม่ยอมกินอาหารก็ได้

๖. กิจกรรมทางเพศ

- สุขภาพที่ดี และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในด้านเพศมากกว่าอายุที่มากขึ้น

ในคนสูงอายุ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมเสื่อมลง ทำให้การแสดงออกทางเพศไม่ได้อย่างปกติ รวมทั้งการยอมรับของสังคมด้วย เช่นการที่จะมีโรมานซ์ กระจุ๊กกระจิกกันอย่างในหนุ่มสาว มักเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกขัดเคืองหรือดูตลกในสายตาของตนเองและสังคม ทำให้การแสดงออกในด้านเพศไม่ได้เต็มที่ อาจเกิดผลให้มีการแสดงออกในพฤติกรรมอื่นแทน เช่นหมกมุ่นกับสุขภาพร่างกายของตนเอง อาจทำให้เกิดความรู้สึกผิดปกติของร่างกายขึ้นได้ ทั้ง ๆ ไม่ได้มีการผิดปกติของร่างกายจริง ๆ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม

๑. การเงิน ไม่สามารถหาเงินได้เหมือนในวัยหนุ่ม หรือขาดการช่วยเหลือทางการเงิน จะทำให้เกิดภาวะกดดันอย่างมาก

๒. การงาน การถูกออกจากงาน อาจเนื่องจากปลดเกษียณหรือการที่วิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้คนสูงอายุไม่เป็นที่ต้องการในวงการอุตสาหกรรม ทำให้คนสูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ยังแข็งแรงต้องหยุดหมดโอกาสไป

๓. การถูกทอดทิ้ง เช่นครอบครัวของตนเอง สามี ภรรยาตายจากไป ญาติมิตร บุตรหลาน แยกครอบครัวไป หรือมีการอพยพเข้ามาในกรุง ทำให้เหลือแต่คนสูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยวก็เป็นสภาพที่พบได้เสมอ

การป้องกัน

- การป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมอย่างรวดเร็ว วิธีที่ดีที่สุดคือการดูแลสุขภาพตั้งแต่

ในวัยหนุ่มสาว การบริหารร่างกายโดยวิธีที่เหมาะสมจะช่วยได้อย่างมาก การควบคุมน้ำหนักตนเองไม่ให้น้ำหนักมากเกินไป จะช่วยลดความเสี่ยงของอวัยวะหลายอย่าง เช่น กระดูกข้อต่อ หรือแม้แต่โรคบางชนิด เช่น เบาหวาน

- พยายามหลีกเลี่ยงต่อสารต่างๆ ที่ทำลายสุขภาพ เช่น การสูบบุหรี่ ทำให้โอกาสเกิดมะเร็งที่ปอดหรือถุงลมพองได้มาก การดื่มสุรา ทำให้หลอดเลือดแข็ง ตับแข็งได้ง่าย

- การลดความเครียดทางจิตใจ การมีงานอดิเรกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือต่อสังคม การพักผ่อนที่เหมาะสม การพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล มองโลกในแง่ดีพอสมควรจะทำให้ความรู้สึกถึงควมมีคุณค่าในตนเองดีขึ้น อย่ายึดติดกับความคิดเห็นของตนเองจนเกินไป พยายามมองโลกให้กว้าง ปรับตนเองกับสิ่งแวดล้อมบ้าง อย่าให้สิ่งแวดล้อมปรับเข้าหาตัวเพียงอย่างเดียว

- ควรแสดงความรู้สึก หรือความคิดเห็นของตนเองบ้าง เช่น ความรู้สึกกังวล ความรู้สึกหวาดกลัว หรือความต้องการของตนเอง การมีญาติพี่น้อง หรือเพื่อนสนิทที่จะพบปะพูดคุยได้

การดูแลรักษา

๑. ผู้ดูแลรักษาจะต้องประเมินในด้านร่างกายก่อนเสมอ ดูว่ามีการเสื่อมมากน้อยเพียงใด

๒. จะต้องคำนึงถึงภูมิหลังในด้านการปรับตัวในชีวิตที่ผ่านมาว่าทำได้ดีมากน้อยเพียงใด

๓. ความสามารถในการสื่อความหมายและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างไร นอกจากนั้นผู้ดูแลรักษาควรที่จะ

- ให้ผู้สูงอายุสามารถที่จะแสดงออกในด้านความรู้สึกของตนเอง ความรู้สึกลำบากในการปรับตัวหรือในการดำเนินชีวิต

- ให้ความนับถือในฐานะบุคคลที่มีความสามารถอยู่ในด้านที่เขายังมีความสามารถอย่าแสดงความสงสารเห็นใจมากเกินไปจนอาจทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนตนเองเป็นคนไม่มีความสามารถ

- ให้ความช่วยเหลือในด้านกิจกรรมต่างๆ ที่จะสามารถคงไว้ซึ่งความสามารถของเขา ความมีเสน่ห์ ดึงดูดใจผู้อื่นทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ควรสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกถึงการมีคุณค่า เช่นงานอาชีพ งานอดิเรกต่างๆ ที่ชอบ เช่นการปลูกต้นไม้ กีฬา ทำขนม สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ แม้แต่การทำถุงกระดาษก็ยังสามารถช่วยได้

- ถ้ามีโรคทางร่างกาย หรือโรคทางจิตใจก็จำเป็นต้องให้การรักษาโดยเร็วโดยวิธีการรักษาที่เหมาะสม

สรุป

วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับภาวะกดดันจากการเสื่อมของร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และต้องมีการปรับตัวต่อการสูญเสียทางด้านจิตใจ และสังคมอย่างมาก วัยนี้เป็นวัยที่จะคิดถึงเพื่อน ญาติที่จากไป คิดถึงความซรา ความตายที่จะต้องเผชิญหน้า และคิดถึงเด็ก ๆ ที่จะเจริญเติบโตขึ้นมาอีกด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดการปฏิบัติตัวขึ้น ๒ อย่าง คือ

๑. ดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ จะทำตัวเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่มีประสบการณ์ชีวิตอย่างมาก มีความเฉลียวฉลาดรอบคอบในตัวเองพอที่จะให้คำปรึกษาแนะนำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ก่อให้เกิดความสามารถในการสร้างสรรค์มีผลงานที่ดีเด่นได้มาก ทำให้ชีวิตนี้เป็นประโยชน์ เกิดความสงบในบั้นปลาย

๒. ดำเนินชีวิตที่ไร้ค่า จะเกิดความรู้สึกด้อย ไม่มีค่า น้อยเนื้อต่ำใจ ว่าเหว่ ระวัง วุ่นวาย เศร้า ซึ่งจะนำไปสู่การทำลายตนเอง ฆ่าตัวตาย หรือทำให้ครอบครัวไม่สงบสุขได้

สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

นพ. ณรงค์ สุภัทรพันธุ์

ผู้สูงอายุหรือผู้ชรา นั้น คือผู้ที่อยู่ในวัยแห่งการเสื่อมของร่างกาย เปรียบเสมือนไม้ใกล้ฝั่ง เป็นวัยที่มีแต่ความหลังเหลืออยู่ วัยที่มีประสบการณ์ ความชัดเจนในชีวิตที่จะให้ข้อปรึกษา แนะนำ ผู้อื่น วัยที่มองกลับถึงอดีต ภาคภูมิใจในความสำเร็จของชีวิตที่ผ่านมา ภูมิใจในความสำเร็จของ ลูกหลานที่เจริญก้าวหน้าขึ้น ลูกหลานสามารถเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัว มีหลักฐานได้ก็ด้วยการ เลี้ยงดูของตนที่ผ่านมา

การตัดสินใจว่าวัยใด อายุใด จึงจะเป็นวัยชรา นั้นเป็นปัญหาที่มีข้อโต้แย้งได้เสมอ เพราะ ร่างกายของคนเราจะมีการเสื่อมได้ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่แล้ว ถือว่าคนอายุเกิน ๖๐ ปีเป็นวัยชรา แต่ในปัจจุบันนี้โดยทั่วไปจะถือว่าอายุ ๖๕ ปีขึ้นไปเป็นวัยชรา ทั้งนี้ จึงน่าจะคำนึงว่าความชราของแต่ละคนควรพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ขึ้นอยู่กับสภาพการเสื่อม ของร่างกายแต่ละคน

วัยชรา นี้ เป็นวัยที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ ได้หลายชนิด เช่นระบบเส้นเลือดจะมีการ เสื่อม ผังของหลอดเลือดจะแข็งตัวยืดหยุ่นไม่ได้ดีเหมือนปกติ ทำให้เกิดความดันโลหิตสูง เส้นเลือด แตกได้ง่าย ข้อต่าง ๆ มีการเสื่อมแข็งตัว ทำให้ปวดตามข้อต่าง ๆ เคลื่อนไหวไม่ได้ดีเหมือนปกติ สมองเสื่อมทำให้ความจำไม่ดี ตามองเห็นไม่ชัด หูได้ยินไม่ดี กล้ามเนื้อมีการหย่อนตัวลง เหี่ยวลง กำลังลดถอยลง และยังพบความเสื่อมในอวัยวะต่าง ๆ อีกหลายอย่าง

ปัญหาสุขภาพจิตของคนวัยชรา นี้ ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งก็คือความเสื่อมของสังขารร่างกาย ทำให้เกิดผลในด้านจิตใจและการปรับตัว เพราะทำให้มีสมรรถภาพได้ในชีวิตจำกัด นอกจาก ร่างกายเสื่อมโทรมไป ก็ยังมีปัญหาทางจิตใจเปลี่ยนไปด้วย คือเกิดความวิตกกังวลขึ้น ส่วนใหญ่ จะเนื่องมาจากความกลัว

- กลัวว่าจะต้องเป็นคนงก ๆ เงิน ๆ
- กลัวขาดความสามารถที่จะกระทำการต่าง ๆ ที่เคยทำได้มาก่อน
- กลัวความตาย
- กลัวขาดการเหลียวแลเอาใจใส่จากบุตรหลาน
- กลัวถูกตัดออกจากสังคม
- กลัวว่าจะไม่มีคนนับถือเหมือนเดิม

ความกลัวเหล่านี้จะทำให้เกิดความกังวลใจ และถ้าปรับตัวแก้ไขไม่ได้ก็จะทำให้เกิดความ หมดหวัง ท้อแท้ใจ ดังนั้นจะพบเสมอที่คนชราจะมีปัญหาในด้าน

- ซึม ไม่ใคร่สนใจตนเองและสิ่งแวดล้อม
- ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ดังนั้นจะเกิดความโกรธ, ไม่แน่ใจ สงสัย สับสน เคร้า
มองโลกในแง่ร้าย
- ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ กลายเป็นคนจู้จี้ เจ้าอารมณ์ หรือต้องการให้คนอื่นเอาใจใส่
อย่างมากจนเกิดปัญหาในครอบครัวขึ้น
- พังพาผู้อื่นตลอดเวลา ทำให้มีลักษณะทำตัวเป็นเจ้าของลูกหลาน หรือเห็นแก่ตัว ไม่ยอม
รับฟังความเห็นของผู้อื่น
- บางคนอาจขยันมากจนเป็นอันตรายแก่ตนเอง เพราะต้องการพิสูจน์ว่ายังทำได้
- มีอาการแสดงออกทางร่างกาย ปวดตามข้อต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดเนื่องจากความท้อแท้
ใจ เบื่อหน่าย อายตาย

นอกจากนั้นสภาพในสิ่งแวดล้อมและสังคมจะเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการปรับตัวของ
คนชรา ได้แก่

- การหยุดทำงานโดยเฉียบพลันทันที ทำให้รู้สึกตนเองไม่มีค่า ฐานะทางการเงินย่ำแย่จาก
สังคมเสียไป
- เพื่อน หรือคนที่สนิทสนมตายจากไป ทำให้เกิดความรู้สึกกลัวตาย ทำให้ท้อแท้ใจ
- การหย่อนสมรรถภาพทางเพศในบางรายทำให้รู้สึกว่าไม่เป็นคนที่สมบูรณ์
- ปัญหาเกี่ยวกับลูกหลาน เกิดช่องว่างระหว่างวัยขึ้นทำให้เกิดปัญหาว่าไม่มีใครเข้าใจ ไม่มี
ใครนับถือทำให้เกิดอาการเศร้า

อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริงแล้ว คนชรายังมีความสามารถในการด้านต่างๆ มาก
โดยเฉพาะในด้านประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมา มีความเฉลียวฉลาดรอบคอบในตัว พอที่จะให้
คำปรึกษา ข้อแนะนำ ความคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อคนหนุ่มสาวและถึงจะมีความอ่อนแอ
ทางร่างกายอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้อ่อนแอมากจนถึงกับต้องให้คนอื่นมาตัดสินใจให้ ยังสามารถ
ทำงานตามที่ตนชอบ โดยเฉพาะงานที่ไม่ต้องใช้กำลังกายมากได้ ยังมีความสามารถเพียงพอ
ในการรับผิดชอบตนเองในชีวิตประจำวัน เช่นการแต่งกาย การกิน การนอน หรืองานอดิเรกที่ตน
ชอบได้

ปัญหาสุขภาพจิตของคนสูงอายุนั้น ส่วนหนึ่งก็คือการเสื่อมของร่างกายซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก
จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแนะนำจากผู้ใกล้ชิดหรือถ้ามากขึ้นจนรู้สึกเป็นปัญหาและแก้ไขไม่ได้ก็ควร
ปรึกษาแพทย์ ส่วนปัญหาการปรับตัว ทางจิตใจส่วนใหญ่เกิดจากการอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยว
เจียบเหงา สิ่งนี้เป็นเรื่องอันตรายมากกว่าการเจ็บป่วยทางร่างกายเสียอีก ซึ่งการอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยว
เจียบเหงาในลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทยยังมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอยู่มาก ยังมี
บุตรหลานอยู่พร้อม และยังมีเครือญาติผู้สูงอายุอยู่มาก ความเปล่าเปลี่ยวต่างๆ ส่วนใหญ่
มักเกิดจากการที่คนสูงอายุแยกตัวออกมาเองมากกว่าที่จะถูกทอดทิ้งจริงๆ

การที่รู้สึกว่าคุณทอดทิ้งทางจิตใจนี้สามารถแก้ไขได้โดยการเข้าใจตนเอง และยอมรับในความสามารถที่ด้อยลงตามธรรมชาติ และการจะพิจารณาถึงความสามารถที่ยังดีอยู่ เป็นหลัก ที่ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว ให้คำปรึกษาเมื่อบุตรหลานต้องการ คิดถึงตนเองในด้านดี ในด้านความสามารถที่เลี้ยงดูบุตรหลานจนเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อครอบครัวได้ การใช้ความสามารถตนเองในงานที่ชอบ เช่นในการทำงานอดิเรกที่ชอบ การช่วยเหลือเด็ก การเข้าสมาคมในคนวัยเดียวกัน การไปวัดฟังธรรมะ หรือการศึกษาหาความรู้ในด้านสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะช่วยให้เข้าใจผู้อื่นที่ต่างวัยได้ดีขึ้น

เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์

ก่อนที่จะศึกษาเพลงกล่อมเด็ก เราควรต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่า เพลงกล่อมเด็กคือ เพลงประเภทใดกันแน่ เพลงกล่อมเด็กที่เราเรียก ๆ กันอยู่นั้น เมื่อได้ตรวจสอบดูจากต้นฉบับตัวเขียนของหอสมุดแห่งชาติ และฉบับที่รวบรวมพิมพ์ขึ้นในชั้นหลัง ๆ ปรากฏว่ามีผู้เรียกชื่อบทเพลงเหล่านี้แตกต่างกันออกไป คือเรียกว่า บทเห่เด็ก บทกล่อมเด็ก บทเด็กเล่น เพลงเด็กเล่น บทเด็กเล่น การกีฬา เพลงเด็กร้องเล่น บทปลอบเด็ก บทแห่เด็ก บทล้อให้เด็กชอบ เพลงกล่อมเด็กที่เรียกชื่อต่าง ๆ กันเหล่านี้ เมื่อหอพระสมุดสำหรับพระนครได้รวบรวมพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๖๓ โดยสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ (ภูมิพลมาภิบาล) เป็นผู้รวบรวมบทกลอนกล่อมเด็กในมณฑลกรุงเทพฯ และคัดบางบทมาจากหนังสือยาวพจน์ ของนายโมรา รวมได้บทกลอน ๑๖๘ บท^๑ จึงได้แยกบทกลอนกล่อมเด็กออกเป็น ๓ ประเภท คือ แบ่งออกเป็นบทเห่เด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น^๒ ในฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๕ และ ๒๔๗๑ ก็ได้แบ่งตามหมวดดังกล่าว การแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ นี้ในบางครั้งมีผู้ใช้ชื่อเรียกอย่างอื่นว่า บทกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น^๓ หรือใช้ว่าเพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็ก^๔ ก็มี จึงสรุปได้ว่าเพลงที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก หรือที่จัดรวมอยู่ในหนังสือเพลงกล่อมเด็กต่าง ๆ นั้น แยกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. บทเห่เด็ก หรือบทกล่อมเด็ก หรือบทกล่อมให้เด็กนอน
๒. บทปลอบเด็ก
๓. บทเด็กเล่น หรือเพลงประกอบการเล่นของเด็ก

^๑หอพระสมุดสำหรับพระนคร, *บทกลอนกล่อมเด็กฉบับสอบ* (โรงพิมพ์ไทย กรุงเทพฯ, พ.ศ. ๒๔๖๓) หน้า (๑).

^๒หอพระสมุดสำหรับพระนคร อ้างอิงแล้ว หน้า (๑)-(๒) หลวงธรรมาภิมณฑ์ ได้จัดเพลงกล่อมเด็กออกเป็น ๓ หมวด คือพวกคำเห่ให้เด็กนอนหมวด ๑ พวกคำปลอบเด็กให้ชอบหมวด ๑ พวกคำเด็กชอบเล่นหมวด ๑.

^๓ต้นฉบับตัวเขียน *บทกลอนกล่อมเด็กจังหวัดปทุมธานี* ไทยกลาง หอสมุดแห่งชาติ เลขที่ ๓๓ ตู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ.

^๔ประเทือง คล้ายสุบรรณ ยูพิน ธาครี *เพลงกล่อมเด็ก* (โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๗) หน้า ๑, ๖๐, ๗๒.

กรมศิลปากรเพียงแต่แยกประเภทของเพลงกล่อมเด็กไว้เป็น ๓ พวก แต่มิได้อธิบายความแตกต่างระหว่างเพลงกล่อมเด็ก (เห่เด็ก) เพลงปลอบเด็ก และเพลงประกอบการเล่นของเด็กไว้ แต่ก็มีนักวิชาการบางท่านอธิบายความหมายของเพลงแต่ละประเภทไว้ดังนี้

เพลงกล่อมเด็ก เป็นเพลงที่ร้องโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน นอนหลับง่าย และอบอุ่นใจว่าในขณะที่ตนนอนอยู่นั้นไม่ได้นอนอยู่คนเดียว มีคนอยู่เป็นเพื่อน เป็นเพลงที่มีทำนองช้า ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดความสงบวังเวงชวนนอน เนื้อหาของเพลงบางครั้งนึกอะไรขึ้นมาได้ก็ร้องขึ้นมา ไม่เป็นเรื่องเป็นราวมีสาระอะไร บางครั้งก็มีสาระเป็นเรื่องเป็นราว แล้วก็จำต่อ ๆ กันมา^๕ เท่าที่ผู้เขียนได้พิจารณาดูรูปแบบของเพลงประเภทนี้แล้วพบว่า เพลงที่จัดอยู่ในหมวดเพลงกล่อมเด็กนี้มีความยาวของเนื้อร้องแตกต่างกัน ตั้งแต่ ๔ วรรค (๒ คำกลอน หรือ ๑ บทกลอน) ไปจนถึง ๕, ๖, ๗, ๘ วรรค และมีที่มากกว่านั้นไปจนถึงสิบกว่าวรรคขึ้นไป สุดแล้วแต่เนื้อความ ถ้าเป็นเรื่องนิทานที่น่ามาร้องเป็นเพลงกล่อมเด็กก็จะมีมีความยาวมากยิ่งขึ้น วรรคหนึ่ง ๆ ก็มีคำตั้งแต่ ๓-๔ คำขึ้นไปถึง ๖ คำที่ ๗ และ ๘ คำก็มี คำลงท้ายมักจะลงด้วย “เอ๋ย” หรือ “นา” เป็นส่วนมาก ที่จะลงท้ายด้วยคำอื่นก็มีบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย เพราะทำนองเพลงที่ร้องกล่อมทำให้ต้องทอดหางเสียงด้วย “เอ๋ย” หรือ “นา” เป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างเพลงเหล่านี้ได้แก่

นกเขาขัน

“นกเขาเอ๋ย ขันแต่เช้าจนเที่ยง ขันเกิดแม่จะฟังเสียง เที่ยงแล้วนะแม่นา”^๖

นอนไปเกิด

“นอนไปเกิดแม่จะกล่อม นวลละม่อมแม่จะไกว ทองคำแม่यर่าร้องให้ สายสุดใจเจ้าแม่เอ๋ย”^๗

เจ้าสุตสวาสดี

“เจ้าสุตสวาสดีเอ๋ย ใจแม่จะขาดลงรอน ๆ ขาดเด็ดเป็นเจ็ดท่อน นอนเกิดกลางวัน ลูกขึ้นตั้งแต่ไก่ขัน นอนกลางวันเกิดนะแม่คุณ”^๘

^๕ประเทือง คล้ายสุบรรณ ยุพิน ธาครี อ้างอิงแล้ว.

^๖ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๓๓ อ้างอิงแล้ว.

^๗กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็กและบทเด็กเล่น (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางจันทนุมาศ (ชี้น ขวัญขึ้น) โรงพิมพ์สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๑) หน้า ๑.

^๘ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๓๓ อ้างอิงแล้ว.

นางเกษร

“นาคาข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวนางเกษร เจ้าตามถึงเรื่องนามธานี ตัวของพี่จะบอกให้ จอมกระษัตริย์ชติยา พระพี่ครองพาราใหม่ ๆ ชื่อพระลักษณวงศ์ มีฤทธิ์รึงเหลือใจ เธอมาบรรดอกร กับเจ้านครเวียงชัย เจ้าภราแพทรวงเดช ท่านก็มอบนิเวศน์ยกให้ อีกทั้งนางนุชบุตร ยกให้เป็นทีพิศมัย เจ้าพราหมณ์ได้ฟังพราหมณ์บอก ดั่งนามยกทรวงใน รู้แท้แน่คดี ว่าสามีแม่นใจ พิศดูแหวนในหัตถา ชลนาหลังไหล ฝ่ายว่านายพราหมณ์ ได้คิดพะวงสงสัย จึงถามว่าเจ้าพราหมณ์น้อง เปนอย่างไรจึงรำร้องให้ หรือเกี่ยวดองเปนน้องพี่ กับมเหสีทรงชัย เจ้าพราหมณ์ได้ฟังพราหมณ์ว่า ให้ตกประหม่าในใจ คิดกลับกลอกบอกกระแสร จะผันแปรแก้ไข ว่าองค์พระมเหสี ของท่านนี้เป็นโชน ข้ามิรู้จักมักจี่ กับมเหสีทรงชัย ข้าพิศดูแหวนในหัตถา นึกขึ้นมาจึงเสียใจ ด้วยแหวนนี้ ของเมียข้า ติดมือมาแต่ในไพร องค์กระษัตริย์ที่พลัดคู่ มิได้ไปอยู่กับอภัย ได้วิบัติขัดขวาง นิราศร้างห่างไกล แล้วคิดแค้นสามี ยิ่งไต่กรำให้ นายพราหมณ์ได้ฟังความ สงสารเจ้าพราหมณ์เป็นนักหนา ค่อยได้ตอบปลอบเจ้า อย่าสรว้อยเศร้าวิญญา หากว่าเสียเมียเก่า คงหาได้ดีกว่า ว่าพลางทางนำ พาเจ้าพราหมณ์เดินมา เดินลัดตัดทาง แลเห็นยอดปราสาทศิลา จึงขึ้นบอกเจ้าพราหมณ์น้อง นั้นแนยยอดปราสาทของภรา เจ้าพราหมณ์ได้ฟังบอกเล่า ดีใจเจ้าพนักงาน อย่างได้พบทรงฤทธิ์ ยืนนั่งอยู่กลางป่า นายพราหมณ์เข้ายุคลดมือ อย่างไรหรือไม่ไคลคลา เจ้าพราหมณ์สับตัดกร ด้วยเป็นสมรธีกายา อย่างจับหัดดี มือน้องชดนักหนา เพราะว่านามดำเข้า สุตที่จะก้าววิญญา”^๔

เหล่านี้เป็นตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก จะเห็นได้ว่า เพลงกล่อมเด็กมิได้มีรูปแบบกำหนดแน่นอน ทั้งคำและวรรค ทั้งนี้สุดแล้วแต่ผู้ร้องจะแต่งเติมให้เรื่องยืดยาวอย่างไรก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะเป็นบทสั้น ๆ ๔ วรรคถึง ๘ วรรคเป็นส่วนใหญ่

เพลงปลอบเด็ก เป็นบทเพลงที่ผู้ใหญ่ใช้ร้องล้อเลียน หรือปลอบเด็กอย่างหนึ่งกับเด็กด้วยกันใช้ร้องล้อเลียนกันเองอย่างหนึ่ง บทเพลงเหล่านี้บางบทก็มีความหมาย บางบทก็ไม่มี ความหมาย ส่วนมากเป็นบทร้องสั้น ๆ เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไปของเด็กเป็นการสอนเด็ก ให้รู้จักสังเกต และรู้จักสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม^๕ ถ้าพิจารณาดูบทเพลงปลอบเด็ก จะพบว่า ส่วนใหญ่เนื้อความจะสั้นกว่าบทกล่อมเด็ก แต่ที่ยาวเท่า ๆ กันก็มี ความยาวของเนื้อร้องตั้งแต่ ๓ วรรคขึ้นไป วรรคหนึ่ง ๆ มีตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป จนถึง ๕ คำ เป็นส่วนมาก ที่ยาว ๆ กว่านั้นอาจมี ถึงวรรคละ ๘ คำได้ แต่ก็เป็นส่วนน้อย คำลงท้ายก็แตกต่างกันออกไปมากแล้วแต่บท ที่ลงท้าย ด้วยเคยก็มีบ้าง แต่น้อยกว่าเพลงกล่อมเด็กดังตัวอย่างต่อไปนี้

^๔ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๓๓ อ้างอิงแล้ว.

^๕ประเทือง คล้ายสุบรรณ ยุพิน ธาตรี อ้างอิงแล้ว, หน้า ๖๐.

ปักกะทารา

“ปักกะทารา หนาน้อยคาบกะลา สักกะผลุงต้งเหม่ง”^{๑๑}

หม่องเหมง

“หม่องเหมงเอย เร่งไปลงเรือ จะไปบ้านเหนือ ลงเรือท้ายวัง
สัปทนกันหน้า ร่มระย้ากันหลัง เจ้าขริ้วหัววัง แห่หม่องเหมงเอย”^{๑๒}

การะเกด

“เจ้าการะเกด เจ้าขี่ม้าเทศ จะไปท้ายวัง
ชักกริชออกแกว่ง ว่าจะไปแทงฝรั่ง เมียห้ามไม่ฟัง
เจ้าการะเกดเอย”^{๑๓}

โงกเงก

“โงกเงกเอย น้ำท่วมเมฆ กระต่ายลอยคอ อ้ายหมาหางงอ กอดคอโงกเงก”^{๑๔}

กากา

“กากา ได้ลูกมันมา เอาyardใส่พก มันได้ลูกนก เอามาโยนเล่น อ้ายพ่อกาเด็น อีแม่การ่า อีกาหน้าดำ
เขาจำหน้าได้”^{๑๕}

เมื่อเอยเมื่อนั้น

“เมื่อเอยเมื่อนั้น ตึกตากอดกันบนยอดเขา ใครแข่งใครด่าก็ว่าเรา ให้ปักเป้าย่องตอดบนยอดตอง”^{๑๖}

^{๑๑}กรมศิลปากร, บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว, หน้า ๓๓.

^{๑๒}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๓๔.

^{๑๓}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๓๕.

^{๑๔}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๓๐.

^{๑๕}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๓๑.

^{๑๖}ต้นฉบับตัวเขียน, เลขที่ ๓๓ อ้างอิงแล้ว.

แม่โครมา

“แม่โครมา น้ำตาใครไหล ได้เปียสองไพ ติดกันแม่มา”^{๑๗}

เร่ไร่

“เร่ไร่เอยเร่ไร่ทองสังข์ พ่อแม่สอนสั่งรำคำแม่ว่า เดือนสี่เดือนห้าเขาจะมารำขาน เดือนสิบเอ็ดเจ็ดขึ้น เขาจะมารำวันศุกร์ ส้มเกลี้ยงส้มสุกชมดงเกวียน ทุเรียนหอมหวาน เขาจะเอาใส่พาน ไปไหว้แม่ผัว”^{๑๘}

นกเล็กนกน้อยนกระต๋อยนางนวน

“นกเล็กนกน้อยนกระต๋อยนางนวน จับอยู่หัวสวนป่าไม้โมกมัน
พ่อแม่เขาไม่ให้แต่ใจมันรักกัน ป่าไม้โมกมันช่างสำคัญจริงเอย”^{๑๙}

เพลงเด็กเล่นหรือเพลงประกอบการเล่นของเด็ก เป็นบทเพลงสำหรับเด็กร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือร้องล้อเลียนเล่นกัน มักมีท่าทางการเล่นเป็นการออกกำลังกาย หรือมีจังหวะในการร้องประกอบกันไปด้วย และบางครั้งใช้เป็นเพลงกล่อมด้วยก็มี เพลงเด็กเล่นช่วยให้เด็กรู้จักเล่นร่วมกันเป็นหมู่ ทำให้เกิดความสุข ช่วยส่งเสริมความจำ คือให้หัดจำข้อความง่าย ๆ จนถึงข้อความยาว ๆ ได้^{๒๐} บทเด็กเล่นนี้มีรูปแบบคล้ายคลึงกับบทพลอยเด็ก คือ วรรคหนึ่งมีตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป จนถึง ๘ คำ แต่ที่มีมากที่สุดคือประมาณ ๒-๔ คำ ความยาวก็มีตั้งแต่ ๓ วรรคขึ้นไปไม่มีกำหนด แล้วแต่เนื้อความ คำลงท้ายสุดแล้วแต่ใจความ ลงท้ายด้วย “เอย” ก็มีบ้าง ตัวอย่างเช่น

ผัดเจ้าล่อ

“ผัดเจ้าล่อ เข้าเหนียวสองห่อ ไม่พอกันกิน”^{๒๑}

^{๑๗}กรมศิลปากร, บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว, หน้า ๓๑.

^{๑๘}ต้นฉบับตัวเขียน บทกล่อมเด็กจังหวัดนครนายก หอสมุดแห่งชาติ เลขที่ ๕๒ ตู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑
เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓.

^{๑๙}ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๕๒ อ้างอิงแล้ว.

^{๒๐}ประเทือง คล้ายสุบรรณ ยุพิน ธชาศรี, อ้างอิงแล้ว, หน้า ๓๒.

^{๒๑}กรมศิลปากร, บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว, หน้า ๔๓.

เขย่งเกงกอย

“เขย่งเกงกอย เห็นวักกินอ้อย ที่ไหนบ้างเน้อ วักดำหรือวักแดง
วักแดง ตกน้ำแกตาย
วักดำ ตกน้ำคร่ำตาย”^{๒๒}

ปิดตา

“ปิดตาไม่มีด สารพิษเข้าตา พ่อแม่ทำนา ได้ข้าวเม็ดเดียว”^{๒๓}

แม่ศรีสาหงส์

“แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาหงส์ เชิญเจ้าลงมา
เอาแม่สร้อยทอง เชิญปีเชิญทอง เชิญแม่ทองศรีเอ๋ย”^{๒๔}

เทวดา

“เทวดาวลาหก ฝนฟ้าไม่ตก ออกลูกจะแตกคราก
ผลกรรมลำบาก ลูกนี้ก็ไม่ว่า ขนข้าวในนา
ชนปลาในน้ำ ข้าวโพดข้าวฟ่าง ผลไม้ในนา
ขอเชิญแมวมาร ว่าจะให้ขอฝน จะขอน้ำมนต์
รดหัวแมวบ้าง ขอเบี้ยค่าจ้าง หามนางแมวมาร
ให้ถูกทั้งข้าวกล้า อย่าให้ตายฝอย ข้าวเกี่ยวนละสองร้อย
อ้อยล่ำละยี่สิบ ไปซื้อหมากดิบ ถึงเมืองไชโย
ลูกสาวโตโต เร่งให้มีลูก ทั้งข้าวก็ให้ถูก
ลูกไม่อย่าให้แพง ทำตาแดงๆ ร้อนรับร้อนเร่ ฝนก็เทลงมา”^{๒๕}

^{๒๒}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๔๒.

^{๒๓}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๕๑.

^{๒๔}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๕๓.

^{๒๕}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๕๗, ๕๘.

หนู

“หนูหนู	หนูมาแต่รู	จะต้องกำกับ
เอาไม้ชนทับ	กับแจกับแจ	หนูท้อแท้
ท้อแท้ทั้งไก้	กินแต่ไข่	เอาเปลือกกรองรัง
จะทอดตะพาน	ให้นางหนูเดิน	นางหนูไม่เดิน
มาเดินทางเก่า	พบพี่น้องเจ้า	กินข้าวกะสารหนู
เคี้ยวหมากเคี้ยวพลู	ไฟล้ทั้งสองแถม	ซื้อผ้าลายเล่ม
มาทั้งสองผืน	ดอกไม้ดอกบัว	เป็นหัวปลากลาย
ที่เชิงมันลาย	จุมกมันงอน	เมื่อมันจะไข่
มันไข่ได้খন	เมื่อมันจะนอน	มันนอนได้ไม้
เมื่อมันจะไป	มิได้รู้เลย” ^{๒๖}	

การแบ่งเพลงกล่อมเด็กออกเป็น ๓ ประเภทข้างต้นนี้ ถ้าศึกษาบทร้องจริง ๆ แล้วจะพบว่า แยกความแตกต่างได้ยาก โดยเฉพาะเพลงกล่อมเด็กและเพลงปลอบเด็ก ส่วนเพลงเด็กเล่นอาจแยกออกได้โดยคัดเอาเฉพาะเพลงที่เด็กใช้ประกอบการเล่นจริง ๆ ออกไปเป็นอีกประเภทหนึ่ง แต่ปัจจุบันเนื่องจากวัฒนธรรมการเล่นของเด็กเปลี่ยนแปลงไป บทเพลงบางบทที่จัดไว้ในพวกบทเด็กเล่นก็คงเหลืออยู่แต่เนื้อร้อง ส่วนการเล่นไม่ทราบว่าจะเล่นอย่างไร เช่นบทเด็กเล่นต่อไปนี้^{๒๗}

“หมูหมีบิขิชน	มนไหม้ให้หา	เลขผาดัวแดง	กินแดงโมดิบ”
“ใครอิมก่อนดูโขนดูหนึ่ง	ใครอิมทีหลัง	ล้างถ้วยล้างชาม”	
“หนูเอ๋ยหนูกาง	หางเอ๋ยรีรี	มาร้องจู้จี้	เจียะบั้งข้าวสาร”
“ไก่อั้งไก่อตอ	ไก่อล่อไก่นอน	ไก่อถูกถอนขน	ไก่อลงหม้อแกง”
“ช้างเอ๋ยช้าง	ดัดเต่าร้าง	ช้างกินใบไผ่	วัวกินหญ้า ม้ากินสลดไผ่
เจ้าสังขิลบชัย	ทาทันเหลืองอ่อน	บุหรี่ป้าหรั้น	นางจันทร์ตะระมะมะ
นางสิ้นหน้าแกะ	ใจจะกะใจถึง”		
“หื้อหื้อขวัญ	พาเมียไปด้วย	ไปช่วยแรงกัน	ข้าวเหนียวสองห่อ
ไม่พอกกลางวัน”			
“ฮีย่อหื้อขวัญ	ชักสายยนต์	เอากันชนกัน”	
“ไม้หนึ่งไม้นอง	ข้าวพองข้าวเจ้า	หัวนกหัวเหิน	ข้าวหลามตัดเนื้อ”
“ตารอดปอดแดง	ผัวนางแมงดา	หกล้มหกลุก	ผัวนางตุ๊กตา”
“ชักล้าวเอ๋ย	มะนาวโตงเตง	ขุนนางมาเอง	ว่าจะเล่นชักล้าว
มือใครยาว	สาวได้สาวเอา	มือใครสั้น	เอาแถววัลย์ต่อเข้า”

^{๒๖}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๕๕.

^{๒๗}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๔๑-๔๕, ๔๗.

นอกจากบทเด็กเล่นที่ได้คัดมาข้างต้นแล้ว ปรากฏว่ายังมีอีกหลายบทที่ไม่ทราบว่าเป็น บทร้องประกอบการเล่นอะไร เท่าที่ผู้เขียนพอจะแยกประเภทเพลงเด็กเล่นออกมาได้พบว่า เพลง ที่ร้องประกอบการเล่นต่าง ๆ มีดังนี้คือ^{๒๘}

เล่นวงไล่จับ ได้แก่เพลง ผัดเจ้าล่อ ผัดพ่อผัด ไล่ให้ทัน ใครไล่ให้ทัน

จำจี้ ได้แก่เพลง จำจี้จำจวด จำจี้มะเขือเปราะ จำจี้ดอกเข็ม จำจี้เม็ดขนุน จำจี้มะเขือพวง
จำจี้ใบโพ จำจี้คอกแคก จำจี้มะนมมะนัด^{๒๙} จำจี้ไม้นัดไม้นอง^{๓๐}

ซ่อนหา ได้แก่เพลง ปิดตา อ้ายมิ่ง

เล่นเข้าทรง - ทรงแม่ศรีได้แก่เพลงแม่ศรีสาละ แม่ศรีสาหงส์ แม่ศรีสาคร คนทรง ดอกไม้
ขอเชิญเสด็จ เชิญพระองค์สี่ทิศ เชิญพ่อบุญคง ผีลง
- ลิงลม ได้แก่เพลง ลิงลม ซึ่งมีอยู่หลายสำนวน
- นางดัง ได้แก่เพลงนางดัง^{๓๑}

เพลงระบำ^{๓๒} ได้แก่บทระบำต่าง ๆ เจ้าเอวอ่อน เจ้าแขนอ่อน เจ้าคู่ระบำ เจ้าสี่สด เจ้าสี่วย
เจ้าตาลเกตุ^{๓๓} เจ้าพวงมาไล เจ้าฉุยฉาย

^{๒๘}เพลงประกอบการเล่นเหล่านี้ ยกเว้นบทระบำต่าง ๆ คัดจากฉบับกรมศิลปากร หนังสือบทกลอน
กลุ่มเด็ก ๆ ที่ได้อ้างอิงไว้แล้ว, หน้า ๔๑-๖๐.

^{๒๙}บทนี้คัดจากต้นฉบับตัวเขียน บทกล่อมเด็กจังหวัดชัยภูมิ ไทยกลาง หอสมุดแห่งชาติ เลขที่ ๓๔
ตู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓.

^{๓๐}บทนี้คัดจากต้นฉบับตัวเขียน บทกล่อมเด็ก จังหวัดชัยนาท ไทยกลาง หอสมุดแห่งชาติ เลขที่ ๔๗
ตู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ.

^{๓๑}ต้นฉบับตัวเขียน, เลขที่ ๓๓ อ้างอิงแล้ว.

^{๓๒}ต้นฉบับตัวเขียน, บทกล่อมเด็กไทยกลาง หอสมุดแห่งชาติ เลขที่ ๘ ตู้ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ นายได้
จุลกะเศียร ถวายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓.

^{๓๓}บทนี้เนื้อร้องคล้ายกับเพลงปลอบเด็ก บทเจ้าการะเกตุมาก เนื้อร้องมีดังนี้

เจ้าตาลเกตุ

“เจ้าตาลเกตุเอ๋ย

เจ้าขี่ม้าเทศว่าจะไปท้ายวัง (ลูกคู่รับ)

ชักกฤตทองแดงว่าจะแทงฝรั่ง

เมียห้ามไม่ฟังสุดกำลังเมียเอ๋ย

เมียห้ามไม่ฟังสุดกำลังเมียเอ๋ย”

นอกจากนี้ก็มีเพลงที่ชื่อบ่งบอกการเล่นเฉพาะอย่างออกไปได้แก่ รั้วข้าวสาร โพงพาง เข่งเก้งกอย งูกินหาง ตะเข้ตะโขง แมงมุม

เพลงประกอบการเล่นของเด็กอีกพวกหนึ่งได้แก่เพลงที่ร้องในประเพณีตามคตินบ้านของไทย ได้แก่ การแห่นางแมว มีอยู่หลายเพลง^{๓๔} เช่น นางแมว เทวดา บั้นเมฆ ที่เหลือนอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันไม่สามารถจัดเข้าเป็นเพลงประกอบการเล่นใด ๆ ได้เพราะการเล่นแบบเดิมสูญไป คงเหลือเป็นการร้องเล่น หรือเพลงที่เด็กร้องล้อกันเอง เช่น “มดตะมอย ต่อยใบพลู ใครมาแลดู คนนั้นขี้ตด”^{๓๕} ซึ่งเพลงเหล่านี้ถ้าดูจากคำจำกัดความของประเทือง คล้ายสุบรรณ และ ยุพิน ธาตุศรี แล้ว น่าจะจัดเข้าไว้ในเพลงปลอบเด็กมากกว่า

โดยเหตุที่การแบ่งประเภทของเพลงกล่อมเด็กสับสนและชี้ให้เห็นความแตกต่างกันได้ยาก จึงปรากฏว่า ได้มีผู้พยายามจำแนกเพลงกล่อมเด็กประเภทต่าง ๆ และจัดให้เข้าหมวดหมู่เช่น ศาสตราจารย์ กุหลาบ มลลิกะมาส แบ่งเพลงสำหรับเด็กออกเป็น ๒ พวก คือ ๑. บทกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และ ๒. เพลงประกอบการเล่นของเด็ก^{๓๖} บุปผา ทวีสุข แบ่งออกเป็น ๓ พวก คือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก และคำล้อเล่นของเด็ก^{๓๗} วาสนา เกตุภาค แบ่งออกเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ คือ เพลงกล่อมเด็ก และบทกลอนสำหรับเด็ก ซึ่งแยกย่อยออกได้เป็นบทกลอนสำหรับร้องเล่น หรือบทกลอนสำหรับท่อง และบทกลอนสำหรับร้องประกอบการเล่นของเด็ก^{๓๘} จารุวรรณ ธรรมวัตร แบ่งเพลงเหล่านี้ออกเป็น ๔ พวก ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงล้อ เพลงร้องเล่น และเพลงประกอบการละเล่น^{๓๙} ศาสตราจารย์ ฝะอบ ไปชะกฤษณะ ได้แบ่งออกเป็น ๓ พวก คือ

๑. เพลงกล่อมเด็กเพลงปลอบเด็ก ใช้กล่อมให้เด็กนอนหลับ
๒. เพลงเด็กร้องเล่น หรือเพลงผู้ใหญ่ร้องเล่นกับเด็ก
๓. เพลงประกอบการละเล่นของเด็ก^{๔๐}

^{๓๔}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว, หน้า ๕๖-๕๘.

^{๓๕}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๔๙.

^{๓๖}กุหลาบ มลลิกะมาส คติชาวบ้าน (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๘) หน้า ๕-๓๑.

^{๓๗}บุปผา ทวีสุข คติชาวบ้าน (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๐) หน้า ๑๓๔-๑๔๗.

^{๓๘}วาสนา เกตุภาค คติชาวบ้าน (โรงพิมพ์บริษัทสหสยามพัฒนา จำกัด กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๑) หน้า ๑๑๗-๑๔๙.

^{๓๙}จารุวรรณ ธรรมวัตร คติชาวบ้านอีสาน (สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา กรุงเทพฯ ไม่มี พ.ศ.) หน้า ๘๗-๙๙.

^{๔๐}ฝะอบ ไปชะกฤษณะ “การเสนอผลงานวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลาง” ในการสัมมนาระดับชาติ เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน เอกสารโรเนียวหมายเลข ๑๑ (๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)

ตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า เพลงกล่อมเด็กในปัจจุบัน น่าจะแยกออกได้เป็น ๒ พวกเท่านั้น คือ

๑. เพลงประกอบการเล่นของเด็ก ได้แก่เพลงที่เด็กร้องในเวลาเล่นจริง ๆ ดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว

๒. เพลงกล่อมเด็ก รวมเอาเพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก เพลงพื้นบ้านที่นำมาใช้กล่อมเด็ก และเพลงที่ร้องเล่น หรือเพลงประเภทที่เดิมจัดไว้ว่าเป็นเพลงประกอบการเล่นของเด็กบางเพลง ซึ่งบอกไม่ได้ว่าให้เด็กเล่นอะไร เช่น เพลงพระจันทร์เจ้าข้า^{๔๑} ฯลฯ เข้าไว้ด้วย เนื่องจากปัจจุบันเพลงเหล่านี้ใช้ร้องกล่อมเด็กกันทั้งนั้น นอกจากนี้ การแยกเพลงเหล่านี้ออกจากกันโดยชี้ให้เห็นความแตกต่างชัดเจนทั้งรูปแบบ โครงสร้าง ทำนอง หรือวัตถุประสงค์ที่ใช้ ทำได้ยาก เช่น^{๔๒}

เพลงกล่อมเด็ก

ตุ๊กแก

อ้ายตุ๊กแกเอ๋ย ตัวมันลายพริ้วพริ้ว
งูเขียวตัวน้อย ห้อยหัวลงมา
เด็กนอนยังไม่หลับ กินตับเสียเถิดวา
อ้ายตุ๊กแกเอ๋ย

เพลงปลอบเด็ก

ค่างคาว

ค่างคาวเอ๋ย บินมาเป็นอีด
คำคำมีดมีด จะไปสว่นไหน
จะไปสว่นหลวง เก็บลูกมะม่วง
มาฝากบ้างน้อ

^{๔๑}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๕๘-๕๙.

พระจันทร์เจ้าข้า

“พระจันทร์เจ้าข้า	ดิฉันขอกามข้าว	พระจันทร์ไครกเศร้า	ดิฉันเป็นทุกข์
พระจันทร์เป็นสุข	ดิฉันสบาย	พระจันทร์เดือนหงาย	ดิฉันเที่ยวเล่น
เดือนมืดไม่เห็น	ดิฉันนอนเสีย”		

^{๔๒}กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็กฯ อ้างอิงแล้ว หน้า ๙, ๑๓, ๕๑.

เพลงเด็กเล่น

จูปแจง

จูปแจงเออย	แม้ยายร้องเรียก
มาดคข้าวเปียก	ให้แม้ยายกิน
แกมทาอดกฐิน	ปัดรีนปัดยุง
นกกระทาตายहां	ข้างงวงข้างงา
ออกมาให้ลิ้น	เจ้ากรู้นทองเออย

เพลงที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างบนนี้ แม่ของเดิมจะแยกออกเป็นคนละประเภทกัน แต่ปัจจุบันก็ใช้ร้องกล่อมเด็กทั้งนั้น ถ้ามองในด้านหน้าที่ของเพลงแล้ว จะเห็นได้ว่าเหมือนกัน เพลงกล่อมเด็กที่ผู้เขียนได้รวบรวมไว้ จึงรวมเอาเพลงทุกชนิดคือเพลงพื้นบ้านที่นำมาร้องกล่อมเด็ก เพลงกล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น และเพลงประกอบการเล่นของเด็ก ที่ปัจจุบันได้นำมาใช้ร้องกล่อมให้เด็กเพลิน (ไม่ได้ใช้ในการเล่นจริง ๆ หรือบางชนิดยังคงมีการเล่นอยู่บ้าง แต่ได้นำมาใช้ร้องกล่อมเด็กด้วย เช่น เพลงจ้ำจี้ เป็นต้น) เข้าไว้ด้วย

ในการรวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคกลางครั้งนี้ ผู้เขียนได้พยายามคัดเพลงกล่อมเด็กที่คิดว่าเป็นเพลงเดียวกัน แต่มีหลายสำนวนมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้ผู้สนใจศึกษาจะได้ทราบการเปลี่ยนแปลงของเพลง อย่างไรก็ตาม แม้เราจะทราบสำนวนต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถทราบได้ว่า สำนวนใดเป็นสำนวนเก่าแก่และเป็นแม่แบบให้เกิดสำนวนอื่น ๆ ตามมา เพราะการถ่ายทอดเพลงกล่อมเด็กนั้นเป็นการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ ผู้ร้องแต่ละคนสามารถดัดแปลงเนื้อเพลงให้เหมาะกับอารมณ์และความพอใจของตนได้ตลอดเวลา ผู้เขียนเองเคยได้ยินคุณยายร้องเพลงกล่อมเด็กเพลงเดียวกันโดยใช้คำผิดกันไปบ้าง บางครั้งสังเกตได้เลยว่าเปลี่ยนไปจากเดิมเพื่อให้สำนวนไพเราะขึ้น รับสัมผัสมากขึ้น และท่านมักจะร้องเพลงตามสำนวนที่เปลี่ยนไปแล้วในครั้งหลัง ๆ ที่ร้อง ดังนั้นเมื่อมีการรวบรวมเพลงกล่อมเด็ก จึงพบว่าเพลง ๆ หนึ่งนั้นมีหลายสำนวนต่างกันไปมาก

ในการรวบรวมเพลงกล่อมเด็กเหล่านี้ผู้เขียนได้รักษาคำศัพท์และสำนวนเดิมตามต้นฉบับไว้ โดยไม่ได้แก้ไข ถ้ามีข้อความใดที่ผู้เขียนคิดว่าคลาดเคลื่อน หรือเขียนผิด จึงจะแทรกความคิดเห็นไว้ข้างท้ายบทนั้น ๆ นอกจากนี้ เนื่องจากต้นฉบับที่รวบรวมนั้นมาจากหลายแหล่งด้วยกัน จึงขอใช้อักษรย่อบอกแหล่งที่มาไว้ตอนท้ายของแต่ละบทดังนี้

ศ = กรมศิลปากร บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางจันทนุมาศ (ชื่น ขวัญชื่น) โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พระนคร พ.ศ. ๒๕๑๑

ฉบับของกรมศิลปากรนี้เป็นแบบของฉบับอื่น ๆ ที่จัดพิมพ์ขึ้นในชั้นหลัง เช่นฉบับของสุเวทย์
เวชสาร บทกล่อมเด็ก (โรงพิมพ์แพร่การช่าง พระนคร พ.ศ. ๒๕๑๔) ทุกบทเหมือนกัน ยกเว้นที่
แตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งได้ระบุไว้ในท้ายบทนั้น ๆ แล้ว

ข = คือต้นฉบับตัวเขียน และ เลขตามหลังคือเลขที่ของต้นฉบับตัวเขียนนั้น ๆ ต้นฉบับ
ตัวเขียนเหล่านี้คัดมาจากหอสมุดแห่งชาติ ตู้ที่ ๑๑๔

ก ข ฃ ค

ก ข ฃ ค ก็มาขอเขา เอ๋ แอ๋ ไอ๋ ใ๋ เขาไม่ให้เรา (ค.)

กะเกย

กะเกยลำนุ ไครมาแลดู เอากูออกก่อน สาวศรีพี่น้อง ดิดตองแตงเม เลเพหัวหอม
กระท่อมติงเปรี๊ยะ (ค.)

กะเกย

กะเกยเลยละ กุ้งกะมุกไม้ (ค.)

กะเกย

กะเกยเลยละ กุ้งกะมุกไม้ จูจีพี่น้อง กินเข้ากะเกลือ เหลือไว้นิดหน่อย กระตุ้ยแตงเม เลเปหัวหอม
กระท่อมตีเพี้ยะ (ข. ๒๙)
(เข้าใจว่าบทนี้เอาข้อความ บทกะเกย ๒ บทแรกมารวมกันไว้ เปลี่ยนคำพูดเล็กน้อย)

กะปะกะปุด

กะปะกะปุด เจ้ากินข้าวปุด กับน้ำแกงเลี้ยง (ค.)

กระต่าย

กระต่ายติดแร้ว ยายแก้วตีกลอง ตูบปองตูบปอง (ค.)

กาเหว่า

กาเหว่าเอ๋ย
แม่กาก็หลงรัก
คาบเอาข้าวมาเผื่อ
ถนอมไว้ในรังนอน
ปีกเจ้ายังอ่อนคลอเคล
แม่กาพาไปกิน
ดินเจ้าเหยียบสาหร่าย
กินกั๊กแลกินกั๊ก
กินแล้วก็โผมา
ยังมีนายพราน
ยกปืนขึ้นส่อง
ตัวหนึ่งว่าจะดัม
กินนางแม่กาดำ

ไซ้ไว้ให้แม่กาพัก
คิดว่าลูกในอุทร
ไปคาบเอาเหยื่อมาบ่อน
ซ่อนเหยื่อมาให้กิน
ท้อแท้จะสอนบิน
ที่ปากน้ำพระคงคา
ปากก็ไซ้หาปลา
กินหอยกระพังแมงดา
จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง
เที่ยวเยี่ยมเยียมมองมอง
จ้องเอาแม่กาดำ
อีกตัวหนึ่งนั้นว่าจะยำ
คำวันนี้คุณแม่ (ศ.)

กาเหว่า

กาเอ๋ยกาเหว่า
แม่กาหลงรัก
ไปหาเข้ามาเผื่อ
ปีกหางยังอ่อน
พาลูกเที่ยวหากิน
ดินเหยียบสาหร่าย
กินกั๊กกินกั๊ก
กินเอ๋ยกินแล้ว
สาขาริมไพรทอง
ตาเขม่นแลมอง
จ้องเอาแม่กาดำ
แม่กาก็ลึกลงน้ำ
นายพรานแก้วว่า
อีกตัวหนึ่งแจะยำ

ไซ้ไว้ให้แม่กาพัก
เหมือนลูกในอุทร
ไปหาเหยื่อมาบ่อน
คลอเคลจะสอนบิน
ริมฝั่งพระคงคา
ปากก็ไซ้หาปลา
กินหอยกระพังแมงดา
พาลูกแก้วบินมาจับต้นหว้า
นายพรานแจะเห็น
ยกปืนขึ้นส่อง
ถูกเข้าหัวปีก
ต้องเอากาดำกำพร้าว เจ้าแม่เอ๋ย
ตัวหนึ่งแจะดัม
สงสารกาดำพรานจะยำกินเอ๋ย (ข. ๑๕)

(ฉบับตัวเขียนเลขที่ ๒๘ บรรทัดที่ ๑๑ ใช้ว่า “จ้องเอาแม่กาดำ ยิ่งถูกที่หัวอก แม่กาก็ตกลงในน้ำ” นอกนั้นเหมือนกันกับฉบับที่ ๑๕ ทั้งหมด)

นกกระเว้า

เจ้านกกระเว้าเอ๋ย ไซ้ให้แม่กาฟัก แม่กาหลงรักเอ๋ยว่าลูกในอุทร คาบเข้ามาเมื่อเอ๋ยเจ้าคาบเหยื่อ มาป้อนถึงเวลากันนอนคุ่มครอง ใจจิตต์คิดปองเอ๋ยหมายจะเลี้ยงให้ใหญ่โต พอถึงเวลาหาเหยื่อเอ๋ย เจ้าก็ไปลักคาบเนื้อของนายพรานโค เขายังกระสุนเข้าไปหนูนทวารโอยกาก็เลยบินชานลีมลูลีมลึงเอ๋ย ลูกน้อยอยู่ข้างหลัง ตั้งแต่แซ่งแลคอยเอ๋ยฯ (ข. ๓๑)
(คำเหยื่อ ดันฉบับสะกดว่า เหยื่อ)

กาเหว่า

กาเหว่าเอ๋ยไซ้ให้กาฟัก แม่กาหลงรักคิดว่าลูกในอุทร คาบปลามาเมื่อ คาบเหยื่อมาป้อน ขนปีกเจ้ายังอ่อนพึ่งสอนหัดบิน เจ้าก็พาลูกไปหากินที่ปากน้ำพระคงคา ดินเหยียบสาหร่าย ปากเจ้าก็ใช้นาปลา กินกึ่งกินก้าง กินหอยสะพ้างเมงดา กินอิมแล้วก็กลับมาจับที่ต้นโพธิ์ไทร ตาพลาเห็นแต่ไกล ก็เดินใกล้เข้ามา พรานก็ยกปืนเข้าจ้อง พอได้ทำก็ยิงไป ยิงไปถูกแม่กาดำ จึงร้องส่งกับลูกไป ว่ากำรของแม่แต่ปางก่อน เข้ามาตามทันแล้ว แม่จะต้องลาลูกแก้วไปเมืองผี พอส่งแล้วแม่ก็สิ้นใจตายนั้นเอ๋ย (ข. ๓๑)

กาเหว่า

โอ้เจ้านกกาเหว่าเอ๋ย มาไซ้ให้แม่กาฟัก แม่กาหลงรักว่าลูกเกิดในอุทร คาบเข้ามาเมื่อ แล้วคาบเหยื่อมาป้อน ปีกหางยังอ่อนจะพาลูกเล่นขึ้นเวหา พาลูกไปหากินตามปากน้ำพระคงคา ดินก็เหยียบสาหร่าย ปากก็ใช้นาปลา กินกึ่งกินก้างกินหอยกระทั้งเมงดา กินแล้วก็เผลอจับ อยู่ต้นโพธิ์ (ข. ๓๑)

เจ้ากาเหว่า

เจ้านกกาเหว่าเอ๋ย ไซ้ให้แม่หงษ์ฟัก ลูกร้องยัก ๆ พระลักษณไปยกศิลา ตักน้ำมารดพลู ฤาษีไปไถดิน เจ้ากลับมากิน อิมแล้วหัวล้านนอนเปล (ข. ๓๓)

เจ้านกกระเหว่า

โอ้เจ้านกกระเหว่าเอ๋ย บินมาจับต้นหว้า โอ้เจ้าสาธิกาบินมาจับโพทอง เจ้ามาส่งเสียงร้อง เชิญมารับน้องด้วยเถิดนา โอ้เจ้านกกระเหว่าฯ จงคอยถ้าพ่อสายใจ พอน้องตื่นก็จะไป ๆ ชมไพรพฤษชา ชมแล้วกลับมาส่งน้องยาลงในเปล (ข. ๓๑)

กาเอ๋ยกา

กาเอ๋ยกา บินมาไวไว ไปจับต้นโพธิ์ ไผ่มาต้นไทร (ค.)

กากา

กากา ปูนาหนีบกู น้ำขึ้นท่วมรู ปล่อยกเสียเถิด (ค)

กากา

กากา	ได้ลูกมันมา	เอายัดใส่พก
มันได้ลูกนก	เอามาโยนเล่น	อ้ายพ่อกาเดิน
อีแม่การ่า	อีกาหน้าดำ	เขาจำหน้าได้ (ค.)

การะเกด

เจ้าการะเกด	เจ้าขี้ม้าเทศ	จะไปทำยวง
ชักกริชออกแหว่ง	ว่าจะไปแทงฝรั่ง	เมียห้ามไม่ฟัง
เจ้าการะเกด เอย	(ค.)	

การะเกษ

เจ้าการะเกษเอย ขี้ม้าเทศไปทำยวง แม่ห้ามไม่ฟังเหลือกำลังของแม่ นี่แล้วนา
เฮ้ เฮ เฮ เฮ เฮ เฮ (ข. ๓๑)

การะเกด

โอเจ้าการะเกดเอย เจ้าขี้ม้าเทศจะไปทำยวง ชักกริชเอย ว่าจะแทงฝรั่งเมียห้ามไม่ฟัง
เจ้าการะเกดเอย (ข. ๓๑)

กูปกับเอย

กูปกับเอย กูปกับกูปแก มาลงหนองแหน มันก็แก้กูปกับ (ข. ๑๑)

แก้วกะละเมย

แก้วกะละเมย เอาลูกเขยกอดนอน หัวของเจ้าตก แม่ก็ยกใส่หมอน ไห้ย่าไหยวบ ไม่ทันถึงขอบ
เป็นตัวจิ้งจก เดือนห้าเดือนหก เป็นตัวตุ๊กแก เดือนเจ็ดเดือนแปด ร้องกะแว้ว (ข. ๑๑)

เกลาะโหน่ง

เกลาะโหน่ง ๆ ช้างเข้าโขลง เรียกพี่ขุนไชย ตัดใบไม้มาไล้ใบมน หนังสือเปียกฝน ร้องให้รักช้าง
ช้างเถื่อนเอ๋ย กินอะไรดี จะกินหญ้าปล้อง แม่อีหนูเจ็บท้อง ออกลูกเป็นพัน สาระโรสภาระอัน
สาระพันแก้มเหล้า แก้มเหล้าอะไรดี แก้มเหล้ามะม่วงแช่ บอกกับพ่อบอกกับแม่ จะไปบางพลับ
โว ๆ วับ ๆ จะไปรับพ่อตา นกกระทุง นกกระทา ต่ายหัวคันทามาเรีย ๆ เห็นหน้าเมีย ให้อั่ว (ข. ๑๖)

กูกูกู ไก่อ

กูกู กูกูไก่อ
ลูกร้องเจี๊ยบเจี๊ยบ
ตามประสาไก่อเอ๋ย (ค.)

เลี้ยงลูกจนใหญ่
แม็กก็เรียกไปคู้ยดิน

ไม่มีนมให้ลูกกิน
ทำมาหากิน

ไก่อเอ๋ย

เจ้าไก่อเอ๋ย เลี้ยงลูกมาจนใหญ่ ไม่มีนมให้ลูกกิน ลูกร้องเจี๊ยบ ๆ เจ้าแม็กก็เลี้ยงมาคู้ยดิน
ทำมาหากินตามประสาไก่อเอ๋ย (ข. ๙)

ไก่อแจ้

ไก่อแจ้เอ๋ย จับเจ้าขันจ้อ ฟังสำเนียงเสียงเสนาะ เพราะอย่างกับสืซอ จับเจ้าขันจ้อ
นำหัวรอจริงเอ๋ย (ข. ๑๑)

ไก่อแจ้

ไก่อเอ๋ยไก่อแจ้
บุญแม่หาไม

วิ่งแร่เข้ารก
ไม่มีใครเขากก (ค.)

ไก่อตั้ง

ไก่อตั้งไก่อต่อ ไก่อล่อไก่อชน ไก่อถูกถอนขน ไก่อลงหม้อแกง (ค.)

ไก่ต๋อ

ไก่ต๋อไก่ต๋อ ไก่ล่อไก่ชน ไก่ถอนชน ไก่ลงหม้อแกง ตำพริกแดงๆแกงไก่กินเนื้อ (ข. ๒๘)

ไก่วแซน

ไก่วแซนเสียบ จะด่วนไปไร ลูกจะร้องไห้ ด่วนไปด่วนมา (ค.)

ขนม

ขนมเข้าต้ม กล้วยอ้อย น้ำตาล มดมันกินมันก็คลานไปตรงนี้ (ข. ๒๙)

ขมูกเขม่า

ขมูกเขม่า ช้างเข้ากอไผ่ ช้างงาใหญ่ ช้างมิดช้างมี เดือน ๑๔ ออกลูกบัวบาน ผัวเล่นงานเมียเล่นขู้ อีล็กอีลู่ อีริงอีไล ช้างพลาย มากินหญ้าปล้อง หมูทั้งท้องออกลูกเป็นพัน
เข้าเหนียวทอดมันดักเต๊กเท (ข. ๒๙)

ขย่องก่องกรอย

ขย่องก่องกรอย อ้ายไฟไหม้ฝอย ลูกขึ้นหลังคา อ้ายแมวกินปลา หนากัดกะโพงกัน อะไรย่นย่นติดกันพอเณร (ค.)

ขลุ่ยขลุ่ย

เจ้าขลุ่ยขลุ่ยเอ๋ย ตำน้ำพริกจะไปกินนา ตำพริกไม่เป็น พริกกระเด็นเข้าตา
สมน้ำหน้าอ้ายขลุ่ยขลุ่ยเอ๋ย (ข. ๑๔)

ขอเชิญเสด็จ

ขอเชิญเสด็จเอ๋ย
พ่อมาด้วยเรือก็กลัวจะช้า
มาแล้วอย่าแวะอย่าเวียน
มาแล้วก็จะหนีน้องไป

ไซ้ไม่เคยอยู่เมื่อไร
พ่อมาด้วยม้ามโนมัย
อย่าให้เปลืองเทียนเปลืองไต้
ใครเลยจะรู้ว่าเสด็จมาเอ๋ย (ค.)

อ้ายขี้เมา

ข้าจะเห่ออ้ายขี้เมา มันไม่รู้ใครของมันไม่รู้ใครรำ กินแต่เหล้าทั้งตาปี (ข. ๑๗)

ข้างขึ้นเดือนหงาย

ข้างขึ้นเดือนหงาย ขี้ควายไปแทงแรด หกหลั้มจมน้ำ อ้ายหนามก็ตำเอาบนหงาย (ข. ๒๙)

ขี้ตุ๋กกลางนา

ขี้ตุ๋กกลางนา	ขี้ตากกลางไร่	สาวสาวบันฝ้าย
แม่หม้ายทอหูก	อู๊ดอีเท่งอี	อู๊ดแอเท่งแอ (ค.)

ขี้ตุ๋

ขี้ตุ๋กกลางนา ขี้ตาตุ๋กแก ขี้มูกยายแก โอระแร่ โอระจอน ๆ ๆ (ข. ๓๑)

ขี้ตุ๋

ขี้ตุ๋กกลางนา	ขี้ตาตุ๋กแก	ขี้มูกคนแก่	ออระแร่ออระชร
อยามอญดับใหญ่	อ้ายไก่จ่านน	อ้ายคนชาหัก	ตะหวักจิ้งเหลน
จิ้งเหลนหางดอก	ไปบอกเจ้าเนร	เจ้าเนรอู๊ด แอด ๆ	(ข. ๑๑)

(ในต้นฉบับตัวเขียนเลขที่ ๑๐ “อยามอญ” ใช้ว่า “อ้ายมอญ” และ “ไก่จ่านน” ใช้ว่า “ไก่ช่านน”)

ขี้ตุ๋

ขี้ตุ๋กกลางนา	ขี้ตาตุ๋กแก	ขี้มูกคนแก่
ออระแร่ออระชร	อู๊ดแอเท่งแอ	(ค.)

ขุนช้าง

ขุนช้างของแม่เอย	เกิดมาแม่ไม่เคยเห็น	เสียแรงแม่อุ้มท้องมา
เลือดตาแม่เกือบกระเด็น	ช่างไม่มีผมให้แม่ชมสักเส้น	แม่จะได้เอ็นใจเอย (ข. ๕๒)

ชุดแห้ว

ชุดแห้วรวง ๆ เหม็นขี้ข้างที่ไหนบ้างน้อ (ข. ๑๖, ข. ๒๘, ข. ๓๒)

ชุดแห้วเหลือ ๆ เหม็นขี้เสือที่ไหนบ้างน้อ (ข. ๑๖)

เขย่งเกงกอย

เขย่งเกงกอย เห็นวัวกินอ้อย ที่ไหนบ้างน้อ วัวดำหรือวัวแดง

วัวแดง ตกน้ำแกงตาย

วัวดำ ตกน้ำคร่ำตาย (ค.)

เขาสูง

เขาสูงเอ๋ย
เก็บเอาดอกช่อนกลิ่น
บ้างก็ทำเป็นพุก
ทำกำไลใส่กร

มีแต่ฝูงกินริน
ร้อยเป็นสร้อยอาภรณ์
บ้างก็ทำเป็นหมอน
แล้วก็พ้อนรำเอ๋ย (ค.)

เขาสูง

เขาเอ๋ยเขาสูง มาแต่ฝูงกินริน เก็บดอกช่อนกลิ่น ร้อยเป็นสร้อยอำพร บ้างก็ทำเป็นพุกเป็นหมอน
ทำกำไลใส่กรอน นางก็พ้อนรำเอ๋ย (ข. ๑๗)

ควายเปลี่ยว

ควายเปลี่ยวเอ๋ย
ออกลูกกลางนา

อ้ายควายเปลี่ยวเอ๋ย
มีลูกตาข้างเดียว (ค.)

ควายตูดหะ

หะ ๆ ควายตูดหะ เอาไวนอกคอก ไข่มยหัวถลอก ตอกควาย ตูดหะ ๆ ๆ (ข. ๑๑)

คางคก

คางคกเอ๋ย ไตดมายก ๆ มากินแมงเฒ่า แมงเฒ่าเข้ารู คางคกมองดู ตอดเอา ๆ (ข. ๑๖)

ค้างคาว

ค้างคาวเอ๋ย บินมาเป็นอีด คำคำ มีดมีด
จะไปสวณไหน จะไปสวณหลวง เก็บลูกมะม่วง
มาฝากบ้างน้อ (ศ.)
(ฉบับของ สุเวทย์ เวชสาร ใช้ว่า “ค้างคาวเอ๋ย บินมาเป็นอีด” นอกนั้นเหมือนฉบับกรมศิลปากร)

ค้างคาวเอ๋ย

ค้างคาวเอ๋ย บินมาอีด ๆ มาคำมามีด จะไปสวณไหน จะไปสวณใน เก็บลูกมะไฟ
มาฝากน้องบ้าง (ข. ๑๑)

ค้างคาว

ค้างคาวเอ๋ย บินไปทางไหน บินไปคลองซุด คาบลูกละมุด มาฝากบ้างน้อ บินไปสวณล่าง
คาบลูกมะปราง มาฝากบ้างน้อ (ข. ๒๔)
(บทนี้แล้วแต่จะแยกว่าบินไปทางไหน ถ้าเหมาะกับผลไม้อะไรก็สั่งอย่างนั้น)

คนทรง

คนเอ๋ยคนทรง รูปร่างบรรจง เขามาตกแต่งไว้
ดูหน้าเจ้าขาว เหมือนราวปอกไข่ ช่างงามกระไร
เทวาสวรรค์เอ๋ย (ศ.)

คุณแม่เจ้าขา

คุณแม่เจ้าขา ขอนมกินหน้อย นมแม่หวาน เหมือนน้ำตาลอ้อย ขอกินสักหน้อย มีเรียวมีแรง
ขออัฐทองแดง ชื้อแกงสักไฟ (ข. ๑๖)

ใครตด

ใครตด ก้นเน่าก้นนอน พระอินทร์ถือศร
ขี่ม้าไล่ฟัน ดวงจันทร์ลั่นป้อ ยอบังยังเบี้ยวเลี้ยวญืด (ศ.)

โครตด

โครตด กันเน่ากันหนอน พระอินทร์ถือศร ชี้นำไล่ฟัน ดวงจันทร์ลั่นป้อ ย่อปัง ยั้งปืด ชีพรวด แดงแจ๋
ชีเย่ดากไหล ทอดแหเหวี่ยงโครม ได้ปลาตัวหนึ่ง เหม็นเน่าอุตุ (ข. ๑๖)

โครไลให้ทัน

โครไลให้ทัน	ให้น้ำมันสืบทอด	ให้ลวดสืบทา
ให้ม้าสืบทา	ให้ช้างสืบทัว	ให้วัวสืบทลัก
ให้ปฏักสืบทัน	ไล่ให้ทันเถิดไว้ย	(ค.)

โครอิมก่อน

โครอิมก่อน ดูโขนดูหนั่ง โครอิมทีหลัง ล้างถ้วยล้างชาม (ค.)

โงกเงก

โงกเงกเอย น้ำท่วมเมฆ กระต่ายลอยคอ อ้ายหมาหางงอ กอดคอโงกเงก (ค.)

โงกเงก

โงกเงกเอย ไปค้ำน้ำเต้า กินแต่เหล้า อ้ายโงกเงกเอย (ข. ๑๑)

โยกเยก

โยกเยกเอย ไปค้ำน้ำเต้า แกงกับเหล้า ให้โยกเยกกิน (ข. ๒๙)

โนนชิงช้า

โนนชิงช้า ม้าบักเป้า น้ำท่วมข้าว กระต่ายลอยคอ หมาหางงอ ชี้อบักเป้า (ข. ๒๙)

โยกเยก

โยกเยกเอย น้ำท่วมเมฆ (ข. ๑๖)

โยกเยก

โยกเยกเอ๋ย น้ำท่วมเมฆ กระต่ายลอยคอ หมาหางงอ กอดคอโยกเยก (ข. ๑๖)

งามทรัพย์

งามเอ๋ยงามทรัพย์เอ๋ย เจ้านอนหลับแล้วอย่าตื่นนา หลับไปให้นานลูกยาเอ๋ย แม่จะไปหาแต่งกาย
แต่งไปให้งามเจิดฉายเอ๋ย ให้ผู้ชายออกปากชม แม่นี่ตั้งใจจะหาผัวใหม่เอ๋ย ขวัญใจของมารดา
แต่เจ้ากำพร้าบิดามาก็หลายเดือนเอ๋ย แม่จะหาพ่อให้เจ้าลูกอา แม่เป็นทุกข์ในใจนักหนาเอ๋ย ด้วยพ่อเจ้ามาตายลง
แม่นี้หมายว่าจักปลงเอ๋ย ควรคงกับชายใด เจ้าอย่าร้องไห้เอ๋ยไปเลยหนา สักน้อยจึงคอยดู (ข. ๓๑)

งูกินหาง

งูเอ๋ย
กินน้ำป่อทราย
กินน้ำป่อโคก
กินน้ำป่อหิน
กินหัวกินหาง

กินน้ำป่อไหน
ย้ายไปก็ย้ายมา
โยกไปก็โยกมา
บินไปก็บินมา
กินกลางตลอดตัว (ศ.)

เจ้างามพริ้ง

เจ้างามพริ้งเอ๋ย ถ้าฟ้ามีกิ่งจะแขวนไว้ แค้นใจว่าฟ้าหากิ่งไม่ สายสุดใจแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าทองคำ

เจ้าทองคำเอ๋ย ไปไหนยังคำแดดร้อน
หยุดพักร่มกินนมก่อน แดดอ่อนจึงค่อยไปเอ๋ย (ศ.)

เจ้าทองคำ

เจ้าทองคำเอ๋ยไปไหนยังคำแดดร้อน หยุดพักที่ร่มกินนมเสียก่อน แดดอ่อนจึงค่อยไปเอ๋ย (ข. ๙)

ทองเอ๋ยทองคำ

ทองเอ๋ยทองคำ ไปไหนยังคำแดดร้อน มาหยุดร่มกินนมแม่เสียก่อน พอแดดอ่อนจึงค่อยไป
สายสุดใจแม่นา (ข. ๓๔)

แม่ทองคำ

โอ้แม่ทองคำเอ๋ย ไปไหนยังคำไม่เห็นมา ลมพัดแดดก็ร้อน หยุดไม้อาศรัยก่อน
แดดอ่อนจึงค่อยไป (ข. ๓๑)

เจ้าเนื้อเกลี้ยง

เจ้าเนื้อเกลี้ยงเอ๋ย จะไปไหนตวันเที่ยงแดดร้อน
หยุดพักเสียให้สบายก่อน แดดอ่อนจึงค่อยไปเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าทองคำ

เจ้าทองคำเอ๋ย
แต่พอเจ้าหลับสนิท
ตากลมหนาวแม่คนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าร้องไห้รำจะกินนม
จะหยิบเอามิดมาโกนผม

เจ้าเนื้ออ่อน

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย
แม่จะอุ้มเจ้าออกชม

อ่อนแม่จะกินนม
กินนมแล้วนอนเปลเอ๋ย (ศ.)

เจ้าเนื้อละเอียด

เจ้าเนื้อละเอียดเอ๋ย
เกลียดแม่แล้วเจ้าจะกินนมใคร

เกลียดแม่หรือว่าไร
สายใจเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าขวัญอ่อน

เจ้าขวัญอ่อนเอ๋ย อ่อนแม่อยู่ว่าไร เจ้าอ่อนแม่แล้วเจ้าจะกินนมใคร ขวัญใจแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๙)

เจ้าเนื้อละเอียด

เจ้าเนื้อละเอียดเอ๋ย เกลียดแม่แล้วเจ้าจะกินนมใคร กินนมจักกระโตง ท้องโป่งซีไหล
ทรมานไวของแม่จะนอน (ข. ๒๙)

นอนไปเกิด

นอนไปเกิดแม่จะกล่อม
ทองคำแม่อย่ารำร้องให้

นวลละม่อมแม่จะไกว
สายสุดใจเจ้าแม่เอ๋ย (ค.)

สุดที่รัก

เจ้าสุดที่รักเอ๋ย อุ้มไว้นักจะเคยมือ วางเสียบ้างเกิดหรือ จะได้เบามือแม่นา (ข. ๒๘)

เจ้าสุดที่รัก

เจ้าสุดที่รัก
วางเสียบ้างเกิดหรือ

อุ้มเจ้านักจะเคยมือ
เคยมือพ่อคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๐)

เจ้าสุดที่รัก

เจ้าสุดที่รัก
วางเสียบ้างจะยังชั่ว

อุ้มเจ้านักจะเคยตัว
เคยตัวพ่อคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๐)

เจ้าสุดที่รัก

เจ้าสุดที่รักเอ๋ย อุ้มเจ้านักจะเคยตัว อุ้มบ้างวางบ้างค่อยยังชั่ว ทูลหัวเจ้าคนเดียว (ข. ๓๓)

สุดที่รัก

สุดที่รักเอ๋ย อุ้มเจ้านักจะเคยมือ วางลงเสียเกิดหรือ เบามือจะนอนเปล (ข. ๒๙)

เจ้าสุดที่รัก

เจ้าสุดที่รักเอ๋ย
วางเจ้าลงเสียบ้างจะยังชั่ว

แม่จะอุ้มเจ้านักจะเคยตัว
ทูลหัวของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้อนุ่ม

เจ้าเนื้อนุ่มเอ๋ย
วางลงเสียบ้างเกิดฤา

อุ้มนักเจ้าจะเคยมือ
บุญญาเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

เจ้าเนื้ออ่อน

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย
วางลงเสียบ้างจะยังชั่ว

อ่อนแม่นักจักเคยตัว
ทูนหัวเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าทราวมสงวน

เจ้าทราวมสงวนเอ๋ย สงวนเจ้านักจะเคยตัว วางเสียบ้างจะยังชั่ว ทูลหัวของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้าเนื้อละเอียด

เจ้าเนื้อละเอียดเอ๋ย
แม่มิให้เจ้าไปดู
มันคลั่งเป็นบ้าอยู่
บุญชูเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ศ.)

ข้างเข้าในเพนียด
ข้างพลายตักน้ำมัน
แม่ห้ามไว้มิให้ดู

เจ้าทองเนื้อละเอียด

ไอระเห่เอ๋ยไอเจ้าทองเนื้อละเอียด ข้างเข้าเพนียดแม่มิให้เจ้าไปดู
ข้างร้ายตกมันอยู่บุญชูของแม่อาฯ (ข. ๓๑)

เจ้าเนื้อละมุน

เจ้าเนื้อละมุนเอ๋ย
เปิดมันใช้ไถ่มันตอด

นอนไถ่ถุนยายรอด
ยายรอดข้างเลี้ยงไว้เอ๋ย (ศ.)

แม่เนื้ออุ่น

แม่เนื้ออุ่นเอ๋ย
ไถ่ถุนยายรอด
ยายรอดจงเลี้ยงหลานเอ๋ย (ข. ๓๐)

พาเจ้าไปเล่น
เปิดใช้ไถ่ตอด

เจ้าเนื้อละมุน

เจ้าเนื้อละมุนเอ๋ย
เก็บมาร้อยกรองให้แม่ทองของข้าเล่น

เก็บดอกพิกุล บานเย็น
เนื้อเย็นแม่คนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าเนื้อละมุน

เจ้าเนื้อละมุนเอ๋ย เนื้อเจ้าอุ่นเหมือนสำลี
แม่มีให้ผูใดต้อง เนื้อเจ้าจะหอมองสี ทองดีเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าเนื้ออุ่น

เจ้าเนื้ออุ่นเอ๋ย เนื้อเจ้าละมุนเหมือนสำลี แม่มีให้ผูใดต้อง
เนื้อเจ้าจะหอมองสี ร้อยปีเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

แม่เนื้ออุ่น

โอ้แม่เนื้ออุ่นเอ๋ย เนื้ออ่อนละมุนดังสำลี แม่มีให้ใครมาต้องตัว
กลัวเจ้าจะหอมองศรี โอ้แม่ทองดีของแม่นาฯ (ข. ๓๑)

เจ้าเนื้อลุ่ม

เจ้าเนื้อลุ่ม ให้อีกอดอุ่นไปสักคืน จะได้หรือมิได้
ขอให้อใจของพี่ขึ้น กอดอุ่นสักคืน พอได้ชื่นใจเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้างามแฉล้ม

เจ้างามแฉล้มเอ๋ย แก้มเจ้าขาวดังสำลี แม่มีให้ใครมาต้อง
นวลเจ้าจะหอมองศรี ทองดีคนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้าเนื้ออุ่น

เจ้าเนื้ออุ่นเอ๋ย ขาวตะพุ่นมาขอเจ้าไปเลี้ยง เขาบ่นเขาวว่า เจ้าอย่าเถียง
คิดถึงคุณที่เขาเลี้ยงนะแม่คุณ (ข. ๓๓)

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย หนีแม่ไปเล่นในท้องคลอง น้ำขึ้นมาจะพาแม่ลอยล่อง ในท้องคลอง
นะแม่นา (ข. ๓๓)

เจ้าสุตสงวน

เจ้าสุตสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นเขามาชวนไปท้องคลอง น้ำมันมากขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยล่อง
รูปทองแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๙)

เจ้าสุตที่สงวน

เจ้าสุตที่สงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นเขามาชวนไปท้องคลอง น้ำมากขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยล่อง
คอป่องของแม่เจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๕๒)

(ชื่อเพลงเจ้าสุตสงวนและเจ้าทองดี ที่มีเนื้อความคล้ายกันนี้เข้าใจว่าผู้ร้องสับสน จับเอาเพลงเจ้าทองดีมาปน
กับเจ้าสุตสงวน แล้วเปลี่ยนกลอนให้รับสัมผัสกัน)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย แม่มิให้ไปเล่นที่หาดทราย
ครั้นว่าน้ำขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยหาย
แสนเสียดายเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

เจ้าเนื้อเย็น

เนื้อเอ๋ยเจ้าเนื้อเย็น แม่มิให้ไปเล่นที่หาดทราย น้ำมาก็
จะพาเจ้าลอยหายสายสุดใจของแม่นา (ข. ๓๑)

แม่เนื้อเย็น

โอ้แม่เนื้อเย็น แม่มิให้ไปเล่นที่ท้องคลอง ถ้าน้ำมันขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยล่อง
เสียดายแต่แม่ทองสุข (ข. ๓๑)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย หันแม่ไปเล่นในท้องคลอง น้ำมันขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยล่อง
รูปทองนะพ่อคุณเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย หินแม่ไปเล่นที่ท้องคลอง จะเข้เหรามันจะพาเจ้าลอยล่อง
ในท้องคลองคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย หินแม่ไปเล่นที่ลำห้วย น้ำมันขึ้นมา มันจะพาเจ้าไปด้วย
บุญช่วยนะพ่อคุณเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย หินแม่ไปเล่นที่หาดทราย น้ำมันขึ้นมา มันจะพาเจ้าลอยหาย
สายใจของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้อเย็น

เจ้าเนื้อเย็นเอ๋ย หินแม่ไปเล่นที่ท่ารถ พบฤๅษีดาบศ อวยพรให้เจ้า นอนคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เนื้อเอ๋ยเนื้อเย็น

เนื้อเอ๋ยเนื้อเย็น หินแม่ไปเล่นที่ท่ารถ พบชีผ้าขาวดาบศ อวยไชยให้พรอุแม่เนา (ข. ๓๔)

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย แม่จะตีทองรัต ดีเป็นสายสร้อยและเข็มขัด ลัดเอวให้เจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๙)

ทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย แม่จะตีเป็นทองรัต จะชักเอาแหวนก้อย ร้อยเป็นสายเข็มขัด
รัดเอวเจ้าทองดีเอ๋ย (ข. ๒๘)

ทองดี

จกกล่อมถึงทองดี
นอนเสียแม่จะไกว
ตีเป็นเข็มขัด

เจ้าอย่าชื้ออัน
ทองดีเอ๋ยแม่จะตีทองรัด
รัดเอวเจ้าแม่นา (ข. ๑๕)

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย แม่จะตีเป็นทองรัด ตีเป็นกำนัลเข็มขัด รัดเอวเจ้าไว้คนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

ทองดี

ทองเอ๋ยทองดี แม่จะตีทองรัด ตีเป็นเข็มขัดรัดเอวแม่นา ทั้งดุ่มนุระย่า ทั้งพวงมาลาห้อยคอ
ตีเป็นสร้อยสายสมอ มาแต่งพ้ออระทัย เจ้าจะร้องไห้ไปสายใจแม่นา (ข. ๓๑)

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย
ตีแล้วนะเจ้า
ตามันแม่คนเดียวเอ๋ย (ศ.)

แม่ไม่ตีไม่รัน
ใครเลยเขาจะรับขวัญ

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย
ทองดีเจ้าอย่าชื้ออัน

แม่จะพัดวีให้เจ้านอน
นอนเกิดนะพ้อคุณเอ๋ย (ศ.)

ทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย จะพัดวีให้เจ้านอน ยุงรื้อและเลือดไร แม่มิให้ต้องเดือดร้อน
จนนอนเสียเกิดเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๒๘)

พัชนี

เจ้าพัชนีเอ๋ย แม่จะวีให้เจ้านอน ตื่นขึ้นมาอย่าชื้ออัน สายสมรของแม่นา (ข. ๑๑)

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย
ขวัญข้าวเจ้าอย่ามีโรค
ขวัญอ่อนแม่คนเดียวเอ๋ย (ค.)

ถือพัชนีโบยโบก
จะโบกลมให้เจ้านอน

เจ้าทองดี

เจ้าทองดีเอ๋ย ถือพัชนีโบยโบก ขวัญเข้าแม่อายามีโรค โบกลมให้เจ้านอน
ขวัญอ่อนแม่คนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้าทองดี

เจ้าเอ๋ยเจ้าทองดี จับพัชนีเข้ามาจะโบก ลูกน้อยร้อยปีของแม่ อายามีโรค
โบกนวลให้เจ้านอนคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าพัชนี

เจ้าพัชนีเอ๋ย ใครช่วยเจ้าวิเจ้าโบก ร้อยปีของแม่อายามีโรค โบกขวัญเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้อถี

เจ้าเนื้อถีเอ๋ย เอาพัชนีเข้ามาโบก ร้อยปีของแม่อายามีโรค พัดโบกให้เจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

ทองเอ๋ยทองดี

ทองเอ๋ยทองดี เอาพัชนีขึ้นมาโบก ร้อยวันพันปีของแม่อายามีโรค
โบกนวลให้เจ้านอนอุแม่เนา (ข. ๓๔)

ทองดี

โอระเหเจ้าทองดี พัชนีแม่จะโบก ร้อยวันพันปีเจ้าอย่ามีโรค เสกนวลให้เจ้านอนเอ๋ย (ข. ๓๒)

ทองดี

โอโอะละเห่เอ๋ย
ทองดีเจ้าอย่าชี้ร้องไห้

นอนนิ่งในเปลแม่ว่าไกว
นอนไปเถิดนะพ่อคุณเอ๋ย (ค.)

เจ้าสุดสงวน

เจ้าสุดสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นมาชวน แม้มิให้เจ้าไป แดดยังกำลังร้อน ขวัญอ่อนแม่จะเป็นไข้
ขวัญใจแม่คนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้าเนื้อสงวน

เจ้าเนื้อสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นเข้ามาชวน แม้มิให้เจ้าไป ต้องแดดต้องลม เจ้าจะล้มเป็นไข้
สายใจเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าทราชมสงวน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นเข้ามาชวนเจ้าอย่าไป แดดร้อนขวัญอ่อน เจ้าจะนอนเป็นไข้
สายสุดใจของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๔)

งามสงวน

งามสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นมาชวน เจ้าอย่าได้ไป แดดกำลังร้อน จะนอนเป็นไข้ นะสุดสายใจ
เจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๒๘)

งามสงวน

งามเอ๋ยงามสงวน เพื่อนเล่นมาชวนเจ้าอย่าไป แดดร้อนขวัญอ่อน เจ้าจะนอนเป็นไข้
สายสุดใจของแม่คนเดียว (ข. ๑๗)

เจ้าสุดสงวน

เจ้าสุดสงวนเอ๋ย แม่สงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน เพื่อนเล่นเข้ามาชวน เจ้าอย่าไป
แดดมันร้อนขวัญอ่อนของแม่จะเป็นไข้ สายสุดใจคุณแม่ (ข. ๓๔)

เจ้าทราชมสงวน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย เพื่อนเล่นเขามาชวนเจ้าอย่าไป
เพราะว่าแดดมันร้อน ขวัญอ่อนจะเป็นไข้
สายสุดใจแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าทราชมสงวน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย สงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน
แม่มิให้โถมงาม ไปตามเพื่อน อยู่เรือนเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

เจ้าสุดสงวน

เจ้าสุดสงวนเอ๋ย สงวนเจ้าไว้บนเรือน แม่มิให้โถมงาม เจ้าไปตามเพื่อน
อยู่แต่เรือนนะพ่อกุณ (ข. ๓๓)

เจ้าทราชมสงวน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย แม่สงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน มิให้เจ้าโถมงาม ของแม่ไปตามเพื่อน
อยู่บนเรือนแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าทราชมสงวน

เจ้าทราชมสงวนเอ๋ย สงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน แม่มิให้โถมงาม ไปตามเพื่อน
บุญเรือนเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๙)

เจ้าเนื้ออ่อน

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย แม่ชวนเจ้าไว้แต่ในเรือน
แม่มิให้เจ้าไปคบเพื่อน อยู่เรือนนะแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

แม่สายสุดใจ

โอ้แม่สายสุดใจจะสงวนเจ้าไว้แต่บนเรือน มิให้โถมงาม ไปตามเพื่อน
ให้อยู่เย้าเฝ้าเรือนจะแซ่เขื่อนไปเถิดนา (ข. ๓๑)

เจ้าสุดสงวน

เจ้าสุดสงวนเอ๋ย ผัดหน้าหนาว ๆ จะเข้าในวัง แม่จะได้ใครหนอตามหลัง
ร้อยชั่งเจ้าคนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้าทรมสงวน

เจ้าทรมสงวนเอ๋ย สงวนเจ้าไว้แต่ในที่ พิณพาทย์มโหรี ชักกล่อมแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าเนื้ออ่อน

เจ้าเนื้ออ่อนเอ๋ย ลูกสาวชาวนครมาส่งส่วย รูปงามของแม่ จะตามไปเล่นด้วย
รูปสรวยของแม่คนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย เจ้าเกิดในเมืองเจ็ก ตัดไม้ลำเล็ก มาจักตอกให้ยาวรี ชักอย่าให้ย่น
จะชันกันนัก น้องรักใจดี เชิญแม่ปู้ก็มาเล่นกับพี่ นะแม่นา (ข. ๓๓)

แม่ปู้ก็

แม่ปู้ก็เอ๋ย แรกเริ่มเดิมที นารีเจ้าไปเกิดในเมืองเจ็ก ตัดไม้ลำเล็ก จักตอกให้ยาวรี
สานพระจันทร์ครึ่งวง ขอบโค้งกังามดี (ข. ๒๙)

เดือนเอ๋ยเดือนสี

เดือนเอ๋ยเดือนสี นารีจะไปเมืองเจ็ก ตัดไม้ลำเล็ก จักตอกให้ยาวรี สานพระจันทร์ได้ครึ่งวง
ขอบคงกังามดี ทั้งหาบทั้งคอน ทั้งย่อนทั้งยก น้องรักใจดี ทองคำล้ำเลิศ เกิดในปู้ก็ (ข. ๓๓)

เดือนสี

เดือนเอ๋ยเดือนสี นารีไปเมืองเจ็ก ตัดไม้ลำเล็ก จักตอกก็ยาวดี สานพระจันทร์ได้หนึ่งวง
ขอบคงกังามดี เชิญแม่ปู้ก็มาเล่นกับพี่ที่เป็นไร เอเฮเฮ (ข. ๓๒)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย สุกใจแม่เกิดในดอกบัว งามลุ่ม่อมพร้อมทั้งองค์ตัว
ทูลหัวแม่คนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญเข้าเจ้าเกิดในดอกบัว เลี้ยงเจ้าไว้ หมายจะได้เป็นเพื่อนตัว
ทูลหัวของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้าทราชมประเสริฐ

เจ้าทราชมประเสริฐเอ๋ย ขวัญเข้าเจ้าเกิดในดอกบัว แม่มิให้ผู้ใดต้อง กลัวว่าเจ้าจะหมองมัว
ทูลหัวแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญเข้าของแม่เกิดในดอกบัว แม่นี้เลี้ยงเจ้าไว้ หมายจะได้เป็นเพื่อนตัว
ทูลหัวของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญเข้าเจ้าเกิดในดอกบัว แม่จะเลี้ยงเจ้าไว้ หมายจะได้เป็นเพื่อนตัว
ทูลหัวเจ้าพ่อเอ๋ย (ข. ๕๒)

แม่ทองประสิทธิ์

แม่ทองประสิทธิ์ขวันเข้าเจ้าเกิดมาในดอกบัว เลี้ยงเจ้าไว้เป็นเพื่อนตัว ทูลหัวของแม่นา (ข. ๓๑)

นอนเสียเถิด

นอนเสียเถิดเอ๋ย ขวัญเข้าเจ้าเกิด อยู่ในดอกบัว แม่มิให้ใครต้อง นวลเจ้าจะหมองมัว
ทูลหัวเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๒๘)

นอนเสียเถิด

นอนเสียเถิดเอ๋ย
เลี้ยงไว้หวังจะได้เป็นเพื่อนตัว

ขวัญข้าวเจ้าเกิดในดอกบัว
ทุนหัวเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญข้าวเจ้าเกิดในพละพลึง เลี้ยงเจ้าไว้ หวังว่าจะได้ฟัง
เอวกลิ้งอุแม่น่า (ข. ๓๔)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย
แม่เลี้ยงไว้จะได้ฟัง

ขวัญข้าวเจ้าเกิดในพลับพลึง
เอวกลิ้งแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๙)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญข้าวเจ้าเกิดในพลับพลึง เลี้ยงเจ้าไว้ หมายจะได้ฟัง
เอวกลิ้งของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้างามประเสริฐ

เจ้างามประเสริฐเอ๋ย ขวัญข้าวของแม่เกิดในพลับพลึง แม่นี่เลี้ยงเจ้าไว้หวังใจจะได้ฟัง
เอวกลิ้งของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าสุดประเสริฐ

เจ้าสุดประเสริฐเอ๋ย ขวัญข้าวเจ้าเกิดในพละพลึง แม่เลี้ยงเจ้าไว้ หวังว่าจะได้ฟัง
เอวกลิ้งของแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

นอนเสียเถิด

นอนเสียเถิดเอ๋ย สูดใจแม่เกิดในพลับพลึง เลี้ยงเจ้าไว้หมายความว่า จะได้ฟัง
เอวกลิ้งเจ้าคนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้าบุญประเสริฐ

เจ้าบุญประเสริฐเอ๋ย เกิดในดอกจำปี
แม่เลี้ยงเจ้าไว้หมายว่าจะฝากผี พ่อทองดีของแม่เอ๋ย (ศ.)

เจ้าทองสุข

เจ้าทองสุขเอ๋ย สุขเหมือนดังจะย้อย สุขนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย
ทำขวัญเจ้าร้อยซึ้งเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าทองสุข

เจ้าทองสุขเอ๋ย สุขเหมือนจะย้อย
สุขนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย ทำขวัญให้เจ้าร้อยซึ้งเอ๋ย (ศ.)

เจ้าทองสุข

เจ้าทองสุขเอ๋ย สุขนั้ดังจักย้อย เจ้าสุขนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย
ทำขวัญลูกน้อยร้อยซึ้งเอ๋ย (ข. ๑๔)

เจ้าทองสุข

เจ้าเอ๋ยเจ้าทองสุข สุขเหมือนจะย้อย สุขนั้แม่จะชักเป็นแหวนก้อย
ไว้ทำขวัญให้ลูกน้อยคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าทองสุข

เจ้าทองสุขเอ๋ย สุขดังจักย้อย
สุขนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย ทำขวัญลูกน้อยคนเดียวเอ๋ย (ข. ๓๐)

เจ้าทองสุข

เจ้าทองสุขเอ๋ย สุขเหมือนจะย้อย สุขนั้แม่จะชักเป็นสายสร้อย ทำขวัญลูกน้อย
ของแม่นั้คนเดียว เอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าทองสุก

เจ้าทองสุกเอ๋ย เจ้าสุกเหมือนจะย้อย เจ้าสุกนักรแม่จะตกเป็นสายสร้อย
ทำขวัญลูกน้อยเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๕๒)

เจ้าทองสุก

เจ้าทองสุกเอ๋ย สุกเหมือนจะย้อย สุกนักรแม่จะตกเป็นสายสร้อย ทำขวัญลูกน้อยนะแม่คุณ (ข. ๓๓)

เจ้าทองสุก

เจ้าทองสุกเอ๋ย สุกเหมือนขมื่นขัน
สุกนักรแม่จะตกเป็นแหวนกัน ทำขวัญให้เจ้าร้อยชั่งเอ๋ย (ค.)

ทองสุก

ทองสุกเอ๋ยสุกเหมือนจะย้อยนะแม่น้า สุกนักรแม่จะตกเป็นสายสร้อยเอ๋ย ทำขวัญให้ลูกน้อยของแม่นี้คนเดียว
ไอ้ระเเฮ ไอ้ระเจ้า แม่จะเล่าให้ลูกฟัง คนหัวล้านยังกะพ่อเจ้านี้เอ๋ย เขาเรียกว่าล้านจัน้อย พ่อยอดสร้อยจงจำเอา
ถ้าล้านหน้าเขาเรียกว่าล้านปะปึง ถ้าล้านหลังเขาเรียกว่าล้านดี ถ้าล้านท้ายเกล้าเขาเรียกว่าเจ้าพระยาล้านเอ๋ย
(ข. ๓๑)
(เข้าใจว่าตอนท้ายของบทนี้ได้นำเพลงกล่อมเด็กอีกบทมาร้องปนกัน)

ทองสุก

ทองเอ๋ยเจ้าทองสุก ๗ นักรแม่จะย้อย สุกไปนักรแม่จะตกสายสร้อย ใส่ให้ลูกน้อยของแม่คนเดียว เอ๋ย
(ข. ๓๑)

ทองสุก

ทองสุกเอ๋ย สุกราวกับจะย้อย สุกสดีไปนักร แม่จะตกเป็นสายสร้อย ทำขวัญเจ้าร้อยชั่งเอ๋ย (ข. ๒๘)

เจ้าทองสุก

เจ้าทองสุกเอ๋ย จะแกงปลาดุกเนื้อข้าง
แกงบอนหัวปลาช่อนย่าง กับเนื้อข้างหนาแม่คุณ (ข. ๓๐)

ทองสุก

ทองสุกเอ๋ย
แกงไก่ปลาไหลย่าง

แกงปลาตุ๋กกับเนื้อช้าง
เนื้อช้างเจ้าแม่น่า (ข. ๑๕)

เจ้าพัดกระดิด

เจ้าพัดกระดิดเอ๋ย
ลับแล้วว่าโกนผม

ลับมิดไว้ให้คม
เอวกลมเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

เจ้าพัดกระดาด

เจ้าพัดกระดาดเอ๋ย
สำเภารเงินสำเภาทอง
แม่จะซื้อมาให้

ขาดแล้วจะซื้อใช้
เขาจะล่องเข้ามาใหม่
เจ้าพัดกระดาดเอ๋ย (ค.)

เจ้าพัดกระดาด

โอเจ้าพัดกระดาดเอ๋ยขาดแล้วจะซื้อใช้ สำเภารเงินสำเภาทอง จงล่องล่องลงมาใหม่
แม่จะซื้อพัดให้ส่ายใจของแม่อา (ข. ๓๑)

ช่อมะกอก

เจ้าช่อมะกอก เจ้าดอกจำปี สาว ๆ อาบน้ำ บ้างผุดบ้างดำ อยู่อิงมี อ้ายปลิงเจ้ากรรมมันจำเพาะ
มันเข้ามาเกาะเอาแม่ทองดี (ข. ๓๔)

สวยสด

เจ้าสวยสดเอ๋ย ดักน้ำมารด สวยสดกึ่งามขึ้น แดกแขนงแกงก้าน จะไปขึ้นร้านเขาคนอื่น
ถ้าชักส่ายยนต์ได้ดังว่า จะชักให้เจ้ากลับคืน สวยสดงามขึ้น คืนมาเถิดเอ๋ย (ข. ๒๘)

เจ้าสวยสุด

เจ้าสวยสุดเอ๋ย ดักน้ำมารด สวยสดกึ่งามขึ้น แดกแขนงแกงก้าน ไปเที่ยวขึ้นร้านคนอื่น
ส่ายระโยงได้ยงว่าว พี่จะชักกลับคืน สวยสดงามขึ้น ไม่ได้กลับคืนมาเอ๋ย (ข. ๓๒)

เจ้าเอยเจ้าดอกมะลิ

เจ้าเอยเจ้าดอกมะลิ เจ้าอย่าเพิ่งปริแตกใบอ่อน สวณ้อยรักพี่ อย่าเพิ่งมีใบซ้อน มีแต่ใบเดียวก่อน
อย่าเพิ่งซ้อนใบเลย (ข. ๑๔)

เจ้าดอกมะลิ

เจ้าดอกเอยเจ้าดอกมะลิ กลีบเจ้าผลิหนุ่มกลิ่นหอม ใครช่างเสียบซ่อนดูสรวยสี ใครหนอมาก่อริ
ร้อยดอกมะลิเป็นพวงมาลัย ช่างอุตริร้อยก้าน พี่แสนสงสารเจ้าสุดใจ มาอยู่ไยที่ท้ายตลาด
เป็นน้องสวาสติเขาทำไม แล้วยังมีหน้าซ้ำหวน ชายเสียพวงละไฟ พี่เห็นกลิ่นเจ้าหอมหวาน พี่จึงชวนเจ้าไป
จะอยู่ไยที่ท้ายสนม ให้เขาจูบดมเล่นทำไม ขอเชิญเจ้าดวงพวงมาลัย มาลอยลงในหัตถา พี่แบหัตถ์ไว้ทั้งสอง
หมายจะรับรองเจ้าพวงมาลา เชิญเจ้าดวงพวงผกา เจ้าจะนั่งอยู่ว่าไร หรือเจ้าไม่เต็มใจไป
เจ้าพวงมาลัยจงพาที เอย (ข. ๓๓)
(บทนี้ตอนท้ายเข้าใจว่าร้องแบบเพลงพวงมาลัย)

เขี้ยวช่อมพุ่มฉัตร

เขี้ยวช่อมพุ่มฉัตร ใบเจ้าผลัดดอกเจ้าผลิ ใครหนอช่างก่อริ มาร้อยมะลิเป็นพวงมาลัย
กีดก้อยร้อยก้านแสนสงสารเจ้าสุดใจ เจ้าเคยสุดที่อยู่บนเหนือกระหม่อม เจ้าอยู่บนจอมจุกไร
เจ้าอย่าไปอยู่ที่ท้ายตลาด เป็นน้องสอาดเขาทำไม เจ้าจงไปอยู่ที่บ้านสนมให้เขาชมเจ้ารำไป (ข. ๑๗)

เจ้าขุนทอง

จะกล่าวถึงเรื่องราว	เจ้าขุนทอง
มีเมียถึงสอง	รักน้องไม่เท่ากัน
ตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย	ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์
รักน้องไม่เท่ากัน	บาปนั้นจะถึงตัว (ข. ๑๕)

เจ้าขุนทอง

เจ้าเอยเจ้าขุนทอง มีเมียสองรักน้องไม่เท่ากัน ตีแม่หลวงด้วยท่อนอ้อย ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์
รักน้องไม่เท่ากัน บาปนั้นจะถึงตัว (ข. ๑๔)
(เข้าใจว่าแม่บทนี้คงจะเขียนผิด ควรเป็นเมียมากกว่า)

เจ้าขุนทอง

มาข้าจะขอกล่าว ถึงเรื่องราวเจ้าขุนทอง มีเมียสองรักไม่เหมือนกัน ตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์ รักไม่เสมอกัน กรรมนั้นจะถึงตัวแม่นา (ข. ๓๔)

เจ้าไกรทอง

เจ้าเอ๋ยเจ้าไกรทอง มีเมียทั้งสอง รักน้องไม่เท่ากัน ตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์ รักไม่เสมอกัน กรรมนั้นจะถึงตัว (ข. ๑๑)
(เจ้าไกรทอง ในบทนี้คงเพี้ยนมาจากเจ้าขุนทอง)

เจ้าขุนทอง

มาข้านี้จะกล่าวยอ ถึงเรื่องราวเจ้าขุนทอง มีเมียเป็นกอง รักก็ไม่เสมอกัน เมียหลวงก็ตั้งร้อย เมียน้อยก็ตั้งพัน รักก็ไม่เสมอกัน บาบนั้นจะถึงตัว (ข. ๙)

เจ้าขุนทอง

โอระเหอมาข้าจะเหถึงเจ้าขุนทองมีเมียอยู่สองคน เจ้ารักเมียไม่เท่ากันเอยสาระพันที่จะปน เจ้ามาตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อยเอย เจ้าตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์ เจ้าซังรักเมียไม่เท่ากันเอย ชาวบ้านเขานินทา จะเอาความเอยไปไว้แห่งในนาเอยงามหน้าแล้วพ่อขุนทองเอย (ข. ๓๑)
(วรรณคดีท่ายคำ ว่า ใน น่าจะเป็น ไต มากกว่า)

ขุนทะเลแม่กลอง

โอระเฮเฮเอย ขุนทะเลแม่กลอง ชายใดมีเมียสอง รักน้องไม่เที่ยงธรรม ตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์ รักลำเอียงไม่เที่ยงธรรม บาบมันจะถึงตัว นะพ่อนา (ข. ๓๓)
(บทนี้ที่ใช้ว่าขุนทะเลแม่กลอง จริง ๆ แล้วน่าจะเป็นเจ้าขุนทอง)

โอระเหโอระหัด

โอระเหโอระหัดโตใหญ่ขึ้นถนัด เปนสารวัดนายบ้าน เลี้ยงเปิด เลี้ยงห่าน เจ้าก็มีเมียสอง เมียน้อยซื่อด้วง เมียหลวงซื่อทอง เจ้ามีเมียสอง รักน้องไม่เสมอกัน ตีเมียหลวงด้วยท่อนอ้อย ตีเมียน้อยด้วยท่อนจันทน์ รักไม่เสมอกัน บาบนั้นจะถึงตัว (ข. ๓๓)

เจ้าทราชมสวาท

เจ้าทราชมสวาทเอ๋ย ใจแม่จะขาดอยู่รอนรอน ใจแม่จะขาดเด็ด ลงวันจะเจ็ดแปดท่อน
ขวัญอ่อนเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ศ.)

เจ้าสุตสวาสดี

เจ้าสุตสวาสดีเอ๋ย ใจแม่จะขาดลงรอน ๆ ขาดเด็ดแปดเจ็ดท่อน นอนเกิดกลางวัน ลูกขึ้นตั้งแต่ไก่ขัน
นอนกลางวันเกิด นะแม่คุณ (ข. ๓๓)

เจ้าทราชมสวาสดี

เจ้าทราชมสวาสดีเอ๋ย ใจแม่จะขาดอยู่รอน ๆ เจ้าอย่าซื่ออ่อน เข้าที่นอนเสียเกิดแม่นา (ข. ๓๒)

เจ้าบุญชู

เจ้าบุญชูเอ๋ย บุญแม้อยู่ ชูคำชูเข้า สิ้นบุญแม่ไปใครจะชูเจ้า ปากเบาแม่คนเดียว (ข. ๓๓)

เจ้าสีชมภู

เจ้าสีชมภูเอ๋ย ห้อยอยู่ที่หน้าต่าง ตกลงไปข้างล่าง กลายเป็นงูลายสอ สวาน้อยเจ้าอยากได้
เก็บเอาไปห้อยคอ กลายเป็นงูลายสอ พันคอเจ้าแม่นา (ข. ๕๒)

เจ้าสีชมภู

เจ้าสีชมภูเอ๋ย เกาะอยู่ที่หน้าต่าง ตกลงข้างล่าง กลายเป็นงูลายสอ สวาน้อยเจ้าอยากได้
เก็บเอาไว้มพันคอ กลายเป็นงูลายสอ พันคอสวาน้อยอุแม่นา (ข. ๓๔)

ผ้าสีชมพู

ผ้าสีชมพูเอ๋ย	ห้อยอยู่ที่หน้าต่าง	หลัดลงมาข้างล่าง
กลายเป็งูลายสอ	สวาน้อยเจ้าอยากได้	เก็บเอาไปห้อยคอ
กลายเป็งูลายสอ	พันคออุแม่นา	(ข. ๑๑)

(ในต้นฉบับตัวเขียนเลขที่ ๑๐ ต่างจากบทนี้เล็กน้อยคือ วรรคที่ ๓ ใช้ว่า “หลัดลงมาข้างล่าง” เข้าใจว่า
จริง ๆ แล้วทั้ง ๒ บทนี้ควรเป็น “พลัดลงมาข้างล่าง” มากกว่า)

สีชมภู

สีชมภูเอ๋ย ห้อยอยู่ที่หน้าต่าง ตกลงมาข้างล่าง กลายเป็นงูลายสอ หนูน้อยพี่มักได้ เก็บเอาไปห้อยคอ กลายเป็นงูลายสอมาพันคออุแม่เนา (ข. ๙)

เจ้าพวงมาลี

เจ้าพวงมาลีเอ๋ย เจ้าอย่าโลภไปเลยที่ว่าพี่ไม่รัก ยามร้อนจะให้นอนบนดัก สายทองน้องรักใจพี่แทบจะขาดเอ๋ย (ข. ๒๙)

เจ้าพวงมาลัย

เจ้าพวงมาลัยเอ๋ย เอเหลยไปก็ลอยมานานแล้ว ไม่ได้เห็นหน้า เจ้าพวงมาลาเจ้าพวงมาลัยเอ๋ย (ข. ๒๙)

เจ้าพวงมะโหด

เจ้าพวงมะโหดเอ๋ย ใส่แหวนมรกตแล้วก็ผิดหน้า ดอกไม้ห้อยหู สีชมภูห้อยป่า น้ำอบตบหน้า เมื่อเวลาเย็นเอ๋ย (ข. ๔๘)

เจ้าพวงมะโหด

เจ้าพวงมะโหดเอ๋ย ปลุกต้นกรตไฉ่ที่หน้าท่า หมั่นรดน้ำวันละสามเวลา หอมดอกจำปา เมื่อเวลาเย็นเอ๋ย (ข. ๓๓)

เจ้าทองเขียว

เจ้าเอ๋ยเจ้าทองเขียว แม่จะใส่ถุงตาเดียวชวนไว้ มิให้อ้ายหนูน้อย มันพลอยกัดได้ สายสุดใจอุแม่เนา (ข. ๑๑)

เจ้าน้านกฐิก

เจ้าน้านกฐิก จมูกเจ้าข้างแขเอ๋ย ทำร้องทำแวง กระรูงกระรัง แม่เอ็งไปตลาด เจ้าอย่าอาจชิงชัง อย่าร้องไห้ให้มันดัง พ่อนี้ก็วังเวงใจ เอ๋ย (ข. ๑๑)

สายสมร

เจ้านอนเสียเถิดนะแม่นอนสายสมรเจ้าอย่าอ่อนนะลูกยา เจ้าอย่าร้องให้ไปเลยนาเออ
มารดาจะแกว่งไกว นอนเสียเถิดนะแม่คุณเจ้าเนื้ออุ่นของมารดา
เจ้านอนหลับตื่นขึ้นมามารดาจะให้เจ้ากินนม (ข. ๓๑)

เจ็กจิ้นใหม่

เจ็กจิ้นใหม่ ขายถ้วยขายชาม ทำหนวดรุ่มร่าม ถ้วยชามแตกหมด (ค.)

จันทรเจ้า

จันทรเจ้าเอย	ขอข้าวขอแกง	ขอแหวนทองแดง
ผูกมือน้องข้า	ขอช้างขอม้า	ใ้ให้น้องข้าขี่
ขอเก้าอี้	ใ้ให้น้องข้านั่ง	ขอยายชั่ง
เลี้ยงน้องข้าเถิด	ขอยายเกิด	เลี้ยงตัวข้าเอง (ค.)

พระจันทรเจ้าชา

พระจันทรเจ้าชา	ดิฉันขอถามข่าว	พระจันทรโศกเศร้า
ดิฉันเป็นทุกข์	พระจันทรเป็นสุข	ดิฉันสบาย
พระจันทรเดือนหงาย	ดิฉันเที่ยวเล่น	เดือนมืดไม่เห็น
ดิฉันนอนเสีย (ค.)		

จำปีลอยไป

จำปีลอยไป พวงมาลัยลอยวน ลอยมาทางนี้ มารับเอาพี่ไปด้วยคน (ข. ๑๑)

จำปา

จำเอ๋ยจำปา ลอยลงมาแต่เมืองเหนือ ลอยลงมาทั้งต้น ไค่นลงมาทั้งเครือ ลอยมาแต่เมืองเหนือ
เขาเรียกว่าดอกถวายเพชร เอื้อมือเข้าไปต้อง เจ้าของเจ้าร้องอย่าเพื่อเด็ด โอ้อวดดอกถวายเพชร
เด็ดเสียแล้ว อุเม่นา (ข. ๙)

จำปา

จำเอยจำปา
ลอยมาทั้งต้น
ลอยมาจากเมืองเหนือ
เอื้อมมือว่าจะต้อง
เขาเรียกว่าดอกถวายเป็น

ลอยมาแต่เมืองเหนือ
โค่นลงมาทั้งเครือ
เขาเรียกว่าดอกถวายเป็น
นางร้องว่าจะเด็ด
เด็ดเสียแล้วหนาแม่น้ำ (ข. ๓๐)

จำปา

จำเอยจำปา
โค่นลงมาทั้งเครือ
เอื้อมมือจะไปต้อง
เด็ดเอาไปฝากคุณแม่

เจ้าลอยมาจากเมืองเหนือ
ลอยลงมาจากเมืองเหนือ
นางน้องก็ร้องว่าอย่าพ่อเด็ด
(ข. ๑๑)

เจ้าลอยมาทั้งต้น
เขาเรียกว่าดอกถวายเป็น
เขาเรียกว่าดอกถวายเป็น

จำปา

จำเอยจำปาเทศ ลอยมาจากเมืองเหนือ ลอยมาทั้งต้นทั้งเครือ ลอยมาทางเหนือเรียกว่าดอกไม้ถวายเป็น
เอื้อมมือว่าจะต้อง เจ้าของร้องว่าอย่าเด็ด ดอกไม้ถวายเป็น เขาดัดเสียแล้ว แม่คุณเอย (ข. ๔๘)

หอยกะพง

เจ้าหอยกะพงเอย
เขาดัมตัวเจ้า
ตกลงในกระทะ

ตกลงในกระทะ
หน้าเว้าหน้าหะ
รับรู้ระของน้อง เอย (ศ.)

หอยจุบแจง

หอยจุบแจงเอย น้ำแห้งอยู่ในกระทะ สงสารก็แต่เจ้า ก็จะไม่ว่าหน้าหะ ขั้วแห้งในกระทะ
เจ้าจุบแจงเอย (ข. ๒๙)

เจ้าหอยอิรม

เจ้าหอยอิรมเอย เขามเจ้าใส่กะทะ นำสงสารตัวเจ้า ดูกันไว้ว่าหน้าหะ งามเจ้าใส่กะทะ
สงสารเจ้าหอยอิรม เอย (ข. ๓๓)

หอยกะปุก

เจ้าหอยกะปุกเอ๋ย
เขารักเจ้านัก
จิ้มลิ้มปั้นเล่น

ไว้จุกกะปั้นเล่น
เขาจะชักแสกรแขวน
ให้พี่เหงานเปล่า เอ๋ย (ค.)

หอยกระปุก

เจ้าหอยกระปุกเอ๋ย ปุกลูกกะปั้นเล่น ยังไม่ทันจะเห็นใจ มาชักกระไดของพี่นี้เหงาน
ปุกลูกกะปั้นเล่นตัวพี่ก็เหงานเปล่าเอ๋ย (ข. ๑๔)

หอยกระปุก

เจ้าหอยกระปุกเอ๋ย ไรจุกเจ้าปั้นเล่น แม่รักเจ้านัก แม่จะชักสาแหกรแขวน ไรจุกปั้นเล่น
ไม่ได้ก็เหงานเปล่าเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าหอยกระปุก

เจ้าหอยกระปุกเอ๋ย เกล้าจุกไว้ปั้นเล่น รักกันไม่ทันไร ต้องชักบรรไดขึ้นแขวน จิ้มลิ้มยืมปั้น
คูน่าแสนสวาสดีเอ๋ย (ข. ๓๓)

เจ้ากุ่มฝอย

เจ้ากุ่มฝอยเอ๋ย กองละร้อยยี่สิบ พวกซีเมาะจะทำแกล้มเหล้า กินดิบ ๆ กองละร้อยยี่สิบ
สงสารเจ้ากุ่มฝอยเอ๋ย (ข. ๓๓)

กุ่มฝอย

กุ่มฝอยเอ๋ย กองละร้อยยี่สิบ พวกซีเมาะมาซื้อไปแถมเหล้า กินดิบ ๆ
ทำดาปริบ ๆ ข้าเจ้ากุ่มฝอยเอ๋ย (ข. ๒๙)

เจ้าปลาเทโพ

เจ้าปลาเทโพเอ๋ย คาบหางวางโล่ ไปถึงวัดโพทันใด เจ้าปลาตุกร่องถาม ว่าเจ้าโถมงามจะไปข้างไหน
เจ้าปลาชิวชางอวด บอกว่าจะไปสวดมหาไชย เจ้าเบี้ยวอยู่ในรูบอกว่าจะไปดูด้วยได้ไหม เจ้าปลาแปบว่า
ไปก็ไปไม่เป็นไรดอก (ข. ๒๙)

เจ้าหอยขม

เจ้าหอยขมเอ๋ย เขางมมาแต่ปากท่อ ฉันรักแท้ ๆ จะให้พ่อแม่ไปขอ
รักตัวกลัวคุณพ่อท่านมิให้มาเลย (ข. ๒๙)

จระเข้

จระเข้เหรา กินปลาปากข้างโน้น กินคนปากข้างนี้ เว้นแต่พี่ได้เสียสักคน (ข. ๒๘)

เจ้าเนระแนเอ๋ย

เจ้าเนระแนเอ๋ย เจ้านอนแต่แคร่ประดับมุก เจ้านอนตื่นสาย เจ้าจะให้ใครปลูก ประดับมุขข้างรำ
เจ้าก็ร้างามเอ๋ย (ข. ๑๔)
(เข้าใจว่าบทนี้เป็นบทร้องจับระบำ)

จักรจี

จักรจีจักรเจ้า หญิงออกบนเขา จักเจ้าขึ้นไผ่
สองมือเขารัด จักจีดขี่ไหล (ค.)

จักกะจี

จักกะจีจักกะเจ้า หญิงออกบนเขา จักกะเจ้าขึ้นไผ่ สองมือเขารัด จักกะจีดขี่ไหล (ข. ๑๖)

จวบแจง

จวบแจงเอ๋ย	แม่ยายร้องเรียก	มาคดข้าวเปียก
ให้แม่ยายกิน	แกมทอดกฐิน	ปัดรินปัดยุ้ง
นกกระทุงตายหน้า	ข้างวงข้างงา	ออกมาให้สิ้น
เจ้ากฐินทองเอ๋ย (ค.)		

(ฉบับของสุเวทย์ วรรณคดี & ใช้ว่า “แกทอดกฐิน”)

จิงโจ้

จิงโจ้เอ๋ย	มาไล่สำเภ	หมาไนไล่เห่า
จิงโจ้ตกน้ำ	หมาไนไล่ซ้ำ	จิงโจ้ดำหนี
ได้กล้วยสองหวี	ทำขวัญจิงโจ้	ให้อั่ว ให้อั่ว (ค.)

จิงโจ้

จิงโจ้เอ๋ย มาไล่เปลือกไข่ สำเภามาใหม่ ขายด้วยขายขาม อ้ายเจ๊กชุมขาม
ถ้วยขามแตกหมด (ข. ๑๑)

จิงโจ้

จิงโจ้เอ๋ย มาไล่สำเภ หมาไล่เห่าจิงโจ้โดดน้ำ หมาไล่ซ้ำ จิงโจ้ดำหนี ได้กล้วยสองหวีทำขวัญจิงโจ้
ไอ้ระเฐลูกนอนเปลแล้วก็ไปเก็บผัก กระโดดข้ามคลอง กระดองขาหัก ไอ้ระเฐไอ้ระเฐมันก็หัก แล้วเอ๋ย (ข. ๓๑)

จิงโจ้

จิงโจ้เอ๋ย มาไล่ซาไก่ สำเภามาใหม่ ขายด้วยขายขาม ลูกสาวโครางม แลกขามเกิดเนื้อ (ข. ๒๘)

จิงโจ้

จิงเอ๋ยจิงโจ้ พอเดือนเผลเจ้าก็ลงเล่นน้ำไหล อ้ายลูกคลื่นมันก็ซัด อ้ายลมมันก็พัดก็หนาวใจ
มันแสนจะระเหี่ย เพราะไม่มีเมียสาว ๆ ใช้ จิงโจ้จึงได้นั่งเหงาอยู่คนเดียว (ข. ๓๑)

จำจิมะนมมะนัด

จำจิมะนมมะนัด ไม่ไหนลัด เอลิงขึ้นห่ม ไม่ไหนลัม สามสิบสามแสน ตักกะแตนเล่นเข้าหูช้างหูก้า
ไปเที่ยวหากิน ถึงเมืองพระอินทร์ พระอินทร์ไถนา อีกาส่งข้าว อีเฝ้าเฝ้าเรือน อีเหมือนตกระได
อีไทยลอดล่อง อีทองขี้ปูด (ข. ๓๔)

จำจิมะโนทะนัด

จำจ้อเอ๋ย จำจิมะโนทะนัด ไม่ไหนลัด เอลิงขึ้นห่ม ไม่ไหนลัม สามสิบสามแสน ตกกระแตน
เล่นเข้าหูม้า นกกระสาตั้งหม้อ นกกระพ้อผ่าตบ นกยูงนกยาง ไปเที่ยวหากิน ถึงเมืองพระอินทร์
พระอินทร์ไถนา ถึงบ้านพ่อตา พ่อตาตาเข้า ถึงบ้านยายเฝ้า ยายเฝ้าเฝ้าเรือน ถึงบ้านยายเหมือน

ยายเหมือนตกระได ถึงบ้านยายใจ ยายใจหนูนิด (ข.๑๑)

(บทนี้เหมือนกับต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ ต่างกันแต่ชื่อ บทที่ ๑๐ ใช้ จำจิ้มโนทะทัต และ วรรค “พ่อตา
ดำเข้า” ฉบับที่ ๑๐ ใช้ว่า “พ่อตาดำเข้า” เห็นได้ว่า สะกดผิดกันเล็กน้อย จริง ๆ แล้วเป็นบทเดียวกัน)

จำจิ้มไม้ดัดไม้โน

จำจิ้มไม้ดัดไม้โน ไม้โนหนัก เอาลิงขึ้นห่ม ไม้โนล้ม สามสิบสามแสน นกยูงนกยางไปเที่ยวหากิน
ถึงเมืองพระอินทร์ ๆ โกลา อีกาตวงเข้า อีเฝ้าเฝ้าเรือน อีเหมือนตกระได แต่งไทยลอล่อง
อีทองกินชิม (ข.๔๗)

จำจิ้มมะเขือเน่า

จำจ้อย จำจิ้มมะเขือเน่า ช้างเข้ากอไผ่ ช้างเล็กช้างใหญ่ ช้างเพชรช้างพี ช้างเดือนสิบสี่ ดอกไม้พญาบาล
เจ้าผัวแต่งงาน นางเมียเล่นขู้ ปักกะตุมึงพันกัน มีไม้สองอัน เทวดาเทศเฮีย ได้เมี่ยงที่ไหนดอม พี่พรมเขาให้
ปักขี้ไก่อม้ายัด ๆ พักพังผืดมายาว ๆ พักขี้ลาวมาสองก้อน พักขี้มอมญ่มาก่อนเดียว พักขี้ยายเขียว มันมา
เหนียวสุดใจ (ข.๑๑)

จำจี้จำจวด

จำจี้จำจวด เอาลูกไปบวช ถึงวัดถึงวา
ครั้นสึกออกมา สัพพะลุ่นจุ่นจู้ (ค.)

จำจี้จำจวด

จำจี้จำจวด เอาลูกไปบวชอยู่วัดอยู่วา ครั้นสึกออกมาสีจำปาห้อยไหล่ (ข.๒๙)

จำจิ้มมะเขือเปราะ

จำจิ้มมะเขือเปราะ	กระเทาะหน้าแว่น	พายเรือแอ่นแอ่น
กระทั้งตันกุ่ม	เห็นเด็กหนุ่มหนุ่ม	ดีเนื้อดีใจ
ขอด้วยขอไหม	เย็บผ้ายายชี	เขาให้กาลิ
เขาดีไหมงครุ่ม	ขยุ่มหน้ากลอง	นางสายบัวทอง
อาบนํ้าท่าไหน	อาบนํ้าท่าวัด	เอาแบ่งไหนผัด
เอากระจกไหนส่อง	เยียมเยียมมองมอง	นกขุนทองร้องน้อ (ค.)

(ฉบับของ สุเวทย์ วรรคที่ ๔ ใช้ว่า “กระทั้งตันกุ่ม”)

จำจ๊ะเขือเปราะ

จำจ๊ะเขือเปราะ	กะเทาะหน้าแว่น
พายเรือแอ่น ๆ	กระทั้งตันกุ่ม
สาว ๆ หนู่ม ๆ	อาบนํ้าท่าไหน
อาบนํ้าท่าวัด	เอาแบงที่ไหนผัด
เอากะจกที่ไหนสอง	เยี่ยม ๆ มอง ๆ
ขนมทองร้องเนื้อ	(ข. ๓๐)

จำจิดอกเข็ม

จำจิดอกเข็ม	มาเล็ดดอกหมาก	เป็นครกเป็นสาก
ให้แม่ยายตำข้าว	เป็นน้ำเต้า	ให้แม่ยายเลี้ยงชด
เป็นชะมด	ให้แม่ยายฝนทา	เป็นดอกจำปา
ให้แม่ยายเด็ดทัด	เป็นไม้กลัด	ให้แม่ยายเสียมผม
เป็นอ้ายพรหม	เขาชกหัวใช้	เป็นอ้ายไหม
เขาขายหัวกิน	เป็นอ้ายอิน	เขากินหัวเสีย (ศ.)

จำจี้เม็ดขนุน

จำจี้เม็ดขนุน	ผู้ใดมีบุญ	ได้กินสำหรับ
ผู้ใดสัปปลับ	กินรางหมาเน่า	ซ่มมะลิ้น
ซ่มมะแป้น	มะปรางออกดอก	มะกอกออกฝัก
ผิวไม่รัก	จะโทษเอาใคร (ศ.)	

จำจี้เม็ดขนุน

จำจี้เอ๋ยจำจี้เม็ดขนุน ใครมีบุญได้กินสำหรับ ใครผลุบผลับได้กินของเน่า ส้มมะลิ้ม ส้มมะแป้น
มะขามออกดอก มะกอกออกฝัก ผิวไม่รักจะโทษเอาใคร โทษเอานางละม่อมเอ๋ย
ร้อยดอกไม้ใส่กระจาดที่ว่ากันไว้ แม่สวนลำดวน แม่สวนลำไย แม่สวนมะไฟเอ๋ยเอ๋ย (ข. ๓๒)

จำจี้เม็ดขนุน

จำจี้เอ๋ย จำจี้เม็ดขนุน คนไหนมีบุญ ได้กินสำหรับ คนไหนผลุบผลับ ได้กินหมาเน่า ส้มมะลิ้ม
ส้มมะแป้น จำปาออกดอก มะกอกออกฝัก ผิวไม่รัก จะโทษเอาใคร โทษเอานางแป้นแล่นลิก เข้าได้ตีกแซก

ได้ถ้วยได้โถ ได้โอปากแตก ได้สาแหรกกันทะเล ได้ครุปากบิน ฝ่าละมีเล่นกล ตะหวักสวดมนต์
กระบวยรับศีล หม้อเข้ามีตีน ก็เดินไปได้ (ข. ๑๑)

จ้ำจี้คอกแค

จ้ำจี้คอกแค ยอกแยกปลาไหล ให้จี้ตรงไหน จะไซตรงนี้ (ค.)

จ้ำจี้ปลาไหล

จ้ำจี้ปลาไหล ไซลงตรงไหน ไซลงตรงนี้ จักกระจี้หรือไม ไซลง ๆ (ข. ๒๙)

จ้ำจี้ใบโพ

จ้ำจี้ใบโพ โสนใบไผ่ จะเข้ขึ้นไซ
แมงดาขึ้นฟัก อ้ายเหี่ยวขาหัก ยักขึ้นยักลง (ค.)

จ้ำจี้มะเขือพวง

จ้ำจี้มะเขือพวง เห็นชาวบางหลวง มาทอดก้ามกุ้ง
ก้ามกุ้งเอย มาร้องแวง มาสอยดอกแค มาแห่ยู่รูป
อีหนูคายแบ่ง อีแรงตกใจ บินไปเผียบผยาบ
จระเข้ลากหาง นกยางบินปรือ (ค.)

จ้ำจี้มะเขือพวง

จ้ำจี้เอย จ้ำจี้มะเขือพวง ชาววัดหลวง มาฟ้อกึ่งก่า กึ่งก่าเอย มาร้องแวง สอยดอกแค มาแห่ยู่รูป
อ้ายหนูกินแบ่ง อีแรงกินควาย ย้ายเอียยาย ตักน้ำใส่อ่าง จระเข้เล่นหาง นกยางบินปรือ (ข. ๑๑)

เจ๊ก

เจ๊กเอ้ยเจ๊ก มาดูเด็กนั่งหลับ
จับตัวใส่ตะกร้า ปิดฝาปูบับ (ค.)

จับปุดำ

จับปุดำ ขยำปูนา จับปูม้า ปาปูทะเล (ศ.)

เจ้าพระยาหงส์

เจ้าพระยาหงส์เอ๋ย ปีก่อนร่อนลง เข้าในดงลำดวน ทำบุญสิ่งใดหนอ จะได้ร่วมหอกับแม่สีนวล
ต้อยตะเลงเตงข้า เจ้าพระยาหงส์เอ๋ย (ข. ๑๖)

เจ้าพระยาหงษ์

เจ้าพระยาหงษ์เอ๋ย ปีก่อนร่อนลง เข้าในดงลำดวน (ข. ๑๖)

เจ้าพระยาหงษ์ทอง

เจ้าพระยาหงษ์ทอง บินลอยล่องในนันทิ เจอะเจ้าแก้วกิริ ลงเล่นน้ำในลำธาร มีสุนทรพรประโลม
ขอเชิญโฉมยุพาพาล ไปชมถ้ำสุรกาญจน์ ยังวิมานฉิมพลี (ข. ๔๗)

เจ้าพระยาหงษ์

โอเจ้าพระยาหงษ์ทองเอ๋ย บินลอยล่องไปตามนันทิ เจ้าบินลงไปสู่สระศรีเอ๋ย เจ้ากิริที่เกี่ยวหาปลา
ตื่นเจ้าเย็บสรวายเอ๋ยปากก็ใช้หาปลา กินอิ่มแล้วบินมาจับต้นว่าโพทอง ยังมีนายพรานเนื้อเอ๋ย
ถือปืนจืดจ้องถึงต้นโพทอง เจ้าพรานก็ลองยิงเอ๋ย (ข. ๓๑)
(บทนี้ตอนท้ายซ้ำกับเพลงกาเหว่า)

เจ้าพระยาหงษ์

โอระเหโอระข้า เจ้าพระยาหงษ์เอ๋ย ปีก่อนร่อนลงเข้าในดงอะไร เจ้าจะลงเดินดินหรือจะบินไป
ทราชมไวของแม่จะนอน (ข. ๒๙)

เจ้าอุยฉาย

เจ้าอุยฉายเอ๋ย กระเดียดกระหายกระหัดเอยรัต มือหนึ่งก็เด็ดใบบอน มือหนึ่งก็ช้อนปลากัด
ช่างทอนช่างรัดเอาจนสนัดใจเอ๋ย (ข. ๒๙)

เจ้าชู้ชาย

เจ้าชู้ชายเอ๋ย จะไปไหนหนอย เจ้าก็ลอยชาย กระเดียดกระหายทะเลลึก ได้พี่ไปไว้เป็นเพื่อน
น้องจะต้องเตือนให้นั่งตัก แสนวิตกเหมือนอกจะหัก เพราะด้วยความรัก เจ้าชู้ชายเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าชู้ชาย

เจ้าชู้ชายเอ๋ย จะไปไหนนิต เจ้าก็กรีดกราย นุ่งผ้าลายกระหัดรัด พวกหนุ่ม ๆ น้อย ๆ พากันมาคอยสกัด
จะกอดจะรัด ไม่ถนัดใจเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าดอกขนุน

เจ้าดอกเอ๋ยเจ้าดอกขนุน ถ้าใครมีบุญ มันก็หนุนลอยมาเอ๋ย (ข. ๙)

เจ้าดอกสาเก

เจ้าดอกเอ๋ยเจ้าดอกสาเก ถ้ามันยังไม่สมคะเน ก็ควรต้องเร่กลับเอ๋ย (ข. ๙)
(บทเจ้าดอกขนุน และเจ้าดอกสาเก เข้าใจว่าเป็นสร้อยร้องรับในการเล่นเพลงพื้นเมือง)

เจ้าพระยาლობ

เจ้าพระยาლობเอ๋ย ขอเชิญเสด็จลงมา กินเหล้ากินยา ให้สำราญใจ ช้านักจะเปลืองเทียน
เวียนนักรจะต้องเปลืองได้ มาเร็ว ๆ ไหว ๆ มาเดินรำ ให้เขาดู (ข. ๑๑)
(ในต้นฉบับตัวเขียนบทที่ ๑๐ วรรคที่ ๕ และ ๖ ต่างออกไปเล็กน้อยเป็น “ช้านักก็จะเปลืองเทียน เวียนนักร
ก็จะเปลืองได้”)

แจวเรือ

แจวเรือออก ๆ ทำไม่ไม่จอดหน้าท่า จันจอดไม่ได้เพราะจันอายุหัวล้าน (ข. ๓๑)

เจ็บเจ็บ

เจ็บเจ็บ	กินข้าวไม่เปิบ	กินปลาเปล่าเปล่า
พ่อแม่เขาวัว	ทำตาขาวขาว	(ศ.)

เจ็บ ๆ

เจ็บ ๆ กินข้าวไม่เปิบ กินปลาเปล่า ๆ พ่อแม่เขารว่า ทำตาขาว ๆ (ข. ๓๔)

จะป๋อย

จะป๋อยแม่นางป๋อยเอย ใครใช้ใครสอย ให้ไปซื้อสับปะรด ปอกเปลือกเสียนั้น นั่งกินเสียหมด (ค.)

จะป๋อย

จะป๋อยแม่นางป๋อยเอย ใครใช้ใครสอย
ไปซื้อหอยสามเพ็ง อ้ายเจ็กมันมาก
มันจะลากเข้าแก่ง (ค.)

ชิงช้า

ชิงช้าเอย ศาลาห้าน้อง ลูกควายเจ็บท้อง ออกลูกเป็นพันธ์ อ้ายแก้วลักให้ โฮอิ้ว โฮอิ้ว (ข. ๑๐)

ทำนาที่ไหน

ทำนาที่ไหนเอย ทำนาหนองปล้อง ควายเจ็บท้อง ออกลูกเป็นพันธ์ ขนมหอดมัน สามอันสิบเบี้ย
จะซื้อควายเตี้ย มาฉลองตันโพธิ์ เด็กแก้วลักโอ ตาโพลเห็น ตาเถรเรือลอย นุ่งผ้าชายห้อย สาวน้อยหน้ากก
กะทกหน้าแว่น พายเรือแฉ่น ๆ มาข้างต้นกุ่ม เจ้าเด็กหนุ่ม ๆ อาบน้ำท่าไหน อาบน้ำท่าวัด เอาแบ่งที่ไหนผัด
เอากะจกที่ไหนส่อง ด้อม ๆ มอง ๆ อยู่ล็กน้องช้า นื้อ (ข. ๑๑)
(ต้นฉบับตัวเขียน บทที่ ๑๐ วรรคที่ ๓ ใช้ว่า “ควายเมื่อจะมีท้อง”)

ทำนาหนองปล้อง

ชิงช้าเอย ทำนาหนองไหน จะทำนาหนองปล้อง แม่ควายเจ็บท้อง ออกลูกเป็นพันธ์
ข้าวเหนียวสามปั้น ทำขวัญแม่หม่อ วันพระวันเจ้า จะชนข้าวขึ้นยั้ง เก็บผักนึ่งมาใส่เรือม่วง เก็บมะเขือพวง
มาใส่เรื่อน้อย ลูกร้องจ้อย ๆ ซื้อตลับให้ลูกเล่น ลูกไม่เล่นแต่เหนื่อย ๆ (ข. ๓๓)

ไหนชิงช้า

ไหนชิงช้า ทำนาหนองไหน ทำนาหนองปล้อง อีนวนเจ็บท้อง ออกลูกเป็นพันธ์ ขนมหอดมัน

สองอันต่อเบ๊ย ไปซื้อไก่เตี้ย ที่ท่าตันโพ อ้ายแก้วลักไอ อ้ายโปลักควาย ไปลักหน่อไม้ เขาจับตัวได้
เขาใช้ชุดดิน (ข. ๒๙)

โยช้า

โยช้าเอย ทำนาหนองไหน ทำนาหนองปล้อง ควายมีท้อง ออกลูกเป็นพันธุ์ ข้าวเหนียวสองปั่น
ทำขวัญแม่หม่อ แม่หม่อเอย เชิญพระเชิญเจ้า คั่วข้าวเม่า มาใส่เรือหลวง เก็บผักขวง มาใส่เรื่อน้อย
เรือจ้อยจ้อยจืดจืด ทอหูกบับบับ ไปซื้อตลับ มาให้ลูกเล่น ลูกไม่เล่น เดินหยอยหยอยไฟไหม้ฝอย ลูกขึ้นหลังคา
แมวกินปลา หมากัดกะโพงกัน (ศ.)

โยช้า

โยเอยโยช้า	ทำนาหนองปล้อง	แม่ควายมีท้อง
ออกลูกเป็นพันธุ์	ขนมทอดมัน	สองอันสิบเบ๊ย
ไปซื้อไก่เตี้ย	มาถวายเป็นโพธิ์	ขโมยลักโค
กับโธท่านไป	เขาจับตัวได้	ที่หัวเมืองคูคั
หน้าแข้งเป็นผี	จุมูกเป็นไฟ	เขาเขียนด้วยไม้
กลัวฤาไม่กลัว	ไม้ขมับขมับหัว	กลัวแล้วกลัวแล้ว (ศ.)

ชักใบ

ชักเอ๋ยชักใบขึ้นใส่รอกเอย จะเล่นออกตามคองคา เรือเล่นเหิน ไปมาเอยตามชายทะเลลอยล่อง
ถูกลูกคลื่นซัดน้ำเป็นฟอง ก็ล่องไปตามชายลม ไปถูกพายุพัดจัดเอย เรือก็ซัดพัดไปมา ลมพะพายพัดมาเอย
เรือก็เลือนถลาลอยไป (ข. ๓๑)

ชมมัจฉา

พระเสด็จชมมัจฉามาตามทาง ที่กลางมหาชลาลัย ฉนากฉลามตามกันครรล้วย วานใหญ่โลมาปลาอินทรี
ชลไลแลเห็นแผ่นดิน ตามขุ่มหิน ล้วนหอยกระจี่ ชีมักคักใจหลวนถ้วนสิ่งมี ในวารีมักพันจะคณนา
หอยแครงหอยครงต่าง ๆ กัน หอยสมีหอยสมันน่าหรรษา หอยอ้ายนี้หอยอ้ายนั้นไม่พรรณา
รีบเร่งนาวาถึงท่าพลัน (ข. ๓๓)

ข้าเจ้าหงส์

ข้าเจ้าหงส์เอย	ปีกเจ้าอ่อนร่อนลง	เข้าในดงชุมแสง
พี่ไม่ทุกข์พี่ไม่ยาก	พี่ไม่จากหนูแดง	(ศ.)

หงษ์ปีกอ่อน

ข้าเจ้าหงษ์เอย ปีกเจ้าอ่อนร่อนลง เข้าในดงดำลึง ถึงมึงจะตีกูเสียให้ตาย มึงก็ไม่ได้เงินสสิ่ง
ด้อยตริงตึงข้า เจ้าพระยาหงษ์ทองน้องเอย (ข. ๑๑)

ข้าเจ้าหงษ์

ข้าเจ้าหงษ์เอย ปีกอ่อนร่อนลงเข้าในดงลำไย มาเถิดมาน้อง น้องจะข้าอยู่ทำไม (ข. ๒๙)

เจ้าหงษ์

ข้าเจ้าหงษ์เอย ปีกเจ้าหักเขมแลกกลง ร่อนเข้าในดงอุตพิษ มั่นคั่นเนื้อเสียเหลือทน ยิ่งกว่าคนที่เป็นหิด
ชะด้อยตะเรงเตงข้า เจ้าพระยาหงษ์เอย (ข. ๒๙)

ข้าเจ้าหงษ์

ข้าเจ้าหงษ์เอย ปีกอ่อนร่อนลง เข้าในดงฝรั่ง เปนบุญพี่กับน้อง จึงได้ปกป้องครองกัน (ข. ๓๓)

ช้างชัก

ข้า ๆ เจ้าช้างชักเอย ช้างน้อยสอยศักดิ์ กระชากกระชักเอาไปไผ่ ทำบุญด้วยสิ่งใดหนอ
จะได้ร่วมหอกกับแม่หนูไปล่โตงเตงโตงข้า เจ้าพระยาช้างเอย (ข. ๓๒)

ช้างชัก

ช้างชักเอย เอาจวงเข้ามาหัก มาหักเอาไปขนุน ทำบุญอะไรนี้หนอ จะได้ร่วมหอกกับแม่เนื้ออุ่น
ชักหน้าฉนวนเอย ชักให้เสมอกันเอย (ข. ๑๑)

ช้างเอ๋ยช้าง

ช้างเอ๋ยช้าง	ตัดเต่าร้าง	ช้างกินใบไผ่
วัวกินหญ้า	ม้ากินสลดไผ่	เจ้าสังข์ศิลป์ชัย
ทาสขึ้นเหลืองอ่อน	บุหรี่ป้าหรั้น	นางจันทร์ตะระมะ
นางสิ้นหน้าแกะ	ใจจะกะใจถึง	(ค.)

เชิญพ่อนุญคง

เชิญเอ๋ยเชิญลงเชิญพ่อนุญคง มาลงโรงเอ๋ย (ศ.)

เชิญพระองค์สี่ทิศ

เชิญเอ๋ยเชิญลง	เชิญพระองค์สี่ทิศ	องค์ไหนศักดิ์สิทธิ์
เชิญเทวฤทธิ์ลงมา	เข้าสู่ห้องข้า	เจ้าตาตำเอ๋ย (ศ.)

เชิญเอ๋ยเชิญลง

เชิญเอ๋ยเชิญลง	เชิญพระองค์เขาเขียว	ชี้ข้างงาเดียว
มาลงห้องข้าตาตำ	ตาเอ๋ยตาตำ	คำวันนี้นะแม่นา (ข. ๑๑)

(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ วรรคที่ ๓ ใช้ว่า “ชี้” จริง ๆ แล้วน่าจะเป็นชี้มากกว่า)

ข้า ๆ พริง

ข้า ๆ พริง กะท่อมพริง อีเหน่ชีควาย กระต่ายชีลิง (ข. ๑๑)

ซ่อม่วง

ซ่อมเอ๋ยซ่อม่วง	พบนางนมพวง
ตักน้ำไปรดแต่ง	ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย
ตกลงมาให้แรง ๆ	เย็นทั้งรากแต่ง เย็นนวลอุแม่นา (ข. ๑๕)

ซ่อมลับ

ซ่อมเอ๋ยซ่อมลับ	พบนางงามขับ
จะตักน้ำไปรดพลู	ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย
ตกลงมาชุ่ม ๆ	เย็นทั้งรากพลู เย็นนวลอุแม่นา (ข. ๑๕)

ข้าแม่อีโปง

ข้าแม่อีโปงเอ๋ย	เขาโพงน้ำเขานา
ควยเบ็ดได้	ว่าจะไปล่อปลา
นอนเสียหนาแม่คุณ (ข. ๓๐)	

ข้าแม่อีปลูก

ข้าแม่อีปลูกเอ๋ย
ปลาตะเพียนเนื้ออ่อน

เจ้าปลูกผัวไปคัดซ่อน
จะเข้าซ่อนหนาแม่นา (ข. ๓๐)

ชักล้าว

ชักล้าวเอ๋ย	มะนาวโตงเตง	ขุนนางมาเอง
ว่าจะเล่นชักล้าว	มือใครยาว	สาวได้สาวเอา
มือใครสั้น	เอาเถาวัลย์ต่อเข้า	(ค.)

ชักเข้า

ชักเอ๋ยชักเข้า มะนาวโตงเตง ขุนนางมาเอง ก็จะมาเล่นชักเข้า มือใครยาวสาวได้ก็สาวเอา
มือใครสั้นใช้เถาวัลย์ต่อเอา (ข. ๓๑)

ซุ่มมรดี

ซุ่มมรดี ระวังต้องดี จะต้องปาเตะ (ค.)

ซั้ม ๆ

ซั้ม ๆ ซั้มเล่าแก่ ซั้มเล่าแก่มาแก่เล่าไก่ ซั้มเล่าไก่ มาไก่เล่าก้อย ญูเป็นนายร้อย
มีกระดูกสันหลัง (ข. ๑๖)

เดิม

เดิม ๆ ประทัด ๒ ดอก ทำไมไม่บอกเสียแต่เดิม น้ำอ้อยไม่หวาน เอาน้ำตาลเข้ามาเดิม (ข. ๒๘)

ดอกรัก

ดอกเอ๋ยดอกรัก	พี่ปลูกไว้ที่ปากตรอก
ใครเดินเข้าเดินออก	มาเด็ดดอกรักของพี่เสีย
ดอกรักล้นหม	พี่ปลูกไว้ชมต่างเมีย
ใครมาเด็ดดอกรักของพี่เสีย	มายอมเป็นเมียพี่เถิดรา (ข. ๓๐)

ดอกจำปา

ดอกเอ๋ยดอกจำปา พุ่มพวงดวงชีวาของพี่เอ๋ย สีเหลืองจรัสประไพสร เวลาต้องการขึ้นพานลอย
ประโยชน์ไม่น้อยโดยจำนง ยอดจำปัสีขาวสะอาดตา ยังสู้เจ้าจำปามีได้เอย (ข. ๑๗)

เดือนหก

เดือนเอ๋ยเดือนหก	ฝนก็ตกพราว ๆ	เข้าในป่าระหง
เข้าในดงระกำ	มีทั้งลูกอินท์	ลูกอินท์ผลำ
ข้าวเข้าเป็นข้าวคั่ว	แสนระกำใจเอย	(ข. ๑๑)

เดือนหก

เดือนเอ๋ยเดือนหก ฝนก็ตกแดดก็ออก ดูฝูงนกกระจอกเข้ารัง แม่มายใส่เสื้อ
ถ่อเรือไปดูหนึ่ง (ข. ๓๑)

ดอกมะม่วง

ดอกเอ๋ยดอกมะม่วง ดูเป็นพุ่มเป็นพวง ใครมาแต่ไกลดูไสวเป็นช่อชั้น
งามเอ๋ยงามวิไลมองดูแต่ไกลเห็นชัด ครั้นดอกล่วงแล้ว มองดูผลพวงอยู่ไสวลายตาเอย (ข. ๑๗)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย	ดาวกระจายแจ่มแจ้ง	
สวาน้อยมาขอแบ่ง	ให้ไปแต่พอกทา	
ให้ไปมากนัก	เข่าซึกจะนินทา	
ให้ไปแต่พอกทา	ดวงหยีวของเรียม	(ค.)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย	ดาวกระจายแจ่มแจ้ง	สวาน้อยไปขายแบ่ง
เจ้าหนุ่มน้อยไปขอทา	จะให้เจ้าไปมากนัก	เข่าซึกจะค่อนว่า
ให้เจ้าไปแต่พอกทา	เจ้าแก้วตาของเรียมเอย	(ข. ๑๑)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย ดาวกระจายแจ่มจันทร์ หอมแป้งน้ำมัน คลุ้งคลุ้งวังเวง ขอถามแม่หน้าใหญ่
หล่อนเอามาแต่ไหน หรือหล่อนอบเอง หอมคลุ้งคลุ้งวังเวง พาที่สลบลงทั้งลำ ถึงสามยามน้ำค้างพรหม
ค่อยฟุ้งขึ้นอารมณ์เอ๋ย (ข. ๓๓)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย	ดาวกระจายทรงกลด
อุ้มเจ้าขึ้นใส่รถ	ว่าจะพาไปชมเดือน
พิศแลดูดาวไป	ดาวก็ไม่งามเหมือน
พิศแลดูเดือน	เหมือนนวลอุเมณา (ค.)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย	ดาวกระจายทรงกลด	อุ้มนางขึ้นวางรถ
ว่าจะพาไปชมเดือน	พิศแลดูตัวเจ้า	ดาวก็ไม่งามเหมือน
พิศแลดูเดือน	เหมือนนวลอุเมณา	(ข. ๑๑)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย ดาวกระจายทรงกลด อุ้มเจ้าแก้วขึ้นรถ หมายจะพาเจ้าเหาะ ทองอินก็ร่วมวัน
ทองจันก็ร่วมปี หมายจะพาเจ้าเหาะหนี ในคำวันนี้อุเมณา (ข. ๓๒)

เดือนหงาย

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย ดาวกระจายทรงกลด อุ้มนางขึ้นวางรถ ว่าจะไปลอยโคม สาวน้อยอยู่บ้าน
กระที่บนอกชานอยู่โครม ๆ เจ้าก็ชวดลอยโคม กลับมาโลมนางเอ๋ย (ข. ๓๓)

ดอกไม้

ดอกไม้ห้อยหู สีส้มพุดห้อยบ่า คนทรงเขามา อย่าชำเลยเอ๋ย (ค.)

ดุกดิก

ดุกดิกกระทั้งไป หัวไหล่กระทั้งเผาะ กินกุ้งตามา กินปลาตาเปราะ เผาะหรือโฝง (ค.)

เด็ก ๆ เอ้ย

เด็กเด็กเอ้ย อย่าเพื่อนนอนหลับ ลูกขึ้นตีกลับ ช่วยกันแทงเสือ (ค.)

เด็กเอ้ยเด็ก

เด็กเอ้ยเด็ก อย่าเพื่อนนอนหลับ ลูกขึ้นตีกลับ ช่วยกันแทงเสือ ชาวบ้านเหนือ เอาเกลือมาขาย
ชาวบ้านใต้ ไล่แทงเสือไว้อย (ข. ๑๑)

เด็ก ๆ เอ้ย

เด็ก ๆ เอ้ยอย่าพึ่งนอนหลับ ลูกขึ้นตีกลับ ไข่มวยแทงเสือ ชาวบ้านเหนือ ชาวบ้านใต้
นำขนมใส่ไส้ไปไหว้แม่ผัว ทำขนมถั่วแปบไปแอบข้างรั้ว แม่ผัวชอบใจให้ควาย ๒ ตัว (ข. ๙)

เด็ก ๆ เอ้ย

เด็ก ๆ เอ้ย อย่าพึ่งนอนหลับ ลูกขึ้นตีกลับ ช่วยกันแทงเสือ
ชาวบ้านเหนือช่วยกันแทงเสือไว้อย (ข. ๒๙)

เด็กเอ้ยพาย

เด็กเอ้ยพาย นายเอ้ยโยก นายหวัะกะโหลก โยกเอาโยกเอา (ค.)

ตะเตะหนึ่ง

ตะเตงหนึ่ง	กระทั่งตึงปรก	
นุ่งผ้าได้สะอาด	มือก็ถือชายพก	(ค.)

ตะเตงหนึ่ง

ตะเตงหนึ่ง	กระทั่งตึงปรก	
พ่อแม่ไม่อยู่	จับหนูใส่กระบะบอก	(ค.) (ข. ๑๑)

ตะเข้ตะโขง

ตะเข้ตะโขง อยู่ในโพรงประสัก ตะเข้พันหัก กัดใครไม่เข้า (ค.)

ติะถึง ๆ

ติะถึง ๆ จะล่ำเพลงลึง ให้หมามันดู หมามันไม่ดูเสียหูเสียตา (ข. ๓๔)

ตักแตน

ตักแตนเอ๋ย มียาวเท้าแขน ตักแตนเมืองนคร สองบ่าวนายเดินจร พบยายมอญที่ต้นไทร
จิ้งจกร้องถาม พ่อโหมงามจะไปไหน ฉันไม่แก้งอวด จะไปสวดมาลัย อ้ายเบี้ยวอยู่ในรู
ให้ฉันไปดูบ้างเปนไร (ข. ๓๓)

ตักแตนตัวโต

เจ้าตักแตนเอ๋ย ตัวโตเท้าแขน ตักแตนเมืองนคร ไปเที่ยวสัจจร อยู่ที่ต้นพระไทร หลงพี่แกร้องถาม
พ่อโหมงามจะไปไหน ตักแตนซื่อวอด ว่าจะไปสวดมหาไชย (ข. ๑๑)

ตักกระแตน

ตักกระแตนเอ๋ยมียาวเท้าแขน ตักกระแตนเมืองนคร ชุนนางเดินจร ไปพบยายมอญที่ต้นไทร
จิ้งจกร้องถามแม่โหมงามจะไปไหน สังข์วอดซื่อวอด ว่าจะไปสวดมหาไชย อ้ายเบี้ยวมันอยู่ในรู
ฉันไปดูด้วยคนได้ไหม ตักกระแตนปัญญาไวไปไม่ได้ดอกจ๊ะ (ข. ๑๗)

ตะลั่งดั่งแช่

ตะลั่งดั่งแช่ เขาแห่ยามมา มาถึงศาลา เขาก็วางยาลง (ค.)

ตวันก็เย็นลงรอน ๆ

ตวันก็เย็นลงรอน ๆ สาวน้อยเจ้าเคยจรไปเก็บดอกแก้วเล่นเย็น ๆ ที่ริมเกยที่เคยเห็นเป็นพวงเป็นภู่น่าชม
เก็บได้เอามาทัดหูบ้างขีดบ้างชู แล้วเดินดม เก็บได้ใส่ผ้าห่ม ชมกันเล่นเย็น ๆ ใจ โสณคนหนึ่งจึงร้องห้าม
ว่าพวงงาม ๆ อย่าเก็บเอาไป ห้ามแล้วหาฟังไม่ จะไปเรียนเจ้าคุณประตูดิน ให้ท่านจับเอาตัวไป
น้ำตาจะไหลลงลิน ๆ เรียนเจ้าคุณประตูดิน เรียนเสียให้สิ้นเสร็จเลย (ข. ๙)

ตั้งไข่

ถ้าตั้งไข่ล้ม จะต้มไข่กิน ไข่พลัดตกดิน ใครอย่ากินไข่เนื้อ (ค.)

ตั้งไข่ล้ม

ตั้งไข่ล้ม ต้มไข่หงษ์ บินให้ตรง หงษ์ทองลงเอย (ข. ๕๒)

ตันจิก

ตันเอ๋ยตันจิกตันแจง กำแบกกำแบงมืออยู่ในไพร โนนแน่มะกอกมะกักโนนแน่ตันสักใหญ่
โนนแน่ตันเตงเป็นแถวตันแหวเป็นทิว โนนแน่กระยุงสูงลิ่วอยู่ในไพรสาณ (ข. ๑๗)

ตบมือ

ตบมือแปะแปะ จะได้กินปลา ไปถึงศาลา จะได้กินนม (ค.)

ตริตติตติ

ตริตติตติ	เศรษฐีคงยศ	จะไปลำเลียง
เสปียงกันหมด	เศรษฐีคงยศ	อดข้าวแกง เอย (ค.)

ตริตติตติ

ตริตติตติ ตาสีคงยศ แก่ไปไหนมา กันชาเปียงหมด ตาสีคงยศ อดกันชาเอย (ข. ๔๘)

ตริตติตติ

ตริตติตติ ตาสีงทัด มือหนึ่งเด็ดใบบอน มือหนึ่งช้อนปลากัด ตาสีงทัด แก่ก็ลัดไปเอย (ข. ๑๑)

ตริตติตติ

ตริตติตติ เจ้าไปกับพี่ เจ้ามากับใคร อีหมาดำ มั่นคาบเจ้าไป เจ้ามากับใคร มาถึงก่อนพี่ (ข. ๑๑)

ตริตติตติ

ตริตติตติ เจ้าไปกับพี่ เจ้ามากับใคร หมากพม่ามันพาเจ้าไป เปนเหตุไฉน เจ้ามาก่อนพี่ (ข. ๓๓)

ตริตติตติ

ตริตติตติเออย แกงปลากะตีด้วยใบหอมสด ตักได้ใส่ถ้วย เขาช่วยกันชด แม่ศรีทรงยศ
จะต้องอดแกง เออย (ข. ๓๓)

ต้อยตะริดตติ

ต้อยตะริดตติ	เจ้าไปกับพี่น้องเจ้ามากับใคร
หมาเขียวหมาขาว	หมาลาวพาไป
นี่เจ้ามากับใคร	มาถึงก่อนพี่เออย (ข. ๓๐)

ตารอดปอดแข่ง

ตารอดปอดแข่ง ผัวนางแมงดา หกล้มหกลุก ผัวนางตูกตา (ค.)

ตารอดปอดแข่ง

ตารอดปอดแข่ง ผัวนางแมงดา ข้ามรั้วข้ามส่ง ผัวนางคงบ้า (ข. ๒๙)

ตูกแก

อ้ายตูกแกเออย	ตัวมันลายพริ้วพริ้ว
งูเขียวตัวน้อย	ห้อยหัวลงมา
เด็กนอนยังไม่หลับ	กินตับเสียเกิดวา
อ้ายตูกแกเออย (ค.)	

ตูกแก

เจ้างูเขียวเออย ตัวมันลายพริ้ว ๆ งูเขียวตัวน้อยห้อยหัวลงมา
ใครนอนไม่หลับกินตับเสียเกิดวา (ข. ๒๙)

ตูกแก

ตูกแกเออยตัวลายพลอย ๆ ตัวนิด ๆ น้อย ๆ ห้อยหัวลงมา
ถ้าใครมันนอนไม่หลับ ลงมากินตับมันเสียเกิดวา (ข. ๓๑)

ตุ๊กแก

ตุ๊กแกเอ๋ย ต่ายเปลลงมา คนนอนไม่หลับกินตับเสียเถิดวา (ข. ๒๙)

ตุ๊กแก

ตุ๊กแกเอ๋ย มาแหล่งู๋เขียว งูเขียวหางเรียว ล้วงตับตุ๊กแก (ข. ๒๘)

ตุ๊กแก

ตุ๊กแกเอ๋ย ล่องแพลงมา ตกน้ำตกท่าสมน้ำหน้าอายตุ๊กแก (ข. ๙)

นกเขาปลอย

นกเขาปลอยเอ๋ย งูเขียวตัวน้อย ห้อยหัวลงมา คนไม่เคยกินตับ ตับมันดีวาเอ๋ย (ข. ๓๒)

ตุ๊กติก

ตุ๊กติกเอ๋ย ตำน้าพริก จะไปกินทุ่งนา ต่าไม่เป็น พริกกระเด็นเข้าตา สมน้ำหน้า เจ้าตุ๊กติกเอ๋ย (ค.)
(บทนี้เนื้อร้องคล้ายกับเพลง ขลุ่ยขลิบ)

ตุกติก

ตุกติกเอ๋ย ตำน้าพริกจะไปนอนนา เจ็กผีบ้า พาแม่ตุกติก (ข. ๔๘)

ตุ๊ดตุ๋

ตุ๊ดตุ๋เอ๋ย	อยู่ในรูไม้ไผ่	เห็นคนเดินไป
เรียกให้กินหมาก	ตุ๊ดตุ๋เพื่อนยาก	กินหมากด้วยกัน (ค.)

ตุ๊ดตุ๋

อ้ายตุ๊ดตุ๋เอ๋ย อยู่ในรูไม้ไผ่ เห็นคนเดินไป เรียกให้กินหมาก อ้ายปุนกัดปาก อ้ายตุ๊ดตุ๋เอ๋ย (ข. ๑๑)

ตุ๊ดตุ๋

ตุ๊ดตุ๋เอ๋ย อยู่ในรูกะบอกไม้ เห็นเจ๊กเดินมา เรียกเจ๊กกินหมาก ปูนกตปาก เจ๊กร้องโฮ (ข. ๑๖)

ตุ๊ดตุ๋

ตุ๊ดตุ๋เอ๋ย อยู่รูไม้ไผ่ป่า (ข. ๑๖)

ตุ๊ดตุ๋

ตุ๊ดตุ๋เอ๋ย ในเรือในรูก็อยู่ได้ เห็นคนเดินไป ร้องเรียกให้กินหมาก ตุ๊ดตุ๋เพื่อนยาก กินหมากด้วยกัน
หมากของเพื่อนมันก็ย่น สำคัญว่าเพื่อนแกล้ง กินเสียจนปากแดง ไม่แกล้งนะแม่นา (ข. ๓๓)

โต๊ะ

โต๊ะเอ๋ยโต๊ะ ม่าโละไข่แกง เอาไฟแดงแดง มาแย่งกันโต๊ะ (ค.)

โตงเตง

โตงเตงโตงเว้า กินแต่ของเขา ของตัวเก็บไว้ (ค.)

แต่ข้าแต่

แต่ข้าแต่ เขาแห่ยายมา มาถึงศาลา เขาวางยายลง นิมนต์พระสงฆ์ ชักมหาบังสกุณ (ข. ๑๑)

อีแต่อีแต่

อีแต่อีแต่ อีต๊ะต๊ะต๊ะ ทำหน้าทำตาเหมือนหมาหลอกลิง (ข. ๒๙)

ทำนาที่รัก

ทำนาที่ไหน ทำนาที่รัก ขับนกที่เตียน ได้เข้าก็ปั้น ขอบันลักเกวียน
เจ้าปลาดะเพียนทองเอ๋ย (ข. ๑๑)

เท่งเถงบก

อ้ายเท่งเถงบก น้ำท่วมโคก กระต่ายลอยคอ งูเขียวหางงอ กัดคออ้ายเท่งบก (ข. ๑๔)

เท้งเต้ง

เท้งเต้งเอ๋ย เท้งเต้งเรือลอย มดตะนอย ต่อยเรือเท้งเต้ง (ศ.)

เท้งเต้ง

เอเอ้เท้งเต้งเอ๋ยเท้งเต้งเรือลอย มดตะนอยต่อยคอเท้งเต้ง โอโ้เด็กเอ๋ยพายนายเอ๋ยโยกถึงสามโคก
นายโยกไม่ไหวถึงบางไชรตีหัวนายดังโปก เอเอ้ไปขึ้นสาเกเล่นไธระเฮกันเฮีย เจ้าตุ๊ดตู่เอ๋ยอยู่ในรูกะบอกไม้
งูเขียวหางไหม้มากินไส้ในตุ๊กแก สายสมรของแม่นี่เอ๋ย ขวัญอ่อนแม่นี่อา เจ้าเอ๋ยอย่าพาไลให้หนาเอ๋ย
นอนหลับตาจดีเจ้าเป็นชายงามโสภิเอ๋ย แม่นี้จะหาเมียให้ ที่รุ่นสาวคราวใครเอ๋ยให้เจ้าอยู่จดี
โสภิของแม่นี่นาฯ (ข. ๓๑)

นกเอ๋ย

นกเอ๋ยกะเทยก็ร้อย	(สองร้อย)
อ้อยก็ลิบ	(สองลิบ)
หมากดิบก็ตัน	(สองตัน)
ปล้นก็ทะเลาย	(สองทะเลาย)
ผ้าลายก็ผืน	(สองผืน)
พินก็มัด	(สองมัด)
ไม้กลัดก็เล่ม	(สองเล่ม)
เข็มก็กระบอก	(สองกระบอก)
หมากกอกหรือหมากยัน	(หมากยัน)
พันหัวนกูก (ศ.)	

นกกระจอก

นกกระจอกผักนึ่งหญ้าออกดอกทั้งยายเภา ไม่ใช่การของเราของอีเกานนกกระจอก (ข. ๓๑)

นกกระจอก

นกกระจอก กินดอกขี้เหล็ก สาวแก่แม่ใหม่ จะได้ผัวเด็ก (ศ.)

นกกระจอก

นกเอี้ยงนกกระจอก เหตุไรเจ้าจึงไปกินดอกซีเหล็ก สาว ๆ สวย ๆ กับไปได้ผู้เจ็ก
เจ้าดอกซีเหล็กของแม่นี้เอ๋ย (ข. ๓๑)

นกกระจอก

นกกระจอกเอ๋ย กินดอกซีเหล็ก สมภารจับเจ็ก ผู้ใหญ่เขียนเด็ก (ข. ๑๑)

นกกระจอก

นกกระจอกจิกจอก อยู่ในระบบอกไม้
นกเอี้ยงเสียงใสเป็นนายโรง นกคั้งโคลงเป็นนางเอก (ค.)
(ฉบับของ สุเวทย์ เรียงนกคั้งโคลงเป็นนกคั้งโคลง)

นกกระจอก

นกกระจอกจิกจอกอยู่ในระบบอกไม้ไผ่ เห็นเนื้อไม่เห็นตัวเห็นแต่หัวไร ๆ (ข. ๙)

นกกระจาบ

เจ้านกกระจาบหัวเหลืองเอ๋ย คาบเข้าไปเมืองสองรวง จะเอาไปทำนาหลวง
พุ่มพวงของแม่นา (ข. ๓๑)

นกกระจาบ

นกกระจาบหัวเหลืองเอ๋ย คาบข้าวนาเมืองมาสองรวง
คาบมาว่าจะดำนาหลวง แก้มพวงเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

นกกระจาบ

นกกระจาบหัวเหลืองเอ๋ย คาบข้าวนาเมืองจนย่อยยับ (ข. ๑๖)

นกกะจาบ

เจ้านกกะจาบหัวเหลือง กินเข้านาเมืองย้อยยับ กินเข้าของคนจน ที่ไม่มีคนคอยขับ
เข้าก็ยับนะเจ้านกกะจาบ เอย (ข. ๒๘)

นกกะจาบ

เจ้านกกะจาบหัวเหลือง คาบเข้านาเมืองจนย้อยยับ นาเมืองเป็นคนจนไม่มีคนจะขับ
มันย้อยยับเพราะเจ้านกกะจาบเอย (ข. ๓๒)

นกกะจาบ

นกกะจาบหัวเหลือง คาบเข้านาเมืองจะย้อยยับ มีคนเขาได้ขับ
นกกะจาบใจหายบ้าเอย (ข. ๑๖)

นกกะจอก

นกกะจอกหัวเหลือง คาบเข้านาเมืองเสียย้อยยับ สองคนพี่น้อง ไม่ใคร่ร้องขับ กินเข้าหมดเสียย้อยยับ
กลับแล้วแม่คุณ (ข. ๔๘)

นกกะจาบหัวเหลือง

เจ้านกกะจาบหัวเหลือง คาบเข้านาเมืองมาย้อยยับ ชาวเมืองคนจน ไม่มีคนจะร้องขับ
ย้อยยับแล้วแม่คุณ เอย (ข. ๑๑)

นกกะจิบ

เจ้านกกะจิบเอย	บินมาลิบลิบเทียมเมฆ
ตัวไหนจะเป็นเอก	การเวกเจ้าตัวเดียวเอย (ศ.)

นกกะจิบ

เจ้านกกะจิบเอย บินมาลิบ ๗ สูงเทียมเมฆ นกตัวไหนหนอจะเป็นนกเอก
บินสูงเทียมเมฆพ่อคนเดียวเอย (ข. ๕๒)

นกกะจิบ

เจ้านกกระจิบเอ๋ย หยิบกินแต่ลำไย กินแล้วก็บินไป สุดใจเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ข. ๒๘)

นกกะเต็น

นกเอยนกกะเต็น เต็นอยู่ในกอไผ่ นกตัวนี้หนีไปได้ หาวนอนอ่อนใจ ไม่วายรักเอ๋ย (ข. ๓๓)

นกกะทุง

นกกะทุงโกนหัว บนตัวว่าจะบวช นกแซกเต้าเป่าแตร นกขับเคเล่นจำอวด นกยางเป็นอุปัชฌาย์
นกกะสาเป็นคู่สวด (ข. ๒๘)

นกกะทุง

นกกะทุงเอ๋ย	ทำกันตุงตุงว่าจะไข	
สานพ้อมให้ใบใหญ่	ไว้ใส่ไขนกกะทุง	
ด้วยไขของมันโต	เท่าแดงโมบางละมุง	
ไขหล่นลงดังผลุง	แล้วนกกะทุงก็บินไปเอ๋ย	(ค.)

นกกะทุง

เจ้านกกระทุงเอ๋ย ทำตุงตุง ๆ ว่าจะไข สานพ้อมให้ใบใหญ่ ไว้ใส่ไขเจ้านกกระทุง จะว่าพิสดาก็ไม่ได้
หนทางมันไกลเสียเกินกรุง เท่าแดงโมบางละมุง สระประทุมอุเมณา (ข. ๓๒)

เจ้านกกระทุงทอง

เจ้านกกระทุงทองเอ๋ย เจ้าเที่ยวท่องอยู่ในสายชล เจ้าปะปลาเจ้าก็ไหล ปลาก็ไว้เวียนวน ปลานี้ไปพัน
นกก็วนเปล่าเอ๋ย (ข. ๕๒)
(วรรคที่ ๔ และ ๕ น่าจะเป็น “ปลาก็ว่ายเวียนวน ปลานี้ไปพัน”)

นกกา

นกเอยนกกา แต่เข้าเล่าหนา เทียวบินร่อนในท้องถื่น แย่งชิงกันกินกลุ่มไป
ครันตัวใจมากก็ไล่ตีกาเหล่านั้นพล่านไป (ข. ๑๗)

นกการะเวก

เจ้านกการะเวก บินสูงเทียมเมฆขอฟ้า กินแต่ลมเป็นภักษา ส่งเสียงอยู่วังเวงเอย (ข. ๑๑)

นกการะเวก

เจ้านกการะเวก บินสูงเทียมเมฆไม่เห็นตัว กินแต่ลมอยู่เฝ้ามัว ส่งเสียงอยู่วังเวงเอย (ข. ๑๑)

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

นกขมิ้นเหลืองอ่อนเอย	คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน
จะนอนไหนก็นอนได้	สุ่มทุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน	เจ้าเคยมานอนรังเอย (ค.)

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

นกเอี้ยงนกขมิ้นเหลืองอ่อนเอย คำลงแล้วจะไปนอนไหน จะถือว่านอนได้เอยตามป่าไม้คงคา
บ้านเรือนเจ้ามีมาเอยเที่ยวเล่นชล่าอยู่แต่คนเดียว สักนอยจะไปประสพพบงูเขียวเอย เลี้ยวกัดเอาเนื้อเย็น
จะเป็นโรคา เจ้าเอี้ยงบุญปลูกเอยลูกรักของแม่นี่นาเจ้าอย่าไปเที่ยวชล่าชุกชน
แม่นี่อุตส่าห์รักษาเจ้าคิวกรมเอยหวังชมแต่เจ้าคนเดียวลูกอา แม่เจ้าไปเที่ยวเตร็ดเตร่จากเคหาเอย แม่นี่เป็นห่วงใย
ยามแม่ร้องลูกรักจงจักมาไว ๆ เอย อย่าให้แม่ต้องไปตามคนงามของมารดาฯ (ข. ๓๑)

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

นอนเสียเถิดพ่อนอน พ่อนกขมิ้นเหลืองอ่อนนอนเสียเถิดพ่อนา
แม่จะไกวเจ้าไฉยาให้นิทราอยู่บนเปลฯ (ข. ๓๑)

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

นกขมิ้นเหลืองอ่อนเอย คำแล้วจะนอนที่ไหน นอนไหนก็นอนได้ สุ่มทุมพุ่มไม้เจ้าเคยนอน
ลมกระพายพัดมาอ่อน ๆ นกขมิ้นเหลืองอ่อน เจ้าจะนอนที่ไหน นอนเดียวเปลี่ยวอก
ให้วัดกถึงคู่เรียง เอย (ข. ๓๓)

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

โอ้เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อน เจ้าเที่ยวบินล่อนตามเวหา โผนผกไปมา เจ้าบักชลาเล่นลมบน
เจ้าซึ้งบินล่อนระระเหวหนเอย เจ้าบินอยู่บนนพพา เจ้าเนือยอ่อนแล้วล่อนลงยังพื้นสุธา

(นพพา ควรเป็น นภา, เน้อย ควรเป็น เหน้อย)

นกเขา

นกเขาชะวาเออย เข่าปล่อยแล้วต้องอยู่ตัวเดียว ไม่มีคู่อยู่เือนไฟเขียว อยู่ตัวเดียวเ้ากา
สงสารนกเขาชะวาที่อยู่ป่าตัวเดียว ถึงจะเหลียวเห็นนกเขาอื่นเออย สักหมื่นโกฏก็ไม่ปราโมทเหมือนจอมขวัญ
(ข. ๓๑)

นกเขา

เจ้านกเขาเอ๋ย กินดอกคัตคำอยู่คันคลอง พิลึกก็กก้อง กะเหวก็ร้องอยู่วังเวง (ข. ๓๒)

นกเขาคิงข้อง

นกเขาคิ่งข่องเอ๋ย ท่องเที่ยวอยู่ในป่า เขาไปพบเจ้าเขาก็เอาตัวมา พลัดคู่เอกา ใจเวทนาใจเอ๋ย
ก็กูก็ถูกจะอยู่ไยเอ๋ย มาเอ๋ยมาไป มาไปกันเถิดเอ๋ย (ข. ๕๒)

นกเข่าขึ้น

นกเขาเอย ขึ้นตั้งแต่เช้าจนเย็น
ขันเถิดแม่จะฟังเสียงเล่น นือเอนเจ้าคนเดียวเลย (ค.)

นกเขาค๊น

เจ้านกเขาเอ๋ย ชันแต่เช้าจนเย็น ชันไปแม่จะฟังเสียงเล่น นือเย็นเจ้าพ่อคุณเอ๋ย (ข. ๑๖)

นกเข่าขึ้น

นกเขาเคย ชื่นแต่เข้าไปจนเย็น ชื่นให้ตี ๆ ที่จะฟังเสียงเล่น เสียงเจ้าเย็นจับใจ
 ชื่นแล้วอย่าฟังไปสายใจของพี่อาฯ (ข. ๓๑)

นกเขาเหือน

นกเขาเตือนเออย ชันแต่เข้าไปจวนเย็น ชันไปเกิดแม่จะฟังเสียงเจ้าเล่นเออย เนื้อเย็นของแม่คนเดียว
แม่เฝ้าฟุ่มพักลูกกรักไว้ หมายถึงจะฟังบุญไ้พ่อคุณของแม่นี่นา (ข. ๓๑)

นกเขาชั้น

โอ้เจ้านกเขายชั้นแต่เข้าจนเย็น เจ้าชั้นไปเกิดเคยแม่จะฟังเสียงเล่นเคย เสียงเย็นแต่พ่อคนเดียว
ฟังเข้าจับจิตสนิทเป็นอันเดียวเคย หวานจับดวงใจ เสียงเจ้าซังหวานฟังสำราญชื่นใจเคย ไพรเราะเสนาะดี
ฟังเสียงชั้นแจ้วเจ้อยจ้อยไผ่ดังแก้วเจียวพ่อกุณเคยฯ (ข. ๓๑)

นกเขาชั้น

นกเขาย	ชั้นอยู่แต่เข้าจนเที่ยง
พระสุริยาบ้ายเบี่ยง	เที่ยงแล้วจนนอนเปลเคย (ศ.)

นกเขาชั้น

นกเขาย ชั้นแต่เข้าจนเที่ยง ชั้นเกิดแม่จะฟังเสียง เที่ยงแล้ว นะแม่นา (ข. ๓๓)

นกเขาชั้น

โอ้เจ้านกเขาย ชั้นแต่เข้าไปจนเที่ยง พระสุริยาบ้ายเบี่ยง จวนจะเที่ยงแล้วนา
นอนอยู่อยู่เคหาจะอ่อนว่าไปเลย เคย (ข. ๓๑)

นกเขาชั้นก้อง

นกเขาชั้นก้องเคย	ดูเหว่าเข้าร้องอยู่ในดง
ฟังแก้วแว่วเสียงหงส์	ชมดงพ่อคนเดียวเคย (ศ.)

นกเขาชั้นก้อง

เจ้านกเขาชั้นก้องเคย เจ้าส่งเสียงร้องอยู่ในกรง จะเก็บจำปาแลกาหลง
มาชมกรงให้เจ้านกเขาย (ข. ๙)

นกเขาเขียว

นกเขาเขียวเคย จับเขียวไม้ค้อม นกกาลิงลงตอม ไกล่รุ่งหิรัญ เสียงพิลึกกึกก้อง นกก็ร้องสนั่น
นะแม่คุณ (ข. ๓๓)

นกเขาเขียว

นกเขาเขียวเอ๋ย จับเรียวไม้ขน ตวน้อยเตี้ยต่อม ด้อมมาตัวเดียว นกเขาไร้คู่ มาจับอยู่ที่ไม้เรียว
ดูเปรี้ยวจริง นะแม่นา (ข. ๓๓)

นกเขาเขียว

นกเขาเขียวเอ๋ย จับเรียวไม้บัง ลูกสาวคิ้วโก่ง หลงแม่แล้วนะเออ (ข. ๓๓)

นกเขาเถื่อน

นกเขาเถื่อนเอ๋ย ให้เจ้าอยู่เรือนเลี้ยงน้อง
แม่จะไปขายของ เลี้ยงน้องเกิดพ่อคุณเอ๋ย (ค.)

นกเขาเถื่อน

นกเขาเถื่อนเอ๋ย อยู่เรือนเลี้ยงน้อง แม่จะไปขายของเอ๋ย เลี้ยงน้องอยู่คนเดียว ไร่เจ้าดอกแคขาวเอ๋ย
เข้า ๆ เจ้าส่งกลิ่นชิลอยลม แมลงผึ้งบินวู แมลงภูบินชม (ข. ๓๑)

นกเขาเถื่อน

เจ้านกเขาเถื่อนเอ๋ย อยู่เรือนเป็นเพื่อนน้อง
แม่จะไปขายของ เลี้ยงน้องจงดี
ทองดีแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๕)

นกเขาเถื่อน

เจ้านกเขาเถื่อน อยู่เรือนเลี้ยงน้อง แม่จะไปบ้านฝ่ายขายของ อยู่เลี้ยงน้องแม่คนเดียว (ข. ๑๗)

นกเขาเถื่อน

โอ้เจ้านกเขาเถื่อนเอ๋ย ให้อยู่เรือนเลี้ยงน้อง แม่จะไปขายของ จงกล่อมน้องให้หลับนา
ถ้าแม่กลับมาจะซื้อมาลัยมาให้ชม หรือจะกินขนม สามชมแม่นา (ข. ๓๑)
(สามชม ควรเป็น ทรามชม)

นกเขาปล่อย

นกเขาปล่อยเอ๋ย เย็นหน่อยจะมารัง ไปติดบ่วงเสียแล้ว ไปติดแร้วเสียกระมัง สงสารแต่เจ้านกเขาซึ่ง
พลัดคู่อยู่รังตัวเดียว นกแก้วจะชิง นกกาลิงมันจะฉีคว พลัดคู่อยู่ตัวเดียว ให้เปลี่ยวใจ นะแม่นา (ข. ๓๓)

นกเขาปล่อย

นกเขาปล่อยเอ๋ย ค่ำลงหน่อยจะมารังตัวหนึ่งไปก่อนเอ๋ย ตัวหนึ่งจะร่อนไปตามหลัง
ใครเป็นเจ้าของรังร้อยซึ่งจงคิดดู (ข. ๓๑)

นกเขาปล่อย

โอ้เจ้านกเขาปล่อยเอ๋ย พอเย็นสักหน่อย เจ้าก็กลับมารัง แสนสงสารเจ้านกเขาซึ่ง
พลัดคู่อยู่รังแต่ตัวเดียวเอ๋ย (ข. ๕๒)

นกเขาปล่อย

นกเขาปล่อยเอ๋ย เย็นลงหน่อยก็มารัง ได้เคล้าคู่เคียงชม ค่อยขึ้นอารมณ์สมหวัง รุ่งเช้าก็เข้าป่า
แสวงผลตามลำพัง สงสารเจ้านกเขาซึ่ง พลัดคู่อยู่วังเวงเอ๋ย (ข. ๒๘)

นกเขาลาย

นกเขานกเขาลายพริ้ว เย็นลงสักหน่อยจะมารัง สงสารแต่เจ้านกเขาซึ่ง
พลัดคู่อยู่รังหน้าวังเวง (ข. ๑๗)

นกเขาปล่อย

เจ้านกเขาปล่อยเอ๋ย ค่ำลงหน่อยก็มารัง สงสารแต่เจ้านกเขาซึ่งเอ๋ย อยู่รังแม่นี่นา (ข. ๑๖)

นกเขาปล่อย

เจ้านกเขาปล่อยเอ๋ย ค่ำลงหน่อยกลับมารัง สงสารเจ้านกเขาซึ่ง พลัดคู่อยู่รัง วังเวงใจเอ๋ย (ข. ๑๑)

นกเขาปล่อย

ไอ้เจ้านกเขาปล่อยเอ๋ย คำแล้วน้อยจะมาลึง ไอ้สงสารแต่เจ้านกเขาลังเอ๋ย พลัดลูกพลัดลึงอยู่แต่ตัวคนเดียว
ตั้งใจหมายจะบินเที่ยวเอ๋ย เดินเลาะเดินเลี้ยวอยู่แต่ในกรงทองฯ (ข. ๓๑)

นกขุนทอง

ข้า ๆ เจ้านกขุนทองเอ๋ย บินลอยล่องไปตามนพพา เจ้าล่อนลงมาเกิด
พ่อสارقาเอ๋ย ตัวของข้าจะเลี้ยงเจ้ารักษาเจ้าไว้ให้อยู่กรงทอง
เชิญเนื้อเหลืองเหมือนทองเอ๋ย เจ้าร้องไปให้ฟังเอ๋ย (ข. ๓๑)
(เมื่อ น คือ เหมือน)

นกขุนทอง

ไอ้เจ้านกขุนทองเอ๋ย มารับเอาน้องไปด้วยคน ไปชมพฤษภาละลาผล นิยมลพ่อแจ่มจันทร์
เบี่ยงมาหาพุทธชาติเป็นเชิงชั้น กันขงยี่สุนพิกุลแกม (ข. ๓๑)
(สองวรรคสุดท้ายควรเป็น “เบี่ยงมาหาพุทธชาติเป็นเชิงชั้น คั่นขงยี่สุนพิกุลแกม”)

นกคิลิงโคลง

นกคิลิงโคลงเอ๋ย	บินมาชิงโพรงนกเอี้ยง
เห็นเจ้าของเขามา	มันกลับหันหน้ามาเถียง
ร้องอ้อยอิตเอี้ยงอิตเอี้ยง	เถียงเจ้าของเขาเอ๋ย (ค.)

นกตะกุ่ม

เจ้านกตะกุ่มหัวล้านเอ๋ย บินไปจับต้นตาลโยก เจ้าตัวเมียหาเหาเอ๋ย เจ้าตัวผู้ก็เกาแต่หน้าอก
ร้องเรียกแม่แยมหน้าโคก เชิญแม่มาดูนกเกิดแม่คุณ (ข. ๔๔)

นกตะกุ่ม

เจ้านกตะกุ่มหัวหม่นเอ๋ย เดินมาโซเซจะไปวังหลัง อ้ายหัวหม่นมันดูน่าขง
ช่างรุงรังเสียจริงเอ๋ย (ข. ๙)

นกตะกุ่ม

เจ้าเอ้ยเจ้านกตะกุ่ม เจ้าเดินดุ่ม ๆ เทียวเซาะหาปลา ส่วนเจ้านกกะสามันก็แย่งปลาเจ้าไปกิน
มันทั้งตีทั้งจิกดูเจ้าพลิกเจ้าคว่ำ อ้ายนกตะกุ่มระยำ อ้ายหัวก็ขมำลงไปใต้ดิน (ข. ๓๑)

นกตะกุ่ม

นกตะกุ่มเอ๋ย หักกิ่งกระพุ่มมารองรัง หักเหลือหักเผื่อแม่บ้าง มารองรังนะแม่น้า (ข. ๓๓)

นกตะกุ่ม

เจ้านกเขานกคุ้ม	นกตะกุ่มหัวล้าน	เกียจคร้านการงาน
พ่อตาจึงขับเสีย	งานการไม่ทำ	เฝ้านั่งคล้ำแต่ของเมีย
พ่อตาจึงไล่เสีย	สาเกใจเจ้านกตะกุ่ม เอ๋ย	(ข. ๑๑)

นกน้อย

เจ้านกน้อยเอ๋ย คบฝอยมาทำรัง ตัวผู้เขาก็ทิ้งเสีย ตัวเมียก็ไม่อินัง
ต้องกะเซอะกะซังกลับมารังเก่าเอ๋ย (ข. ๙)

นกน้อย

นกเอ๋ยนกน้อย คบฝอยมาทำรัง ตัวผู้บินไปก่อน ตัวเมื่อก็ร่อนตามไปที่หลัง ใครเป็นเจ้าของรัง
ร้อยซังแม่คนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

นกเล็กนกน้อยนกกระต๋อยนางนวน

นกเล็กนกน้อยนกกระต๋อยนางนวน จับอยู่หัวสวนเป่าไม้โมกมัน พ่อแม่เขาไม่ให้แต่ใจมันรักกัน
ป่าไม้โมกมันช่างสำคัญจริงเอ๋ย (ข. ๕๒)

นกกระต๋อยตีนดำ

นกกระต๋อยตีนดำ หากินวันยังค่ำ เข้าน้ำขามเรียง นกกระต๋อยเนื้อเกลี้ยง หาเลี้ยงตัวเอง (ข. ๑๑)

นกกระต้อย

นกกระต้อยเอ๋ย นกกระต้อยตีนดำ หากินวันยังค่ำ ข้าวน้ำไม่เต็มเหนียง เราท่านทั้งหลาย
ย้ายายเขากี้เลี้ยง พ่อทองคำเนื้อเกลี้ยง เขากี้เลี้ยงตัวเอง (ข. ๓๓)

นกกระต้อยตีนดำ

เจ้านกเอ๋ยนกน้อย	นกกระต้อยตีนดำ	หากินวันยังค่ำ
ข้าวน้ำไม่เต็มเหนียง	ฝูงนกทั้งหลาย	ตายายเขาลี้ง
นกกระต้อยเนื้อเกลี้ยง	ไม่มีใครเลี้ยงดูแม่น่า	(ข. ๑๑)

นกพิลาบ

เจ้านกพิลาบเอ๋ย คาบเยื่อมาเผื่อเพื่อน รังของเจ้าไม่อยู่ ไปอาศัยเขาอยู่เรือน กูกูกูกูกู
จะอยู่ไยเอ๋ย มาเอ๋ยมาไป มาไปเกิดเอ๋ย (ข. ๕๒)

นกยาง

นกยางเอ๋ย บินมาขาว ๆ มาล่อสาว ๆ ล่อเตี้ย ๆ (ข. ๒๘)

สาธิกา

เจ้าสาธิกาเอ๋ย จับต้นมณฑา เจ้าเจรจา กระจ้อกระแจ้ ขอใช้กินสักหน่อย มันช่างอร่อยแท้ ๆ
ฝากตัวคุณแม่ รักเจ้าสาธิกาเอ๋ย (ข. ๑๑)

สาธิกาลิ้นทอง

โอ้เจ้าสาธิกาลิ้นทอง มาเฝ้าอยู่กับน้องเกดนา แม่จะไปหาปลา จงเลี้ยงน้องให้ดี ๆ
น้องตื่นขึ้นมาอาบน้ำอาบทำให้โสมสี อย่าพาลงนันทิ เจือกผีมันดุนา ปลาย่ายมันจะพาลูกข้าจมไป (ข. ๓๑)

สาธิกาลิ้นทอง

เจ้าสาธิกาลิ้นทอง บินร่อนมากินแต่ลูกโพธิ์ กินแล้วจะบินไผ เหลือแต่กิ่งโพธิ์สล่างเอ๋ย (ข. ๑๑)

สาธิตกาทอง

เจ้าสาธิตกาทอง บินร่อนมากินแต่ลูกไทร กินแล้วจะบินไป เหลือแต่กิ่งไทรสล้างเอ๋ย (ข. ๑๑)

นกสีชมพู

นกสีชมพูเอ๋ย
ร้องด้อยตริตติตเดียว

มาจับอยู่ที่ไม้เรียว
อ้ายบัดติเดียวเดียวเอ๋ย (ค.)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงนกเอี้ยง ตวันเที่ยงแดดร้อน หยุดพักร่มกินนมก่อน หายร้อนอุแม่น่า (ข. ๑๑)
(บทนี้คล้ายกับบทเจ้าทองคำ ไปไหนยังคำแดดร้อน ฯลฯ)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย
จับอยู่ที่ท้ายสนม

ชนปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม
เอวกลมเจ้าคนเดียวเอ๋ย (ค.)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย ปีกเจ้าเกลี้ยงหางกลม อาบน้ำแล้วหวิ้ม เอวกลมของแม่จะนอน (ข. ๒๙)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย นกเอี้ยงหางกลม บินร่อนมาตามลม แลตาเจ้ากลม นะแม่คุณ (ข. ๓๓)

นกเอี้ยง หางงาม

เจ้านกเอี้ยงเอ๋ย ปีกเจ้าเกลี้ยงหางงาม เกาะอยู่ที่ท้ายสนม หางงามจริงแม่น่า (ข. ๑๑)

นกเอี้ยง

โอเจ้านกเอี้ยงเอ๋ย ปีกก็เกลี้ยงหางก็กลม บินมาจับอยู่ที่ท้ายสนม แม่เอวกลมของแม่คนเดียว (ข. ๓๑)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย	มาเลี้ยงควายเฒ่า	อ้ายควายกินข้าว
นกเอี้ยงโกนจุก	อ้ายนกอีออก	มันไปทำขวัญ
เจ้านกอัญชัน	มันไปสวดมนต์	นกกระยางกางฝน
ก็มาพร้อมกัน	(ค.)	

(ฉบับของ สุเวทย์ วรรณคดีที่ ๙ ใช้ว่า “นกกระยางกลางฝน”)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย มาเลี้ยงควายเฒ่า ควายกินเข้านกเอี้ยงหัวโต จับต้นโพ เขาให้ลงมา จับต้นว่าเขาดำแม่ให้
เจ้าของเขาว่าผืนหน้ามาเถียง อ้อยอีเอี้ยง ๆ (ข. ๓๒)

นกเอี้ยง

โอระเหโอระฮอกเอียบางกรอกขุนนาง เจ้านกเอี้ยงเอ๋ยมาเลี้ยงควายเฒ่าควายกินเข้าเอียนนกเอี้ยงหัวโต
จับต้นโพธิ์เขาเอากยัง จับต้นขิงเขาขึงตกลงมาจับต้นข้าวเขาดำแม่ให้ นกเอี้ยงจิ้งไรปล่อยควาย
กินเข้ากูเอ๋ย (ข. ๓๑)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย เลี้ยงควายเฒ่า ควายกินข้าวนกเอี้ยงหัวโต มาจับต้นโพธิ์ ไผ่มาต้นไทร เขาจับตัวได้
ใส่กรงกระจงห้อง ๆ (ข. ๒๙)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย	มาเลี้ยงควายเฒ่า	อ้ายควายกินข้าว
นกเอี้ยงหัวโต	ไปจับต้นโพธิ์	ร้องไห้หงนง
ไปจับต้นขิง	เขายิงลงมา	ไปจับต้นข้าว
เขาดำแม่ให้	ไปจับต้นไทร	ไกลถลาก
ไปจับต้นหมาก	เขาลากลงมา	จับต้นจำปา
นกเอี้ยงหัวโต	(ค.)	

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย ไปเลี้ยงควายเฒ่า อ้ายเจ้าควายไปกินข้าว เจ้านกเอี้ยงก็หัวโต ไปจับต้นโพธิ์ร้องไห้กึ่ง ๆ
บินไปจับต้นขิง เจ้าของเขาก็ยิงลงมา ไปจับต้นข้าว เขาก็ดำแม่ให้ (ข. ๓๑)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงนกเอี้ยง เลี้ยงควายเก่า ควายกินข้าวร้องไห้หงิง ๆ ไปจับต้นชิงเขาอิงลงมา
ไปจับหญ้าคาเขาดำแม่ให้ ไปจับต้นตะไคร้แม่ยายโกนจุก นกอีปุกมาสวดมนต์เย็น นกกั้งเขนทำโน้นทำนี่
นกค้อนทองร้องปูลุง ๆ (ข. ๓๒)

นกเอี้ยง

นกเอี้ยงเอ๋ย เลี้ยงควายดอน ควายเป็นหนอนนกเอี้ยงดีกัน ยายจันไถนา ยายเอี้ยวส่งข้าว
ยายเฒ่าเฝ้าเรือน ยายเหมือนตลกกะได ยายไทยรดล่อง ยายทองจุมูกไห่ว ชายแดงโมแดงไท
เดินไปเดินมาเน้อ (ข. ๒๙)
(ต้นฉบับตัวเขียนเลขที่ ๒๘ เหมือนกับต้นฉบับที่ ๒๙ ยกเว้น วรรคที่ ๒ และ ๓ ฉบับที่ ๒๘ ใช้ว่า “มาเลี้ยง
ควายดอน ไอ้ควายเป็นหนอน”)

นาฬิกา

โละเห่	เจ้านาฬิกาตंदก
ปลูกเอาไว้แกมพก	หนุ่มน้อยจะมีเมีย
แค้นใจด้วยกระรอก	มันกัดเอาดอกมะพร้าวเสีย
เจ้าก็ชวดมีเมีย	ว่าจะกินยาตาย
เจ้ากินข้าวเหนียวหนึ่ง	กินน้ำผึ้งกับนมควาย
กินเสียจะให้ตาย	เสียตายแต่นวลลูแม่นา (ค.)

นาฬิกา

โละเห่เจ้านาฬิกาตंदก ปลูกเอาไว้จะแกมพกหนุ่มน้อยจะมีเมีย แค้นใจอ้ายกระรอก
มันกัดเอาดอกมะพร้าวเสีย หนุ่มน้อยชวดมีเมีย จะกินยาตาย กินข้าวเหนียวหนึ่ง กินน้ำผึ้งกับนมควาย
กินเสียจะให้ตาย ไม่เสียตายแก่ชีวา (ข. ๓๓)

นาฬิกา

โละเห่เฮื่อนาฬิกาตंदก ปลูกไว้แกมพกหนุ่มน้อยจะมีเมีย แค้นใจเจ้ากระรอกมากัดเอาดอกไปทิ้งเสีย
หนุ่มน้อยชวดได้เมียว่าจะกินยาตาย กินข้าวเหนียวหนึ่งกินน้ำผึ้งนมควาย
กินเสียให้ตายเสียตายนวนแม่นา (ข. ๓๑)

นารีเก

ไอระเสนาริเกตันคก ปลุกไ่ว้แกมพก เจ้าหนุ่มน้อยจะมีเมีย แค้นใจให้เจ้ากระรอกมากัดดอกมะพร้าวเสีย
หนุ่มน้อยชวดได้เมียว่าจะกินยาตาย กินเข้าเหนียวหนึ่งกับน้ำผึ้งนมควาย กินเสียให้มันตาย
เสียตายนวลที่หน้าวัดสมุหะนี้คนเดียว (ข. ๓๑)

โอะละเฮ

โอะละเฮโอะละหึก พระจะสึกไปมีเมีย เจ็บใจอ้ายกระรอก มันมากัดดอกของพ่อเสีย
กูแสนเจ็บใจเป็นนักเป็นหนา อยากจะใคร่กินยาตาย กินข้าวเหนียวหนึ่ง กับน้ำผึ้งน้ำตาลทราย (ข. ๑๖)

นาพิเกตันเดียว

โอะละเห่เอย	มีนาพิเกตันเดียว
ทั้งแม่กาแม่เหี่ยว	เหี่ยวกันจะทำรัง
แม่กาบินมาก่อน	แม่เหี่ยวนั้นร่อนมาทีหลัง
ใครจะเป็นเจ้าของรัง	ร้อยชั่งแม่คนเดียวเอย (ค.)

นาพิเก

โอะละเฮเห่ นาพิเกตันเดียว ปลุกไ่ว้จนใบเหี่ยว แม่กาก็เหี่ยวไปทำรัง แม่กาบินมาก่อน
แม่เหี่ยวก็ร่อนมาทีหลัง ใครจะเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่งเจ้าคนเดียว เอย (ข. ๒๘)

โอะละเห่

โอะละเห่โอะละเห่ นาละเกตันเดียว ฝ่ายนางกากับนางเหี่ยว เหี่ยวกันจะทำรัง นางกาบินไปก่อน
นางเหี่ยวก็ร่อนไปทีหลัง ใครจะเป็นเจ้าของรัง ระวังระไวเจียวแม่นาเอย (ข. ๑๔)

นาระเก

โอะละเห่เอย นาระเกตันเดียว ปลุกไไว้ในไพรเหี่ยว กาเหี่ยวไปทำรัง แม่กาจะไปก่อน
แม่เหี่ยวจะร่อนไปทีหลัง ใครเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่ง อุแม่นา (ข. ๙)

นาฬิกาตื่นเดียว

เฮเฮ นาฬิกาตื่นเดียว ปลุกไว้หนทางเปลี่ยว
นกเหยี่ยวก็เหี่ยวไปทำรัง อีกาบินไปก่อน
นกเหยี่ยวก็ร่อนมาตีรัง ได้เป็นเจ้าของรังร้อยชั่งนะแม่นา (ข. ๑๕)

นาระเก

ไอระเห่นาฬิกาตื่นเดียว แมก้าแม่เหยี่ยวเฉียวกันทำรัง แมก้ามาก่อน แม่เหยี่ยวก็ร่อนมาตีหลัง
ใครเป็นเจ้าของรังร้อยชั่งแม่นคนเดียว (ข. ๑๗)

นาฬิกาตื่นเดียว

นาฬิกาตื่นเดียว ปลุกไว้ใบเขียว แม่เหยี่ยวก็เฉียวไปทำรัง แมก้าก็บินก่อน แม่เหยี่ยวจะร่อนไปตีหลัง
ใครจะเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่งร้อยชั่งร้อยเป็นพวงดอกห่มมาก ร้อยเป็นครุฑยุคนาค ร้อยยากจะโรยรา (ข. ๓๔)

นาฬิกาตื่นเดียว

โอะละเห่เฮย นาฬิกาตื่นเดียว ปลุกไว้ใบเขียว แมก้าก็เฉียวไปทำรัง แมก้าจะบินก่อน
แม่เหยี่ยวจะร่อนไปตีหลัง ใครเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่งอุแม่นา (ข. ๑๑)

นาฬิกาตื่นเดียว

โอะละเห่เฮย นาฬิกาตื่นเดียว ปลุกไว้ใบเขียว แม่เหยี่ยวจะทำรัง แมก้าบินมาก่อน
แม่เหยี่ยวก็ร่อนตามหลัง ใครเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่ง แม่นคนเดียว (ข. ๓๓)

วัดโบสถ์

วัดเอยวัดโบสถ์มีต้นตะไทรยืนต้นเดียว แมก้าแม่เหยี่ยวพากันเฉียวไปทำรัง ตัวหนึ่งไปก่อน
ตัวหนึ่งก็ล่อนไปตามหลัง ใครเป็นเจ้าของรัง ร้อยชั่งแม่นคนเดียว (ข. ๓๑)

นาฬิกาตื่นด้า

โอะละเห่เฮย นาฬิกาตื่นด้า ปลุกไว้ริมน้ำ
มีเสื้อซ่อนเล็บ นวลเอ๋ยนวลแฉล้ม หยิกแก้มเจ็บ ๆ
หยิกเป็นรอยเล็บ เจ็บนวนอุแม่นา (ข. ๑๑)

นาฬิกาตื่นตัว

โอรสเห่เหย	นาฬิกาตื่นตัว	ขุดบ่อล่อน้ำ
ทำเป็นเสื้อซ่อนเล็บ	แค้นใจนางแฉล้ม	มาหยิกเอาแก้มพี่เจ็บ
หยิกพี่เป็นรอยเล็บ	เจ็บจริงอุเม่นา	(ข. ๑๑)

นาฬิกาตื่นตัว

โอรสเห่เหย นาฬิกาตื่นตัว ปลุกไวยมน์น้ำ เสือปลาซ่อนเล็บ ชวนแม่แฉล้มไปเก็บ
หยิกเอาแก้มพี่เจ็บ ๆ หน้าพี่ยังมีรอยเล็บ เจ็บจริง นะเม่นา (ข. ๓๓)

นาฬิกาตื่นตัว

นาฬิกาตื่นตัว ขุดบ่อล่อน้ำ กลายเป็นเสื้อซ่อนเล็บ โอรสนางแม่แฉล้ม มาหยิกเอาแก้มพี่เจ็บ ๆ
กลายเป็นเสื้อซ่อนเล็บ โอรสให้น้ำจันนอน อุเม่นา (ข. ๓๔)

นางควาย

นางควายเอย นางควายหางดอก มาหยอกควายกาง จับหางควายโยก มะนาวเต็มสระ มะระเต็มคลอง
มาร้องแตร ๆ ฝนตก เดือนแก้ว มาชะหัวเจ้า ชะหัวนางควาย (ข. ๓๓)

นางควาย

นางควายเอย นางควายหางดอก ตงอกคอด่าง เขาจับเข้าง้าง เขาจับเขาโยก น้ำท่วมโคก ฝนตกเซง ๆ
สำเภาเดือนแก้ว เขาทุลหัวเจ้า เขาทุลหัวนาย ทุลหัวนางควาย พยายามให้เสมอกันเอย (ข. ๒๙)

นางญวน

นางญวนเอย หน้าเจ้าฉนวนรวกับแดง พันดำเป็นสีแสง ฝักปากแดง ดังเลือดนก เอวก็กลมผผด
ฉนวนเจ้าต้องในตาชาย ใครหนอที่รู้จัก เชิญช่วยชักให้สักราย ถ้าได้ญวนหน้าฉนวนโย
ไม่เสียดาเงินตราเอย (ข. ๒๘)

นางดัง

นางดังเอย เข้าป่าระหง เข้าดงไม้หมาก เข้ารากไม้แดง เข้าแฝงแมลงเม่า กระดังผัดเข้า
อ่อนนัยเย้ยโย มาชนดินทราย สาดหน้านางดัง (ข. ๔๘)

นางด้ง

นางด้งเอ๋ย เข้าป่าระหง เข้าดงไม้หมาก เข้าซอกไม้แดง กระแซงแมงเมา นางด้งผัดเข้า
อ่อนมาเผย ๆ อ่อนมาผาย ๆ ขนดินขนทรายให้นางด้งไว้อย (ข. ๓๓)

นางด้ง

นางด้งเอ๋ย นางด้งให้หา สวาน้อยเร็วรา กินชีพื้นดำ ลงไปเล่นน้ำ ทะเลพาไป เหล้าเหลียมสองไห
ไก่อ้อยสองตัว กระเทียมสองหัว รักเจ้าแม่เฮ้ย ๆ (ข. ๓๓)

นางหนูปากขวด

นางหนูเอ๋ย	นางหนูปากขวด	มีหนวดหยอมหยอม
ย้อยแก้มย้อยคาง	จะตัดหนทาง	ให้นางหนูเดิน
นางหนูไม่เดิน	มาเดินทางเก่า	พบพี่น้องเจ้า
กินข้าวกะสารหนู	เคี้ยวมากเคี้ยวพลู	โพล่ทั้งสองแก้ม
ซื้อผ้าลายแล่ม	มาทั้งสองผืน	ดอกไม้ดอกบัว
เป็นหัวปลากทราย	ที่เชิงมันลาย	จุมุกมันงอน
เมื่อมันไซ้	มันไซ้ได้ซอน	เมื่อมันนอน
มันนอนได้ไม้	เมื่อมันไป	มิรู้ได้เลย (ค.)

นางหนูเอ๋ย

นางหนูเอ๋ย นางหนูปากขวด ตำนวดหยอมหยอม ย้อยแก้มย้อยคาง ไปตัดหนทาง ให้นางหนูเดิน
นางหนูไม่เดิน ไปเดินทางเก่า เคี้ยวหมากสองแก้ม ทุ่งผ้าลายดอกแยม ห่มผ้าสองผืน นกปากปิ่นบินขับบินซอน
จะนอนที่ไหน จะนอนที่รัง อ้ายลั้งแลเห็น นกกระเด็นเรือลอย ชักผ้ามาห้อย นางหนูเอ๋ย (ข. ๔๗)

นางแมว

นางแมวเอ๋ย	ท่านให้ขอฝน	ให้ขอน้ำมนต์
รดหัวนางแมวบ้าง	ขอเบี้ยค่าจ้าง	หามนางแมวมา
ให้ถูกทั้งข้าว	อย่าให้ข้าวตายผอย	ข้าวเกวียนละสองร้อย
อ้อยล่ำละยี่สิบ	ไปซื้อหมากดิบ	ถึงเมืองไชโย
ลูกสาวโตโต	เร่งให้มีลูก	ทั้งข้าวก็ให้ถูก

ลูกไม้อ่าให้แพง

ทำตาแดงแดง

ร่อนรับร่อนเร่

ฝนก็เทลงมามา (ค.)

(ฉบับ สุเวทย์ วรรณที่ ๔ ใช้ว่า “อย่าให้ข้าวตายหมั้น ข้าวเกี่ยวนละสองพัน อ้อยล่ำละหลายสิบ” นอกนั้นเหมือนกันหมด)

นางแมว

นางแมวเอ๋ย ร้องแกลว ๆ ขอเปิดขอไก่อ่ ขอไม่ได้ร้องให้ขอฝน ขอ น้ำมนต์รดหัวแมวข้าที่
แมวข้าดีมีแก้วโนตา ขึ้นหลังคาลงมาไม่ได้ ลงมาได้คาบไขว้งหนี มาเดือนหกฝนตกทุกที มาปีนี้ไม่มีฝนเลย
พ่อตาลูกเขยมือเกยหน้าผาก พ่อหม้ายลูกมากจะยากย้อนเข้า พระศุขพระเสาร์ มาเข้าชุมชุม
พวกหนุ่ม ๆ มาเล่นนางแมว ร้องแกลว ๆ ฝนเทลงมา ๆ (ข. ๒๙)

นางแมว

นางแมวเอ๋ย ร้องแกลว ๆ ขอเปิดขอไก่อ่ ขอไม่ได้ร้องให้ขอฝน ขอ น้ำมนต์รดหัวแมวบ้าง
ขอเบี้ยค่าจ้างหามแมวมา หนูเกล็ดเข้าตาฝอย กล้วยตายนิ่ง แม่ผึ่งเอ๋ย อย่าเพื่อขายลูก ข้าวยังถูก
ลูกไม้อย่างแพง เห็นตาแดง ๆ ฝนเทลงมา ๆ ๆ (ข. ๒๙)

นางแมว

นางแมวเอ๋ย ท่านให้ขอฝน ให้ขอ น้ำมนต์ รดหัวแมวบ้าง ขอเบี้ยค่าจ้างที่หามแมวมา ใครมิให้ข้า
ให้เข้าตายฝอย ใครให้นิดหน่อย ให้อ้อยตายนิ่ง ผัวไปตีผึ้ง ตัวผู้ต่อยหนู ตัวเมียต่อยตา
แม่ข้าต่อยตุ๊ด (ข. ๒๙)

เทวดา

เทวดาลาหก

ฝนฟ้าไม่ตก

ออกลูกจะแตกคราก

ผลกรรมลำบาก

ลูกนี้ก็ไม่ว่า

ชนข้าวในนา

ชนปลาในน้ำ

ข้าวโพดข้าวฟ่าง

ผลไม้ในนา

ขอเชิญแมวมา

ว่าจะให้ขอฝน

จะขอ น้ำมนต์

รดหัวแมวบ้าง

ขอเบี้ยค่าจ้าง

หามนางแมวมา

ให้ถูกทั้งข้าวกล้า

อย่าให้ตายฝอย

ข้าวเกี่ยวนละสองร้อย

อ้อยล่ำละยี่สิบ

ไปซื้อหมากดิบ

ถึงเมืองไชโย

ลูกสาวโตโต

เร่งให้มีลูก

ทั้งข้าวก็ให้ถูก

ลูกไม้อ่าให้แพง

ทำตาแดงแดง

ร่อนรับร่อนเร่

ฝนก็เทลงมา ๆ (ค.)

บ้านเมฆ

บ้านเมฆเสียก่อน	มีละครสามวัน	หัวล้านชนกัน
ฝนก็ลั่นลงมา	นางแมวหางขุด	ตลอดทางยาว
สีเทาดำแดง	แมวกินปลาอย่าง	แมวกินปลาแห้ง
ฝนตกหน้าแล้ง	อยู่ที่ต้นสะเดา	เย็นทั้งรากข้าว
ปลาหลดปลาไหล	ปลากระทิงวิ่งไล่	อยู่ในท้องนา
นางเมฆลาเอย	มาจากเมืองบน	ท่านให้ขอฝน
ฝนก็ตกลงมามา (ศ.)		

(ฉบับ สุเวทย์ วรรณสุดท้ายใช้ว่า “ฝนก็ตกลงมา ตกลงมา”)

นางสุม

นางสุมเอย สุมปลาในห้วย สุมปลาในหนอง สุมปลาในคลอง โอ้แม่ทองสุมเอย (ข. ๑๖)

นางสุม

นางสุมเอย สุมปลาในห้วย สุมปลาในหนอง สุมปลาในคลอง รักแม่ทองสุมเอย ฯ (ข. ๓๓)

นางอิง

นางอิงเอย มาแต่ล่างมาแต่บน พบเด็กสองคน จับแม่ปลาหลด กัดแม่ปลาไหล ปลาช่อนตัวใหญ่
รักเจ้าแม่เอย ฯ (ข. ๓๓)

นอนเสียเถิด

นอนเสียเถิดพอนอน แม่นี้จะให้เจ้านอนเปล เก็บจำปาแลสาเก
จะมาแซมเปลให้เจ้านอน (ข. ๓๒)

นอนกรง

นอนเสียเถิดเอย	แม่จะให้เจ้านอนกรง
เก็บดอกจำปาแลกาหลง	แซมกรงให้เจ้านอน เอย (ข. ๑๑)

นอนเช้า

นอนเสียเถิดเอ๋ย
ตื่นขึ้นมาแม่จะรับขวัญเจ้า

แม่จะให้เจ้านอนเช้า
นอนเช้านะแม่คุณคนเดียวเอ๋ย (ข. ๑๑)

นอนเสียเถิด

นอนเสียเถิดแม่ดวงจิตร แม่เนื้อสนิทออ่อนละม้าย ความรักของแม่นี้ใช้ จึงกล่อมให้ลูกน้อยนอน
นอนเสียเถิดแม่ขวัญใจ แม่จะได้ไปทำงาน ใ้แม่งคราญเจ้านอนเสียดี ๆ (ข. ๓๑)

โนเน

โนเนเอ๋ยโนเนดา
จะพาดไ้ตันอะไรดี
พาดไ้ที่ตันจำปี
ก็มาไปเสียกับพี่

สีชมพูปูลาด
สีชมพูปูลาด
ผิวไม่รักไม่ใคร่
ไอ้ข้าเจ้าโนเนเอ๋ย (ค.)

ปักกะทารา

ปักกะทารา หมาน้อยคาบกะลา สักกะผลุงดั่งเหม่ง (ค.)

ปักกะทารา

ปักกะทารา ปักกะทารา ข้าวเข้าตาก ไปฝากพ่อตา (ข. ๑๑)

ป่าสูง

เห่เอ๋ยป่าสูง
สอนร่อนสอนบิน
แหวกว่ายวาริน
ใหญ่เท่าเตี้ยรวัว

ล้วนแต่ฝูงกิงร
ครันถึงสระสรง
กิงบัวเก็บบัว
พากันยืมหัว

ลูกเล็กเด็กอ่อน
ก็ไผลงในสระสินธุ์
เก็บกะจับดับเต่า
ระร่าระเริงฤไทยเอ๋ย (ข. ๑๑)

(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ เหมือนกันหมดเว้นแต่วรรคแรกใช้เอ๋ย)

ปลาตะเพียน

ปลาตะเพียน ช่างเวียนช่างแฉะ ไปเมืองสุพรรณ นังปั้นอึแปะ (ข. ๑๕)

ปลาตะเพียนทอง

เจ้าปลาตะเพียนทอง ลอยล่องจะไปข้างไหน หันหน้ามาข้างนี้
จะให้ดูครีเจ้ามาโลย แมวเดินและปรบไก่อ ยัยไชยเชษฐาเอ๋ย (ข. ๑๑)

เจ้าปลาสิงชะวาด

เจ้าปลาสิงชะวาดเอ๋ย สวาสดียุ่ทั้งตัว จงระวังให้ดี เขาจะฉูฉีให้เจ้าสัว นิงนังระวังตัว
รักเจ้าปลาสิงชะวาดเอ๋ย (ข. ๓๓)

ปลาสิงกะวาด

เจ้าปลาสิงกะวาดเอ๋ย แสนสอาดอยู่ทั้งตัว ให้ระวังให้จงดี เขาจะฉูฉีให้เจ้าสัว เร่งระวังตัว
เจ้าปลาสิงกะวาดเอ๋ย (ข. ๒๙)

ปลาสิงกะวาด

เจ้าสิงกะวาดเอ๋ย เจ้าช่างสอาดหมดทั้งตัว ระวังให้ดี
เขาจะฉูฉีไปให้เจ้าสัว เจ้าช่างสอาดหมดทั้งตัว นะเจ้าปลาสิงกะวาดเอ๋ย (ข. ๑๑)

ปิดตา

ปิดตาไม่มีด สาระพิษเข้าตา พ่อแม่ทำนา
ได้ข้าวเม็ดเดียว (ค.)

ปิดตา

ปิดตาไม่มีด สาระพิษเข้าตา พ่อแม่ทำนา ได้ข้าวเม็ดเดียว ได้ข้าวเหนียวเม็ดครึ่ง (ข. ๒๙)

ปูโต้ง

ปูโต้งเอ๋ย อย่าโต้งเอ๋ย เข้าป่าระหงษ์เข้าดงไม้หนามาก เข้ารากไม้แดง กระต๊องกระแฝง ตะแกรงร่อนเข้า
กระต๊องผัดเข้า จงมาเร็วรา มากินผักกินปลา กินหญ้าพินดำ ลงมาเล่นน้ำ ปักกะเล้าไป ให้เหล้า ๒ ไห
ให้ไก่ ๒ ตัว กระเทียม ๒ หัว (ข. ๒๙)

ไปละไหวย

ไปละไหวย ไปละวา อยู่ไม่ได้ ชี้อะหลดผ้า (ข. ๒๙)

โป้งเป้ง

โป้งเป้งเอย	ไปดักเซงเลงอยู่ปลายไม้
อ้ายกั้งหรืออ้ายปลา	มันจะมาแต่ไหน
เข้าลอบเข้าไซ	ของอ้ายโป้งเป้งเอย (ค.)

ผงเข้าตา

ผงเข้าตา	แมงดาหนีบออก	จะคดข้าวตอก
ให้แมงดากิน (ค.)		
	ผัดเจ้าล่อ	
ผัดเจ้าล่อ	เข้าเหนียวสองห่อ	ไม่พอกันกิน (ค.)
	ผัดพ่อผัด	
ผัดพ่อผัด	ข้างงารัด	แทงคนไม่เข้า (ค.)
	ผีครกผีลาก	

ผีครกผีลาก	ปลาตะเพียนปลาตะพาก	กระต่ายลายซ้อน
ปลาตะอินเนื้ออ่อน	ซ้อนพ่อคุณเอย (ข. ๔๘)	

ผีลง

ผีลงแล้วไหวย	ผีลงแล้ววา	ลงมาไม่ได้
ไต่ไม้ลงมา	เรียวนามพุทรา	เกี่ยวผ้าผีปอง
มีหมากก็ซอ	มีพลูก็ซอ	ยกเขียนขันทอง
มารองเช็ดหน้า (ค.)		

ฝนตก

ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง แม่หม้ายใส่เสื้อ
ถ่อเรือไปดูหนึ่ง (ค.)

ฝนตก

ฝนตกลงเช็ก ๆ ปลาซ่อนตัวเล็ก
หว่ายนํ้าตีแปลง ตัวหนึ่งพันดำ
ตัวหนึ่งพันแดง หว่ายนํ้าตีแปลง
พันแดงเหมือนย้อมครึ่งเอย (ข. ๒๘)

ฝนตกหิม ๆ

ฝนตกหิม ๆ ยายฉิมเก็บเห็ด ยายฉิมวิ่งไล่เปิด เห็ดยายฉิมกระจาย (ข. ๒๙)

ขอฟ้าขอฝน

ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย ตกมากี่แรง ๆ นางทองทรัพย์ปลูกแตงไว้ที่ริมไร่ ถ้าฝนฟ้าไม่ส่ง
นางทองทรัพย์ก็คงเหงาใจ เพราะหาไม่ได้ผลไม้ จะต้องบรรลัยหรือเจ้าเอย (ข. ๓๑)

พรานเบ็ด

จะกล่าวถึงนายพรานเบ็ดเอย นายพรานประโมงเบ็ดเจ้าเที่ยวตกเบ็ดเอามัจฉา
เจ้าเที่ยวเอาเบ็ดไปย่อนตามคางคกเอย ฝ่ายมัจฉาก็ฉวยกิน
หมายใจว่าเยื่อเอยอุดกระชากเบ็ดก็ติดปากอยู่ในกระสินธุ์ นายพรานวัดเบ็ด
ขึ้นมาเอยเจ้ามัจฉาก็โดดดิน หมดแรงสุดสิ้นเอยไม่รู้จะดิ้นไปแห่งไร (ข. ๓๑)

พรานไพร

จะกล่าวบทไปเอยถึงนายพรานไพร อยู่ในดงดรี ยิงเนื้อแรดทรายเอยอยู่แต่ในแดนดง
สัตย์ได้ยินเสียงปืนเอยก็แตกตื่นเที่ยวซุกซ่อน พวกกันหลบลีกเข้าดงดอนเอยซุกซ่อนหนีนายพราน
พวกกันหนีเอาตัวพ้นพลอดตนพ้นพราน กลัวนายพรานจะแอบยิง เจ้าหากพวกกันหมอบนั่งอยู่ใน
ป่าไพรวัน (ข. ๓๑)

พวกเราพายเรือ

พวกเราพายเรือ เข้าว่ฟ่อ ๆ เข้าในคลอง พายรอยคอนน้อง เจ้าเอยน้องเอย ร้องรำ ๆ (ข. ๑๑)

พวงดอกหมา

เจ้าร้อยซึ้งร้อยซ่วง จะร้อยเป็นพวงดอกหมา ร้อยเป็นพระยาครุฑ สับประยุทกับพระยานาค
แสนลำบากเจ้าคนเดียวเอย (ข. ๓๒)

พวงดอกหมา

เจ้าร้อยซึ้งร้อยซ่วง แม่จะร้อยเป็นพวงดอกหมา
จะร้อยเป็นพระยาครุฑ ที่สับประยุทกันกับนาค
เพื่อนยากแม่คนเดียวเอย (ข. ๑๑)

พวงมาลัย

พวงมาลัยเอย ลอยไปทางท่าอิฐ พี่จะหาเมียให้ แต่ลั่นแม่หม้าย
ลูกติด ท่าอิฐช่างรำ ไม่มีใครรำเหมือนเอย (ข. ๔๘)

พุ่มพวง

พุ่มพวงดวงดก เจ้านกเขาเงิน ให้น้องซี้ควาย ตัวพี่ชายจะเดิน หุงเข้าหม้อหนู ต้มปู้หม้อน้อย
ร้องให้หากัน เมื่อตวันยอช้อย (ข. ๑๑)

โพทะเล

โอรสเห่เอย เจ้าโพทะเลลัดใบ ๆ แก่นั่นหล่นก่อน ใบอ่อนก็ขึ้นใหม่ เจ้าโพทะเลลัดใบงามกระไร
อูแม่นา (ข. ๙)

โพธิ์ทะเลลัดใบ

โอรสเห่เห่ เจ้าโพธิ์ทะเลลัดใบ ใบแก่ก็หล่นก่อน ใบอ่อนก็แซมขึ้นมาใหม่ เจ้าโพธิ์ทะเลลัดใบ
หน้านวลเป็นใยเจียวแม่นา (ข. ๑๑)
(ฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ วรรคสุดท้าย สะกด “หน้า” เป็น “น้า”)

โพงพาง

โพงพางเอย
เข้าลอดโพงพาง (ศ.)

ปลาเข้าลอด

ปลาตาบอด

โพนเพน

โพนเพนเอย กระเด็นสายนาถ ให้น้ำท่วมฟาก กระดากออกไป (ข. ๒๙)

โพนเพน

โพนเพนเอย	กระเด็นสายนาถ	น้ำขึ้นท่วมฟาก
กระจายดอกพริก	อีแม่ระริก	อีแม่ระรวย
ตัดใบตองกล้วย	มารองบายศรี	ชะมดจมี
ตีฆ้องหน้าวง	อ้ายคงเป่าปี่	กระตี่ชะมด
อ้ายคตตีฉิ่ง	ค้ำควาปากแหง	อุ้มลูกมาดู
สะดุดขี้หนู	สะดุดขี้หมา	หกล้มปากแตก
สะดุดหญ้าแพรก	แตกเสียทำเนา	เจ้าเพรानกกระจอก
ผักนึ่งหญ้าออก	ทองหลางใบมน	ชนกันยายมอญ
ปิดประตูใส่กลอน	นอนเสียดกลางวัน	ไก่ขันเอ็กเอ็ก (ศ.)

(วรรณ ชะมดจมี ฉบับ สุเวทย์ว่า ชะมดชะนี)

มะพร้าวตื่นตก

มะพร้าวตื่นตก กระยาจกตื่นมี ผักนึ่งตื่นที่ ของตื่นตื่น (ข. ๑๑)

มะไฟ

มะไฟเดือนห้า ฝนฟ้าไม่ตก มะไฟเดือนหก ท้องขึ้นท้องพอง (ข. ๑๖)

มะเลเทโท

มะเลเทโท มะไลทา กุ้งแห้งน้ำปลา ส้มโออย่า (ศ.)

มักกระเซียง

มักกระเซียงเอย มาเดินมารำ มากินน้ำคร่ำ สรวยจริงก้งามจริง (ข. ๓๓)

มัดตัว

มัดตัวเจ้าเอย มัดตีนข้าหาย ซ่อนเล็บกัดตาย
อยู่ที่ต้นชอนดอก มัดตัวไม่บอก ซ่อนฟันกินหมด (ค.)

มดแดง

มดแดงเอย มารอดใต้แข้ง มารอดใต้ขา ใ้มดฉ้ยยา กะถ้ำฉ้ยยา (ข. ๓๒)

มดตะนอย

มดตะนอย ต่อยใบพลู ใครมาแลดู คนนั้นขี้ตด (ค.)

มดตะนอย

มดตะนอย ต่อยกันขัน คนไหนยิงฟัน คนนั้นขี้ตด (ค.)

มลิงมลอง

มลิงมลอง คะนองลันที่ แกงปลากระดี
น้ำไหลลงเหลง คนตนเอง โทะไซใครไม่ได้ (ค.)

ม้อยหลับ

เอยเอยม้อยหลับ กลับมาอยู่ในพลับพลา ตื่นจากนิรา
กัลยาเจ้าหายไป ใ้แก้วเจ้าพี่เอย หนีไฟไปที่ไหน
แรกรักมาจากไป สุดอาลัยของเรียมเอย (ข. ๑๑)

บัวทอง

มาข้าจะกล่าวถึงเรื่องราวบัวทอง นึ่งแพขายของ ล่องขายแต่ทุเรียน ปลายเล็บเจ้าหอม

ข้อมือเจ้าย้อมแต่ใบเทียน กันร่มกำมลอ ใส่เสื้อคอห่านมิดขะเมี้ยน ไรจุเจ้าหอมเทียน
ข้อมือเจ้าผูกแต่สร้อยสน (ข. ๓๓)

โหมยหน่อไม้

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวอะไรดี	เห็นท่วงเห็นที่
จะโหมยหน่อไม้	ค่อยย่อเข้าไป	เห็นหน่อไม้สีสุก
เห็นหนามมันรุงรัง	ก็ลงนั่งเป็นทุกข	หน่อไม้สีสุก
จะทำอะไรกินดี	ต้มกินก็ได้	แกงกินก็ดี
หน่อไม้ตาหลวงซี	ของแกช่างดีสุดใจ	เอ๋ย (ข. ๑๑)

(ฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ วรรคที่ ๙ ใช้หน่อไม้)

เจ้าหอยโข่ง

มาข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวเจ้าหอยโข่ง รูปร่างกะโปงโล่ง เจ้าหอยโข่งที่กลางนา มือตีนเจ้าหาไม้
แต่เดินได้ทั่วทิศา (ข. ๓๒)

มาระโหวย

มาระโหวยมาโน่นแล้วว มาจากป่ารอยตีนโต ๆ มาหักกิ่งโพ โห้ว (ข. ๒๙)

มาละโหวย

มาละโหวยมาละว มาแต่แม่เขาแม่เราไม่มา (ข. ๒๙)

แม่จะรำพรรณ

แม่จะรำพรรณถึงต้นไม้ต่าง ๆ โนนแน่นจำปีต้นนี้จำปา อีกทั้งนูกวาง นางกวักรำกรา
อีกทั้งต้นสมอแสมพิณขนุนชิงชัน โนนแน่นมะขวิดมะไฟ ลูกห้อยออกกลาดไป
โนนแน่นต้นตะโกถัดมายี่โถมะลิซ้อน งามอรชอนอยู่ในดงไพรสาน
งามประเสริฐยวดยิ่งงามจนหญิงรักเอ๋ย (ข. ๑๗)

แม่ไครมา

แม่ไครมา น้ำตาไครไหล ได้เปียสองไพ
ติดกันแม่มา (ค.)

แม่ว่า่ย

แม่ว่า่ยแม่วี

แม่ปวดท้องซี้

กระโดดลงน้ำ

(ค.)

แม่ทองสุก

แม่ทองสุกเอ๋ย ปลุกผัวไปคัดซ็อน เจ้าปลาตะเพียนเนื้ออ่อน
จงมาเข้าซ็อนเถิดพ่อคุณเอ๋ย (ข. ๔๘)

แม่ศรีสาหงส์

แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาหงส์ เชิญเจ้าลงมา เอาแม่สร้อยทอง
เชิญปีเชิญกลองเชิญแม่ทองศรีเอ๋ย (ค.)

แม่ศรีสาสะ

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีสาสะ	ยกมือไหว้พระ
ว่าจะมีคนชม	ชนคิ้วเจ้าต๋อ	ชนคอเจ้ากลม
ชักผ้าปิดนม	ชมแม่ศรีเอ๋ย	(ค.)

(ฉบับสุเวทย์ ใช้ว่า “แม่ศรีสาสะ”)

แม่ศรีสาวสด

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีสาวสด	ใส่แหวนมรกฏ	ใส่แล้วผัดหน้า
ดอกไม้ห้อยหู	สีชมพูห้อยบ่า	น้ำอบชุบผ้า	หมั่นเวลาเย็นเอ๋ย

(ข. ๑๑)

(อีกบทหนึ่งในต้นฉบับตัวเขียนเดียวกัน ๓ บรรทัดสุดท้ายใช้ว่า “สีชมพูห้อยบ่า คนทรงเข้ามา อย่าช้าเลยเอ๋ย”)

แม่ศรีสาคร

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีสาคร	นมยานหน้าอ่อน
ผัวร้างเจ้าไว้	กระดิกข้างน้อย	เป็นทองคำเปลว
เชิญมาเร็วเร็ว	เถิดแม่ทองศรีเอ๋ย	(ค.)

แม่ศรีสาคร

แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาคร นมยานหน้าอ่อน ผัวจะร้างเจ้าไว้ อีกสามสี่ปีก็จะมีผัวใหม่
แค้นเนื้อแค้นใจแม่ยายสร้อยทอง (ข. ๓๒)

แม่ศรีสาคร

แม่สีเอ๋ย แม่สีสาคร นมยานหน้าอ่อน เขาจะร่อนเจ้าไว้ เชิญแม่นางหงษ์ลงตัวถวายทอง
เจ็ดปีเจ็ดกลอง เช็ดน้องเหรา สร้างศาลาไว้ให้แม่สีเล่น ลงรำลงเต้น แม่สีเอ๋ย (ข. ๒๙)

แม่ศรีสาคร

แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาคร นมยานหน้าอ่อน ผัวหรือจะร้างเจ้าได้ เจ้ามาสลัดตัดพี เจ้าไปมีผัวใหม่
เห็นใจเจ้าแล้วนะแม่สาครเอ๋ย (ข. ๙)

แม่ศรีสาคร

แม่ศรีเอ๋ย แม่ศรีสาคร นมยานหน้าอ่อน ผัวมาล้างเจ้าไว้ สักสองสามปี ว่าจะมีผัวใหม่
แค้นอกแค้นใจ เจ้าแม่ศรี เอ๋ย (ข. ๑๑)

แมงมุม

แมงมุมเอ๋ย ขยุ้มหลังคา ลูกเจ็บหนักหนา วางลูกเสียเถิด (ค.)

แมงมุม

แมงมุมเอ๋ย ขะยุ้มหลังคา แมวมากินปลา หมากัดกะพุงกัน (ข. ๒๘)

แมวคราว

แมวคราวเอ๋ย ต่ายราวลงมา เด็กนอนไม่หลับกินตับเสียเถิดวา (ข. ๙)

แมวขาว

แมวเอ๋ยแมวขาว หางยาวเป็นวา คนนอนไม่หลับมากินตับคนเถิดวา (ข. ๒๙)

แมวเหมียว

แมวเหมียวเอ๋ย แยกเขี้ยวยิงฟัน เสือปลาหน้าสั้น ลงมากับมันเสียเถิดวา
ลูกข้าหลับแล้วหนาพวกเสือปลา จงกลับไป ขวัญเข้าแม่สายใจ แม่จะไกวให้เจ้านอน (ข. ๓๑)

แมวเหมียว

แมวเอ๋ยแมวเหมียว	แยกเขี้ยวยิงฟัน	
เสือปลาหน้าสั้น	มากัดกันเถิดวา	(ข. ๓๐)

แมวเหมียว

แมวเอ๋ยเจ้าแมวเหมียวแยกเขี้ยวยิงฟันเสือปลาหน้าสั้นเอ๋ยมากัดกันกับแมวเอ๋ยเหมียว
โอ้เจ้าหนูรังเอ๋ยกรรมของเจ้าละนา พบแมวไม่หลบหนีหน้าเอ๋ยชีวะจะวางวาย
เสือโคล่งพบเนื้อหมันหมายเอ๋ยจะกัดให้ตายใจร้ายเหลือดี
นกเค้าจะกะก้อปรีเอ๋ยกาก็บินเข้าตีฝ้ายนกกมีลูกก็บินหนีไป
หมูปอบไม้ตะคร้อท้อใจเอ๋ยมิได้เข้าไกล้วงไปแต่ล่างตนเดียว
งูเห่าพบพังพอนเดียวเอ๋ยกัดกันกรรมเกรี้ยวจนตัวเย็นผูกอาคาศพยาบาทเป็นเวรเอ๋ย แต่ชาติใดมาฯ (ข. ๓๑)

แมวเหมียว

อ้ายแมวเหมียวเอ๋ย	แยกเขี้ยวยิงฟัน	
เสือปลาหน้าสั้น	กัดกันกับแมวเหมียวเอ๋ย	(ศ.)

แมวโพง

เจ้าแมวโพงเอ๋ยหลังโค้งดังเคียว เจ้าเป็นสัตว์ประเปรียวเอ๋ย เขี้ยวยาวแม่นา หากินอาหารตามป่าเอ๋ย
กึ่งปลาและหอยปูอะไรไม่ชอบเหมือนหนูเอ๋ยกัดดุจิงเจียวยามโกรธเจ้าทำตาเขียวคางร่นร้องเอ๋ย (ข. ๓๑)

แมวหง่าว

อ้ายแมวหง่าวเอ๋ย	ตัวมันยาวไม่น้อย	
เด็กมันนอนไม่หลับ	มากินตับเสียดักหน้อย	
หนึ่งเกิดอ้ายแมวหง่าวเอ๋ย		(ศ.)

แมวหง่าว

อ้ายแมวหง่าวเออย
คนนอนไม่หลับ
อ้ายแมวหง่าวเออย (ค.)

ไต่ราวลงมา
กินตับเสียเถิดวา

อ้ายหง่าว

อ้ายหง่าวเออย ต่ายราวลงมา ตกน้ำตกท่า สมน้ำหน้าอ้ายหง่าวเออย (ข. ๑๑)

แมวลาย

อ้ายแมวลายเออย
กินไม่หายอยาก
กินเล่นทั้งตัว

กินควายหมดตัว
วิ่งไปลากเอาหัว
นำกลัวจริงไว้ (ค.)

โมเอยเออย
มาหยุดพักเสียก่อน
พอให้หายเมาคลื่น

โมเอย
ไปทะเลเมาคลื่น
เข้าจอดนอนเสียสักคืน
ตื่นแล้วจึงค่อยไปเอย (ค.)

โมเอย

โมเอยเออย ไปทะเลเมาคลื่น หยุดพักเสียก่อน หยุดนอนเสียสักคืน พอหายเมาคลื่น
ตื่นแล้วจึงค่อยไป (ข. ๓๒)

ไล่ไล่

เจ้าไล่ไล่เออย
ปักหลักเสียก่อน
เจ้าไล่ไล่เออย (ข. ๑๑)

เจ้าไปทะเล
จอดนอนเสียสักคืน
พอให้หายเมาคลื่น

ไปแทงปลาชวย

เมี่ยงลมหิว ผัวลงท้าย ไปแทงชวยผุด ถึงตันโสนโครเคว สมคะเนเขาก็หยุด อ้ายปลาชวย
ก็หายผุดเออย (ข. ๑๑)

เมียงขาวตวัักหัก

เมียงขาวเอย เมียงขาวตวัักหัก ปลาทุยักคว หั่วเราะข้าวเย็น ลอดช่องมีดิน วึ่งไปหาน้ำกระทิ
แก้ผ้าตามน้ำ ช้ามคลองบางกะปิ (ข. ๓๓)

ชะโมยปล้นฤาษี

เมื่อเอยเมื่อนั้น ชะโมยเข้าปล้นดาฤาษี จะหาของสิ่งใดก็ไม่มี ก็ร้องไห้สารภีก็เหาะไป (ข. ๓๑)

เมื่อเอยเมื่อนั้น

เมื่อเอยเมื่อนั้น ตึกกะตากอดกัน บนยอดเขา ใครแข่งใครดำ ก็ว่าเรา ให้ปักเป้าย่องตอด
บนยอดตอง (ข. ๓๓)

เมื่อเอยเมื่อนั้น

เมื่อเอยเมื่อนั้น ตึกกะตากอดกันบนยอดเขา ใครแข่งใครดำ ใครว่าเรา
ปากเป้าย่องตอดบนยอดตอง (ข. ๑๖)

ไม้หนึ่ง

ไม้หนึ่งไม้นอง ข้าวพองข้าวเจ้า หვნกหัวหน้า
ข้าวหลามดัดเนื้อ (ศ.)

ยังมีตาบอด

ยังมีตาบอดเอยเจ้าซังสอดรู้ เจ้าเดินไปเยียบงูเอยพูดว่าก้านกล้วย พบแม่น้ำไหลเชี่ยวดังสวอยเอย
เจ้าว่าเสียใบโพธิ์เดินไปสุดจตตะโกเอย แก่ตัวว่าเป็นลมใครเขาจะเชื่อเจ้าตาพรมเอยพูดดังพรมเทวา คนเก่า
เล่าต่อกันมาเอยตาบอดสอดรู้ใครอย่าดูเยี่ยงอย่างเอย (ข. ๓๑)

ยังมีเงาะ

ยังมีเงาะตัวหนึ่งเอย เทียวเลาะรอดตัวมันดำปลอดเทียวหาปลา มือถือกระบองป้องปิดหน้า
เทียวหาปลาตามปลักแปลง พอได้ยินสำเนียง เสียงอะอะขึ้นจากสระเทียวเลาะแสวง
เสียงผู้ใดเมื่อใกล้แจ้งจึงแอบแฝงเข้ามา (ข. ๓๑)

เยวพรวด

เยว ๆ พรวด พี่ไปบ้านน้อง ได้กินผักทองแกงบวด ฉ้นไปบ้านพี่ จะกินยาหมี่ ๒ ขวด (ข. ๒๘)

โยนโยนโยน

โยนโยนโยน	ขนมต้มโตน	โยนเข้ากอไผ่	เจ้าข้างงาเล็ก
เจ้าเจ็กงาใหญ่	ดอกไม้พยับบาล	เจ้าผัวทำงาน	นางเมียเล่นซู้
ตัดไม้กระทุ้	มาล้อมร้าวไก่อ	ไก่อยไก่อ	กินข้าววันละเม็ด
เปิดเอยเปิด	กินข้าววันละปลาย	แม่ฮิลงแม่ฮิล	กระต่ายเข้าแซ่
ไปบอกกับพ่อ	ไปบอกกับแม่	ว่าจะไปตีทัพ	พะเย้อพะยับ
ไว้ถ้าพ่อตา	เจ้ากบเขียดเอย	ไปเล่นหอยโข่ง	ไปลงพระจันทร์
สาวน้อยนอนวัน	พระจันทร์นอนวี	ผลัดกันตีทุ้มโมง	เจ้าขนมทองเอย
แะมาทางนี้	จะซื้อกินบ้าง	เจ้าเผือกเขากว้าง	เจ้าดำเขาเกลี้ยง
เลี้ยงไว้เทียมแอก	เลี้ยงไว้แรกนา	ปิดกระบังได้ปลา	ทำนาได้เข้า
เจ้าเรือนโน้น	เจ้าเรือนนี้	ถุงเงินแค่แขน	ถุงแหวนแค่คอ
ลากเข้าลากออก	ปักกะตูเป็นเทือก	(ข. ๑๑)	

โยนโยนโยน

โยนโยนโยน ขนมต้มโคลนโยนเข้ากอไผ่ ข้างงาเล็ก เจ็กงาใหญ่ ดอกไม้ขึ้นบาน เจ้าผัวเล่นงาน
เจ้าเมียเล่นซู้ ตัดไม้กะทุ้มารองรังไข่ นางแม่ไก่อกินข้าวที่ละเม็ด นางแม่เปิดกินข้าวที่ละฟาย เข้าเหลืองเข้าลาย
ตะพายใส่แคร่ มาบอกกะแม่ ว่าจะไปบ่อพลับ ซี่ม้ายับ ๆ ไปรับพ่อตา
นายอินโถนนางกาส่งเข้า นางเป้าอยู่เรือน เอาเจ้าโลมาเป็นเพื่อน อยู่เรือนอุแม่หนา (ข. ๔๘)

โยนโยนโยน

ขนมลูกโคลนโยนเข้ากอไผ่ อ้ายข้างงาเล็ก อ้ายเจ็กงาใหญ่ ดอกไม้บัวบาน ลูกเขยเล่นงาน
พ่อตาเล่นซู้ ตัดเสาไม้กระทุ้ มาล้อมร้าวไก่อ หัวเหล็กหัวไหล กระต่ายเข้าแซ่ มานั่งแย่งแย้ เช็ดแ่นระวาน
นกสีอิกา มานั่งเลี้ยงน้อง อยู่ในห้องเอีย อุ้มครกอุ้มแครง หม้อเข้าเท่าหอยแครง หม้อแกงเท่าหอยโข่ง
ไปไหนมา ไปตลาด ไปซื้อกระดาศ มาเขียนบัญชี หม้อเข้าวงนี้ ฝาละมีออกไขน กระจ่ำสวดมนต์
กระบวยรับศีล (ข. ๕๒)

โยน ๆ ปับ

โยน ๆ ปับ แม่หม้ายนอนหลับ ขยับทุกที ก กา กิ กี่ ก ข โยนปับ ๆ (ข. ๑๑)

โยนยาว

โยนยาวเอ๋ย ค้างคาวกินกล้วย มารับพี่ด้วย
ไปช่วยกันโยนยาว (ค.)

โยนอีเนาะอีเนะ

โยนอีเนาะอีเนะ สาวน้อยเตาะเตะ ระวังควายไป ระวังควายมา
ซ้อด้ายซ้อไหม เย็บผ้าหลวงซี กระดี่ล่อมด อ้ายเค้าอ้ายกด
ร้องแข่ง ๆ (ข. ๔๗)

ระบำพริบพรี

ระบำไหนเอ๋ย ระบำพริบพรี เขาหาเจ้ามาเอ๋ยเป็นราคาลิบลี พริบพรี
ช่างกล่อมถนอมนางเอ๋ย (ข. ๓๑)

รีรีข้าวสาร

รีรีข้าวสาร สองทะนานข้าวเปลือก เลือกทองโปลาน เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
พานเอาคนข้างหลังไว้ (ค.)

เร่เร่

เร่เร่เอ๋ยเร่เร่ทองสังข์ พ่อแม่สอนสั่งรำคำแม่ว่า เดือนสี่เดือนห้า เขาจะมาร่วาซาน เดือนสิบเอ็ดเจ็ดขึ้น
เขาจะมาร่วาศุกร์ สัมเกลี้ยงสัมสุข ชมดงกเกวียน ทุเรียนหอยหวาน เขาจะเอาใส่พานไปให้แม่ผัว (ข. ๕๒)

แรกเริ่มเดิมที

แรกเริ่มเดิมที นารีเจ้าเกิดด้วยไม้ไผ่ หลาวเอ๋ยหลาวแล้ว แก้วพีจะลงไฟ ชดเข้าโขงนอก
ดอกเข้าโขงใน เอาเชือกเถาว์ลัยขึ้นพันไว้ ต่างสร้อยมาลัย โอแม่นา (ข. ๑๑)
(บทนี้ตอนต้นมีบางส่วนคล้ายคลึงกับบท เจ้างามประเสริฐ และ เดือนสี่ โปรดย้อนกลับไปดูข้างหน้า แต่
ตอนท้าย ๆ ไม่เหมือน)

เรือเล่น

เรือเอ๋ยเรือเล่นสามเส้นลิบห้าวา จอดไว้หน้าท่าสาวน้อยลงเต็มลำ
น้ำเชี่ยวเรือก็คว่ำมาเป็นก้ามของแม่นา (ข. ๓๑)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่น
จอดไว้ที่หน้าท่า
หัวจذبางกอกน้อย
คนก็ลงเต็มลำ
พายดำและพายแดง
พายมาอยู่หยับหยับ
เรือก็ลุ่มลงท่าจีน
เสียข้าวและเสียของ
เหลือแต่ผ้าเช็ดหน้า
ยังแต่ปลาสด

ยาวสามเส้นสิบห้าวา
คนก็ลงอยู่เต็มลำ
ท้ายก็ย้อยไปปากน้ำ
พายจ๋ามาฉับฉับ
เป็นแสงปึกแมลงทับ
ว่าจะไปรับนางสิบสอง
มาป็นขึ้นอ่าวแม่กลอง
น้องชายก็ไม่คิด
ของเจ้าพระยาตื่นติด
ติดตัวอุเม่นา (ศ.)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่น ยาวสามเส้นสิบห้าวา จอดไว้ที่หน้าท่า คนเขาก็ลงเสียเต็มลำ พายแดงแลพายดำ
สุดแต่แสงแมลงทับ พายมาหยับ ๆ ว่าจะรับนางสิบสอง เรือก็ลุ่มจมคว่ำที่แม่น้ำกลอง
เสียข้าวเสียของน้องชายก็ไม่คิด เหลือแต่ผ้าเช็ดหน้า ของเจ้าพระยาตื่นติด เหลือแต่ขันสำริด
ติดท้ายเรือมา (ข. ๙)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่น ยาวสามเส้นสิบห้าวา จอดอยู่ที่หน้าท่าคนก็ลงเต็มลำ พายแดงพายดำ เป็นแสงแมลงทับ
แล่นมาหลัด ๆ จะมารับนางสิบสอง เรือก็ลุ่มจมคว่ำ อยู่ปากน้ำแม่กลอง เสียข้าวเสียของเสียเงินเสียทองก็ไม่คิด
เหลือแต่ผ้าเช็ดหน้า ของเจ้าพระยาตื่นติด เหลือแต่ขันสัมฤทธิ์ ติดท้ายเรือมา (ข. ๓๒)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่น สามเส้น ๑๑ วา จอดไว้ที่หน้าท่า คนก็ลงเต็มลำ พายแดงพายดำ จ้างไปถึงกลางวาริ
เรือก็ลุ่มลง คนก็ตายเป็นผองสิ้นชีวิ (ข. ๓๒)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่น ยาวสามเส้นสิบห้าวา จอดไว้ที่หน้าท่า คนมาลงเป็นเต็มลำ หัวมันจอดอยู่ที่หน้า
ท้ายมันยื่นไปท่าซุง จะแข่งกันเล่นก็ได้ เป็นกรรมเสียแล้วนะเม่นา (ข. ๓๒)

เรือเล่น

เรืออ้อยเรือเล่นอ้อยสามเส้นสิบห้าวา จอดไว้ตรงหน้าท่าอ้อยผีพายก็ลงเต็มลำ
ครั้นเวลาได้ฤกษ์ยามงามช้าอ้อย ต่างก็ถอยออกกลางวล ถูกกระแสน้ำไหลเชี่ยวเหลือทนอ้อยอ่อนแอแล้วถอยแลง
นายท้ายเผยอผลักแพรงอ้อย เรือก็ขวางลงกลางแปลง น้ำไหลเข้าได้หลายแห่งอ้อย ใครเขาแก่งทำลุ่มอ้อย
ฝูงคนจมน้ำว่ายมาอ้อยถึงต้นมะเดื่อคกงามต่างขึ้นต้นลนลานอ้อยพบบงเห่ากัศพรไลย (ข. ๓๑)

ลิงลม

ลิงลมอ้อย	มาอมเข้าพอง	เด็กน้อยทั้งสอง
มาทัดดอกจิก	เจ้าพระยานกพริก	เจ้าพระยานกเขา
ทวงเบี้ยทวงข้าว	ให้เจ้าลิงลม	(ค.)

ลิงลม

ลิงลมอ้อย มาอมเข้าพอง เด็กน้อยทั้งสอง มาทัดดอกจิก เจ้าพระยานกพริก เจ้าพระยานกเขา
ทวงเบี้ยทวงข้าว ให้เจ้าลิงลม ทวงมะพร้าวลูกกลม ขนมห่มด้วยพู่ ลิงลมหน้าหนู เล่นขู่เสียวมะง
ติดต้องเชือกหนัง ติดตังหลวงชี ศาลาโรงผี เอ้เอ้กะตุ้มป่อง (ข. ๒๘)

ลิงลม

ลิงลมอ้อยมาอมเข้าพอง เด็กน้อยทั้งสอง ประทัดดอกจิก เจ้าพระยานกพริก เจ้าพระยานกเขา
ทวงเบี้ยทวงข้าว ขอให้เจ้า มะพร้าวลูกกลม ขนมห่มขมพู่ อ้ายแก้วหน้าหนู เล่นขู่ขาววัง ปะติปะตังเทวี
ศาลาโรงผี เอ้เอ้กะตุ้มป่อง อย่ายถองเมียนัก ซี่โครงจะหัก ตักน้ำกิน ทุ่งเข้ากินเอง กระเดียดท้ายเพลง
อีแม่สาวน้อย อ้อย (ข. ๓๒)

ลิงลม

ลิงลมอ้อย มาอมเข้าพอง เด็กน้อยทั้งสอง มาทัดดอกจิก เจ้าพระยานกพริก เจ้าพระยานกเขา
ทวงเบี้ยทวงข้าว ให้เจ้าลิงลม มะพร้าวลูกกลม ขนมห่มขมพู่ อี้แก้วหน้าหนู เล่นขู่สรวนวัน ตริตติดตัง
นางเชือกนางเทวี กระต่ายฤาษี เน้อ ๆ กะตุ้มป่อง (ข. ๓๓)

ลิงลม

ลิงลมอ้อย มาอมเข้าพอง เด็กน้อยทั้งสอง มาทัดดอกจิก เจ้าพระยานกพริก เจ้าพระยานกเขา
อมเบี้ยอมเข้า ให้เจ้าลิงลม มะพร้าวตกลม ขนมห่มพู่ อ้ายแก้วหน้าหนู เล่นขู่ขาววัง ปะติต้อยปะติตัง
เชิดหนังคารวี ศาลาโรงผี เล้ ๆ กระตุ้มป่อง (ข. ๑๑)

ลิงเอ๋ยลิง

ลิงเอ๋ยลิง ห่มไม้หลัก ไม้ไหนหัก เอาลิงขึ้นห่ม ไม้ไหนล้ม สามสิบสามแสน ตักแตนแตนเข้าหู
นกกะทาผ้าดับ นกยูงไล่จับ หอมเข้าหอมแกง ยายมอญตีเหล็ก กระจุ่มกระจิม หม้อเข้าเล่นกลิ้ง
ฝาละมีเล่นกล กระจำสวดมนต์ กระบวยรับศีล กระบะมีของ ใครชอบเอาไปน้อ (ข. ๑๑)

ลูกสาวชาวตลาดกรวด

ลูกเอ๋ยลูกสาวชาวตลาดกรวด พ่อปากหนวดอวดว่าลูกสาวของเราดี ออกไปหลังสวน
หลังก็ล้วนแต่ผดคลี ลูกสาวของเราดี ทำไมเป็นเช่นนี้ อุแม่ณา (ข. ๓๔)

ลูกสาวท่ากรวด

มาจะกล่าวบทไป ถึงลูกสาวลูกเขยชาวท่ากรวด นางแม่ข้างอวดว่า ลูกสาวของเราดี เจ้าตื่นแต่เช้า
แจ็กตั้งแต่ผดหน้าไปหลังสวน ดูหน้าเจ้านวลเป็นผดคลี อวดว่าลูกสาวของเราดี
มาเป็นเช่นนี้ไปได้เอย (ข. ๑๔)

ลูกสาวชาวตลาดกรวด

ลูกสาวเอ๋ย ลูกสาวชาวตลาดกรวด พ่อแม่ข้างอวด ว่าลูกสาวของตัวดี ออกไปหลังสวน
หลังก็ล้วนแต่ผดคลี ลูกสาวของตัวดี ไยเป็นเช่นนี้ อุแม่ณา (ข. ๓๓)

ลูกสาวชาวตลาดตรวจ

ลูกเอ๋ยลูกสาว ลูกเขยชาวตลาดตรวจ พ่อแม่ข้างอวด ว่าลูกสาวของตัวดี หุงเข้าแต่ละหม้อ
สิ้นพื้นเป็นเกวียนเข็น บ้างก็สุกบ้างก็ดิบ บ้างก็เป็นท้องเลน รากเอาตัวมาลองเล่น
หน้าทเล่นไม่มีอาย (ข. ๑๑)
(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ วรรคที่ ๙ ใช้ ลาก แทน ราก)

ลูกสาวปลัดตรวจ

ลูกสาวของใครเอ๋ย ลูกสาวของชาวปลัดตรวจ พ่อแม่ข้างอวดว่า ลูกสาวของตัวดี ออกไปหลังสวน
หลังสวนก็ล้วนแต่ผดคลี แต่ว่าลูกสาวของเราดี ทำไมเป็นเช่นนี้เล่าแม่คุณ (ข. ๔๘)

ลูกสาวชาวแพ

ลูกสาวใครเอ่ย ลูกสาวชาวแพ นั่งเรียงเคียงแม่ครัวเจ้าสุตหางดา
ยายรู้จักบ้างไหมหนอช่วยไปขอให้หน่อยนา ยากเย็นเป็นค่าเลี้ยงเจ้าไว้เป็นทำเนา
กลางวันจะใช้เจ้ากลางคืนจะเคล้าให้จ้านอน ร่วมเรียงเคียงหมอนร่วมที่นอนแม่นา (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวแพ

ลูกสาวของใครเอ่ย	ลูกสาวของชาวแพ	นั่งเรียงอยู่เคียงแม่
ครัวเจ้าสุตหางดา	ใครหนอที่รู้จัก	ช่วยชักให้เราน้อยรา
จะยากเย็นเป็นข้า	หญิงคนนี้ก็ทำเนา	กลางวันจะใช้เจ้า
กลางคืนจะเคล้าให้นางนอน	ร่วมผูกเสมอหมอน	ร่วมที่นอนเจ้าคนเดียวเอย

(ข. ๑๑)

ลูกสาวชาวแพ

ลูกสาวใครเอ่ย ลูกสาวชาวแพ นั่งเรียงเคียงแม่ แลดูครัวเจ้าโง่งสุดสายตา กลางวันจะขอใช้เจ้า
กลางคืนจะขอเข้าที่นางนอน เก็บเอาเกษรไปโรยที่นอนของแม่นา (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวแพ

โอระเฮเอ๋ยข้าจะกล่าวถึงลูกสาวของชาวแพ เจ้ามานั่งท้าวแขนอยู่
เคียงแม่เอ๋ยพูดแซ่ไปมารูปเจ้างามโสภาคย์มารดรักใคร่ ว่าแม่จะหาผัวให้เอ๋ยขวัญใจของแม่ยา
จะเลือกหาที่เป็นเจ้าท้าวพระยาเอ๋ยเจ้าอย่าร้อนใจ ไม่ก็วันนะบุญปลุกลูกจะได้สามีใหม่
ขวัญใจแม่นี่อาฯ (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวแพ

โอระเฮ โอระเฮ ลูกสาวชาวแพ นั่งอยู่คนเดียว คุณแม่เจ้าขา จงการุณ ช่วยชักจูงให้ฉันเกิดนา
ถึงจะยากเย็นเป็นค่า ก็ขอตามนาง กลางวันจะขอใช้เจ้า กลางคืนจะขอเข้าที่นอนนาง
แม่สายสมรนอนเสียเถิดพี่จะกล่อมแม่เนื้อละม่อมนอนเถิดพี่จะไกว (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวตวันตก

ลูกสาวชาวไหนเอ่ย ลูกสาวชาวตวันตก หยิบเมี่ยงใส่ปาก หยิบหมากใส่ปาก ลูกสาวชาวตวันตก
ยกให้นะพ่อนา (ข. ๓๓)

ลูกสาวชาววันตก

ลูกเอ๋ยลูกสาว	ลูกเขาชาววันตก	หยิบเมี่ยงใส่ปาก
หยิบหมากใส่ปาก	ลูกสาวชาววันตก	ทำอะไรก็ไม่เป็น
หุงข้าวแต่ละหม้อ	สิ้นพินเป็นเกวียนเข็น	ทำอะไรก็ไม่เป็น
หน้าทแล้นไม่มีอาย	(ข. ๑๑)	

(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ เขียนวรรคสุดท้ายคำว่า ทแล้น ว่า ถะแล้น)

ลูกสาวชาววันตก

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์มีต้นโตนดอยู่ ๗ ต้น หนทางเดินอ้อมด้อมไปทางวันตก หยิบเมี่ยงใส่ปาก
หยิบหมากใส่ปาก ลูกสาวทางวันตกยกให้หนุ่มน้อยของแม่น้า (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวตลาดแก้ว

ลูกสาวชาวไหนเอ๋ย ลูกสาวชาวตลาดแก้ว นั่งแพขายแห้ว หางคิ้วเจ้าสุดสายตา (ข. ๓๓)

ลูกสาวชาวตลาดแก้ว

มาจะกล่าวถึงลูกสาวชาวตลาดแก้ว นั่งร้านขายแห้ว คิ้วเจ้าสุดหางตา
ลูกสาวใครหนอช่วยไปขอให้ลูกทิดรา ถึงจะยากเย็นเป็นข้า หญิงคนนี้เป็นคนดี
เห็นจะยังไม่มีคู่ครองเอ๋ย (ข. ๑๔)

ลูกสาวชาวบ้านใต้

ลูกสาวเอ๋ย ลูกสาวชาวบ้านใต้ ทำขนมใส่ไส้ ใส่ใบโหระ บ้างก็หยิบใส่ปาก บ้างก็ลากออกมา
ไอ้โหว่โหว่ เจ้ามาแกล้งฆ่าให้พี่ตาย (ข. ๕๒)

ลูกสาวชาวบ้านใต้

ลูกสาวเจ้าชาวบ้านใต้เอ๋ย ขายหูกปั่นฝ้าย จะทำอะไรก็ไม่เป็น ขึ้นหุงข้าวแต่ละหม้อเอ๋ย
สิ้นพินจนเกวียนเข็น บ้างก็ดิบบ้างก็สุกเอ๋ย บ้างก็เป็นท้องเลน จับตัวมาถ่วงเล่นเอ๋ย
หน้าทแล้นไม่รู้จักอาย (ข. ๔๘)

ลูกสาวชาวบ้านใต้

ลูกเอ๋ยลูกสาว ลูกเขชาชาวบ้านใต้ คำ ๆ ขาย ๆ
พอเจ้าผู้ชายเห็นหน้า ขึ้น ๆ ล่อง ๆ ท้องก็ป่องขึ้นมา (ข. ๑๑)

(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ มี เอย ต่อท้ายอีก ๑ คำ)

ลูกสาวชาวบางกะปิ

ลูกเอ๋ยลูกสาว ลูกเขชาชาวบางกะปิ นมเจ้าฟุ้งผลิ
อูตริจะมีผิว ครั้นเขามาดูตัว ทำเนื้อตัวกะตุงกะตึง (ข. ๑๑)

ลูกสาวชาวบางกะปิ

ข้าจะขอกล่าวเอยถึงลูกสาวชาวบางกะปิ ห้วนมยังไม่ทันจะปรเอย อูตริจะมีผิว
เขามาดูเนื้อดูตัวเอยทำกระดิกกระดุก ไอรัดวงมันชั่งน้ำหนักเอย เกิดผื่นขึ้นในช่องจมูก
ที่นี้งามแล้วนะแก้วลูกเอยถูกเขานินทาเอย (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวฝั่งโน้น

ลูกสาวชาวฝั่งโน้นเอย ขอพี่ด้วยคนทำงานเบา พี่แบกจากน้องรักหามเสา
งานเบานะแม่คุณ (ข. ๓๓)

ลูกสาวชาวไร่อ้อย

ลูกสาวเขาชาวไหนเอย ลูกสาวเขาชาวไร่อ้อย นุ่งผ้าหยดย้อยดูเจ้าสวยสม ดูทั้งแก้มทั้งคาง
ดูรูปร่างอย่างกับหงษ์ เจ้าสวยสมทรงของแม่นี่เอย (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวบ้านนี้

ลูกสาวของชาวบ้านนี้เอย รูปร่างหล่อเนดี ๆ ทำไม่ไม่มีลูกผัว รูปยังชั่วมีผิวเสียเถิดนะเจ้า
อยู่ใ้ให้เป็นสาว คนเขาจะชมเหง จงมาเป็นเมียพี่เสียเอง คนอื่นจะได้เกรงหัวใจหนัก หญิงไม่มีลูกผัวเอย
เปรียบเหมือนล่อมรั้วไม่มีหลัก บุญหนักเจ้าคนเดียวเอย (ข. ๔๘)

ลูกสาวใครนี่

ลูกสาวใครนี่เคยเดินหลงทางมา ฝ่ายนุ่มน้อยงามโสกาเคย พบก็ลยาก็รักใคร่
หมายจะผูกอาลัยเคยปราศด้วยบุญเชื้อ เจ้าไม่ปราศด้วยชายทำไขเสื้อเคย สักน้อยจะถูกทอดเคย (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวเหนือ

มาข้าจะกล่าวถึงลูกสาวชาวเหนือ การรุ่มห่มเสื้อเจ้าล่องเรือลงมา สองตีนเจ้าใส่กำไรทอง
ไม่มีใครรู้จักหมายจะชักมาให้น้อง เป็นคู่สองกันเกิดอา (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวเหนือ

ลูกสาวเคย ลูกสาวของชาวเมืองเหนือ นั่งอยู่ที่แคมเรือ ปลาเสือกก็ติดน้ำรด ข้างนอกสุกใส
ข้างในก็เปียกน้ำหมด ปลาเสือกมันติดน้ำรด ปลาทั้งเมืองเจ้าแม่นา (ข. ๕๒)

ลูกสาวชาวเหนือ

ลูกเอ๋ยลูกสาว	ลูกเขาชาวเหนือ	นั่งเยี่ยวแคมเรือ
ปลามันติดน้ำรด	เลยไปถึงเมืองพรหม	ผ้าถุงผ้าห่มเจ้าเปียกหมด
ปลามันติดน้ำรด	แสนกำสรดไอ่แมนา	(ข. ๑๑)

ลูกสาวของชาวเรือเหนือ

ข้าจะขอล่าว ถึงลูกสาวชาวเรือเหนือ นั่งขี้นที่แคมเรือ ปลาที่ติดน้ำรด สงสารเจ้าหน้าใหญ่
ข้างนอกข้างในก็เปียกหมด ปลามันติดน้ำรด จนเปียกหมดเจ้าแม่นา (ข. ๒๔)

ลูกสาวชาวทะเล

ลูกสาวเคยลูกสาวเขาชาวทะเล รูปร่างขี้เหล่ หรือจะค้าแมงकुต ต้นทุนก็หายปลายทุนก็หลุด
ลูกแมงकुตก็ผลุดเข้าท้องเจ้าแม่นา (ข. ๕๒)

ลูกสาวชาวทะเล

ลูกเอ๋ยลูกสาว	ลูกเขาชาวทะเล	ไปค้าแมงकुต	ต้นทุนก็หาย
ปลายทุนก็หลุด	อ้ายลูกแมงकुต	ผลุดเข้าท้องเจ้าแม่นา	(ข. ๑๑)

ลูกสาวชาวทะเล

โอระว่าโอระเห่ลูกสาวชาวทะเลให้น้ำมาตามเรา จอดเรือไว้
ท่าลาเรือไว้เอาคอยรับขวัญเจ้าเนื้อระม่อมไปนอนเคียง (ข. ๓๑)

ลูกสาวใครหลง

โอระเหโอระเห่ ลูกสาวใครหลง ว่ายน้ำมาตามเรา จอดเรือไว้ท่า ราเรือรับเอา รับนวลขวัญเจ้า
เข้าที่นอนนะแม่นา (ข. ๑๗)

ลูกสาวใครหลง

โอระเหโอระเห่ลูกสาวใครหลงมาตามเรา รอเรือไว้ถ้าไม่เห็นใครมารับเอา
สายใจแม่อุ้ยเฝ้าไปเลยแม่นา (ข. ๓๑)

ลูกสาวชาวเมืองประทุม

มาเราจะกล่าวถึงนางลูกสาวชาวเมืองประทุม รูปสวยรวยรุ่ม เจ้าเกิดในพุ่มดอกไม้
เจ้าตื่นแต่เช้าเจ้ามานั่งหุงข้าวเสร็จแล้วก็กินไร เจ้าจะไปไหนสักหน่อย เจ้าก็ลอยแต่ชาย เจ้าจะไปไหนสักนิด
เจ้าก็กริดกราย เจ้ายังงามวิไลจริงเอย (ข. ๑๔)

ลูกใครหนอ

ลูกใครหนอ พ่อช่างทำ ขาวเป็นนวล อ้วนจ้ำม่ำ (ข. ๑๑)

ลูกเอ๋ย

ลูกเอ๋ยแม่จะกล่อมเรื่องฝูงวิหคนกในไพร โนนแนกหาว่าขันจ้ำ โนนแน่นกระทาขันรับสับสน
เจ้านกกระทุงไม่มีเพื่อนพูด ไปนานกระปูดพูดกัน ครั้นจะชมฝูงวิหคนกนา ๆ
พูดมากจะชักช้าเล็กเกิดหนาลูกเอ๋ย (ข. ๑๗)

ลอยหน้า

ลอยหน้าลอยตาเสียหน่อยเถอะ เล่นหน้าเล่นตาเสียหน่อยเถอะ
ยักคิ้วลิวตาเสียหน่อยเถอะ (ข. ๑๔)

ไล่ให้ทัน

ไล่ให้ทัน

ให้มันสองหัว

ให้ผิวสองคน (ศ.)

ไล่เลื่อน

ไล่เลื่อนเคลื่อนนาวาจากท่าพลันจรจัดมาในกลางนที ชมเพลินเจริญใจ
นอนเสียเกิดสายใจ จะร้องให้ไปเลยนา (ข. ๓๑)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยั้งแพง สาวน้อยห่มแพรสีชมพู จะห่มไปล่อชู้
คนเขาก็รู้อยู่เต็มใจ แพรสีชมพูน้อยอยู่ที่หน้าต่าง พลัดตกลงล่าง กลายเป็นงูลายสอ สาวน้อยอยากจะได้
เอาไปคล้องคอ งูลายสอพันคอนะแม่นา (ข. ๓๓)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยั้งแพง สาวน้อยจะห่มสีชมพู เจ้าก็มีผิวแล้ว จะแต่งไปให้ใครดู
เจ้าแต่งไปยั่วชู้เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๙)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก	มีดอกแคแดง	ดอกคำยั้งแพง
สาวน้อยก็ห่มสีชมพู	เจ้าก็มีผิวแล้ว	แต่งไปให้ใครดู
แต่งไปอวดชู้	เขาก็รู้เต็มใจ เอย	(ข. ๑๑)

วัดนอก

วัดนอกมีดอกแคแดง	ดอกคำยั้งแพง
สาวน้อยเจ้าจะห่มศรีชมพู	เจ้าก็มีผิวแล้ว
จะแต่งไปให้ใครดู	แต่งไปล่อชู้
เขาก็รู้อยู่เต็มใจ	ทิตหนึ่งพึงสักใหม่
ไร้ลูกไร้เมีย	ทิ้งที่นี้เสีย
ไปมีผิวใหม่	ดอกสลิดติดก้าน
ดอกพุทตาลติดขั้ว	สาวน้อยหนีไปมีผิว
ดอกบัวจะโรยรา (ข. ๑๕)	

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก
ดอกคำยิ่งแพง
เจ้าก็มีผัวแล้ว
แต่งไปล่อชู้

มีแต่ดอกแคแดง
สาวน้อยก็ห่มสีชมพู
จะแต่งไปให้ใครดู
เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๓๐)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก
ดอกคำยิ่งแพง
เจ้าก็มีผัวแล้ว
ห่มไปยั่วชู้

มีแต่ดอกแคแดง
สาวน้อยเจ้าห่มสีชมพู
จะห่มให้ใครดู
เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๑๕)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยิ่งแพง สาวน้อยก็ห่มสีชมพู เจ้าก็มีผัวแล้ว จะแต่งไว้ให้ใครดู
แต่งไว้ล่อชู้ เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๔๘)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก ปลุกแต่ดอกแคแดง ดอกคำยิ่งแพง สาวน้อยเจ้าจะห่มสีชมพู เจ้าก็มีผัวแล้ว
จะแต่งไปให้ใครดู จะแต่งไปล่อชู้ เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๕๒)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยิ่งแพง แม่สาวน้อยจะห่มสีชมพู เจ้าก็มีผัวแล้วเอ๋ย
เจ้าจะแต่งไปให้ใครดู แต่งตัวล่อชู้ เขาก็รู้เสียเต็มใจ ฝ่ายนางอรไทยเอ๋ย แต่งตัวไปได้ทุกเวลา
ถ้าใครได้เห็นนางกัลยาเอ๋ย คงเสนาหาเกือบตาย (ข. ๔๘)

วัดนอก

วัดเอ๋ยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำนั้นยิ่งแพง สาวน้อยชอบห่มสีชมพู เจ้าก็มีผัวแล้ว
จะห่มไปให้ใครดู ห่มไปล่อชายชู้ เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๒๘)

วัดนอก

วัดเอยวัดนอกมีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยั้งแพงสาวน้อยจะห่มสีชมพู
แต่งไปล่อชู้เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๓๑)

วัดนอก

วัดเอยวัดนอกมีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยั้งแพงสาวน้อยจะห่มสีชมพู เจ้ามีผัวแล้วจะแต่งไปให้ใครดู
จะแต่งไปล่อชู้เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๓๑)

วัดนอก

วัดเอยวัดนอก มีแต่ดอกแคแดง ดอกคำยั้งแพง สาวน้อยเจ้าจะห่มสีชมพู เจ้าก็มีผัวแล้ว
นางน้องแก้วจะแต่งให้ใครดู แต่งไปล่อชู้ เขาก็รู้อยู่เต็มใจ (ข. ๓๒)

วัดนอก

วัดเอยวัดนอก	มีแต่ดอกแคขาว	สาวน้อยรุ่นสาว
ห่มแพรสีบานเย็น	เพลาดำรำหอม	หมักลอมไปเที่ยวเล่น
คอยเพื่อนเมื่อยามเย็น	ปานฉนี้ไม่เห็นมา เอย	(ข. ๑๑)

วัดนอก

โอระเฮเอยข้าจะเห่ถึงวัดนอกมีแต่ดอกแคแดง สีคำก็ขายแพงเอย สาวน้อยเจ้าห่มสีชมพู
เอาดอกไม้ทัดไว้ตรงหูแลดูระลานตา เจ้าซึ่งรูปงามโสภายเอย เจ้าก็ลยาซึ่งแต่งกาย (ข. ๓๑)

วัดโบสถ์

วัดเอยวัดโบสถ์	มีดินโตนดอยู่เจ็ดตัน
เจ้าขุนทองไปปล้น	ปานฉนี้ไม่เห็นมา
คดข้าวออกใส่ห่อ	จะถ่อเรือออกไปหา
เขาก็เล่าลือมา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว
เหลือแต่กระดูกแก้ว	เมียรักจะไปปลง
ขุนศรีจะถือฉัตร	ยุกกระบัตรจะถือธง
ถือท้ายเรือหงส์	ปลงศพเจ้าพ่อนา (ค.)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์มีต้นตะเอนเจ็ดต้น ขุนทองไปปล้นปานฉนี้ไม่เห็นมา คดเข้าใส่ห่อถ่อเรือไปตามหา
เขาล่าลือกันว่าขุนทองนี้ตายจริง ห่อกระดูกของลูกแก้วแพ้วไว้กลางดง หมั้นศรีถือฉัตรยกกระบัตร์ถือธง
ถือท้ายเรือหงษ์ไปปลงศพแม่อา (ข. ๓๑)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ มีต้นตะเอนดอยเจ็ดต้น พ่อขุนทองไปปรนอเย ปานฉนี้ไม่เห็นมา
คดเข้าใส่ห่ออเยถ่อเรือไปหา เขาถากันว่าพ่อขุนทองตายแล้ว
ยังเหลือแต่กระดูกลูกแก้วอเยแพ้วไว้กลางดง นายท้ายถือพัดอเย ยกกระบัตร์ถือธง
ถือท้ายเรือหงษ์ยกธงแล่นไปตามอเย (ข. ๓๑)

วัดสิงห์

วัดเอ๋ยวัดสิงห์ มีต้นกระทิงอยู่เจ็ดต้น เจ้าขุนทองไปปล้น ปานฉนี้ ไม่เห็นมา คดเข้าใส่ห่อ ถ่อเรือไปหา
เขาก็ล่ำลือมา ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว เหลือแต่กระดูกแก้ว เมียรักจะไปปลง ขุนศรีถือฉัตร ยกกระบัตร์ถือธง
ถือท้ายเรือหงษ์ ไปปลงศพเจ้าขุนทองอเย (ข. ๓๒)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ มีต้นเข้าโศกอยู่เจ็ดต้น ขุนทองไปปล้นปานฉนี้ยังไม่กลับมา
คดเข้าใส่ห่อถ่อเรือขึ้นไปหา เขาล่าลือกันว่าขุนทองตายแล้ว เหลือแต่กระดูกแก้วแพ้วไว้ที่กลางดง
ขุนศรีถือฉัตรยกกระบัตร์ถือธง ถือท้ายเรือหงส์ จะไปปลงศพเจ้าขุนทอง มีโขนมีหนังมีระบำภูเขาทอง
ขุนลาวขุนมิลครชาติ ใต้ลวดกวดขันทำขวัญพ่อขุนทอง (ข. ๑๗)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์	มีต้นโศกอยู่เจ็ดต้น	เจ้าขุนทองไปปรน
ปานฉนี้ไม่เห็นมา	คดเข้าใส่ห่อ	จะถ่อเรือไปหา
เขาก็เล่าถามา	ว่าเจ้าขุนทองตายแล้ว	เหลือแต่กระดูกแก้ว
เมียรักจะไปปลง	ขุนศรีจะถือฉัตร	ยกกระบัตร์จะถือธง
ถือท้ายเรือหงษ์	ปลงศพที่น้ำวัง	มีโขนมีหนัง
ทั้งระบำเทพทอง	หุ่นจีนหุ่นมอญ	ทั้งละครชาติ
พิณพาทย์มะโหรี	มิให้ครบเจ็ดวัน	ทำขวัญเจ้าขุนทองนา (ข. ๑๑)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ มาปลูกเข้าโพดสาละ ฝ้ายลูกเขยตกยากเอ๋ย นางแม่ยายก็พรากลูกสาวหนี
มาเป็นกรรมวิบากต้องจากพี่เอ๋ย นางทรงโสภิเษกไม่รู้วาย (ข. ๔๘)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ มีแต่ต้นข้าวโพดสาละ เห็นลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี ต้นข้าวโพดสาละ
ตั้งแต่นี้จะโรยรา เอ๋ย (ข. ๑๑)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ปลูกเข้าโพดสาละ เห็นลูกเขยตกยากแม่ยายก็พลากเอาเมียหนี
ปลูกเข้าโพดสาละช่างเปนเช่นนี้ไป เอ๋ย (ข. ๓๑)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ มีต้นเข้าโพดสาละ ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พลากลูกสาวหนี
ต้นเข้าโพดสาละคำวันนี้จะโรยราเอ๋ย (ข. ๓๒)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์
ลูกเขยตกยาก
ไอ้เข้าโพด

ปลูกเข้าโพดสาละ
แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี
ตั้งแต่นี้จะโรยรา (ข. ๓๐)

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์
ลูกเขยตกยาก
ต้นข้าวโพดสาละ

ปลูกต้นข้าวโพดสาละ
แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี
ปานจะนี้จะโรยรา (ค.)

วัดสิงห์

วัดเอ๋ยวัดสิงห์
ดอกบัวนั้นบานแล้ว

มีต้นกระต๊อแทนแก้ว
อยู่ใต้น้ำอรชร

สวาน้อยเอี่ยมมือเด็ด
เด็ดได้แต่เกสร

สาระเห็ดเจ้ายังอ่อน
มาโรยที่นอนอุแม่น่า (ค.)

วัดสิงห์

วัดเอ๋ยวัดสิงห์ มีต้นกระทิงแทนแก้ว ดอกบัวบานแล้ว อยู่ได้น้ำบังใบ ดอกบัวทั้งหลายเขabanกันสิ้น
เจ้าทองนินจะบานเมื่อไร เจ้าจะหุบกลีบไว้ ทำใครเจ้าแม่น่า (ข. ๕๒)

วัดสิง

วัดเอ๋ยวัดสิง มีต้นกระทิงแทนแก้ว ดอกบัวบานแล้ว ชูกำนอรชร เด็กเอ๋ยอย่าพึ่งเด็ด
สรพชรนั้นยังอ่อน เก็บเอาแต่เกสร ไปโรยที่นอนอุแม่น่า (ข. ๙)

วัดสิงห์

วัดเอ๋ยวัดสิงห์ มีต้นกระทิงแทนแก้ว ดอกบัวบานแล้ว อยู่ได้น้ำอรชร มีแมลงภู่ตัวหนึ่ง
มาเคาะล้าลึงเกสร เอี่ยมมือจะไปเด็ด เจ้าสาระเพ็ชรยังอ่อน เก็บเอาแต่เกสร มาโรยที่นอนอุแม่น่า (ข. ๑๑)

โอระเห

โอระเหเหเฮ โอระเฮจงกล่อมเจ้านอน แม่เอี่ยมมือว่าจะเด็ด สาระเพ็ชรก็ยังอ่อน
เด็ดได้แต่เกสรไปโรยที่นอนเจ้าแม่น่า (ข. ๓๑)

วัดกะทิง

วัดเอ๋ยวัดกะทิง มีแต่ต้นกะทิงราย ต้นมันทำไม้พายปลายมันทำกองพัด
กึ่งเล็กกึ่งน้อยค่อยประสมตัด ทำไม้กลัดผมให้พ่อคุณ พ่อเนื้ออุ่นของแม่อา (ข. ๓๑)

วัดสิงห์

วัดเอ๋ยวัดสิงห์
ต้นหนึ่งจะทำพาย
กึ่งเล็กกึ่งน้อย
ปลายจะเลี่ยมเป็นไม้กลัด

มีต้นกะทิงรายเอ๋ย
ปลายจะทำกองพัด
จะค่อยชอยเป็นกรงสัตว์
รัดผมหนาแม่น่า (ข. ๓๐)

วัดหงส์

วัดเอ๋ยวัดหงส์	มีเสาธงสล่าง	วัดนี้พี่สร้าง	
สูงกว้างมะโนรมย์	สองข้างมรรคา	ล้วนแต่ป่าตะโกพนม	
ตัวพี่เดินชม	สองมือก็ไขว่ชะลอมพลาง	ลูกกลมจะไขว่ตาถี่	
ลูกพี่จะไขว่ตาห่าง	ใส่มะม่วงมะปราง	ไปฝากนวลนางอุแม่น่า	(ข. ๑๑)

วัดโหลง

วัดเอ๋ยวัดโหลง	เสาธงสล่างอยู่งามดี	
วัดนี้เป็นคู่สร้าง	ผิวเจ้าร้างไปสามปี	
ได้สัมป่อยไปสามฝัก	วักน้ำได้สามที	
ผิวร้างไปสามปี	ให้กลับมาดีหนาแม่คุณ	(ข. ๓๐)

วัดหงษ์

วัดเอ๋ยวัดหงษ์ มีเสาธงสล่าง วัดของน้องสร้าง ยังไม่ได้ฉลอง ลงหลักไว้แล้ว น้องแกวยังไม่ได้ปิดทอง
หวังว่าจะฉลองเสาทอง นะแม่นา (ข. ๑๗)

วัดใหม่

วัดเอ๋ยวัดใหม่ กอไผ่แลดูสล่าง วัดนี้ไม่มีใครสร้าง วัดนั้นก็ร้างไป ๓ ปี สัมป่อยสามฝัก
วักน้ำขึ้นสามที สาวพรหมจรรย์ เกิดมาดีแล้วแม่คุณ (ข. ๔๘)

วันเอ๋ยวันนี้

วันเอ๋ยวันนี้ รุ่งขึ้นพรุ่งนี้ก็เป็นสองวัน ตาเถรนอนฝันว่าไปกอดกันกับยายซี
เลยไปนั่งพักร่มที่ใต้ต้นยาง (ข. ๓๑)

จะไปทำมั่ว

วันเอ๋ยวันนี้	พี่จะไปทำมั่ว	ไปพบนางนมพวง
เจ้าตักน้ำมารดแดง	ฝนฟ้าเจ้าข้าเอ๋ย	เขยลงมาให้แรง ๆ
ให้เย็นทั้งรากแดง	เย็นทั้งนวลอุแม่น่า	(ข. ๑๑)

(บทนี้มีเนื้อความซ้ำกับเพลง “ช่อม่วง” เป็นส่วนมาก)

วันนี้

วันเอ๋ยวันนี้	พี่จะไปคล้องช้าง
ข้ามห้วยเหวบาง	ข้ามเขาพนมขัฏ
ไม่ไล่ขวางขัด	พี่จะตัดหนทางไป
ต้นยุงสล่าง	ต้นยางไสว
จักจั่นเรไร	ร้องก้องอยู่วังเวง
ฟ้าก็ร้องคลื่นเครง	ฝนก็แรงอยู่พรำ ๆ
เข้าเข้าเป็นเข้าคำ	ทาระกรรมหนาแม่คุณ (ข. ๓๐)

วันนี้

วันเอ๋ยวันนี้	พี่จะไปคล้องช้าง
ข้ามห้วยเหวบาง	ข้ามเขาพนมทอง
จับตัวมาได้	ใส่ไว้จำลอง
เกี่ยวหญ้าทอดหนอง	พรายน้อยก็ไม่กิน
ยกวงขึ้นพาดงา	น้ำตาเจ้าไหลริน ๆ
พรายน้อยก็ไม่กิน	คิดถึงถิ่นพระมารดา
เจ้าเคยเที่ยวกินในป่าใหญ่	กินลูกไม้ทั่วต้น
กินแต่ดอกอุบล	กินแต่ต้นชุมเสียง
เจ้าพรายน้อยเนื้อเกลี้ยง	กลับไปเลี้ยงพระมารดา (ข. ๓๐)

วันนี้

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ข้ามห้วยเหวบาง ขึ้นเขาพนมทอง คล้องช้างมาได้ ใส่ไว้ในจำลอง
เกี่ยวหญ้ามาป้อน ช้างน้อยเข้ากิน ยกวงขึ้นพาดงา น้ำตาเจ้าไหลริน ช้างน้อยมิกิน เจ้าคิดถึงถิ่นพระมารดา
พลายน้อยเจ้าเคยอยู่ป่า กินยอดพฤกษาดันชำเลียง ไร่เจ้าพลายน้อยเนื้อเกลี้ยง
เจ้าจงกลับมาเลี้ยงพระมารดา (ข. ๑๗)

วันนี้

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ข้ามห้วยเหวบาง มาข้ามแม่น้ำพะนอมธร คล้องช้างเอามาได้
มาผูกไว้ที่กลางดอน เอาหญ้าเข้ามาป้อน ช้างน้อยเจ้าไม่กิน ยกวงขึ้นพาดงา น้ำตาเจ้าไหลลงริน ๆ
หญ้าเจ้าไม่กิน ด้วยคิดถึงถิ่นพระมารดา (ข. ๙)

จะไปคล้องช้าง

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ข้ามทุ่งเหวบาง ข้ามเขาพระเมรุทอง คล้องเจ้าพลายแก้ว
แล้วจะคล้องเจ้าพลายทอง คล้องเจ้ามาได้จะมาใส่จ่ารอง สองตัวพี่น้อง เจ้าก็ร้องไห้อยู่วิง ๆ เกี่ยวหน้ญ้ามาบ่อน
ตักน้ำมาให้กิน เจ้าช้างน้อยก็ไม่กิน เจ้าคิดถึงถิ่นพระมารดา เจ้าเคยอยู่ป่า เจ้าเคยกินหญ้าอ่อน
เจ้าเคยนอนน้ำใส เจ้าเคยกินยอดชมพล เจ้าเคยกินต้นพุ่มเรียง เจ้าช้างน้อยเหินเอกลี้ง
จะกลับไปเลี้ยงพระมารดา ยกวงขึ้นพาดงา น้ำตาเจ้าก็ไหลอยู่ริน ๆ (ข. ๕๒)

จะไปคล้องช้าง

วันเอ๋ยวันนี้	ตัวพี่จะไปคล้องช้าง	ข้ามห้วยเหวบาง
ข้ามภูเขาพนมทอง	คล้องช้างมาได้	เอาใส่ไว้ในจ่ารอง
พลายแก้วพลายทอง	พี่น้องกันสองรา	ยกวงขึ้นพาดงา
น้ำตาก็ไหลอยู่ริน ๆ	ทรงโฉมไปทอดหญ้า	พลายน้อยเจ้าไม่กิน
เคยอยู่แต่ในดิน	กินแต่หญ้าโกมน	เคยอยู่ในไพรสณฑ์
กินแต่ต้นพุ่มเรียง	พลายน้อยเหินเอกลี้ง	เคยเลี้ยงพระรามมา (ข. ๑๑)

พี่จะไปคล้องช้าง

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ข้ามห้วยเหวบาง ข้ามเขาพนมทัด ไม่ไล่เลี้ยวลัด พี่ก็ตัดหนทางไป
คล้องช้างมาได้ใส่ไว้จ่ารอง มีนางงามสรรพ ตักน้ำมารดแดง เย็นทั้งเรือหกมารากแดง เย็นทั้งนวลนางนะ
แม่นา (ข. ๓๓)

พี่จะไปคล้องช้าง

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ข้ามห้วยบึงบาง ข้ามเขาพนมทอง คล้องช้างมาได้เอามาใส่สำภาทอง
เกี่ยวหน้ญ้ามากอง ช้างน้อยก็ไม่กิน ยกวงขึ้นพาดงา น้ำตาก็ไหลลงริน ๆ ช้างน้อยเจ้าไม่กิน ระลึกถึงถิ่น
พระมารดา ช้างน้อยเคยอยู่ป่า เทียวเล่นในไพรสณฑ์ เคยเป็นลูกมรรคลีผล เคยหักต้นชุ่มเรียง
ช้างน้อยเจ้าเหินเอกลี้ง จะขอกลับไปเลี้ยงพระมารดา (ข. ๓๓)

เจ้าเหินเอกลี้ง

เจ้าเหินเอกลี้งเอ๋ย หาเสบียงให้พี่บ้าง พี่จะไปคล้องช้าง ทุ่งกว้างโคดม สองตาพี่แลชม ให้พี่ระทมใจ
คล้องช้างมาได้ ใส่ไว้จ่ารอง ตาพรานแก่เข้าป่า ไปเกี่ยวหน้ญ้าอ่อน ๆ ช้างน้อยเจ้าก็มีกิน ยกวงขึ้นพาดเกษ
น้ำเนตรไหลลงริน ๆ เคยอยู่แต่ในไพรสณฑ์ กินแต่ต้นไพลนิล ช้างน้อยเจ้าไม่กิน
จะคืนไปถิ่นนะแม่นา (ข. ๓๓)

พี่จะไปคล้องช้าง

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปคล้องช้าง ชำมห้วยชำมบาง ชำมเขาพนมทอง คล้องช้างมาได้ไล่ไว้จำลอง
พลายแก้วพลายทอง ทอดหญ้าก็มีกิน ยกวงประसारงา น้ำตาก็ไหลลงริน ๆ ทอดหญ้าเจ้ามีกิน
คิดถึงถิ่นพระมารดา เคยสิงสู่อยู่ป่า กินแต่หญ้าในไพรสนธ์ ช้างน้อยจุ้มพล เคยกินแต่ต้นชุมเรียง (ข. ๓๓)

วันเอ๋ยวันนี้

วันเอ๋ยวันนี้ พี่จะไปลอยโคม สวาน้อยเจ้าอยู่บ้าน กระเทียบนอกชานอยู่โครม ๆ
พี่จะไปลอยโคมต้องกลับมาจับแม่เนา (ข. ๓๔)

จะไปร้อยโคม

วันเอ๋ยวันนี้ ว่าจะไปร้อยโคม สวาน้อยอยู่บ้าน กระเทียบนอกชานโครม ๆ
ว่าจะไปร้อยโคม กลับมาโลมอุแม่เนา (ข. ๑๑)
(บทนี้มีบางส่วนซ้ำกับเพลงเดือนหงาย)

เจ้าสาวน้อย

โอระเห่เอ๋ย จะกล่าวถึงเรื่องราวเจ้าสาวน้อย ชู้มุกก็ย้อยชู้ตากก็รัง ทั้งชู้ใครก็มากเหลือ
น่าเบื่อทั้งเนื้อหนัง ผ่านุงก็ขาดนุ่งนัง ดูพรงพรงทั้งตัว ครันอายุเจ้าได้สิบห้าปี เจ้าก็หมั้นแต่ผ้าสิดอกบัว
เจ้าแต่งเนื้อแต่งตัว ก็อวดยั่วใจชาย พระเจ้าอยู่วัด จะเรียนจะหัดก็ไม่ไหว ทั้งจิวรก็หนูกัด ตาลิบัตรก็ไฟไหม้
เฝ้าแต่ต้องจิตรติดใจ ไม่อาลัยทางบาปี่ คิดแต่ทางจะศึกหา หลงด้วยต้นหนาททางโลกี้ หมดศรัทธาและครานี้
จะได้ชมแม่สีสุดาตวง จึงอำลาท่านอาจารย์ ท่านก็ไม่หานห้ามหวง สมประสงค์สิ่งทั้งปวง
ได้ชมแม่ดวงสุดาเอ๋ย (ข. ๓๓)

เมื่อน้อย

เมื่อเอ๋ยเมื่อน้อย ชู้มุกก็ย้อยชู้ตากก็รัง หัวหูดูรุงรัง น่าเกลียดน่าชังไปทั้งตัว ครันรุ่นได้สิบสามปี
สีเจ้างามดังดอกบัว ชายใดเห็นให้ยวนยั่ว เพราะรักนางกระจำนวล พระสงฆ์องค์เจ้า อยู่วัดร่อนเล่าดัง
คือไฟ (ข. ๓๒)

สาวน้อย

สาวเอ๋ยสาวน้อย ชู้มุกก็ย้อยชู้ตากก็รัง น่าเกลียดน่าชังไปทั้งตัว แก้มเจ้าขาวเหมือนไขปอก
ถันเจ้าเหมือนดอกบัว นุ่งหม่อมพอสมตัว จะไปยั่วใจชาย ผ้าเหลืองก็ร่อน ผ้าจิวรจะเป็นไฟ
บวชอยู่ไม่ได้ต้องสึกออกมา (ข. ๒๙)

สาวน้อย

สาวเอ๋ยสาวน้อย ชีมุก้อยชีตากรัง น่าเกลียดน่าชัง รุ่งรังทั้งตัว อายุเจ้าได้สิบห้าปี
ราศีเหมือนดอกบัว เนื้อตัวเจ้าสมตัว น่าเจ้าวญใจชาย พี่นุ่งสบงทรงจิวให้เจ้าร้อนฤทัย
พี่อยู่ภูมิได้รักนวลรักโย รักแม่นาเอ๋ย (ข. ๑๔)

สาวน้อยร้อยช้าง

สาวเอ๋ยสาวน้อย	แก้วแม่ร้อยช้างเอ๋ย	นั่งอยู่ริมฝั่ง
ท่าครมอยู่แจ้ว ๆ	ตัวพี่จะร้องถาม	นางโถมงามเจ้าก็มีผิวแล้ว
คิดไปเสียตายแก้ว	มาคลาดแคล้วกับนวลอุแม่นา	(ข. ๑๑)

สาวน้อย

สาวเอ๋ยสาวน้อย มาเรียกพี่อยู่แจ้ว ๆ ครั้นพี่จะขานรับ เจ้างามสรรพก็มีผิวแล้ว แสนเสียตายน้อง
แก้วแพรวนวลนะแม่นา (ข. ๓๓)

สาวสม

สาวเอ๋ยสาวสม นมเจ้าก็ตั้งเต้า พี่จะไปขอเจ้า เจ้าก็บอกว่าลูกแขก โปกหัวเหน็บกฤษ
ทำจริตให้พี่แปลกบอกกล่าวลูกแขก แปลกเสียแล้วอุแม่นา (ข. ๒๙)

สาวบ้านไต้

สาวไหนเอ๋ย สาวบ้านไต้ ลูกสาวเป็นไข้ หามอมมารักษา เครื่องหยูกเครื่องยา หามาให้หมดจด
ดีปลีขิงสดจืดเอามาให้มาก ๆ เข้าแก่นไม้ซาก เข้ารากกกวาง พลับพลึงกระดังช้าง ทองหลางใบมน
ทั้งรากทั้งต้น เอามาฝนกันแช่ เข้าแก่นแสม แขนกทั้งตา เข้าเอื้องพืดม้า เข้าท่าตาแดง เข้ารากมะแว้ง
เข้าเบี้ยจักรจัน (ข. ๔๘)

สีชมพู

สีชมพูเอ๋ย สีชมพูผืนกว้าง ห่มไปล่อช้าง ช้างแทงก็ไม่เข้า พี่ห่มมาล่อเจ้า จักผ้าของพี่เสีย
พี่เป็นบัณฑิตสิกใหม่ ไร่ลูกไร่เมีย จักผ้าของพี่เสีย ใครเลยจะช่วยพี่เย็บ ได้เมียชาวเวียง นุ่งเตียงขัดเล็บ
ชาววังช่างเก็บ มาเย็บให้พี่สักหน่อยเอ๋ย (ข. ๑๑)

สี่ขมกฏ

สี่เอย สี่ขมกฏผีนกกว้าง เจ้าหมไปล่อช้าง มาฉีกผ้าของพี่เสีย มีเมียชาวเวียง นั่งเตียงขัดเล็บ
ชาววังช่างเก็บ มาช่วยเย็บพื้หน้อยรา (ข. ๓๓๓)

สี่สด

สี่เอยเจ้าสี่สด	เจ้าปลุกต้นครดไว้ริมท่า
ลมพระพายชายพัด	ระลอกก็ซัดอยู่จำเอย
สาวน้อยเดินมา	จับหน้าเจ้าเป็นนวลเอย (ศ.)

เส้นเอยเส้นเหล้า

เส้นเอยเส้นเหล้า เส้นเข้าด้วยใบตองแตก ผีตายตาแตก มาลงน้องข้าตาดำ ตาเอยตาดำ
คำวันนี้นะแม่นา (ข. ๑๑)

เส้นผี

เส้นเอยเส้นเหล้า เส้นด้วยขนมกวน ผีตายวัดขุนญวน มาลงนางน้องตาดำ
(แล้วก็ขึ้นต้นใหม่ แต่ต้องแยกชื่อของเส้น ตามที่ได้เส้นไว้จริง และหาชื่อและชนิดผีที่ตาย หรือชื่อวัด ให้คล้อง
กันด้วย เป็นวิธีเส้นตอนต้นที่จะเข้าผี) (ข. ๒๔)
(เข้าใจว่าสองบทนี้เป็นการเล่นทรงเจ้าเข้าผีแบบเดียวกับเข้าแม่ศรีหรือสิงลม)

แสนงาม

แสนงามของแม่น้าเอยเจ้าเกิดมาใครเขาจะเลี้ยงเจ้า ถึงแสนยากแม่มีพรากไปจากเจ้าเอย
ขวัญเข้าเนื้อเย็น ถึงเวลากินนอนเจ้าอย่าทำให้เป็นแหว่งแม่เลี้ยงมา
เจ้าเติบโตจะได้ศึกษาเอยเข้าวัดวาล้าเรียนจะได้บวชได้เรียนเอยพากเพียรภาวนา จะได้โปรดบิดามารดาเอย
ที่เลี้ยงเจ้ามาเติบโต เจ้าอย่าทำพาลพาโลเอยโมโหดูดน นอนแล้วรีบตื่นเร็วพริ้นเอย แม่จะให้กินนม
เครื่องแต่งตัวจะจัดให้เจ้าทราชมเอย ลูกบัดเคือบลมยา ปรำก่าไร สร้อยเสมาเอย ระบายพรอยงาม
งามแต่กายลูกยา โลกยนี้ลูกเอย (ข. ๓๑)

แสนโคก

แสนเอยแสนโคก จะไปขึ้นโคกมะโนรมย์ ผัวเมียเราเอย เราเคยไปงมหอย เข้ายากมากแพง
กินเข้ากับแกงกลอย คิด ๆ ขึ้นมาน้ำตากก็ไหลย้อยลงเอย (ข. ๕๒)

เสื่อข้ามฟาก

เสื่อข้ามฟาก กินหมากกินพลู เสื่อปักกะตุ
กินพลูใบเหลือง (ศ.)

หม่องเหมง

หม่องเหมงเออย เร่งไปลงเรือ จะไปบ้านเหนือ
ลงเรือท้ายวัง สัปทนกันหน้า ร่มระย้ากันหลัง
เจ้าขรรค์หัววัง แท้หม่องเหมง เออย (ศ.)

โหม่งเหมง

อ้ายโหม่งเหมงเออย ขนพายลงเรือ จะไปบ้านเหนือ
บ้านนี้หัววัง สัปทนกันหน้า ร่มระย้ากันหลัง
บ้านนี้หัววัง เขาซังอ้ายโหม่งเหมงเออย (ข. ๑๑)
(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ ใช้ชื่อว่าโหม่งเหมง)

โย่งแก้ง

เจ้าโย่งแก้งเออย ขนพายลงเรือ จะไปบ้านเหนือ ร่มแพรกันหน้า ร่มระย้ากันหลัง ไปเลี้ยงหัววัง
เขาซังเจ้าโย่งแก้งเออย (ข. ๒๙)

หัดเขี้ยว

หัดเขี้ยว มะเลยกุ่มกุ่ม ดุ่มต๊ะดุ่มตุ้ย
ต้อยตึงหนึ่งหนอดหนอด (ศ.)

หัวจุก

หัวจุก คลุกน้ำปลา เห็นข้าหมา
นั่งไหว้กะจ่องหง่อง (ศ.)

หัวถลอก

หัวถลอกจะบอกยาให้ น้ำมันขี้ไก่ แห้งทาๆ (ข. ๒๘)

หัวปลาก

หัวปลาก	อยากข้าวเหนียว	นอนคนเดียว
เยียวรดผ้า	นอนกะบ้า	ทำไล่ไล่
นอนกะเจ้	เจ้ขุนวาย	นอนกะควาย
ควายขวิดปู	(ศ.)	

หัวเป็ย

หัวเป็ย	มาเลียใบตอง
พระไล่ถอง	หัวบี้หัวแบน (ศ.)

หางเป็ย

หางเป็ย มาเลียซึกบ พระไล่ตบ หางเป็ยบี้แบน (ข. ๑๑)

หัวโล้น

หัวโล้นโล้น ไสหัวโล้น (ศ.) โคนหัวใหม่ ควักซี่ไก่อ

หัวล้าน

หัวล้านหัวเหลือง หัวละเฟื่องสองไพ หัวล้านจัญไร
หัวละไฟเบี่ยเดียว (ศ.)

หัวล้าน

หัวล้านหัวเหลือง หัวละเฟื่องสองไพ หัวล้านจัญไร
หัวละไฟเบี่ยเดียว หัวล้านบ้านเราอยู่ดีกินดี หัวล้านพริบพริตต้องดีต้องถอง
หัวล้านแม็กลองต้องถองแทบตาย (ข. ๙)

หัวล้านหัวเหลือง

หัวล้านหัวเหลือง หัวละเฟื่องสองไพ หัวล้านจัญไร หัวละไฟไม่เอา (ข. ๑๑)
(ต้นฉบับตัวเขียน เลขที่ ๑๐ วรรคสุดท้ายว่า หัวละไฟก็ไม่เอา)

หัวล้าน

หัวล้านเอ๋ย เจ้าหัวเหลือง เจ้าหัวละเฟื่องสองไพ หัวล้านอย่างนี้ บ้านพี่มีถมไป
เจ้าล้านมากหรือล้านน้อย ล้านท้ายทอยไม่เป็นไร (ข. ๒๙)

หัวล้านนอนเปล

เห่ ๆ หัวล้านนอนเปล	ลักข้าวเมาเมียกิน	เมียเขาจับตัวได้
จะเอาหัวล้านไถลงดิน	หัวล้านมักกิน	ตกตะพานลอยไป
ร้องเรียกให้เขาช่วย	เขาก็ช่วยไม่ได้	หัวล้านลอยไป
ถึงปากน้ำพระคงคา	ปลากะให้โลมา	กัดหัวล้านไม่เข้า
หัวล้านบ้านเรา	อยู่ดีกินดี	หัวล้านเพชรบุรี
ต้องดีต้องทอง	หัวล้านแม่กลอง	ต้องทองต้องดำ
หัวล้านบางหัว	วิ่งเข้ามาหาเราเอ๋ย	(ข. ๑๑)

หัวล้านนอนเปล

เห่ ๆ หัวล้านนอนเปล ลักข้าวเมาเมียกิน เมียเขาจับตัวได้ จะเอาตัวไปปล่อยวัด หัวล้านก็เพี้ยนผัด
ให้ปล่อยวัดต่อพุ่มมะริน จะตัดญาติขาดเด็ด ขอให้พี่กินแกงเปิดอีกสัก ๑ คื่นเกิดเอ๋ย (ข. ๑๑)

หัวล้าน

พ่อไฉนผู้นอนเปลลักเข้าเมาเมียกิน เขาจับตัวได้เอาหัวไถลงดิน ทั้งเสือกทั้งดินตกสะพานลอยไป
ไอ้ละเฮ้อไอ้ระฮึก ลูกขึ้นแต่เด็ก ทำขนมหม้อแกง ผัวก็ตีเมียก็ด่า ไฉนหมักคานหม้อเอ๋ย (ข. ๓๑)

หัวล้าน

หัวล้านเอ๋ย หัวล้านมีเครา จะตื่นขึ้นแต่เช้า ลักเข้าเมาเขากิน เขาจับตัวได้ เอาหัวไถลงดิน
หัวล้านปักดิน ตกสะพานลอยไป (ข. ๒๙)

หัวล้านนอนเปล

โอดละเห่เอ๋ย หัวล้านนอนเปล ลักข้าวเมาเขากิน เขาจับตัวได้ เอาหัวไถลงดิน หัวล้านมักกิน
ตกสะพานลอยไป ร้องเรียกให้เขาช่วย เขาก็ช่วยไม่ได้ หัวล้านลอยไป ถึงปากน้ำพระคงคา ปลากะให้โลมา
กัดหัวล้านก็ไม่เข้า หัวล้านบ้านเรา อยู่ดีกินดี หัวล้านพระปรี เขาตีเขาทอง หัวล้านแม่กลอง
ทองเสียแทบตาย (ค.)

ห้วลัำนนอนเปล

โอะละโอย โอะละเห่	ห้วลัำนนอนเปล
ลักเข้าเฝ้าเขากิน	เขาจับตัวได้
เอาห้วไถลงดิน	ลักเข้าเฝ้าเขากิน
เสือกสะพานลอยไป	เรียกให้เขาช่วย เขาก็ช่วยไม่ได้
ตกสพานลอยไป	สากะใจเจ้าห้วลัำนเอย (ข. ๓๐)

ห้วลัำนนอนเปล

โอะระเห่ ห้วลัำนนอนเปลลักเข้าเฝ้าเขากิน เขาจับตัวได้เอาห้วไถลงดิน ห้วลัำนมักกินตกสพานลอยไป ทั้งจรเข้และฉลามกัดห้วลัำนก็ไม่เข้า ห้วลัำนบ้านเราอยู่ดีกินดี ห้วลัำนเพ็ชรบุรี ต้องตีต้องทอง ห้วลัำนแม่กลอง ต้องซื้อต้องคา ห้วลัำนอำพะวาเจ้าถ้อยหมอลความ (ข. ๑๗)

ห้วลัำนนอนเปล

โอะละเห่เอย ห้วลัำนนอนเปล ลักเข้าเฝ้าเขากิน เขาก็จับตัวได้ เอาห้วไถลงดิน ห้วลัำนมักกินตกสพานลอยไป ร้องเรียกให้เขาช่วย เขาก็ช่วยไม่ได้ ห้วลัำนก็ลอยไปถึงปากน้ำพระคงคา ปลากะให้โลมา มันก็คาบไปเอย (ข. ๙)

ห้วลัำนนอนเปล

โอะระเห่โอะระเห่ ห้วลัำนนอนเปล ลักเข้าเฝ้าเขากิน เขาจับตัวได้ เอาห้วไถลงดิน ห้วลัำนมักกิน ตกตะพานลอยไป ร้องเรียกให้เขาช่วย เขาก็ช่วยไม่ได้ ตกตะพานลอยไป ถึงปากน้ำเจ้าพระยา ปลากะให้โลมากัดห้วลัำนก็ไม่เข้า ห้วลัำนบ้านเราอยู่ดีกินดี ห้วลัำนลาดพลีต้องตีต้องทอง ห้วลัำนแม่กลอง ถูกทองเสียแทบตาย (ข. ๒๙)

หมาจู

เจ้าหมาจูเอย	เห่าอยู่แต่บนเรือน	ครั้นว่าจะลงดิน
กลัวว่าดินจะเปื้อน	เห่าอยู่แต่บนเรือน	พอเป็นเพื่อนพ่อแดงเอย (ข. ๑๑)

หาหา

หาหา	มันน่าบัดสี	เจ้าของเขามี
นางนังไผ่ผืน	ถ้าสมคะเน	แขวนเปลไม้ทัน (ค.)

หวิ๊ ๆ เออย

หวิ๊ ๆ เออย หัวแม่บี๊ แม่ไปไม่ได้ เข้าเฝ้าอยู่ในหม้อทอง เข้าพองอยู่ในหม้อใหม่ น้องร้องไห้
หยิบให้น้องกิน (ข. ๑๑)

หวิ๊

หวิ๊ ๆ รุระแม่มี แม่มาไม่ได้ เข้าเฝ้าอยู่ในหม้อทอง เข้าพองอยู่ในหม้อใหม่ ถ้าน้องร้องไห้
ให้น้องกินเนื้อ (ข. ๒๘)

หนูเอ้อยกangkang

หนูเอ้อยกangkang หางเอ่ยรริ มาร้องจู้จี้ เจี้ยะปั้งข้าวสาร (ค.)

หนู

หนูหนู	หนูมาแต่รู้	จะต้องกำกับ
เอาไม้ฆอนทับ	กับแจกับแจ	หนูท้อแท้
ท้อแท้รังไก่	กินแต่ไข่	เอาเปลือกรองรัง
จะทอดตะพาน	ให้นางหนูเดิน	นางหนูไม่เดิน
มาเดินทางเก่า	พบพี่น้องเจ้า	กินข้าวกะสารหนู
เคี้ยวหมากเคี้ยวพลู	โพล่ทั้งสองแก้ม	ซื้อผ้าลายเล่ม
มาทั้งสองผืน	ดอกไม้ดอกบัว	เป็นหิวปลากราย
ที่เชิงมันลาย	จุ่มมันงอน	เมื่อมันจะไข่
มันไข่ได้ขอน	เมื่อมันจะนอน	มันนอนได้ไม้
เมื่อมันจะไป	มิรู้ได้เลย (ค.)	

หนูบหนึบ

หนูบหนึบ คีบอ้อย อร่อย อร่น จุ่นจู้ (ค.)

หนูบหนึบ

หนูบหนึบคีบชน มนใหม่ให้หา เลขผาดัวแดง
กินแดงโมดิบ (ค.)

จะเห่กล่อม

เห่เอ๋ยจะเห่กล่อม จะถนอมประคองไกว นอนเกิดนะสายใจ วรภักตร์ลอของค์ ภักตร์มองฉวีผุด
บริสุทธิ์วิไลทรง ขวัญข้าวล่ำเภาพงศ์ จงนอนเกิดนะแม่นา (ข.๑๑)
(ต้นฉบับตัวเขียน บทที่ ๑๐ วรรคที่ ๔ ใช้ว่า “วรภักตร์” และคำ “วิไล” ในวรรคที่ ๖ ใช้ว่า “วไลย”)

แหงะแหง

แหงะแหงเอ๋ย	ไปเที่ยวหลงแม่	ว่าจะกินนมใคร
กินนมดักกะแตน	หลังแบนท้องใส	(ศ.)

หื้อหื้อขวัญ

หื้อหื้อขวัญ	พาเมียไปด้วย	ไปช่วยแรงกัน
ข้าวเหนียวสองห่อ	ไม่พอกกลางวัน	(ศ.)

อะไรในโถ

อะไรในโถ	ส้มโอบอก	อะไรในจอก	ข้าวตอกขวัน
อะไรในขัน	มะดันแช่	อะไรในแคร่	ไหเหล้าไหยา
อะไรในผ้า	จำปาซ่อนกลิ่น	อะไรใต้ดิน	ขมิ้นเหลืองอ่อน
อะไรใต้หมอน	เสน่ห์ผัวรัก	อะไรในกลัก	เหล็กไฟดาเถร
อะไรในเลน	กระเบนตั้มย่า	อะไรแดงดำ	มะกล่ำตานหนู
อะไรในรู	ปูม้าปูทะเล	อะไรในเปล	ขนมแม่ลูกอ่อน (ศ.)

อีแร่แท้แต่

อีแร่แท้แต่	สาวน้อยบอกแม่	ว่าจะแห่ข้าวบิณฑ์
แหวนทองของเขา	รูดเอาไปสิ้น	(ศ.)

อ้ายไม้ง

อ้ายไม้งเอ๋ย	กินข้าวกะอะไร	กินข้าวกะไข่
ซ่อนหอยไว้ไหน	เอาไว้ดันกล้วย	ไล่ทันหรือไม่ทัน (ศ.)

อ้ายโม่งเซียง

อ้ายโม่งเซียงเอย มาเดินหรือมาร่ำ มากินน้ำคร่ำ กระจุยกระจาย (ข. ๔๘)

ไอ้เจ้าดอกกระออม

ไอ้เจ้าดอกกระออมเอย แม่จะถนอมบ้ำเรอรักแม่มิให้ตกหนัก ลูกรักของแม่น่า
ตื่นเช้าจะเข้าป่าไปหาผลไม้ขมขื่น เทียนลูกรักพ่อลงอยู่ บุญชูของแม่อา (ข. ๓๑)

ไอ้เจ้าสายสุดที่รัก

ไอ้เจ้าสายสุดที่รักของแม่นี่เอย เจ้ามิเคยได้ยากเย็นมาตกละกำล้าเขมยเอนดูแต่เจ้าลูกยา
ยามเช้าเจ้าอยากกินเข้าปลาเอย ยามสายัญกินนม ทรัพย์สมบัติสิ่งไรไม่มีขมเอย แม่ปรารมณ้อยู่แต่เจ้าคนเดียว
โตไปกายหน้าอย่าไปเที่ยวเอยตั้งใจเล่าเรียน เงินทองสิ่งไรไม่เทียมเอย เท่าคุณวิชาถึงร้ายญาติพลัดพรากวงษาเอย
ทั้งวิชาเป็นแรง เรียนอะไรเจ้าฟังเรียนให้เชี่ยวชาญตั้งใจจดจำ เจ้าอย่าทำจิตเลอะ ปนเพื่อพิมพราเอย
เล่าเรียนไม่ทรง ความรู้แน่นแม่จะสอนเจ้าเอยจงฟังเถิดลา ทรัพย์อะไรไม่เหมือนวิชาเอยติดตามบอวย
แก้ข้อจนได้พ้นความอายเอย แม่มุ่งหมายจะให้เจ้าเป็นคน (ข. ๓๑)

เจ้าบุญปลูก

ไอ้เจ้าบุญปลูกเป็นบุญของลูกข้าทำมา มาพบรูปทองที่ต้องใจมาเก็บดอกไม้หรือแม่คุณ
ขอพี่สักพวงเถิดดวงใจพอได้กระโอเกิดเนื้ออุ่น โอแม่ทองคำจงทำคุณคงจะได้บุญเห็นทันตา (ข. ๓๑)

ไอ้เจ้าปลาตะเพียนทอง

ไอ้เจ้าปลาตะเพียนทองงามเหมือนน้องหม่นตาด โอเห็นเจ้าปลาฉลาด มาผุดผาดอยู่กลางน้ำ
ปลาสวยกลายกลิ้งวันยังค่ำเที่ยวนา เจ้าปลากลายไหว้ข้าลูกข้าจะไปดู (ข. ๓๑)

ไอ้พระสุริยงค์

ไอ้พระสุริยงค์ ลงลับเยี่ยมพยับเย็นพโยม เหล่าอนงค์ทรงโฉม กระเสมโสมในวิญญา
เที่ยวกรีดเล็บเก็บดอกไม้ตามนิสัยเจ้าปักษา เก็บดอกตะโกโยตะกามะลิลามาลัยวันต์ (ข. ๓๑)

ไอ้เจ้ายมพยอม

ไอ้เจ้ายมพยอมเอย น้อมก้มไปตามภาษา เสี่ยงสนั่นลั่นป่าตามภาษาเจ้ากินนรี
บ้างเก็บเล่มได้เต็มห่อ บ้างยังไม่พอกมี หัวเราะระริก กระชิกกระชีกะจู้กระจี้แล้วเจ้าจากเอย (ข. ๓๑)

ไอ้พ่อร่มโพทอง

ไอ้พ่อร่มโพทองของแม่เคย จนนอนเสียเถิดนา เสือร้ายมันมา เจ้าจะร้องให้ไป
นอนเถิดแม่จะไกวส่ายใจพอนา (ข. ๓๑)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ไอ้ระเห่ จรเข้กัฒมอญ พี่ไทยไปก่อน พี่น้องมอญไปตาม เจ้าเจ็กไปด้วยชายด้วยชาย
ขาม เจ้าเจ็กตะกรามด้วยขามแตกหมด (ข. ๑๗)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ไอ้ระเห่ข้าเห่าให้เจ้านอน เหล็กลอมส่ายสมรให้เจ้านอนตื่นเย็น ๆ แม่ไกวหนักมักเมื่อยเส้น
พ่อเนื้อเย็นนอนเถิดนา (ข. ๓๑)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ไอ้ระเห่ เอาลูกใส่เปลว่าจะไปเก็บผัก ถูกอ้ายโจรหน้าเหี้ย มันลักเสียจนทั้งผัก
ไอ้พ่อลูกรักเจ้าจะกินอะไร (ข. ๓๑)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ไอ้ระเห่ไอ้ระเห่จะเห่อะไร เสียงก็แห้งกลอนก็ขัดสาระพัดจะเปนไป
นอนเสียเถิดพ่อนอนพ่อจะอ่อนไปหาใคร นอนเสียส่ายใจอย่าร้องให้เลยนา เออเอ (ข. ๓๑)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ ข้าจะกล่าวเจ้ารวระรู้ม เรือนผมเจ้าก็ชุ่ม ไม่มีราวจะตาก ราวเงินราวทอง
บ้านน้องก็หายาก มีแต่ราวไม้หมาก ตากผมเจ้าอุเม่นา (ข. ๓๒)

ไอ้ระเห่

ไอ้ระเห่ เอาลูกใส่เปลให้แม่มันไกว ไอ้แม่มันอยู่เลี้ยงกันไป ไอ้ระเห่ เอาลูกใส่เปล เอาไว้กับใคร
พ่อไอ้หนูมันช่างกระไร ถ้าลูกร้องให้เอาใส่ไว้ในเปล ไอ้ระเห่ไอ้ลูกขี้เียน นอนเสียเถิดแม่จะไกว (ข. ๓๑)

เปลไครสาน

โละเห็นอนเปลไครสาน ปลุกลูกสอนหลาน เกียจคร้านนักหนา ผ้าเล็กเบาะน้อย ผ้าห้อยกระพือลม
แต่งให้เจ้างามสมสกุลพลเรือน ไกวเจ้าแต่เบา ๆ ถนอมเจ้าไม่ให้กระเทือน หาไหนไม่เหมือน
อุ้นเรือนอุแม่นา (ข. ๕๒)

โอรเฮ

โอรเฮเอยมแม่จะให้เจ้านอน ยามเช้าตื่นกินข้าวอย่าอ่อนเอยยามนอนอย่าโศกา
ยามเย็นเป็นเวลาไสยาเอย หมดเวลาร้องกิน ชาวบ้านทั้งหลายเขาได้ยินเอยจะติฉินนินทา
ถึงเวลานอนเจ้าอย่าอ่อนให้หาเอยไปเที่ยวตื่นเดิน เวลากินเจ้าอย่าเล่นให้พลินเอยหลังลืมนินา
ตื้อตึงไม่ฟังวาจาเอย ต้องกินยาขมเอย (ข. ๓๑)

โละเฮ

โละเฮ อ้ายลูกผีทะเลดินอยู่ถัดถัด ลูกเหี้ยหน้าหักกินกระหวักลีเสียดวา เกิดมาขายพ่อขายแม่
ขายเรือแพนาวา ใหญ่ขึ้นให้กินกรวน อย่าให้มันอ้วน ให้มันผอมเหมือนหมา (ข. ๑๖)

โอรเห

โอรเหโมทะเลจะพลัดไป สมภารเป็นไข้เร่งให้รักษา เครื่องยุกเครื่องยาพิกัหามาหมด
ตีปลีชิงสดพิกัจุมมากมาย เข้าแก่นไม้สักเขารากโกงกาง พลับพลึงกระดังช้าง ทองหลางใบมณฑา
ทั้งรากทั้งต้นเอามาปนกันแช่ เข้าเบี่ยกับแกเข้สามทั้งสาม เอาเครื่องเทศมาเข้าข่าตาแดง
เข้รากมะแว้งจันแดงจันขาว น้ำเข้านมคน หญ้าแพรกสามกล (ข. ๑๗)

โละเฮ

โละเฮโละหู	เสือนันจะคูเมื่อน้ำดอกแฝก
ผู้หญิงจะแหวก	หน้าเฝ้าน้ำบ่อ
ดาวโดดืออดาบ	ยายนุ้มแบกกรูหาไป
ทอดแหหลังหีด	วัวแก่เกวียนเก่า
จะไปเขินเสาไม้แก่น	มือด้วนได้แหวน
หัวล้านได้หัว	ตาบอดได้แว่น
คนแก่อยากกินอ้อย	หาความอร่อยที่ไหนดมี (ข. ๑๕)

(บทนี้เข้าใจว่านำคำพังเพยและสำนวนต่าง ๆ มารวมไว้)

โอละเห่

โอละเห่โอละชา
รูปร่างมู่ทุ
คุดม้งามเหลือวิลัย
เหนียงมันยานต้องแต่ง
ลูกน้อยชอบใจ
โถมแหล่แหล่แซมซ้อย
เจ้าก็รำร้องให้
เจ้าเพื่อนสนุกเอย
ใครจะเลี้ยงลูกยา
คิด ๆ ขึ้นมา
กลัวยอฮ้อมดลื่น
ยิ่งให้คิดไป
แสนวิโยคหัวอกระหม

โอละวาเจ้าตุ๊กกระตุ้
หน้าตาน่าเอ็นดู ปากก็แดง
ตัวก็ใหญ่เท่ากำแรง
แกว่งไปแกว่งมา
นอนไม่ลืมตา
ดูแน่นน้อยเป็นหนักหนา
รำไรไศกา
เจ้ามาทั้งลูกไว้ให้ข้า
ใครจะหาเข้าให้ลูกกิน
น้ำตาไหลริน
หากกินแต่นม
ใจก็ยังตรม
แทบจะตรมเสียเพราะตรอม (ข. ๑๕)

โอละเฮ

โอยโอยโอะเฮเฮเฮ ไปเที่ยวทะเลเมาคลื่น ลูกสาวของใครเปล่า ให้พี่เขาสักคืน วันรุ่งมะรินจะเอาไปส่ง
เจ้าบุญคงอุแม่น่า (ข. ๔๘)

โอยระเฮ

โอยระเฮนอนเสียนะแม่น่า แม่จะกร่อมเจ้าขวัญเข้าจงหลับตาเอยลูกยาเนื้อเย็น
นกเอี้ยงนกแก้วเอยร้องแจ้วเจื้อยจีฟ้งเย็นเจียวหนอเพราะดีเอยเจ้าสาริกาตัวงาม
นกเขาขันคูความเอยรูปร่างประเปรียวเสียงเจ้าคารม ดีจึงเจียวเอยอยากได้เลี้ยงไว้ชม
นกขุนทองร้องอยู่ชมเอยเสียงหวานแม่อา เจ้าร้องว่าได้เหมือนคนเอย พันที่เจ้าพรรณา
นกกระเวาร้องเล่าร้องหาเอยหลงพลัดเพื่อนตัว หน้าสมเพชพ่อคุณทูลหัวเอยพลัดฝูงอยู่แต่ตัวคนเดียว
เพื่อนพ้องของเจ้าเขาไม่แลเลี้ยวเอยร้ายญาติเชิญใจ เขาว่าเป็นคนใจร้ายเอยแต่สัตว์ก็เหมือนกัน
เพื่อนฝูงพวกพ้องร้องเรียกสนั่นเอยเจ้าซึ่งนั่งดูค้าย ลูกเอยเจ้าโตขึ้น จงจำไว้เอยใจร้ายอย่าคบหา
ยามยากออกปากพึ่งพาเอยเขาไม่อิน่าเจ้านื้อเย็นฯ (ข. ๓๑)

โอยระเห

โอยระเหเอยข้าจะเห่ถึงเรื่องอะไรนี้เอย หมดเรื่องแล้วนะลูกแก้ว
แม่เอยเจ้ายังมีหลับนอนเจ้าได้แต่ร้องให้อ่อนเอยขวัญอ่อนนอนเสียนะจดี แม่จะกร่อมสายสุดสวาสดีสิ

อย่าใส่ก็ไปน้กละ บุญอ่วยบุญลือของแม่เอ๋ย ทราวมเขยของมารดา
แม่ร่อมเจ้าเท่าไรก็ไม่หลับตาเอ๋ย โสกาอยู่ในเปล โอเอ๋ยโอระเฮเอ๋ยขวัญเข้าเจ้าอย่าโสกาเอ๋ย
นอนเสียเถิดลูกรักของข้านี้เอ๋ยเจ้าอย่าพาโลเอ๋ยฯ (ข. ๓๑)

โอระเหโอระหิก

โอระเหโอระหิก ลวงให้พี่ศึก หนีพี่ไปมีผัว ดอกสลิดติดก้าน ดอกมะดันติดขั้ว หนีพี่ไปมีผัว
ชั่วเสียแล้วนะนางเอ๋ย (ข. ๓๓)

โอละเหโอละหิก

โอละเหโอละหิกแม่นึกรักหนา เขาใช้ไปซื้อปูเค็ม น้ำมันเต็มขึ้นมาท่วมถึงหลังคา
เข้าปลาจะจมตาย เด็ก ๆ ทั้งหลาย อย่าว่านวาย จงนอนเสียเถิดเอ๋ย (ข. ๕๒)

โอละเห

โอละเหโอละหิก ลูกขึ้นแต่ดึก เอาลูกใส่เปล ก็ไปเก็บผัก กระโดดท่องร้อง
เหยียบกระดองเต่าหัก (ข. ๑๖)

โอละเห

โอละเห โอละฮิก

พระจะสึกไปมีเมีย (ข. ๑๖)

โอละเห

โอละเหโอละฮิก

ลูกขึ้นแต่ดึก

ทำขนมแข่งม้า

ผัวตีเมียก็ด่า

ขนมแข่งม้า

ก็คาหม้อแกงเอ๋ย (ค.)

ขนมแข่งม้า

โอละเหโอละฮิก

ลูกขึ้นแต่ดึก

ทำขนมแข่งม้า

ผัวตีเมียก็ด่า

ขนมแข่งม้า

ก็คาหม้อแกง

หายขี้หายโกรธ

ขนมแข่งม้า

ก็หมดหม้อแกง

ทำตาแดงแดง

ฝนก็เทลงมา เอ๋ย

(ข. ๑๑)

โอระเห่

โอระเหโอระฮึกเอ๋อ ลูกขึ้นแต่ดึกทำขนมแข่งมา ฝ่ายเจ้าผัวก็ตี ฝ่ายนางเมียก็ด่า
เลยขนมแข่งมาคาหม้อแกง (ข. ๙)

โอระเห่

โอระเหโอระฮึก ลูกขึ้นแต่ดึกทำขนมบัวลอย ผัวก็ตีเมียก็ต่อย ขนมบัวลอยก็คาหม้อแกง (ข. ๔๘)

โอระเห่

โอระเหโอระฮึก ลูกขึ้นแต่ดึกทำขนมหม้อแกง เลยหกล้มดั่งแอ่ง ขนมหม้อแกงหกหมด
เลยอดกินเอ๋ย (ข. ๑๗)

โอระเฮ

โอระเฮโอระฮึกตื่นขึ้นแต่ดึกทำขนมหม้อแกง เกิดทะเลาะแย่งเอ๋ยขนมหม้อแกงคาหม้อเอ๋ย
รักเอ๋ยแม่รักเจ้าเอ๋ยรักยิ่งเท่าภูเขาหลวง ยามเจ้าร้องไห้ใจของแม่นี้เจียนจะล่องเป็นห่วงแต่เจ้าคนเดียวทรมานเปรี้ยว
ของแม่นี้না แม่รักเจ้าแสนเท่าหนักหนาเอ๋ย ยามโสกาอุ้มให้เจ้ากินนม ตัวแม่เป็นทุกข์ถึงเจ้าเฝ้าระทมเอ๋ย
รักแต่เจ้าผู้เดียวทรมานเปรี้ยวของแม่นี้อาฯ (ข. ๓๑)

โอละช้า

โอละเหโอละช้า	ถึงต้นพุทรา	เก็บเอาหน่วยมันมากิน
ครั้นถึงต้นจันทน์	สารพรรณลูกอินท์	เก็บเอาหน่วยมากิน
ร้องเรียกลูกอินท์ผลำ	เลี้ยงลูกบุญธรรม	จะให้เจ้านอนฟูกแดง
ขวัญข้าวเจ้ายังอ่อน	จะพาเร่รอนไปทุกแห่ง	จะตัดเป็นธงผ้าแดง
แกว่งไกวให้เจ้านอน	(ข. ๑๑)	

โอระเห่

โอระเหโอระช้า เหว่ว่ามานมนาน เห่เข้าแก่ลำคาน ตามคำโบราณ ท่านกล่อมมา
เห่แต่เข้าจนเย็นนอนเล่นเถิดนะพ่อนา (ข. ๓๑)

โอละเห่

โอละเห่เห่เห่	เจ้าขุนทะเลระลอก
คลื่นซัดมาเหมือนจอก	ระลอกซัดมาเหมือนแหน
พลัดพ่อแลพลัดแม่	เลี้ยงเจ้าไว้จะเอาบุญ
ต่อเดิบหน้ากล้าแข็ง	มีเรี่ยวแรงจะแทนคุณ
เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญ	เจ้าขุนทะเลระลอกเอ๋ย (ศ.)

โอระเห่

โอระเห่เห่ขุนทะเลระลอกเรือ น้ำพัดมาเหมือนจอกระลอกก็ซัดมาทางเหนือ
พลัดพ่อพลัดแม่เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญ ใหญ่หน้ากล้าแข็งมีเรี่ยวแรงจะแทนคุณเอ๋ยฯ (ข. ๓๑)

โอระเฮ

โอระเฮเห่เห่เห่ ขุนทะเลระลอกเอ๋ย น้ำพัดมาเหมือนจอก ระลอกพัดมาเหมือนแหน
พลัดพ่อพลัดแม่เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญ ใหญ่หน้ากล้าแข็งเอ๋ย มีเรี่ยวมีแรงเจ้าแทนคุณ
เจ้าขุนทะเลระลอกเอ๋ย (ข. ๓๑)

โอระเห่

โอระเห่โอระฮอก ครื่นซัดมาเรือนจอก ระลอกก็ซัดมาเรือนแหน พลัดพ่อพลัดแม่
เลี้ยงเจ้าไว้จะเอาบุญ เดิบหน้ากล้าแข็งมีเรี่ยวมีแรงจะแทนคุณ
เลี้ยงเจ้าไว้เอาบุญเจ้าขุนทะเลระลอกเอ๋ย (ข. ๑๗)

ฮีย่อห่อขวัญ

ฮีย่อห่อขวัญ ชักสายยนต์ เอาจันชนกัน (ศ.)

เฮปรีอก

เฮ ๗ ปรีอก ข้ามทุ่งบางกะปิ กินน้ำกระตึกกับเข้าดอก เลยไปทุ่งบางเลน พบตาเถรหัวถลอก (ข. ๒๔)

บทกล่อมเด็กต่อไปนี้เป็นบทกล่อมที่มาจากวรรณคดีและเรื่องนิทานที่ชาวบ้านรู้จักกันทั่ว ๆ ไป จึงได้นำมารวมไว้ที่เดียวกัน

กากับหงษ์

กาเอ๋ยกาดำเจ้าซึ่งทำลวดลายให้แก่หงษ์ทั้งหลายเอ๋ยเรื่องเล่าไว้แต่โบราณ
ยามถึงคราวตัวงามเอ๋ยก่อความราคะ เหตุวาคหาชนเจ้าต้องดำอยู่ยังงั้อยู่ จึงเป็นเค้าความ
เพราะตัวเจ้าไม่รักษางามเอ๋ยสออาจสออันรูปทรง บินไปจับสุนัขตายในดงเอ๋ยคานันท์
เนาว์เปื่อยเหม็นไขลงพันที่เอ๋ยเจ้าไม่เกียจกายจับจิกกินเล่นง่าย ๆ เอ๋ยใครเขาจะว่าดีกลิ่นอศุพติดขนพันที่เอ๋ย
อัปปริจิงไร หงษ์เกียดซึ่งร่างกายเอ๋ยทิ้งขว้างไว้ค้ำคากาดำเอ๋ยฯ (ข. ๓๑)

กากับนกยูง

ยังมีมะยुरากับการ้าย ผลัดกันเขียนลาย อันเจ็ดชั้น กาประดิษฐ์คิดเขียนนกยูงพลง
ขนนั้นเขียวเหลืองอันเรื่องราย ถึงทีการะยาก็เกรียจนัก จึงทิ้งลักไว้ให้แห้งไม่เขียนขน
สกุณาไม่มีอายไปกินกายสุนัขในสาขลจึงทิ้งขนไว้ให้แห้งไม่เขียนลาย เอ๋ยฯ (ข. ๓๑)

นางมะนาวเจ็ดกลีบ

มาข้าจะกล่าว ถึงนางมะนาวเจ็ดกลีบ คำเข้าใส่หีบ เย็นลงจะใส่พานทอง กลางวันจะใช้เจ้า
กลางคืนจะเคล้าให้จ้านอน (ข. ๓๓)

พรมหอม

โอระเหโอระหอม ข้าจะกล่อมเรื่องพรมหอม สิบห้าปียังนอนอยู่ แมลงวันตัวผู้ก็มีได้ดม
สาวน้อยแม่พรมหอม มีคนถนอมทุกเวลา (ข. ๒๙)
(พรมหอม น่าจะเป็น ผมหอม)

ไชยเชษฐ

เห่เอ๋ยจะขอล่าว	ถึงเรื่องราวไชยเชษฐ	มงกุฎเกษโอสวรรย์
ครอบครองแผ่นดิน	พร้อมด้วยกำนัลนารี	สุวินชาวยุพาภักตร์
เอกอรรคมเหสี	ครอบครองธานี	ภูมิสำราญใจ เอ๋ย (ข. ๑๑)

นางอุสา

เห่เอ๋ยเห่ข้า โคมนางอุสาสง่างาม ตื่นสายตวันแจ่มแจ้ง ได้ยินเสียงฆ้องย่ำรุ่ง นางสดุ้งไม่มีขวัญ
ไ้อ้ปลาตอัครรรย์ จะว่านอนฝันก็ผิดไป ยืนย้มอยู่ริมรถ ให้แสนระทดท้อ ใ้อ้เป็นกำจำใจ
สุดอาลัยแล้วเอ๋ย (ข. ๕๒)

อนิรุทธ

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวอนิรุทธ	หน่อท้าวไตรสุทธ์
ครองกรุงลงกา	เทพเจ้าอุ้มสม	ร่วมภิรมย์นางอุสา
ท้าวกรุงพาลมัน	ได้ฟังให้คลุ้มคลั่งกายา	โลดโผนใจมา
ต้องศรนายณ์เอ๋ย	(ข. ๑๑)	

(ต้นฉบับเลขที่ ๑๐ ใช้ว่า กรุงลงกา)

พระสังข์

โอรสเห่ปางหลัง ถึงองค์พระสังข์กุมาร สรวมเงาะเหาะทยาน มาในด้านเมฆาไร ๆ
เจ้าแลเห็นเมืองท้าวสามล ดูผู้คนเขาแน่นหนา เจ้านิ่งนึกตรึกตรา จะเป็นภาราคคีใด หรือจะเป็นเมืองแม่
จะดูให้แน่แก้ไข องค์พระสังข์ทราชมวย เจ้าลอยเร่ในเมฆา แลเห็นต้นไทร สูงใหญ่อยู่กลางนา เจ้าเงาะเหาะลง
เดินตรงเข้ามา พอถึงต้นพญา ก็เป็นเวลารุ่งเช้า มาจะกล่าวถึงเด็กช้วนาวา พ่อแม่ยายตา
ให้รักษาตัวควาย ครั้นเช้าก็เปิดคอก ออกสนตะพาย ไล่วัวไล่ควาย ไปที่ท่อน้ำพลัน แล้วมาที่ต้นไทร
ซึ่งเคยอาศัยอยู่ทุกวัน เห็นเงาะยิงฟัน ก็ชวนกันเกรียวกราว บ้างก็ว่าเสือป่า บ้างก็ว่าแมวคราว
บ้างก็ว่าเสือดาว เพราะพันขาวตะเภาเคาะ เด็กใหญ่เข้าไปดู มันจึงรู้ว่าเงาะ ชวนกันหัวเราะ
เขาจะเลาะพุดจา บ้างก็เล่นไม้หึ่ง อึงคึงอยู่กลางนา บ้างก็เล่นเฮฮา อยู่ตามประสาเด็ก ๆ (ข. ๓๓)

สังข์ทอง

สังข์ทองบุญปลูกพระลูกรัก เห็นแม่เป็นยักษ์เอาตัวหนี ลงมาหาแม่หน้อยเกิดพ่อร้อยปี
แม่นี้จะสิ้นชีวิเสียที่ตินเขา (ข. ๙)

นางปลากะต๋

โอรสเห่เอ๋ย ข้าจะกล่าวถึงเรื่องราวนางปลากะต๋ หมวดเจ้ายาราวกับภู เหมือนเขาใส่ตุ้มหูอย่างดี
ประเสริฐทรงองค์สำอาง ชื่อว่านางปลากะต๋ เจ้ามิใคร่จะจรไปไกล อยู่แต่ในนันทิ เทียวชอนชุมพุ่มพัก
สงวนศักดิ์เกษมศรี ดูรูปร่างเจ้าแบบบาง สมเป็นนางผู้ดี สันโดดเดียวเปลี่ยวห้อง ด้วยว่าคู่ครองเจ้ายังไม่มี

ครั้นถึงฤดูเดือนหก ฝนก็ตกลงพื้นปัดถพี น้ำฝนก็ดาษแผ่นดิน ไหลรินลงนันทิ เจ้าได้นำฝนก็กลนลาน
เจ้าก็ขึ้นบานเกษมศรี ประเดี้ยวก็โดดประเดี้ยวก็ดำ เทียวพ่นน้ำอยู่ปริ๊ ๆ เทียวเพลินหลงเข้าลอบเข้าไซ อึงมี
สงสารแต่นางปลากะต๋ ต้องทำลายววยชีวี นะแม่นา (ข. ๓๓)

นางปูเค็ม

เมื่อนั้นโฉมนางปูเค็มสายสมร กลางวันนายเขาใช้ให้หาบคอน กลางคืนนอนจุกช่องที่กองทัพ
เห็นโยธามาใกล้ก็ใจวับ กลัวเขาจะจับเอาตัวไป สิบตีนเจ้าก็ป็นขึ้นปากช่อง โศการำร้องอยู่ปากไห ให้ต๋อก
พกชำระกำใจ ตัวจะบรรลือน้ำในน้ำเกลือ ทั้งเจ็กเงินมอญไทยกินไม่เบ้อ ชอบกินเลือดเชือดเนื้อ
นางปูเค็มเอ๋ย (ข. ๙)

นางประทุม

ข้าจะกล่าวเรื่องราวนางประทุม นางสระสรวรรยรรุ่มเอ๋ย เกิดในพุ่มบุษบา
ฤาษีเลี้ยงไว้โดยโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีไปป่าเอยนางก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้วเอ๋ย นางแก้วพิศตานไป
ถ้ำเนื้อคู่อยู่ที่ไหนเอ๋ย ขอให้พวงมาลัยล่อยไปสรวมกร (ข. ๔๘)

นางประทุม

มาข้าจะกล่าวถึงเรื่องราวนางประทุม รูปสรวรรยรรุ่มเกิดในพุ่มบุษบา พระฤาษีเลี้ยงไว้ นางก็โตใหญ่ขึ้นมา
ฤาษีไปป่านางก็ร้อยพวงมาลัย อธิทานเสี่ยงทายเนื้อคู่อยู่ที่ไหนพวงมาลัยไปสรวมกรณ์ (ข. ๓๑)

นางประทุม

มาข้าจะกล่าวเอ๋ย ถึงเรื่องราวนางประทุม รูปเจ้าสรวรรยรรุ่ม เจ้าเกิดในพุ่มบุษบา
ฤาษีท่านเลี้ยงไว้เจ้าก็โตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีท่านไปป่า ฉายาก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยแล้วนั่งแก้วพิศตานไป
เนื้อคู่อยู่ที่ไหนให้พวงมาลัยสรวมกร ร่วมพุกพร้อมหมอน ร่วมที่นอนเจ้าแม่นา (ข. ๕๒)

เรื่องนางบุษบา

มาจะกล่าวถึงเรื่องราวบุษบา ฤาษีจะไปป่าฉายาเจ้าก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว
นางแก้วเจ้าก็พิศฐานไป เนื้อคู่อยู่ที่ไหน พวงมาลัยสรวมกร สรวมเอาพระหัตถ์ รวบรัดเอาข้อกร
ร่วมเรียงเคียงหมอน ร่วมที่นอนเจ้าเอ๋ย (ข. ๑๔)

นางประทุม

มาข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวนางประทุม รูปสวยรวยระรุ่ม เกิดในพุ่มบุษบา ฤาษีเลี้ยงไว้
จนเติบโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีไปป่า กัลยาเจ้าก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว น้องแก้วก็พิศฐานไป
เนื้อคู่อยู่ที่ไหน ให้พวงมาลัยไปสรวมกร ร่วมพุก่ร่มหมอนร่วมที่นอนนางเอย (ข. ๔๗)

นางประทุม

นาคข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวนางประทุม รูปสวยรวยระรุ่ม เกิดในพุ่มบุษบา ฤาษีลงสร
ได้องค์นางฉายา ฤาษีเลี้ยงไว้ เติบโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีไปป่า นางฉายาก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว
นางแก้วก็พิศฐานไป เนื้อคู่อยู่ที่ไหน พวงมาลัยสรวมกร สรวมเอาพระหัตถ์ รัดเอาพระกร นางประทุมสลายสมร
ร่วมที่นอนอันเดียวกัน (ข. ๓๓)

นางประทุม

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวนางประทุม	รูปเจ้าสวยชวยชุ่ม
เกิดในพุ่มบุษบา	พระฤาษีแก่ไปสร	เก็บได้องค์นางฉายา
พระฤาษีแก่เลี้ยงไว้	นางเติบโตใหญ่ขึ้นมา	พระฤาษีแก่ไปป่า
นางฉายาเจ้าร้อยพวงมาลัย	ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว	นางแก้วเจ้าพิศฐานไป
เนื้อคู่อยู่ที่ไหน	ขอให้พวงมาลัยนี้สรวมกร	พวงมาลัยก็เลี้ยวลัด
ไปสรวมหัตถ์พระภุช	สรวมข้อพระหัตถ์	รัดข้อพระกร
นางประทุมสลายสมร	มาร่วมที่นอนอุแม่เนา	(ข. ๑๑)

นางประทุม

โอระเห ข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวนางประทุม รูปสวยชวยชุ่ม เจ้าเกิดในพุ่มบุษบา ฤาษีเลี้ยงไว้
จนเติบโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีไปป่า นางก็ร้อยพวงมาลัย ครั้นนางร้อยแล้ว นางแก้วก็พิศฐานไป
เนื้อคู่อยู่ที่ไหน ให้พวงมาลัยไปสรวมกร ร่วมเมาะเบาะหมอน ร่วมที่นอนแม่นีนา (ข. ๑๖)

นางประทุม

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวนางประทุม
รูปสวยชวยชุ่ม	เกิดในพุ่มบุษบา
ฤาษีเลี้ยงไว้	จนเติบโตใหญ่ขึ้นมา
ฤาษีไปป่า	นางก็ลวยพวงมาลัย
ลวยเอ๋ยลวยแล้ว	นางแก้วก็พิศฐานไป
เนื้อคู่ข้าอยู่ที่ไหน	ให้พวงมาลัยสรวมกร (ข. ๓๐)

นางประทุม

จะขอกล่าวถึงเรื่องราวนางประทุม เมื่อแรกจะกำเนิด เจ้าก็เกิดในโกสุม รูปสรวยรวยละร่ม เจ้าอยู่ในพุ่มบุษบา ฤาษีเจ้าลงสรง ได้โถมอนงค์มาเลี้ยงไว้ จนเติบโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีเธอไปป่า นางฉยยาเจ้าก็ร้อย พวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว นางน้องแก้วพิศดานไป เนื้อคู่เจ้าอยู่ไหน พวงมาลัยจงสรวมกร สรวมที่ข้อหัตถ์ รัตที่ข้อพระกร นางประทุมสายสมร มาร่วมที่นอนของนางเอย (ข. ๓๒)

นางประทุม

จะกล่าวถึงเรื่องราวนางประทุม สะสรวยรวยร่มเกิดในพุ่มบุษบา ฤาษีเลี้ยงไว้เติบโตใหญ่ขึ้นมา ฤาษีไปป่าชายาก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว นางแก้วก็พิศดานไป ถ้าเนื้อคู่อยู่ไหนพวงมาลัยเข้าสรวมกร ร่มพุกพร้อมหมอน ร่มที่นอนของแม่นี่นา ไ้อระเหไ้อระช้า ขวัญเข้าของแม่นี้คนเดียวเอย (ข. ๓๑)

นางประทุม

จำข้าจะขอกล่าว ถึงเรื่องราวนางประทุม สร้อยเกสรห่อหุ้ม เกิดอยู่ในพุ่มบุษบา เดิมทีพระดาบศ ออกทรงพรตในพนา แสงหาผลไม้ มาตามในอรัญวา เก็บทั้งมลช้อน จำปีปประทุมมา เก็บได้นางกัลยา พระสิทธาก็เลี้ยงไว้ แล้วนิรมิตนี้ไว้ให้ เสวยแทนนมพระมารดา อายุได้ ๑๕ ปี เจ้าก็มีสีโสภา ครั้นฤาษีไปป่า ชายาก็ร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยเมื่อร้อยแล้ว นางแก้วก็พิศดานไป เนื้อคู่อยู่ที่ไหน พวงมาลัยจงสรวมกร สวมที่ข้อพระหัตถ์ รวรัตที่ข้อพระกร เนื้อคู่ดวงสมร มาร่วมที่นอนนางเอย (ข. ๒๔)

นางประทุม

มาข้าจะขอกล่าวถึงเรื่องราวนางประทุม สะสรวยรวยระร่ม เจ้าเกิดในพุ่มบุษบงส์ ฤาษีลงสรงได้องค์นางมา ฤาษีไปป่าชายาเจ้าร้อยพวงมาลัย ร้อยเอ๋ยร้อยแล้ว นางแก้วก็พิศดานไป เนื้อคู่อยู่ที่ไหน มาลัยลอบไปตามสาคร สรวมข้อพระหัตถ์ รวรัตเอาภุธร นางประทุมเกษร มาร่วมที่นอนอันเดียวกันอุแม่เนา (ข. ๓๔)

เรื่องราวพระรถ

มาจะกล่าวถึงเรื่องราวพระรถจะคิดคดนางเมีย เจ้าหักมะม่วงหิมพานต์ เจ้ามาหักรานของน้องเสียด คำน้อยนางเมียมิได้ว่าให้ท้าวเคื่องใจ มาล่อให้น้องกินสุรา มาเปลื้องเอาผ้าสะไบไปเสียด คำน้อยนางเมียมิได้ว่าให้ท้าวเคื่องใจ ยอกรวอนให้ว่นางมาร้องให้อยู่วิงวอน โฝพ้อเอ๋ยพ้องามทรัพย์กลับมารับเมียก่อน อยู่ด้วยช่วยทุกร้อน มาช่วยน้องก่อนเถิดรา น้องอยู่ไม่ได้น้องอายแก่ผู้ยักษา ทั้งเทพเทวจะเย้ยไยภัย สาแก่ใจแม่นาเอย (ข. ๑๔)

นางศุภลักษณ์

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวศุภลักษณ์	ติดตามผัวรัก
มาถึงฝั่งนี้	แลเห็นองค์ผัวเจ้า	อยู่บนยอดเขาคีรี
ศุภลักษณ์ยกซี	เพียงซีวีจะวางวาย	ยอกรวอนไหว
ร้องไห้วิงวอน	ไอ้ไอ้พ้องามสรรพ	จงกลับมารับเมียก่อน
มาอยู่ด้วยกันช่วยร้อน	มาช่วยเมื่อก่อนเกิดรา	เมียอยู่ไม่ได้
อายุแก่ฝูงยักษ	ทวยเทพยเทว	เขาจะเย้ยไยไฟ
ว่าศุภลักษณ์นี้คนชั่ว	มีผัวกัณนีไป	เขาจะมาไยไฟ
ให้สาแก่ใจอุเม่นา	(ข. ๑๑)	

(ในต้นฉบับตัวเขียนเดียวกัน มีอีกบทหนึ่งคล้ายกันมาก ต่างกันตรงวรรคที่ ๗

เริ่มด้วย “...ศุภลักษณ์ยกซี เพียงซีพีจะม้วยบรรได ยอกรขึ้นเหนือเกษ
ชลเนตรหลังไหล ยอกรขึ้นวอนไหว ร้องไห้วิงวอน”

ต่อจากนั้นก็มีความต่างกันเล็กน้อยในวรรค “มาอยู่ด้วยกันช่วยร้อน” เดิมใช้ว่า “มาอยู่ด้วยกันช่วยร้อน” และวรรคสุดท้ายใช้ว่า “ให้สาแก่ใจอุเม่นา”)

พระรศ

มาข้าจะกล่าวถึงเรื่องราวพระรศ สิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมเข้าใจน้องหมด ควรหรือพระรศ ทรยคนางเมีย
มะม่วงพิศดาน ควรหรือมาลานของน้องเสีย คำหนึ่งนางเมีย มิได้ทำให้เคืองใจ ลงให้น้องกินสุรา
แล้วมาเปลื้องเอาผ้าสะไบ ควรหรือพระพี่มานั้นน้องไป เหยียบแต่กรวดแต่หิน จนน้องจะสิ้นใจตาย
ชาตนี้ผัวงาม เมียก็ตามผัวไปเอย (ข. ๕๒)

ศุภลักษณ์

ข้าจะขอกกล่าว	ถึงเรื่องราวศุภลักษณ์
ติดตามผัวรัก	ไปถึงฝั่งนที
แลเห็นผัวเจ้า	อยู่บนยอดเขาคีรี
ศุภลักษณ์ยกซี	แทบจะม้วยบันลัย
ลดองค์ลงนั่ง	ทิ่มผัดศีลาลัย
ศุภลักษณ์คนชั่ว	มีผัวกัณนีไป
ยอกรขึ้นไหว	ร้องไห้วิงวอน
งามเอี่ยมงามสรรพ	กลับมารับเมียก่อน
ช่วยทุกข์ช่วยร้อน	มารับเมื่อก่อนเกิดรา
เมียอยู่ไม่ได้	อับอายยักษ
ฝูงเทพเทว	ท่านจะเย้ยไยภัย (ข. ๓๐)

ศุภลักษณ์

มาจะกล่าวถึงเรื่องราวศุภลักษณ์ ติดตามผัวรักมาจนปากฝั่งนที เหลือบเห็นพระผัวเจ้า
อยู่บนยอดเขาศรี ศุภลักษณ์ยักษ์ พางเพียรจะบัลลย ยกกรขึ้นเหนือเศศ น้ำพระเนตรเจ้าหลังไหล
ขอเชิญพ่องามสรรพ จงกลับมารับน้องก่อน อยู่ด้วยได้ช่วยร้อน มารับน้องก่อนเถิดรา น้องจะอยู่ไม่ได้
อายแก่พวกยักษ์ ผุ่งเทพเทวา จะชวนกันมาเย้ยไยไทย เขาจะว่า ศุภลักษณ์เป็นคนชั่ว มีผัวก็หนีไป (ข. ๓๒)

นางศุภลักษณ์

มาข้าจะกล่าวเอย ถึงเรื่องราวนางศุภลักษณ์ ติดตามผัวรักถึงปากฝั่งนที
แลเห็นองค์เจ้าผัวอยู่บนยอดเขาศรี นางศุภลักษณ์ยักษ์ เจ้าร้องไห้วงวอน ว่าเจ้าประคุณของเมียอา
เจ้ากลับลงมาหาเมื่อก่อน ช่วยทุกข์ช่วยร้อนเมื่อก่อนเถิดรา เมียอยู่มิได้อายแก่ท้าวยักษ์ ผุ่งเทพเทวา
เขาจะเย้ยไยไพอ เจ้าศุภลักษณ์นี่คนชั่ว มีผัวก็หนีไป เขาก็เย้ยไยไพอ สากใจเจ้าแม่นา (ข. ๕๒)

ศุภลักษณ์

จะกล่าวถึงเรื่องราวศุภลักษณ์ ติดตามผัวรักจนถึงฝั่งนที แลเห็นผัวเจ้า อยู่บนยอดเขาศรี
ศุภลักษณ์ยักษ์ ภาควัยเพียงจะบรรลย ลดองค์ลงนั่งปากฝั่งชลาลัย ยกกรกราบไหว้ร้องให้อยู่วิงวอน
ไฉ่ว่าพ่องามทรัพย์ กลับมารับเมื่อก่อน เมียอยู่ด้วยจะช่วยร้อน กลับมารับเมื่อก่อนเถิดรา เมียอยู่มิได้
อับอายแก่ฝูงยักษ์ เทวเขาจะเย้ยไยไพอ ว่าศุภลักษณ์คนชั่ว มีผัวก็หนีไป เขาจะเย้ยไยไพอ
สากใจเจ้าแม่นา (ข. ๓๔)

แม่งามภักตร์

จะกล่าวถึงแม่งามภักตร์ ติดตามผัวรักร้องไห้ในคงคา พบขุนศรีท่านถือฉัตรกระบัดถือธง
ถือท้ายเรือหงษ์โยงรับเจ้ามา (ข. ๓๑)
(บทนี้เอาไปปนกับบทวัดโบสถ์ เจ้าขุนทองไปปล้น)

นางศุภลักษณ์

โอระเห่เอย จะกล่าวถึงเรื่องราวนางศุภลักษณ์ เจ้าติดตามผัวรัก ถึงยังฝั่งนที แลเห็นผัวเจ้า
อยู่บนยอดเขาศรี นางศุภลักษณ์ยักษ์ เพียงจะม้วยบรรลย ยกกรวอนไหว้ ร้องไห้วงวอน ไฉ่พ่องามสรรพ
กลับมารับเมื่อก่อน พ่อคุณเมียอยู่ด้วย จะได้ช่วยทุกข์ช่วยร้อน กลับมาก่อนเถิดรา เมียรักอยู่มิได้
อายแก่ชาวยักษ์ ทั้งฝูงเทพเทวา ท่านจะเย้ยไยไพอ ว่าศุภลักษณ์คนชั่ว มีผัวแล้วก็หนีไป
น่าน้อยจิตระคิดน้อยใจ ไม่อาลัยแก่เมียเลย (ข. ๓๓)

ศรีสุวรรณ

เจ้าโละเหโละห้อย โถมเจ้างามพราหมณ์น้อย ยอดสร้อยศรีสุวรรณ หยดพักตำนกจันท์
พระสุริยันสนธยา ให้อาตุรภูทเวศ ถึงเจ้าแก้วเกษรา ตื่นขึ้นก็คว่าหา เจ้าดวงยิหวกก็หายไป
กลับเข้าเวียงไชย ไม่เป็นสมประภาติ เอย (ข. ๑๑)

รตราตรี

เหอ้อยเหบ่ท เลื่อนรตราตรี พระอภัยมณี ชี้อัยรศทรง บุษบกกระจำง เห็นร่างรูปคน
ที่ประทุนคุ่มองค์ เห็นแตรวงภักตรา แม้อยอดหญิงพริ้งเพริด งามเรตวิไลยา ยอดสนิทติดตา
สุดปัญญาอาลัย (ข. ๕๒)

พระอะไภยมณี

จะขอล่าวนทไปถึงพระอะไภยมณี กับน้องชายศรีสุวรรณ เจ้ารุ่น
หนุ่มน้อยงามโสกาเอยลักขณาปนนวนลฉวี เจ้าเป่าปี่ไพเราะสะเนาะติเอย เป่าอยู่ที่ริมคงคา
ยังมีนางผีเสื้อยักษ์เอย มาอุ้มเอาเจ้าลงไป พรัดกลับน้องยาอาไลยเอย หัวไทยเจ้าทุกระทม
ความกลัวนางยักษ์เอยสุดจะกรอมกรมใจเจ้าเต้นดังตีปลา ออกปากพูดมิได้เอยร้องไห้แล้วก็โสกาฯ (ข. ๓๑)

พระอภัย

จะขอล่าวถึงเรื่องพระอภัยนั่งสท่อนถอนใจเอย อยู่ในเรือลำทรง เห็นฝรั่งอังกฤษกระชั้นชิดรณรงค์
พระอภัยโถมยงเอย เธอก็ทรงหยิบปี่แล้วเป่าไป เสียงเสนาะเพราะจับใจเอย พ่อยอดสร้อยสุมาลัยพ้อขึ้นหัวใจ
ของแม่คนเดียว (ข. ๓๑)

สินสมุทร

จะขอล่าวถึงเรื่องราวสินสมุทร เจ้าเป็นบุตรนางผีเสื้อ ชาติเชื้อโอรสคนองจิตร
วิทรธรจนถึงสาครกระโจนโดดลงเล่นน้ำ จับมัจฉาปลาใหญ่ ชี้อเล่นไปมา
แล้วก็ถีบโถมโถมกระโดดเอยเป็นละลอกเครื่องครั้นโครม บ้างก็โถมผุดทะลิ่งขึ้นตึงตัว
ปากอมน้ำฟั่นเป็นฝอยฝ่นเอยมีดมนในเวหา ฝ่ายยายเงือกเผ่ากับสาวน้อยเอย
ก็เลือนลอยอยู่ตามชะลาลัย (ข. ๓๑)
(คำ โสรว ไม่ทราบว่าจะแปลว่าอะไร เข้าใจว่าผู้จดมาอาจผิด)

พระอภัย

มาข้าจะกล่าว	ถึงเรื่องราวพระอภัย
ครอบครองเวียงไชย	ไม่มีอะไรจะกิน
สรรสร้างวารินในท้องคลอง	นุ่งก็ลายห่มก็ลาย
เที่ยวเล่นแต่ไม้สามอัน	เห็นเขี่ยนเห็นขัน
ค่อยด้อมค่อยมอง	พอเจ้าของเม็นหน้า
ช่วยได้จรัล	มาถึงที่โรงยา
จำนำได้น่อจี เฮ เฮ เห	(ข. ๑๕)

กากี

เห่เอ๋ยจะขอกล่าว ถึงเรื่องราวสุกญา ครุฑราชบัลลังก์ อุ้มกากีบิน ลอยลมชมทวีป อยู่ในกลีบเมฆิน
ข้ามศรีครินทร์ มุจลินท์ชลธร อุ่มนางพลงชี ให้ชมสีทันดร มัจฉาในสาคร มังกรกุมภา เจือกงูฟอง
อยู่ในท้องมหา ชมพลงहरषา ระวังระเริงใจเอ๋ย (ข. ๑๑)

พระยาครุฑ

เห่เอ๋ยเห่กล่าว ถึงเรื่องราวสุกญา ครุฑราชบัลลังก์ อุ้มกากีบิน ลอยลมชมทวีป ในกลางกลีบเมฆิน
ข้ามนทีศรีขริน มาลินท์ชลธร จรเข้ออกคาลคล่า ชื่อแม่น้ำสินธร ชมพลงรับบินจร
เข้าสู่ห้องฉิมพาลี (ข. ๔๗)

พรานบุญ

จะกล่าวบทกลอนเอ๋ย หย่อนถึงนายพรานบุญ แก่เทียมมกมุ่นอยู่ในพงพี
ไปประสพพบเจ้ากินรีเอ๋ยเห็นงามใสก็ดีใจ คิดอ่านหาบ่วงมาได้เอ๋ยเจ้าเอวดักไว้ในคงคา
โถมเจ้ากินรีเอ๋ยเจ้ามีสงภาพากันลงเล่นชลธาร เผลอตัวบ่วงพันมีนอันเอ๋ยเจ้าก็ทรงโล่
พรานเห็นได้ถ้าเอ๋ยคุณกินรีขึ้นจากสระสิริ ไปไว้ในบุรีเอ๋ยของภูมิพระสุทนต์ ยกถวายให้เป็นข้าเอ๋ยพระราชา
โปรดปราน โอ้แสนสงสารแต่เจ้ามโนราห์พลัดพรากจากญาติวงศ์เอ๋ย ทรงโศกาทุก ๆ วันฯ (ข. ๓๑)

มะโนรา

จะขอกล่าวถึงเรื่องราวนางมะโนราเป็นมิ่งมิตรธิดาของเจ้าพระยากินนร
มีพี่นางสาวงามอ่อนเจ็ดสมรทั้งมะโนรา ชวนพี่นางใส่หางปีก แล้วบินหลีกขึ้นอำพร ครั่งถึงสระศรีไสอาด
เจ็ดนางนารถก็ร่อนลอยลง ถอดปีกถอดหางออกวางไว้ไม่แจ้งใจว่าไทยจะมีนา (ข. ๓๑)

กอเอ๋ยกอคำ

กอเอ๋ยกอคำ ด้วยนางลัมมะนักขา ติดตามพระรามมา วอนบอกกับพี่ชายว่าสีดาดวงสมร
งามจนเจิดฉาย ทั้งสวรรค์ชั้นนาราย ใครเลยจะเหมือนนางสีดาเอ๋ย (ข. ๑๔)

นางลัมมะนักขา

มาข้าจะกล่าว ถึงเรื่องราวลัมมะนักขา ติดตามพระรามมา แล้วเก็บไปบอกกับพี่ชาย ว่านางสีดานั้นทรงโฉม
งามประโลมเจิดฉาย นางในสวรรค์ชั้นใด ไม่ได้ชี้ใช้นางสีดา ทศเศียรครันได้ฟัง ให้ลุ่มคลั่งเสนาหา
ร่อนรนสกลกายา ให้หาลมพัดรำเพย วันนั้นให้เย็นอก ฝนก็ตกลงแสนห่า รัฟสกลกายา
จะตายด้วยศรนารายณ์เอ๋ย (ข. ๑๕)

นางมณฑิ

นางมณฑิเทวี	อัคนีนาคราช	โสมงามทรมาสวาดิ
ใจที่จะขาดอยู่รอน ๆ	เจ้าผินภักตร์มาดุพี	แต่พอให้มีน้ำใจก่อน
เจ้าอย่าโคกอาวรณ์	พี่จะสอนเจ้าทรมไวย	เจ้าแม่เอ๋ยจงเงยหน้า
เจ้าอย่าโคกไปทำไม	ถึงนวลน้องจะร้องไห้	ก็ไม่ได้พี่คืนมา
จงคิดอ่านทำการศพ	ให้เลิคลพเกิดแก้วตา	เสียเท่าไรอย่าได้ว่า
อย่าให้เสียหน้าเสียสกุล	ไอ้ไอ้เสียตายแต่ธานี	ตั้งแต่นี้จะเสื่อมสูญ
เชื่องวงศ์พงศ์ประยูร	จะเสื่อมสูญทั้งธานี	(ข. ๑๖)

รามเกียรติ์

ไอเอ๋ยไอระเห่ จะกล่าวเรื่องราวรามเกียรติ์ ทรงสังข์ทศเศียร พากเพียรยุทธนา ยักษ์ร้ายตายเตียน
ร่อนเลี่ยนลงกา องค์คือเณรานุชา อุดาหาแต่งงาน อุณนระรุตเรื่องศรีบุตริกรุงพาด รามสุรณ
เหี้ยมหาญขว้างขวานอยู่ในรูป โสมฉินรินทอง เข้าห้องสุวรรณกัมภ จรกาหน้าหนูนอนอยู่คนเดียว
ไชยเขตเจ้าใจด โกรธแค้นเหมียว พระสมุทสุดจะเหลือว นั่งเกี่ยววิมานจันทร์ (ข. ๓๑)
(บทนี้ต้นฉบับเดิมมาก จับได้แต่ใจความ เป็นเรื่องวรรณคดีหลาย ๆ เรื่องปนกัน)

ลักษณะวงษ์

จะกล่าวถึงลักษณะวงษ์ให้โคกสงในวิญญา คิดถึงฉัยยาเกสรน้อยกลอยใจ
ปานฉนี้อนงค์นารดจะนิราดไปอยู่ไหน เห็นแต่เจ้าดาไทยกระดุกก็ป่นป่นถั่วแล้ว
คิดถึงนางน้องแก้วเมื่อไรจะพบกัน (ข. ๓๑)

เรื่องอัศรพราหมณ์

มาข้าจะขอล่าว ถึงเรื่องราวอัศรพราหมณ์ รูปโฉมแจ่มดงาม เทียวติดตามสามีเดินในไพรเถื่อน จะหาเพื่อนก็ไม่มี เดินดงพงษัฏ แล้วเลาะลัดหลักหิน สันโดษเดี่ยวเปลี่ยวอาตม์ ให้นันทนหวาดอินทรีย์ จะเป็นหญิงอยู่มิได้ ก็แปลงกายเป็นพราหมณ์ชี่ ไปพบตาพรานไพร แก่เทียวโล่มฤคี ตกใจด้วยความกลัว ก็ยอบตัวลงทันที

พรานจึงถามว่าพ่อพราหมณ์จะไปไหน พราหมณ์ตกใจงงวยให้ช่วยขึ้น จึงทรุดองค์ลงนั่งบนหลังเนิน พรานก็เดินเข้าไปใกล้พราหมณ์ อย่าตกใจไปเลยเจ้าจะเศร้าสร้อย พ่อหนุ่มน้อยรูปหล่อฉันขอถาม จะไปไหนจงแสดงให้แจ้งความ ได้เดินตามทางเถื่อนเป็นเพื่อนกัน เจ้าพราหมณ์กลัวแก้ตัวไปตามขัด นั่นนี้พลัดพวกเพื่อนในไพรสันต์ คนเดียวเดินชมพนมวัน มาพลัดกันเป็นกรรมด้วยจำเป็น จะคืนเข้าธานีบุรีราช ก็แคล้วคลาดหาทางไม่พบเห็น นึก ๆ ว่าคงตายไม่หมายเป็น

ทุกเช้าเย็นออกชำระกำเอย (ข. ๒๘)

(ตอนที่ ๒ ในบทนี้เป็นกลอนแปด น่าจะไม่ใช้บทกล่อมเด็ก แต่สนใจความบังว่าเป็นเรื่องเดียวกัน จึงเขียนเอาไว้ด้วย)

นางเกษร

นาคข้าจะกล่าวถึงเรื่องราวนางเกษร เจ้าถามถึงเรื่องนามธานี ตัวของพี่จะบอกให้ จอมกระษัตริย์ชิตียา พระพิงครองการาใหม่ ๆ ชื่อพระลักษณวงษ์ มีฤทธิ์จริงเหลือใจ เธอมารบร่อตอกร กับเจ้านครเวียงชัย เจ้าการาแพทรวงเดช ท่านก็มอบนิเวศน์ยกให้ อีกทั้งนางคันชบุตรี ยกให้เป็นที่พักมัย เจ้าพราหมณ์ได้ฟังพรานบอก ดังนามยกทรวงใน รู้แท้แน่คิ ว่าสามีแม่นใจ พิศดูแหวนในหัตถา ชลนาหลังไหล ฝ่ายว่านายพรานดง ให้คิดพะวงสงสัย จึงถามว่าเจ้าพราหมณ์น้อง เป็นอย่างไรจึงร้องรำให้ หรือเกี่ยวดองเป็นน้องพี่ กับมเหสีทรงชัย เจ้าพราหมณ์ได้ฟังพรานว่า ให้ตกประหม่าในใจ คิดกลับกลอกบอกกระแสร จะผันแปรแก้ไข ว่าองค์พระมเหสี ของท้าวนี้เป็นโฉน ข้ามิรู้จักมักจี่ กับมเหสีทรงชัย ข้าพิศดูแหวนในหัตถา นึกขึ้นมาจึงเสียใจ ด้วยแหวนนี้ของเมียข้า ติดมือมาแต่ในไพร องค์กระษัตริย์ที่พลัดคู่ มิได้ไปอยู่กับอภัย ได้วิบัติขัดขวาง นิราสร้างห่างไกล แล้วคิดค้นสามี ยิ่งโคกก็รำไห่ นายพรานได้ฟังความสงสัยเจ้าพราหมณ์เป็นนักหนา ค่อยได้ตอบปลอบเจ้า อย่าสร้อยเศร้าวิญญา หากว่าเสียเมียเก่า คงหาได้ดีกว่า ว่าพลางทางนำ พาเจ้าพราหมณ์เดินมา เดินลัดดัดทาง แลเห็นยอดปราศรัยโสภะ จึงชี้บอกเจ้าพราหมณ์น้อง นั้นแนยอดปราศรัยทองการา เจ้าพราหมณ์ได้ฟังบอกเล่า ดีใจเจ้าหนักหนา อย่างได้พบทรงฤทธิ์ ยืนนั่งอยู่กลางป่า นายพรานเข้ายุตจุดมือ อย่างไรหรือไม่โคลคลา เจ้าพราหมณ์สับตบิดกร ด้วยเปนสมรธีกายา อย่าจับหัดถ์ มีน้องขัดหนักหนา เพราะว่ามีนามตาข้า สุดท้ายจะก้าววิญญา (ข. ๓๓)

จันทวงศ์

จะขอกล่าวถึงเรื่องราวพระจันทวงศ์ราชา ตามมิ่งมัจฉาโฉมยง
เธอแก่งจำแลงองค์ให้รูปทรงเหมือนโยคี เสร็จแล้วนั่งหนังพยับ มุ่นชะฎาเกล้าเมาลี
เข้าวังยังบุรีสรวมอินทรีย์สรวมองค์ เธอเทศฟุ้งเฟื่องในกรุงไกร กลาบทถึงท้าทยันเรนทร์อาราธนา
สิทธิจรสู่บัลลลังก์พระโรงทอง พร้อมด้วยหมู่สาวสนมกำนัลใน แลวิไลนวลละออง โฉมมิ่งมัจฉาสุดาน้อย
แอบชะม้อยค้อยมองดู พอเหลือบเห็นฤษีน้อย ทำชะม้อยนาแม่เนา (ข. ๓๑)

บรรณานุกรม

๑. ต้นฉบับตัวเขียนหอสมุดแห่งชาติ

บทกล่อมเด็กไทยกลาง เลขที่ ๘ นายไล่ จุลกะเศียรถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กไทยกลาง เลขที่ ๙ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ พระยาปริยัติธรรมธาดา ถวายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กไทยกลาง เลขที่ ๑๐ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ หลวงอนุमानราชธน ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กไทยกลาง เลขที่ ๑๑ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ หลวงอนุमानราชธน ถวาย

บทกล่อมเด็กจังหวัดสุพรรณบุรี มณฑลนครไชยศรี ไทยกลาง เลขที่ ๑๔ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดสมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์ ไทยกลาง เลขที่ ๑๕ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดราชบุรี และกาญจนบุรี ไทยกลาง เลขที่ ๑๖ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุด

บทกล่อมเด็กจังหวัดเพชรบุรี ไทยกลาง เลขที่ ๑๗ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุด

บทกล่อมเด็กจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เลขที่ ๒๘ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดอ่างทอง ไทยกลาง เลขที่ ๒๙ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดลพบุรี ไทยกลาง เลขที่ ๓๐ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กไทยกลาง จังหวัดสระบุรี เลขที่ ๓๑ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดสิงห์บุรี ไทยกลาง เลขที่ ๓๒ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ

บทกล่อมเด็ก มณฑลอยุธยา จังหวัดปทุมธานี เลขที่ ๓๓ หอสมุดแห่งชาติ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ

บทกล่อมเด็กจังหวัดธัญบุรี ไทยกลาง เลขที่ ๓๔ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

บทกล่อมเด็กจังหวัดชัยนาท ตาก เลขที่ ๔๗ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ

บทกล่อมเด็กจังหวัดอุทัย เลขที่ ๔๘ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ สมบัติเดิมของหอพระสมุดฯ

บทกล่อมเด็กจังหวัดนครนายก เลขที่ ๕๒ ตู๋ ๑๑๔ มัดที่ ๗๙/๑ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ถวาย พ.ศ. ๒๔๖๓

๒. หนังสืออ้างอิง

กรมศิลปากร *บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น* พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ
นางจันทนумаศ (ชื่น ขวัญชื่น) โรงพิมพ์สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย พระนคร พ.ศ. ๒๕๑๑
กุหลาบ มลลิกะมาส *คติชาวบ้าน* โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๘
จารุวรรณ ธรรมวัตร *คติชาวบ้านอีสาน* สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา กรุงเทพฯ ไม่มี พ.ศ.
บุปผา ทวีสุข *คติชาวบ้าน* โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๐
ประเทือง คล้ายสุบรรณ, ยุพิน ธาศรี *เพลงกล่อมเด็ก* โรงพิมพ์สุทธิดารการพิมพ์ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๑๗
ผะอบ ไปะกะฤชณะ “การเสนอผลงานวรรณกรรมพื้นบ้านภาคกลาง” ในการสัมมนาระดับชาติ
เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน เอกสารโรเนียวหมายเลข ๑ (๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐)
วาสนา เกตุภาค *คติชาวบ้าน* โรงพิมพ์บริษัทสหสยามพัฒนา จำกัด กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๑
หอพระสมุดสำหรับพระนคร *บทกลอนกล่อมเด็กฉบับสอบ* โรงพิมพ์ไทย กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๖๓

รายพระนามและนามผู้ส่งพวงหรีดมาเคารพศพ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

กองกิจการนิสิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กองการเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร. กำพล-ดร. พัชรประภา อุดลวิทย์
เกษตรศาสตร์ รุ่น ๒๒
เกษม-บุญเจียด รัตนไชย
รศ.เกรียงศักดิ์-รุจิราภา สุวรรณโพธิ์ศรี
เกรียงศักดิ์-โชติมา มณีรัตน์ และครอบครัว
กองยานพาหนะ อาคาร และสถานที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะประมง, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี
คณะพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ครอบครัวกาญจนาลักษณ์
ครอบครัวอัศวินก
ครอบครัวบุญญพิสิฐ
ครอบครัวมลิทอง
ครอบครัวเกษมทรัพย์
ครอบครัวช่างหล่อ
โครงการหลวง
งานแพทยศาสตร์ศึกษา โรงพยาบาลรามาธิบดี
บ.เงินทุนเอกชนกิจ จำกัด (มหาชน)
คุณจันทร์-คุณชูป นุ่มประสงค์ และลูก
พญ. จันทิมา-พิศณุ ไกรฤกษ์
จิรวรรณ-พัฒนา ตุงคสวัสดิ์
จุฑาธวัช-พูนพิศมัย อินทรสุขศรี
เจียร อนันตศิริ และครอบครัว
ชนิดา วรวิชา
ชมรมกายบริหาร อ.ชาย บุณนาค
ผศ.นพ. ไชยวัฒน์ โมกษะเวช
นพ. ชัยเกียรติ ณ ป้อมเพชร และครอบครัว

ชุมชนนิสิตปริญญาโทพิษณุ
เซนต์คาเบรียล ๑๒ ห้อง บี
เพื่อน ๆ ลูกเซนต์คาเบรียล ๑๖
ญาติมณีรัตน์
น.อ. ณรัตน์-วัชรภรณ์ อุทัยภาค
दनัย-ลัดดา ผักไผ่ผล
ดารา ศัตรู
ค.นพ. ดุษฎี-สุนิต ประภาสวัด
ข้าราชการตำรวจแผนกรักษาสถานที่ กก.อก.บก.สส.บข.ปส.
เตรียมอุดม รุ่น ๒๑
ดุษฎี-ดุษฎี
ทวีป-ปรังทิพย์ ทวีพานิชย์, อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
พล ร.ท. ทวี-ประไพ บุญเนื่อง
ธวัชชัย-เสาวนีย์ สีขณวัฒน์
ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาลาดพร้าว
นิคม-สิริพรรณ วงศ์วานิช
พ.ต.อ. นิยม-พรรณวิภา เอื้อสุนทรวัฒนา
บริษัทนาเกลือขุนสมุทรมนิรัตน์
บ้านแสงสิงแก้ว
บุญมี-บุญช่วย มณีรัตน์
บุญรวม-สุนันท์ มณีรัตน์
พล ร.ท. บุญปลอด-อำไพ มะม่วงแก้ว
คุณบุญชอบ มลิทอง
ศ. ประกิต-กรองจิต วาทีสาธุกิจ
ภก. ปราโมทย์ ต้นวัฒนะ
ประนอม ลือประเสริฐ
ประนอม สุภาพร และครอบครัว
ปรานอม พุดมพงษ์
ประยูร ไตรภวานนท์
ศ. ปวิณ ปุณศรี
พล ต.ต. ปกรณ์-ศิริรัตน์ สรรพกิจ
ปรีชา-พินทุสร จินตเควิน
ศ.นพ. ประกอบ-อุทัย ด้วงจินดา
ผริดา-ประยูร คุณิพงษ์

ผวน เจียมไชยศรี และลูก ๆ
แผนกการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลรามาริบัติ
พยนต์ พันธุ์ศรี, รองเลขาธิการป.ป.ส.
ดร. พรชัย-ดร. อรพรรณ มาตังคสมบัติ
พนักงาน IMS. DATA THAILAND
พงษ์เกียรติ-พอลิน ตูจินดา
พอลิน อรณยานนท์และบุตร
พอลิน มีอำพล และบุตร
พอลิน-สิริกา มณีรัตน์
พิมพ์พร สุนทรานุกฤตกิจ
พิชสวน ๔๖
รศ. พันธุ์ ข. พลโยธิน และครอบครัว
แพทย์ศิริราช รุ่น ๗๖
ไพศาล-สุวรรณณี หลินสวนนท์
ม.จ. ภิกษุ-ท่านผู้หญิงดุษฎีวัชร วัชรนี้
ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ
ภาควิชาพิษวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ภาควิชาโรคพืช มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ภาควิชาภูมิวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาริบัติ
ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช
ภาควิชาจิตเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาริบัติ
ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลรามาริบัติ
ภาควิชาโสตศอนาสิกการังษวิทยา โรงพยาบาลรามาริบัติ
ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ
มงคล-บุปผา ลอประยูรและครอบครัว
มณีรัตน์นายาคความ, คุณพิชญ์ สร้อยทอง
พ.ด.ท. มณฑิยา-ศิริพันธุ์ ประทีปวงษ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
มูลนิธิรามาริบัติ
MINI MPA รุ่น ๓
ดร. ยงยุทธ-จิตรารักษ์ เจียมไชยศรี
นพ. ยิ่งศักดิ์-จิตติมา เจียมไชยศรี
โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์
ร้านเสริมสวยพรสุข
คุณแม่ รื่น สุวรรณศรี และครอบครัว

รุ่งเรือง-บุปผาภรณ์ สุวรรณมาศ
เรียน-พอลิน สว่างเมือง
QCC บ. ลานนาหลวง จำกัด
วิจิตร-ชิดเชื้อ อาวะกุล
วิชาสัน-นารีรัตน์ ไกรวิทย์
นพ. วิเชียร-พณ. อรพรรณ ทองแดง
วิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย
คุณวัลลีย์ กนกวิจิตร และน้องกล้วย
พ.อ. วุฒิชัย-ทิพวัลย์ พรพิบูลย์
วิทยาศาสตร์จุฬาฯ รุ่น ๐๘
ศรีสง่า มณีรัตน์
พญ. ศรีประภา-ภิรม ชัยสินธพ
ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมิชิแกน สเตท
ศิษย์เก่า MSU
ศุภชัย หงสไกร
ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ร.ร. สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.นพ. สว่าง-รศ. สมศรี เชื้อนิรันดร์
สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมเกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สำนักบริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ด.อ. นพ. สุวรรณ-เบญจพร อุดมพรธนา
สมาคมศิษย์เก่าสาธิตประสานมิตร
ดร. สุขประชา วาจนาพันธ์
สมเดช-บุญรวม เลขกุล
สมคิด-สุจิตรา พนมยงค์
สถานีอนามัยบ้านโพธิ์แจ้ง (ผ่น เจียมไชยศรี)
สิทธิพันธุ์-สมศรี เทภาสิต
สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันเกษตรในเขตวิฤต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบัน อินทรี จันทรสถิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สมหมาย-พอลิน เล่าห์เรณู
พล.ต. สาคร-ทองพูน วีระศักดิ์
สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย
พ.ด.อ. สมชัย-กมลลา แสงสีทอง
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร. สันติ-ญาณิ์ ฤกษ์สุวรรณ
สถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สัณยชัย-นงนุช แดงขึ้น

สภาข้าราชการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศ.พ.อ. มล. สมศักดิ์ ชุมสายและภริยา

ศ. อรุณ-ศ. คุณหญิง นงเยาว์ ชัยเสรี

อุทัย-ไก่อแก้ว-แจ่ม-จำ

นพ. อาคม-ภญ. พยูรี สรสุชาติ

ศ.ดร. อุบล เรียงสุวรรณ

อัมพร-เกศินี จันทรวิจิตร

บ. อินเตอร์-อะโกร จำกัด, ปราโมทย์-ศิรนุช สะวิคามิน

อรุณ-เรียบ

พล ท. อาณัติ สุภัทรพันธุ์ และครอบครัว

ศ.นพ. อรรถสิทธิ์-ศ.พญ. สดใส เวชชาชีวะ

บ.ไอ.ซี.ไอ.เอเชียติก (เกษตร) จำกัด

บ. อินเตอร์ทราฟ

เจ้าภาพกราบขอประทานอภัย หากมีความผิดพลาดในการสะกดตัวอักษร

รายนามผู้ร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ นางจำเนียร สุภัทรพันธุ์

ผศ. กมลพรรณ นามวงศ์พรหม

ผศ. กมลลา แสงสีทอง

รศ.นพ. กวี สุวรรณกิจ

ผศ.ดร. กวีศรี วานิชกุล

คุณเกษม-ผศ. บุญเจียด รัตนไชย

รศ.นพ. กฤษฏา-คุณขวัญใจ รัตนโอฬาร

ผศ.ดร. กอบแก้ว ตรงคงสิน

พล ต.ต. กำปนาท-คุณอรดี จินตวิโรจน์

ภญ. กัลยา-ภก. ธราดล ภราโดย

พ.ต.ท. กิจจา สุนทรส

รศ.นพ. กิตติ-พญ. พรลดา อังคสิงห์

คุณกิตติชัย เดชตระกูล

นพ. เกษม-ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

ผศ.ดร. เกษม-ผศ.ดร. อัสรา สุขสถาน

เกษตร รุ่ง ๒๒

นพ. เกรียงไกร-คุณพรเพ็ญ อุดมสินโรจน์

นพ. เกรียงไกร-พญ. สายสมร อัครวงศ์

น.อ. ไกศล ไตรยคุณ

คุณไกรทิ-คุณสุกัญญา มลิตทอง

รศ.ดร. ไกรวุฒิ เกียรติโกมล

ข้าราชการตำรวจแผนกรักษาสถานที่และควบคุมผู้ต้องหา

คณะเกษตร

คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี

ครอบครัวไพธูสุวรรณ (กรีซ-วิไลพร-อรรคพร-พรภัทร-พรหมบด)

ครอบครัววัชรวิพันธุ์

ครอบครัววงศ์กระจำ

ครอบครัวอัครนิก

อ. สมณี แสงรุจิ

คุณงามนิจ นันทจิต

ผศ.ดร. จงรักษ์ ไกรนาม

รศ.ดร. จงรักษ์ จันทร์เจริญสุข

คุณจันทร์เพ็ญ ตั้งตระกูล

ดร. จันทรวินา ธนะโสภณ

คุณจิรากร จึงสมประสงค์

รศ. จิราภา-คุณไพโรจน์ เต็งไตรรัตน์

ดร. จีรวรรณ ภักดีบุตร

คุณจันต์ สุภัทรพันธุ์

คุณจินตนา บุญญพิสิฐ

ดร. จิตจำนง ทุมแสน

คุณจำนง-น.อ. มนต์เกียรติ์ สุมพิทานนท์

คุณจำเนียร เพ็งโสม

อ. จำเนียร มณีพันธ์

รศ. จำเรียง ภาวิจิตร

คุณจำนงค์ ใจจนอุดมวุฒิกุล

คุณจำลอง เจตนะจิตร

ผศ. จุไรรัตน์ จันทธำรง

คุณฉวี คุณากรธรรม

ผศ.ดร. ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ

ภญ. ฉันทนา-คุณสุรสิทธิ์ จุติเทพารักษ์

คุณชมนาด สืบศรี

ชมรมศิษย์เก่า MSU.

ชมรมกายบริหาร ชาย บุณาค

คุณชวลิต พันธุ์ทรัพย์

คุณชนิดา วรวิชา

พญ. ชนิดา กาญจนลาภ

คุณชนัญ ไตรยคุณ

นพ. ชลัท-ผศ. องค์อร ตูจินดา

ผศ. ชมัยพร คุณเขมาภรณ์

คุณชัญญา พันธุ์ทรัพย์

นพ. ชัยเกียรติ ณ ป้อมเพชร

นพ. ชัยฤทธิ์ กฤษณะ

นพ. ชัชวาลย์ ศิลปกิจ

นพ. ขาติ-รศ.ดร. สุมาลี พิษญาญกู

ดร. ขาตรี พัทธพงษ์ไพโรจน์

พล ต.ต. ขาญชิด เพียรเลิศ

นพ. ขาญวิทย์ สภาวพัฒนานนท์

อ. ชีวันต์ เสนานรงค์

น.อ. ชุมศักดิ์ สกุลรัตนะ

ดร. ชุพนเทพ พงศ์สร้อยเพชร
นพ. ชูทิพย์ ปานปรีชา
พล.ท.นพ. เชิดชัย เจียมไชยศรี
ดร. เชี่ยวเวช ยิ้มศิริกุล
คุณชำนาญ-คุณกาญจนา พรพิบูลย์
คุณไชยสิทธิ์ เอนกสัมพันธ์ และครอบครัว
คุณณรงค์-คุณโสมนัส ตันติเดมิท
คุณดวงกมล เมืองน้อย
ศ.นพ. คุชฎี-คุณสุนิศา ประภาสะวัต และลูก ๆ
รศ. ดริทิพย์ รัตนไพศาล
คุณเต็มสุข ตันทีกุล
คุณณอมมณาง เพชรโชติ
นพ. ณอมศักดิ์ ดอกไม้วัฒนา
คุณถาวร ทองเศวต และครอบครัว
คุณไถ่หมุก
คุณทรงชัย-คุณสุพัตรา โชติกประสาธน์
คุณทวี เชื้อสุวรรณทวี
คุณทองเชื่อม ม่วงสด
นพ. ทองอวบ อุตวิเชียร และครอบครัว
คุณทัศนีย์ คุณทรัพย์เนื่อง
คุณทัศนีย์ ตั้งใจตรง
พญ. ทัศนีย์ ตันติฤทธิศักดิ์
รศ.ดร. ทิพย์วดี-รศ.ดร. สุพัฒน์ อรรถธรรม
คุณเทียม-คุณทองใบ มณีรัตน์
ผศ.นพ. ธนา นิลชัยโกวิท
ธนาครทหารไทย ลาตหญ้า
ผศ. ธนัท ธัญญาภา
พ.ต.ท. ธนู อนันตสุข
คุณธีระ ตั้งมั่นวิทยศักดิ์
ดร. ธีระ ชัยชนะวงศ์
อ. ธีรยุทธ บุญมี
ธุรกิจการภาควิชาจิตเวชศาสตร์
รศ.พญ. นงพางา ลิ้มสุวรรณ
คุณนพรัตน์ พันธุนิช
น.ท. น้อม-คุณประยูร เชื้ออมสุข
นักเรียนเตรียมอุดมศึกษา รุ่น ๒๑
ผศ. นันทา วิเศษภูมิภา
บริษัท นาเกลียวสุนทรธรรมณรัตน์ จำกัด
คุณนาม-คุณเฉลิม พูนวัตถุ
อ. นาม ศิริเสถียร

นพ. นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ
คุณนิยม-ดร. สุนันทา จันทกุล
พ.ต.ท. นิวิฐ-คุณประทุม ไตรยคุณ
คุณนุชจรินทร์ โมระเสรี
คุณโนรี วนินทานนท์
คุณบรรจง-คุณสุทธิณี จิตตานนท์
ผศ.ดร. บรรพต ณ ป้อมเพชร
ผศ. บานชื่น ธนาคม
คุณบุญชอบ ม่วงสด
ศ.ดร. บุญธรรม-ผศ. ผ่องพรรณ จิตอนันต์
ผศ. บุญมา นครินทร์
คุณบุญรวม-คุณสุนันท์ มณีรัตน์
คุณหญิงบุญเลื่อน-พล. ร.ท. โกเมท เครือตราฐ
ผศ.ดร. บุญวงศ์-ผศ. วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์
รศ. บุญสม สุวัชรินทร์
คุณบุบผา อ่อนสนิท
คุณบุษกร สติระ
ศ.เบญจมาศ ศิลาย้อย
พล. ร.ต. บุรินทร์-คุณปราณี พงศ์พัฒน์
อ. ปฐมฤกษ์ เกตุทัต
คุณปรางทิพย์ ทวีพานิชย์
คุณปราโมทย์ สะวิคามิน
ดร. ปรีดา เจริญเผ่า กอนันตกุล
คุณปรีชา หนูนภักดี
คุณปรีชา-คุณผกาพันธุ์ องค์กรดี
คุณปรีชา คำสงวนศิลป์
คุณปรียาภรณ์ วิเวกาภิต
ผศ. ปาริชาติ สุขุม
ศ.นพ. ประกอบ-คุณอุทัย ตู้จินดา
คุณประจวบสุข กาญจนลักษณ์
รศ. ประดิษฐ์ พงศ์ทองคำ
คุณประทีป-คุณศรีสุดา ลุมพิกานนท์
คุณประทีป-คุณลาวรรณ เปมะโยธิน
คุณประนอม ศุภาหาร
คุณประไพ หนูละดี
คุณประมุข ลุมพิกานนท์
คุณประยุทธ-คุณสารภี ศิริเจริญ
พ.อ. ประวิทย์ บุญชัย
รศ. ประวิทย์ สุรนิรนาถ
รศ.นพ. ประวิทย์ เลิศวีระศิริกุล

อ. ประสิทธิ์ วัฒนวงศ์จิตร
 คุณประสิทธิ์ นนทการ
 คุณประสงค์ ควรงค์
 คุณประสาท-คุณปิยะนุช ชิตเจริญ
 คุณประเสริฐ-คุณแดนเดือน ภูศิริ
 คุณฉวน เจียมไชยศรี และลูก ๆ
 คุณผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ
 คุณพยนต์ พันธุ์ศรี
 คุณพงษ์เหิร-คุณพอเพลิน ตูจินดา
 ผศ. พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์
 นพ. พงศ์อนันต์ นนทะสุด
 อ. พรชัย ตระกูลวรานนท์
 คุณพอพูน อรัญยานนท์
 คุณพอดิศ มีอำพล
 คุณพอพัฒน์-คุณสิวิภา มณีรัตน์
 คุณพัฒนา-คุณอารี-คุณธีรา
 คุณพิมลพร-คุณบุญรัตน์ นันทะ
 คุณพิบูลศิลป์-คุณเสถียร วัฒนะพงษ์
 รศ.ดร. พีรเดช-คุณเพื่อนแก้ว ทองอำไพ
 ผศ. พุม ชำเกลี้ยง
 ศ.พญ. เพ็ญแข ลิมศิลา
 เพื่อนลูก SG. ๐๖
 อ. เพ็ญพิตร ประคองจิต
 แพทย์ประจำบ้านภาควิชาจิตเวชศาสตร์ ปี ๑ และ ๒
 แพทย์ประจำบ้านโรงพยาบาลสมเด็จพระยา
 ผศ. แพรพวรรณ มหาวัจน์
 ผศ. แพรพวรรณ นำเบญจพล
 คุณไพสิฐ-คุณภาวณี ตันติเตมิต
 คุณภคพล (จิรนนท์) เขียวสลับ
 พญ. ภทริยา จารุทัศน์
 พล.ต.ต.นพ. ภาสกร-คุณปรานี รัชกุล
 ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร
 คุณภาวดี-คุณคณิต สุวรรณสุทธิ
 คุณภิรมย์-คุณวิยะดา สิมะเสถียร
 คุณมนต์ จิตใจไผ่ธรรม
 คุณมนัส วงษ์แก้ว
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 คุณมัลลิกา-คุณกักร วิระวิทยานันต์
 คุณมานะ-คุณสุจิตรา เกษรคุปต์
 พ.อ. มานิต-คุณสมจินต์ อรุณปลอด

คุณมารศรี มณีรัตน์
 รศ. มาลินี จันทวิมล
 คุณมูลาพัชร ดังศรีพล
 คุณเมธา ตันติวงศ์
 คุณเมธี-คุณทวี เศวตะทัต
 ดร. เมธี-รศ. กัลยา ครองแก้ว
 รศ.ดร. ยศ สันตสมบัติ
 ผศ.ดร. ยงยุทธ เจียมไชยศรี
 คุณยงยุทธ หัตพัฒนาศิลป์
 ทญ. ยลใจ ตันติเตมิต
 นพ. ยิ่งศักดิ์ เจียมไชยศรี
 คุณยี่ จึงสมประสงค์
 คุณยุพา-คุณประชา พิจิตรนกร
 ผศ. ยุพา คลังสุวรรณ
 คุณยุพดี สุคนธพิตร
 พญ. ยุพยง แห่งเขาวนิช
 คุณเย็นใจ อีระเนตร
 อ. รณชัย คงสกลนธ์
 ผศ.ดร. รวี-อ. อรพรรณ เสฐรภาภักดิ์
 ผศ. รวีวัลย์ ภิชัยพานากร
 รองอธิการบดีฝ่ายทรัพยากร มหวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 คุณระพีพรรณ สุจริตรักษา
 ผศ. รัตนวรรณ รุณภัย
 คุณรัตนา พิระบูลย์
 ผศ. ราตี เพชรสุข
 อ. รุจา อรุณบรรเจิดกุล
 คุณเรียน-คุณพอเพ็ญ สว่างเมือง
 คุณลดา เปรมสุขกุล
 ผศ. ลักษณา เสถียรสวัสดิ์
 คุณลักษณา ตันติสิปกร
 คุณเล็ก-คุณใหญ่ จันทน์
 คุณเล้ง หน้ากองปราบ
 รศ. วรนนท์-คุณวิชัย กิตติอัมพานนท์
 น.อ. วรพจน์-คุณจาวรีณี วนินทานนท์
 รศ.ดร. วรพล พรหมิกบุตร
 ผศ.พญ. วรลักษณา อีราโมกข์
 คุณวัธน อีระวุฒิ
 ศ.พญ. วัฒนเพ็ญ บุญประกอบ
 คุณวัฒนา ศิริวิสูตร
 ดร. วัลลภ ปิยะมโนธรรม

อ.วารินทร์ มาศกุล
ดร. วาสุลี ไรจนวงศ์
คุณวาสนา ยวดี
คุณวิชัย-คุณศรียรรณ ฤกษ์ภูริทัต
ศ.ดร. วิชัย-คุณแสงโสม รุ่งตระกูล
ดร. วิชาญ ภูพัฒน์ และครอบครัว
คุณวิเชียร-คุณสุดสวาท จันทร์เกษม
คุณวิทย์ (ทิน)
วิทยาฯ จุฬาฯ ๐๘
วิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย
คุณวิทย์วัฒน์ ญูขรฯ
รศ.ดร. วินิจ เจียมสกุล
ผศ. วิชาดา-ผศ.ดร. สาโรช อังสุมาลิน
นพ. วิรัช มรรคดวงแก้ว
รศ.ดร. วิโรจ อิมพิทักษ์
คุณวิโรจน์-รศ. อรุณี วงศ์ปิยะสถิตย์
ผศ. วิไลวรรณ เวชชาชีวะ
ภก. วิศิษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ
พ.ต.อ. นพ. วิรัช-คุณศศิธร วุฒิกมลสมบัติกุล
น.อ. วีรวัฒน์-คุณชุตินา วงษ์ดนตรี
คุณวีรวิทย์ เขาวนโยธิน
นพ. วุฒิกิจ-รศ.พญ. ศรีธรรม ธนะภูมิ
รศ. วุฒิชัย กปิลกาญจน์
พญ. ศรีประภา-คุณวิกรม ชัยสินธพ
คุณศรีสง่า มณีรัตน์
คุณศรีสุภา ลีถาวร
อ. ศศิยา ศิริบุญ
ดร. ศาลักษณ์ พรรณศิริ
ศิริราช ๗๖
ผศ. ศิริลักษณ์ ลิ้มภักดี
อ. ศุทธิณี สันตะบุตร
คุณเศรษฐา วรรณอภิสิทธิ์
รศ.ดร. สถิตย์ นิยมญาติ
พ.อ. สถิตย์-คุณวิมล ลักษณะนา
ศ.ดร. สนิท-อ. ศรีลักษณ์ อักษรแก้ว
ดร. สมรัตน์-ดร. เทอดไทย วัฒนธรรม
คุณสมพร ครนาวิน
คุณสรวง จันทน์
คุณสวาท มณฑลผลิน
คุณสวัสดิ์-คุณสำรวย ศรีสุกใส

คุณสมคิด-คุณสุจิตรา พนมยงค์
คุณสมจิตต์ แดงอุบล
ผศ.ดร. สมจินตนา รัตสาร
คุณสมชัย-คุณสุภิญญา ศรีสุกใส
คุณสมเดช-คุณบุญรวม เลขะกุล
พญ. สมบูรณ์สุข ตูจินดา
คุณสมพงษ์-คุณสมศรี สิงห์พันธ์
คุณสมยศ จรรยาวิลาศ
คุณสมพร สุขสวัสดิ์
ผศ. สมเพลิน เกษมรัตน์สันติ
ผศ. สมศรี เปี่ยมสมบูรณ์
คุณสมศรี กรรตนากุล
คุณสมศรี คล้ายวันเพ็ญ
คุณสมศักดิ์ วัฒนนา
รศ.นพ. สมศักดิ์-คุณอิงค์สุวรรณ ตั้งตระกูล
คุณสมศักดิ์ ศักดิ์ตั้งเจริญ
คุณสมศักดิ์-ผศ. บริบูรณ์สุข บัญชรเทวกุล
คุณสมศักดิ์ รักสนิท
คุณสมศักดิ์-คุณสุวิมล เมืองน้อย
คุณสมหมาย-คุณพอพิน เล่าห์เรณู
คุณสมหมาย-คุณวิลาศ วิชาญเดชา
คุณสัณชัย-คุณนงนุช แดงขึ้น
รศ.ดร. สันติ-คุณญาณี ฤกษ์สุวรรณ
ผศ. สันติภาพ จินดาแสง
คุณสันติภาพ-คุณนงลักษณ์ สายัญญา
ดร. สว่าง ประจักษ์ธรรม
พล ต. สาคร-คุณทองพูน วีระศักดิ์
ผศ. สายใจ คุ่มขนาบ
ศ.ดร. สายชล เกตุษา
คุณสินีพรรณ เกียรติพงษ์สาร
ศ.ดร. สิริสุข-คุณถาวร ลามศรีจันทร์
ดร. สิริชัย วัชรโพน
อ. สืบศักดิ์-รศ.ดร. อัจฉรา นวจินดา
คุณสุใจ ปฐมวานิชย์
ร้านสุชาติ
รศ.ดร. สุดสวาท ดิศโรจน์
รศ.ดร. สุดฤดี ประเทืองวงศ์
คุณแม่สุดารัตน์ จารุพัฒน์
คุณสุทัศน์ บุญถนอม
ผศ.ดร. สุเทวี-คุณชูวิทย์ สุขปรាកา

รศ. สุธีรา วสุวานิช

คุณสุนันทา ศรีสาคร

คุณสุพรรณ สมประกิจ

คุณสุมาลี วงศ์ทองคำ

รศ. สุมิตร ปิติพัฒน์

คุณสุมิตรา (ไก)

รศ.นพ. สุรเกียรติ อาชานานุภาพ

พล ต. สุจริต-คุณอาภรณ์ ชนโมตรี

ดร. สุเชษฐ์-ผศ. ศรินภา จามรมาน

นพ. สุพล-พญ. ภาวินี สุวรรณกุล

นพ. สุพจน์ สุวรรณพานิช

รศ. สุพัฒน์ วัชรประทีป

รศ. พญ. สุรางค์ เจียมจรรยา

คุณสุรฤทธิ์ ศรีอรุณทัย

คุณสุวรรณ ศรีสวัสดิ์ศักดิ์

คุณสุวิลา-คุณโฆสิต

ดร. เสกสม-คุณฐะปानी อาตมางกูร

คุณแม่เสงี่ยม พูนอุดมกุล

คุณเสียงทอง-ดร. เกศรา นุตาลัย

คุณเสริมสุข ลิ่วลม

คุณแสงจันทร์-คุณประสิทธิ์ ศรีสายเชื้อ

รศ. แสงธรรม คมกฤต

ดร. สำราญ-คุณศรินา ภูอนันตานนท์

หลาน ๆ ภายวิภาคบรรยาย, ประภาสะวัต, บัวชู

ห้องภาพนิสากร

พล อ.ต.ดร. นพพร จันทวานิช

พ.ต.ท. อนันต์-คุณเตือนใจ ห่วงสายทอง

คุณอนันต์-คุณนันทนา ชัยกิตติศิลป์

คุณอรดา ถาวรเจริญรักษ์

คุณอรรถ-คุณมานิตย์ ศรีทองทราย

คุณอรรถน์ มงคลพร

คุณอรรณ วงษ์วานิช

พระอด

ดร. อภิชัย ดาวราย

รศ.ดร. อภิพรรณ พุกภักดี

คุณอภิศักดิ์-คุณดวงใจ หอวนิช

คุณอนุรักษ์ เดชตระกูล

คุณอัษฎกร-คุณอนุสิทธิ์ วงษ์รัตนชัย

รศ. อัมมพร ชูบำรุง

วัดอัมพรสวรรค์

เจ้าอาวาสวัดอัมพรสวรรค์

รศ.ดร. อัมพร-คุณอำพรณ สุวรรณเมฆ

รศ.นพ. อัมพล สุอำพัน

พล ท. อาณัติ สุภัทรพันธุ์

ผศ.ดร. อิศรา-ดร. จารุณี วงศ์ข้าหลวง

อ. อลิศรา มินะกนิษฐ

คุณอุไร บุรณพิเชษฐ์

โอ พี ดี จิตเวช

พล อ.ต. อำนวย สกุลรัตน์ะ

ป้าเฮียะ

บริษัท Market Research International

ดร. ประสาท พุตระกูล

เจ้าภาพกราบขอประทานอภัยหากบันทึกชื่อท่านผู้มีเกียรติไม่ครบถ้วน และหากเกิดความผิดพลาดในการสะกดตัวอักษร

